

סֵפֶר

אוֹצֵר-הַקּוֹנְטְרָסִים

חֵלֶק ב'

וְהוּא לְקוּטֵי קוֹנְטְרָסִים יְקָרִים מִפֶּז וּמִפְּנִינִים, שְׁנֵדֶפְסוּ וְנִתְּפָשְׁטוּ
כְּכַר בְּעוֹלָם, הַמְדַבְּרִים עַל כָּל מִינֵי נוֹשָׂאִים בְּחַיֵּי הָאָדָם, מֵה
שְׁעוֹבֵר עָלָיו בְּרוּחַנִיּוֹת וּבְגִשְׁמִיּוֹת, וּמְחַזְּקִים וּמְאַמְצִים וּמְכַנִּיסִים
בּוֹ תִקְוָה וְאוֹר וְחַיּוּת לְהַמְשִׁיךְ בְּחַיּוֹ. וַיִּוְרָה לוֹ דְרָכִים וְעֲצוֹת
קְלוֹת וְנִעִימוֹת אֵיךְ לְעֵבֵר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוֹב וּבְנִעְיָמִים וּבְאִשֶּׁר
אֲמַתִּי, וְלִהְיוֹת דְּבוּק בְּחַיֵּי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁרֵי לוֹ.

*

בְּנוֵי וּמִיֶּסֶד עַל-פִּי דְבָרֵי

רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹר הַגְּנוּז וְהַצֶּפוּן

בוֹצִינָא קְדִישָׁא עַלְאָה, אֲדוֹנָנוּ, מוֹרְנוּ וּרְבָנוּ

רַבֵּי נַחֲמָן מִבְּרֶסְלֵב, זְכוֹתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ

וְעַל-פִּי דְבָרֵי תַלְמִידוֹ, מוֹרְנוּ

הַקְּדוֹשׁ, אֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רֵז לֹא אָנִיס לִיה

רַבֵּי נִתָּן מִבְּרֶסְלֵב, זְכוֹתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ

וּמִשְׁלֵב בְּפִסּוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמֵאֲמָרֵי חֻכְמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֶהר הַקְּדוֹשׁ

*

הוֹבָא לְדָפוּס עַל-יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלֵב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹכֵב"א

שְׁנַת תּשנ"ג לִפְרֵט קֶטֶן

הכתובת להשיג את הספר הקדוש הזה
וכל ספרי אדמו"ר מוהר"ן מברסלב זי"ע
וספרי תלמידיו הקדושים

בארץ ישראל
יבנאל עיר ברסלב
גליל

בארצות הברית
מתיבתא היכל הקודש – חסידי ברסלב
Mesifta Heichal Hakodesh
1129-42nd street
Brooklyn N.Y. 11219

מוסדות "היכל הקודש" חסידי ברסלב בארץ ובחו"ל
שע"י עמותת "ישמח צדיק – קהילת ברסלב בגליל"
בנשיאות כ"ק מוהרא"ש שליט"א – הצדיק מיבנאל
רח' רבי נחמן מברסלב 1, ת.ד. 421 יבנאל, 15225
טלפון רב קווי: 04-6708356 – פקס: 04-6708359

Web site: www.moharosh.org E-Mail: breslevcity@gmail.com

עַל-יְדֵי הָעֲצוֹת שֶׁנִּתְגַּלִּין בְּעוֹלָם,
דְּהִינוּ שְׂוִדְעִין בְּעוֹלָם לְתַן יַעֲצָה
לְנַפְשָׁם כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵה שְׂצָרֵיךְ,
עַל-יְדֵי-זֶה גְדֻלָּה הָאֱמוּנָה, בְּבַחֲיַנֵּת
(יִשְׁעִיהָ כֹה, א): "אוֹדָה שְׂמֶךְ פִּי
עָשִׂיתָ פֶּלֶא יַעֲצוֹת מִרְחוֹק אֱמוּנָה
אֲמֵן", שֶׁעַל-יְדֵי הָעֲצוֹת גְדֻלָּה
הָאֱמוּנָה.

(לקוטי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק ב', סִימָן ה)

אוֹצֵר הַקּוֹנְטְרָסִים

חֵלֶק ב'

ה	גַּם זֹ לְטוֹבָה
כז	אֶל תִּפְנֹס לְלַחֵץ
מז	הַכֹּל לְטוֹבָה
סה	בְּטַח בְּהַשֵּׁם
פז	זֹ הַמְצִיאוֹת
קטו	צֵא מִהַצָּרוֹת
קלה	תִּעְזֹב אוֹתִי
קנה	תְּשׁוּמַת לֵב
קפג	תֵּן תוֹדָה
רט	לְמוֹד זְכוּת
רלא	תֵּן לַחִיּוֹת
רנא	יְסוּרֵי הַמְצָפוֹן
רעג	לֹא לִפְחָד
רצה	מִסְפִּיק צָרוֹת
שכה	תוֹדָה וְהוֹדָאָה

קונטרס

גַּם זֹו לְטוֹבָה

יגלה את מעלת האיש הישראלי, המרגיל עצמו לומר על כל מה שקורה עמו: גם זו לטובה, ואשר על-ידי-זה ממשיך על עצמו ערבות, נעימות, זיו, חיות אלקותו יתברך, וברבות הזמן יזכה לראות נסים נגלים, שיעשה עמו הקדוש-ברוך-הוא על כל שעל ופסיעה, אשרי לו!

*

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון,
בוצינא קדישא עלאה, אדוננו, מורנו ורבנו,
רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו.

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אניס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו,

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, פתובים ומאמרי חכמינו
הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש.

*

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר, שְׁכַפֵּי כָּל הַצָּרוֹת
וְהַיְסוּרִים שְׁעוֹבְרִין עַל הָאָדָם בְּזֶה
הָעוֹלָם, אֵי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם פְּנִים וְאֶפֶן
לְעַבֵּר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, פִּי אִם
עַל-יְדֵי שְׂמֵרָגִיל אֶת עֲצָמוֹ לֹמַר עַל
כָּל הַבָּא עָלָיו: "גַּם זֶה לְטוֹבָה", כְּמוֹ
שֶׁעָשָׂה הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ נַחֲוֹם אִישׁ גַּם זֶה,
שֶׁעַל כָּל דְּבַר שֶׁקָּרָה לוֹ, אָמַר: "גַּם זֶה
לְטוֹבָה", וּבִזְכוּת זֶה עָשָׂה עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא נְסִים וְנִפְלְאוֹת. וְעַל-כֵּן כָּל מִי
שֶׁרוֹאֶה שְׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת וַיְסוּרִים
וּמְרִירוֹת, יִרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ לֹמַר עַל
הַכֹּל: עָלָיו "גַּם זֶה לְטוֹבָה", וְעַל-יְדֵי-זֶה
יִזְכֶּה לְרֵאוֹת גַּם-כֵּן נְסִים נִגְלִים שֶׁיַּעֲשֶׂה
עִמּוֹ הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

(אמרי מוהרא"ש, חלק ב', סימן תעח)

קוֹנְטָרַס

גַּם זֹו לְטוֹבָה

.א

צָרִיךְ שְׁתַּדַּע, אֶהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר בָּזָה הָעוֹלָם עוֹבֵר
עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵה שְׁעוֹבֵר — יְרִידוֹת וּנְפִילוֹת,
קִטְנוֹת וְהַשְׁלָכוֹת וְחִלְשׁוֹת הַדַּעַת, וּבְכָל יוֹם וְיוֹם הָאָדָם
נוֹפֵל בְּמִשְׁבָּרִים אַחֲרֵים, עַד שְׁמֹרֵב צְרוֹת וּמְכֹאֹבִים
בְּלְבוּלִים וְהִרְפַּתְקָאוֹת שְׁעוֹבָרוֹת עָלָיו, הוּא יְכוּל לְפַל
לְנוֹקְבָא דְתַהוֹמָא רַבָּא, וְלַרְדֵּת לְגַמְרֵי מַהֲיֵהְדוֹת, רַחֲמָנָא
לְצִלָּן, לְזֹאת גְּלָה לָנוּ רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא עֲצָה נְפִלְאָה
לְהַרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לֹמֵר עַל כָּל דְּבָר: "גַּם זֹו לְטוֹבָה",
וְלִידַע אֲשֶׁר כָּל מְאוֹרְעוֹתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, וּכְשֶׁאָדָם
מְכַנֵּס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעָה זֹו, אֲשֶׁר הִכָּל לְטוֹבָה, אִזּוֹ זוֹכָה
לְהַמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ עֲרֵבוֹת, נְעִימוֹת, יְדִידוֹת, זִיו וְחִיּוֹת
אֶלְקוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, עַד שְׁכַשְׁאָדָם חֲזַק וְאִמְיָן בְּדַעְתּוֹ לֹמֵר

על כל מקרה ומקרה שעובר עליו: "גם זו לטובה",
 אזי ברבות הימים יזכה לראות את האלקות המסבכת
 אותו, ועל-ידי-זה יזכה לראות נסים נגלים שיעשה
 עמו הקדוש-ברוך-הוא, כי המרגיל את עצמו לומר
 על כל דבר שקורה עמו "גם זו לטובה", על-ידי-זה
 הוא נכלל בטוב האמתי והנצחי שהוא העולם הבא,
 ועל-ידי-זה באמת סוף כל סוף רואה נסים נגלים
 שעושה עמו הקדוש-ברוך-הוא, כי באמת אין שום
 מציאות בלעדיו יתברך כלל, והוא יתברך מחיה מהיה
 ומקים את כל הבריאה כלה, אף כשאדם נופל בחשך
 ובתרדמה ובחלישות הדעת, על-ידי-זה נופל בקטנות
 המחין, ודעתו צרה עליו מאד, ומרגיל את עצמו בגלות
 גדולה, לא-כן כשאדם זוכה לידע שהכל לכל אלקות
 גמור הוא, אז זוכה לראות נסים נגלים שעושה עמו
 הקדוש-ברוך-הוא; על-כן, אהובי, בני, ראה להרגיל
 את עצמך לומר על כל מה שקורה עמך "גם זו
 לטובה", ועל-ידי-זה תמשיך על עצמך הארת העולם
 הבא בעולם הזה, ותזכה לראות נסים נגלים שיעשה
 עמך הקדוש-ברוך-הוא.

ב.

אַהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! הַנְּנִי רוֹאָה בְּכָל יוֹם וַיּוֹם מַה
 שְׁעוֹבְרֵי עָלֶיךָ — מְשַׁבְּרִים וְגַלְיִים מִבֵּית וּמִבְּחוּץ, וּמְנַסִּים
 אוֹתְךָ בְּכָל מִינֵי נְסִיווֹנוֹת קָשִׁים וּמְרִים, עַד שְׁכַמְעַט וְתִצָּא
 מִדַּעְתְּךָ מֵרַב הַיְסוּרִים וְהַבְּלָבוּלִים, הַמְּנִיעוֹת וְהַמְּרִירוֹת
 שְׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ. לְזֹאת אֵיעֲצֶךָ, אַהוּבִי, בְּנֵי, שְׁתַּרְגִּיל
 עֲצֻמָּךְ לֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאֵז בְּמִשְׁךָ
 הַזְּמַן כְּשֶׁתִּהְיֶה רָגִיל לֹמַר עַל כָּל דָּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה",
 יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל בְּאַמַּת לְטוֹבָה, וְתִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עַל עֲצֻמָּךְ
 הָאֶרֶת הָעוֹלָם הַבֶּא בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי עֵקֶר הַטוֹב הוּא
 הָעוֹלָם הַבֶּא, שְׁשֵׁם מֵאִיר עֲצָם אֶלְקוּתוֹ יִתְבַּרֵךְ, אֲשֶׁר
 הוּא טוֹב, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב (תְּהִלִּים קמ"ה, ט): "טוֹב ה'
 לְכֹל, וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו", וּבְזֶה הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי
 וְהַחֲמָרִי שְׁנִסְתַּרְתָּ מֵהָאָדָם אֲמַתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, אֵז
 הַכֹּל רַע וְחֹשֶׁךְ, וְעֵקֶר עֲבוֹדַת הָאָדָם לְקִשָּׁר אֶת הָעוֹלָם
 הַזֶּה לְעוֹלָם הַבֶּא, וּלְהַמְשִׁיךְ אֶת הָעוֹלָם הַבֶּא לְעוֹלָם
 הַזֶּה, שְׂאֵז נִתְבַּטַּל הָרַע לְגַמְרִי, וְזֶה אֵי אֶפְשָׁר כִּי אִם
 עַל-יְדֵי שְׁמַרְגִּיל עֲצָמוֹ לֹמַר עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר: "גַּם זוֹ
 לְטוֹבָה", שְׂאֵז מוֹרִיד וּמְמַשִּׁיךְ אֶת הָעוֹלָם הַבֶּא, שֶׁהוּא
 הַטוֹב הַנִּצְחִי אֶל הָעוֹלָם הַזֶּה הַגִּשְׁמִי, וְעַל-יְדֵי-זֶה
 נִתְבַּטַּלִּים הָרַע, הַחֹשֶׁךְ וְהַמּוֹת מִמֶּנּוּ לְגַמְרִי, וְזוֹכֶה
 לְהַרְגִּישׁ עוֹד בְּחַיִּים חַיּוּתוֹ אֶת הַטוֹב הָאֲמִתִּי וְהַנִּצְחִי;

וְעַל-בֶּן אֱהוּבִי, בְּנִי, אֵל תִּתְיַאֲשׁ מִכָּל מֵה שְׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאִף שְׂאֲנֵי יוֹדֵעַ, שְׁמֹרֵב צְרוּת וְיִסּוּרִים שְׁעוֹבָרִים עָלֶיךָ כְּמַעַט שְׁיִתְפּוֹצֵץ מִחֶדֶךָ, וְכְמַעַט שְׁתַּצָּא מִדַּעְתְּךָ עִם כָּל זֹאת רָאָה, אֱהוּבִי, בְּנִי, לְהִרְגִיל אֶת עֲצֻמְךָ לֹמֵר עַל כָּל דָּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאִזּוּ בְּאַמֶּת יִתְהַפֵּף הַכֹּל לְטוֹבָה, וְכִשְׁתִּהְיֶה רָגִיל לֹמֵר עַל כָּל דָּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", אִזּוּ תִרְאֶה אִיךָ שְׁיִתְבַטֵּל הָרַע לְגַמְרִי, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה כִּסָּא לְטוֹב, עַד שְׁלֹא תִכִּיר אֶת הָרַע כָּלֵל; וְלִזְזֵה זוֹכִים רַק עַל-יַדֵּי שְׂאוּמְרִים עַל כָּל דָּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאִף שְׂאֲנֵי יוֹדֵעַ שְׁמֹרֵב צְרוּתֶיךָ וּמְרִירוּתֶךָ וְהִרְפַּתְקָאוֹתֶיךָ קִשָּׂה לָךְ לֹמֵר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", עִם כָּל זֹאת גְּלָה לָנוּ רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, שֶׁהִדְבּוּר יֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוֹל מְאֹד, וְאִם מְרָגִיל אֶת עֲצֻמוֹ לֹמֵר תָּמִיד: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", אִזּוּ סוֹף כָּל סוֹף יִתְהַפֵּף הָרַע, וְנַעֲשֶׂה בְּאַמֶּת לְטוֹבָה; עַל-בֶּן שְׁמַע בְּקוֹלֵי וְאִיעֲצֶךָ, אֱהוּבִי, בְּנִי, וְתֹאמֵר עַל כָּל דָּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאִזּוּ בְּאַמֶּת תִּזְכֶּה שְׁיִהְיֶה לָךְ לְטוֹבָה אֲמִתִּית וְנִצְחִית.

ג.

צָרִיךְ שְׁתַּדַּע אֱהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר בְּכָל אָדָם נִכְנָסִים בְּכָל יוֹם מִחֻשְׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל וְדַמְיוֹנוֹת שֶׁל מֵה בְּכָךְ, עַד שֶׁעַל זֶה נִבְנוֹת בְּדַעְתּוֹ וּבְדַמְיוֹנוֹ כָּל מִינֵי

קשיות וספקות עליו יתברך, וכמו־כן נכנסים בו כל מיני קשיות וספקות על שאר בני־אדם, עד שהוא דן אותם לכף חוב, וזה הורס אותו אחר־כך ברוחניות ובגשמיות, כי כשאדם מכניס את עצמו בדמיונות, ותמיד מדמה בדעתו כאלו הקדוש־ברוך־הוא אינו עושה רצונו וכאלו הקדוש־ברוך־הוא נגדו, חס ושלום, וכן כשנכנסים בו דמיונות על בני־אדם כאלו הם רוצים לעשות לו רע, זה מעקם לו את לבבו ומחליש את דעתו! עד שנופל על־ידי־זה בנוקבא דתהומא רבא, ויש בני־אדם שכל־כך חשך להם, עד שאין להם שום פתח לצאת, ונסכס בדעתם לאבד את עצמם לדעת, רחמנא לצלן, מרב מרירות וחשך שעוברים עליהם, ובאמת אם תישב את עצמך, אהובי, בני, תראה, שהכל דמיון גדול, כי האדם צריך להרגיל את עצמו לומר על כל דבר "גם זו לטובה", ואפלו כל מה שקורה עמו ממנו יתברך, שידע ש"גם זו לטובה" כי בודאי פונתו יתברך לטובה גדולה, כדי למרק את עוונותיו, וכדי שיזכה להכיר אותו יתברך, ואם לא היה עובר עליו מה שהיה עובר אף פעם לא היה בא אליו יתברך, רק כך כשעוברים עליו מרירות, יסורים ובלבולים, אז נשבר לבבו ודעתו, והוא בא אליו יתברך כמו־כן עם בני־אדם כשרק תרגיל את עצמך לומר על כל דבר:

"גם זו לטובה", אז תראה שכל מה שעובר עליך
 מבשר ודם הוא טובה גדולה, כי על-ידי-זה תלמד
 לקח בחייה, כי האדם מטעה את עצמו מאד מאד בזה
 העולם, עד שיש לו איזו אמונה בבני-אדם וכשעובר
 עליו מה שעובר מבני-אדם ולומד לקח בחייו, אז דיקא
 מתעורר משנה, ומתפקחת דעתו, ורואה את העולם
 בצורה אחרת; על-כן ראה, אהובי, בני היקר להיות
 רגיל לומר על כל דבר שעובר עליך בין ברוחני ובין
 בגשמי: "גם זו לטובה", כי בודאי מה שעובר עליך
 בין ברוחני ובין בגשמי הוא לטובה גדולה, כי מאתו
 יתברך לא תצא הרעות והוא יתברך פונתו לטובה, אף
 אתה צריך להרגיל את עצמך לומר על כל דבר: "גם זו
 לטובה", ולעולם תברח ממחלקת, מקשיות ומספקות,
 הן עליו יתברך והן על בני-אדם, רק תרגיל עצמך
 לומר "גם זו לטובה", ואז תראה איך שבאמת יהיה
 לך טוב. ואם תהיה רגיל, אהובי, בני היקר, לומר על
 כל דבר "גם זו לטובה", לא תתחרט לא בזה ולא בפא,
 כי כל חייה יתהפכו לגמרי לטובה, ואם היו בני-אדם
 יודעים מעלת המרגיל עצמו לומר על כל דבר: "גם
 זו לטובה", היו באמת מהפכים את הרעה לטובה
 גדולה, והיו רואים את הקדוש-ברוך-הוא עין בעין
 והיו מרגישים איך שפונתו יתברך היא רק לטובה, הן

מה שעובר עליו מעצמו, והן מה שעובר עליו מבעל
 בחירה, הכל לטובה, ועל-כן הרגל את עצמך, אהובי,
 בני, לומר על כל דבר "גם זו לטובה", ותצחק מהכל,
 ואל תמשיך את עצמך כל-כף אל הצער והיסורים
 והמרירות, ואז תראה עולם חרות לפניך; אשרי מי
 שמרגיל את עצמו לומר בכל יום ובכל שעה ועל כל
 מאורע ומאורע שקורה לו: "גם זו לטובה", ואז באמת
 יהיה לו לטובה גדולה.

ד.

אהובי, בני היקר! ראה לחזק את עצמך מכל מה
 שעובר עליך, ואל תשבר העקר ראה להרגיל את עצמך
 לומר על כל דבר "גם זו לטובה", ועל-ידי-זה באמת
 תצא לך טובה גדולה מכל הבעיות והצרות, כי כשאדם
 מרגיל את עצמו לומר על כל מה שעובר עליו: "גם
 זו לטובה", אזי באמת נתהפך ונהיה לו לטובה, כי
 באמת הוא יתברך מחיה מהוה ומקים את כל הבריאה
 כלה, והאדם מנח בזה העולם בחומר גם וגשמי, וקשה
 וכבד לו להכיר את הקדוש-ברוך-הוא, ועל-כן תמיד
 מרגיש את עצמו ברע, וזה גורם לו לפל בחלישות
 הדעת ולהשבר, עד שמרב עקמומיות ועצבות הוא
 נופל בדכאון ומתדרדר עד שאול תחיתות ומתחתיו,

וְכָל זֶה כִּי מִמְּשִׁיךְ אֶת עֲצָמוֹ אֶל הַחֶשֶׁךְ הָרַע וְהַמּוֹת וְכוּ', אֲבָל כְּשֶׁמְרַגֵּיל אֶת עֲצָמוֹ לֹמֵר עַל כָּל דְּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", אִז מְהֵפֵךְ אֶת הִירִידוֹת הַנְּפִילוֹת וְהַהֲסָתָרָה אֶל אֹר גָּדוֹל, כִּי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמ"ה, ט): "טוֹב הָיוּ"ה לְכָל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו"; וְכִשְׁאָדָם אוֹמֵר עַל כָּל דְּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", עַל-יְדֵי-זֶה מִמְּשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ הָאֲרֵת הָאֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא; עַל-כֵּן הִרְגַּל אֶת עֲצָמָהּ, אֶהוּבִי, בְּנִי לֹמֵר עַל כָּל דְּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאִז בְּאֵמֶת יִתְהַפֵּךְ לָךְ הַכֹּל לְטוֹבָה.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתַּחֲזֹק אֶת עֲצָמָהּ אֶהוּבִי, בְּנִי, בְּכָל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּגִשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְאֶפְלוּ שֶׁאַתָּה נוֹפֵל בְּכָל פַּעַם בְּעִמְקֵי עִמְקִים בְּשֵׂאוֹל תַּחֲתִיּוֹת וּמִתַּחֲתָיו, וְאַתָּה נִכְשָׁל בְּמָה שֶׁנִּכְשָׁל וְכוּ', וְאַתָּה מִתְלַכְלֵךְ בְּמָה שֶׁמִּתְלַכְלֵךְ וְכוּ', עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְהִיּוֹת עֶקֶשׁן גָּדוֹל, לֹא לִפְלִי בְּדַעְתָּךְ כָּלֵל, רַק תִּמְשִׁיךְ אֶת עֲצָמָהּ אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וְתַחֲזֹר בְּתִשׁוּבָה בְּעֶקֶשׁנוֹת גָּדוֹלָה, וְאֵף שֶׁכָּבֵר הַתְּחִלָּתָ לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה מֵאוֹת וְאֵלֵפֵי פְעָמִים, וּבְכָל פַּעַם אַתָּה נוֹפֵל בַּחֲזָרָה וְאַתָּה נִכְשָׁל מִחֲדָשׁ בְּעִבְרוֹת חֲמוּרוֹת, עִם כָּל זֹאת רֵאֵה לְהִיּוֹת

עקשן גדול, ותשוב בתשובה ותהיה רגיל לומר על כל דבר "גם זו לטובה", כי בודאי נפלת ונשלכת במקום שנפלת ונשלכת כדי שתחזר מהמקום שאתה שם אליו יתברך, ואם תהיה עקשן גדול לא להניח את עצמך ואפלו שאתה נופל בכל פעם למקום שאתה נופל, אף אתה אומר: "גם זו לטובה", אז סוף כל סוף תזכה לצאת מהחשך, ותזכה להגיע אל מה שמיעד לך בזה העולם וכן הוא בגשמיות, אל תיאש עצמך בעסקיך, ואף שאתה רואה שלא הולך לך, ובכל פעם כשאתה רק קם ורוצה לעסק באיזה עסק אתה נכשל ונופל בחובות, ואין לך הצלחה אף על-פי-כן הרגל את עצמך לומר "גם זו לטובה", ובזה שתאמר על כל דבר שעובר עליך, אפלו על הצרות הכי גדולות "גם זו לטובה", על-ידי-זה באמת תראה שיהיה לך הכל לטובה גדולה, כי כשאדם מרגיל את עצמו לומר "גם זו לטובה" בין בגשמי ובין ברוחני, אז הוא מצליח כי נעשה עקשן גדול וטבע העקשן שאינו מניח את מקומו כהוא זה, יהיה איך שיהיה ויהיה מה שיהיה; ועל-כן אהובי, בני, שמע בקולי, והרגל עצמך לומר על כל דבר "גם זו לטובה", ואז תראה איך שהכל באמת יתהפך לטובה בין ברוחני ובין בגשמי; ראה לשוב בתשובה אמיתית אליו יתברך, ותהיה רגיל לדבר

עמו יתברך כְּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו
אֶת כָּל לִבָּךְ וְכָל מַה שְּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּעִקְשָׁנוֹת גְּדוּלָה,
וְאִפְלוּ שְׁבִין כָּף וּבִין כָּף אֶתָּה נִכְשָׁל בְּמָה שְׁנִכְשָׁל,
וְאֶתָּה מִתְלַכְּלֵךְ בְּמָה שְׁמִתְלַכְּלֵךְ, תֹּאמֶר לְעֶצְמְךָ: "גַּם
זוֹ לְטוֹבָה", כִּי בְּיָדָי הוּא יִתְבָּרֵךְ רוֹצֵה אֶת תְּפִלָּתִי
שִׁיחֲתִי וּבִקְשָׁתִי גַם מִהַמָּקוֹם הַמְּלַכְלֵךְ הַזֶּה, וְלִכֵּן לֹא
אֲנִיחַ אֶת עֶצְמִי לִפְלֵ בְשׁוּם פָּנִים וְאִפֹּן, רַק אֲמַשִּׁיךְ
אֶת עֶצְמִי יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְכֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת,
כְּשֶׁתִּרְצֶה לְהוֹצִיא מִהַכַּח אֶל הַפֶּעַל אִיזָה עֶסֶק, אֵף
שְׁבָכָל פֶּעַם תִּרְאֶה שְׂאֵתָה אֵינְךָ מְצָלִיחַ, תֹּאמֶר "גַּם
זוֹ לְטוֹבָה", וְתִהְיֶה עֲקָשָׁן גְּדוֹל, וְסוּף כָּל סוּף תִּזְכֶּה
לְהוֹצִיא מִהַכַּח אֶל הַפֶּעַל אֶת הַדְּבָר בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת,
וְזֶה עֵקֶר הַצְּלַחַת הָאָדָם כְּשֶׁאֹמֵר בְּכָל פֶּעַם: "גַּם זוֹ
לְטוֹבָה"; אֲשֶׁרֵי מִי שְׁשׁוֹמֵעַ בְּקוּלִי, וְאִז לֹא יִתְחַרֵּט לֹא
בְּזָה וְלֹא בְּבֵא.

.1

אהובי, בְּנֵי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לְדַעַת, כִּי בְּזָה הָעוֹלָם
מְנַסִּים אֶת כָּל אֶחָד בְּכָל מֵינֵי נִסְיוֹנוֹת, מְצַד אֶחָד
מְכַשִּׁילִים אוֹתוֹ וְנוֹפֵל בְּכָל פֶּעַם בְּעִמְקָא דְתַהוּמָא רַבָּא,
וּמְצַד שְׁנֵי מְכַנְיָסִים בּוֹ הַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוּלָה לָשׁוּב אֵלָיו
יִתְבָּרֵךְ, וְהוּא אֵינּוּ יוֹדֵעַ מַה לַּעֲשׂוֹת, כִּי נִתְקַיֵּם אֶצְלוֹ

(תהלים קז, כו): "יעלו שמים ירדו תהומות, נפשם
 ברעה תתמוגג"; פֶּעַם הָאָדָם נִמְשָׁךְ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ עַד
 כָּלוֹת הַנֶּפֶשׁ, וְרוּצָה לַעֲשׂוֹת הַרְבֵּה בְּשִׁבִיל הַקְּדוּשָׁה-
 בְּרוּךְ-הוּא, וּפְעַם נּוֹפֵל לְעִמְקָא דְתַהוֹמָא רַבָּא, וְנִחַשְׁךָ
 מִמֶּנּוּ הַכֹּל, וְנוֹפֵל בְּכַפִּירוֹת וּבְאַפְיִקוּרְסוֹת, וְתַמִּיד יֵשׁ לוֹ
 עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת; וְעַל-כֵּן אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כְּשֶׁעוֹבְרִים
 עָלֶיךָ דְּבָרִים אֱלוֹהִים, עָלֶיךָ לְהַרְגִיל עֲצֻמָּךְ לֹאמַר תַּמִּיד
 בֵּין בַּעֲלִיָּה וּבֵין בִּירִידָה "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְעַל-יְדֵי-זֶה
 שְׁתֵּהִי רְגִיל לֹאמַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", אֲזַי בְּאַמַּת לֹא
 יִהְיֶה שִׁיךְ אֶצְלֶךָ, לֹא עֲלִיָּה וְלֹא יְרִידָה, כִּי בְּאַמַּת
 מִי שֶׁמְכַנֵּס אֶת עֲצֻמוֹ בְּתוֹךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, וְיֹדֵעַ
 בְּאַמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת אֲשֶׁר הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא מְחַיֶּה
 מֵהוּהוּ וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְדוֹמֵם, צוֹמַח, חַי,
 מְדַבֵּר הֵם עֲצָם עֲצָמִיּוֹת חַיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל
 מֵה שְׁלֵמֶרָא עֵינָיו זֶה רַק לְבוֹשׁ לְשִׁכְנָה הַקְּדוּשָׁה,
 אֲזַי לֹא שִׁיךְ טוֹב וְלֹא שִׁיךְ רַע, לֹא שְׂיַכְתָּ עֲלֶיךָ וְלֹא
 שְׂיַכְתָּ יְרִידָה, כִּי הַקְּדוּשָׁה-בְּרוּךְ-הוּא מְסַתֵּר בְּכָל פֶּרֶט
 וּפֶרֶט מֵהַבְּרִיאָה, וְזֶה עֵקֶר כְּוִנָּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהָאָדָם יִקְיֵם
 אֶת מְצוּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, כְּדִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עֲצֻמוֹ עֲרֻבוֹת,
 נְעִימוֹת, יְדִידוֹת, זִיו, חַיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל-כֵּן
 הַרְגֵל אֶת עֲצֻמָּךְ אֶהוּבִי, בְּנֵי, לֹאמַר בְּכָל פְּעַם "גַּם זוֹ
 לְטוֹבָה", בֵּין בַּעֲלִיָּה וּבֵין בִּירִידָה, וְאֲזַי תִּתְבַּטֵּל הָעֲלִיָּה

ותתבטל הירידה, ולא יהיה שיף לך שום עליה ושום ירידה, כי תמיד תאמר "גם זו לטובה", ואז דיקא תזכה להצליח ברוחניות ובגשמיות.

ז.

אהובי, בני היקר, אני יודע מה שעובר עליך בכל יום, שאתה נכשל בכל מיני עברות וחטאים ובפרטיות שאתה מתלכלך בכל מיני שקוץ ותעוב וכו', ואתה חושב מחשבות זרות והרהורים רעים ואתה מכניס בדעתך רעיונות מגנים וכו', עם כל זאת עליך לדעת שגם מהמקום שאתה שם, אתה יכול עדין לשוב אליו יתברך, אם תהיה עקשן גדול, ולא תניח את מקצת מקומך, וזה על-ידי שתהיה רגיל לומר "גם זו לטובה", הינו בכל ירידה וירידה שעוברת עליך, תהיה רגיל לומר: "גם זו לטובה", וכן תאמר: "גם זו לטובה" בנדאי הוא יתברך פונתו לטובה בזה שהשליך אותי במקום מגנה כזה כדי שאזכה לשוב בתשובה אמיתית, ועל-ידי-זה שאני אשוב אליו יתברך מהמקום שאני מנח, על-ידי-זה אזכה לעשות התעוררות גדולה בין אלו שמנחים גם-כן בחשף כמו שאני נמצא, ועל-ידי שאני אתעורר בתשובה אזכה להכניס גם בהם הרהורי תשובה". על-כן בשעה

שְׁאַתָּה נוֹפֵל וּמִתְלַכְלֵךְ בְּמָה שְׁאַתָּה נוֹפֵל וּמִתְלַכְלֵךְ
 וְכוּ', רַחֲמָנָא לְצִלָּן, רַחֲמָנָא לְיִשְׁזֹבֵן, אֵל תִּיֵאֵשׁ עֲצָמָךְ
 כָּלֵל, רַק תֹּאמֶר "גַּם זֹו לְטוֹבָה", כִּי בּוֹדֵאי כּוֹנְנֹתוֹ
 יִתְבָּרֵךְ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, בְּזֶה שֶׁהִפִּיל אוֹתִי בְּצָרָה מְרָה
 כְּזוֹ, וְהִתְלַכְלַכְתִּי בְּמָה שֶׁהִתְלַכְלַכְתִּי, כִּי בּוֹדֵאי כּוֹנְנֹתוֹ
 יִתְבָּרֵךְ הִיא לְטוֹבָה, שְׁאַזְכֶּה לְהִתְעוֹרֵר בְּתִשׁוּבָה אֲמִתִּית,
 וְלִעוֹרֵר גַּם אַחֲרַיִם שֶׁהֵם גַּם-כֵּן מִנְּחִים בְּאוֹתוֹ מְקוֹם
 שְׁאַנִּי נִמְצָא שָׁם, וְעַל-כֵּן הִרְגַּל אֶת עֲצָמָךְ אֶהוּבִי, בְּנִי
 לוֹמֵר: "גַּם זֹו לְטוֹבָה", וְאַל תִּיֵאֵשׁ אֶת עֲצָמָךְ, רַק
 רֵאֵה לְשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְהוּא יִתְבָּרֵךְ
 בּוֹדֵאי יִקְבֹּל אוֹתָךְ, וְעַקֵּר הַתִּשׁוּבָה הוּא הַדְּבוּרִים —
 שֶׁתִּרְגִּיל אֶת עֲצָמָךְ לְדַבֵּר עִמוֹ יִתְבָּרֵךְ מִהַמְּקוֹם שְׁאַתָּה
 שָׁם, וְתִדַּע שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מְלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, מְמַלֵּא
 כָּל עֲלָמִין וְסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, וּבִתְוֹךְ כָּל עֲלָמִין, וְאֵין שׁוֹם
 מְצִיאוֹת בְּלִעְדֵּיו יִתְבָּרֵךְ כָּלֵל, וּבְכָל תְּנוּעָה וְתִנּוּעָה שָׁם
 אֵלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְעַל-כֵּן כָּל דְּבוּר וְדְבוּר שְׁאַתָּה מְדַבֵּר
 אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ הוּא הַצְּלָחָה נְצַחִית, הַצְּלָחָה כְּזוֹ שְׁאֵין
 לְתֵאָר וְאֵין לְשַׁעַר כָּלֵל, וְזֶה עַקֵּר הַתִּשׁוּבָה — כְּשֶׁאָדָם
 מְדַבֵּר וּמְשִׁיחַ אֶת כָּל לִבּוֹ אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וּמִתְוַדֶּה עַל כָּל
 מַה שֶׁעוֹבֵר בְּרוּחָנִיּוֹת וּבְגִשְׁמִיּוֹת, וּלְכָל זֶה אֵי אֶפְשָׁר
 לְהַגִּיעַ רַק עַל-יְדֵי שִׁירְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לוֹמֵר "גַּם זֹו
 לְטוֹבָה", כִּי עַל-יְדֵי רַבּוּי הַחֲטָאִים וְהַעֲוֹנוֹת שֶׁהָאָדָם

נִכְשָׁל כָּל פַּעַם, וְנוֹפֵל בְּעַמְקֵי עַמְקִים בְּשֵׂאוֹל תַּחֲתִיּוֹת
 וּמִתַּחֲתָיו, נִשְׁבֵּר לְבָבוֹ בְּאֶלֶף שְׁבָרִים עַד שֶׁנִּתְעַקַּם
 לְגַמְרִי, וְחַס וְשָׁלוֹם, יָכוֹל לִפְלֹ בְכַפִּירוֹת וּבְאַפִּיקוֹרְסוֹת,
 וְכֹל זֶה מֵרַב הַדְּכָאוֹן וְהַעֲצָבוֹת שֶׁמִּסְבָּבִים אֶת כָּל מִי
 שֶׁנִּכְשָׁל בְּעֵבְרוֹת, אֲבָל כְּשֶׁמֶרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לֹאמֹר: "גַּם
 זוֹ לְטוֹבָה", וּבִוְדָאֵי כְּוֹנֵתוֹ יִתְבַּרֵּךְ הִיא לְטוֹבָה גְּדוֹלָה,
 שֶׁהַשְּׁלִיף אוֹתִי בְּמִקְוֹמוֹת כְּאֵלֶּה, כִּדִּי שָׁגַם אֲנִי אֲזָכָה
 לְהִתְעוֹרֵר בְּאֵמֶת בְּתִשׁוּבָה, וּלְעוֹרֵר גַּם אֲחֵרִים, וְאֲז
 עַל-יַדֵּי-זֶה יִפְתַּח לְבָבִי, וְתִזְכָּה בְּאֵמֶת לְשׁוּבַת בְּתִשׁוּבָה
 שְׁלֵמָה, וְתִזְכָּה לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וּלְעוֹרֵר גַּם אֲחֵרִים,
 אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מְטַעֵה אֶת עֲצָמוֹ כָּלֵל, רַק מִחֲזִיק מֵעֵמֵד
 בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאֲז טוֹב לוֹ בְּזֶה וּבְכָּא לְנִצַּח נְצָחִים.

ח.

צָרִיף שֶׁתִּדַּע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שֶׁכָּל מֵה שֶׁעוֹבֵר
 עָלֶיךָ בְּרוּחָנִיּוֹת וּבְגִשְׁמִיּוֹת, הַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, וְאֶפְלוֹ שֶׁבְּנֵי-
 אָדָם מְצַעְרִים אוֹתְךָ, וְעוֹשִׂים לְךָ כָּל מִינֵי רָעוֹת, וְדוּחִים
 אוֹתְךָ מִפְּרִנְסָתְךָ, תִּדַּע שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, הֵן אֵמֶת שֶׁמֵּרַב
 עֵקְמוּמִיּוֹת לְבָבִי וְשִׁבְרוֹן רוּחִי, אֶתְּהָ אֵינְךָ יָכוֹל לְהַרְגִישׁ
 אֶת זֶה, וּמִפְּנֵי זֶה אֶתְּהָ מִתְדַּרְדֵּר מְאֹד מְאֹד עַד שֶׁאֶתְּהָ
 מְלֵא קִשְׁיוֹת וּסְפָקוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵּךְ, כִּי סוּף כָּל סוּף לְקַחוּ
 מִמֶּךָ אֶת פְּרִנְסָתְךָ, כִּי הַשְּׁאִירוֹ אוֹתְךָ בַּחוּץ וּנְשִׂאֲרָתְךָ בְּלֵא

כלום, אַבְל, אֶהוּבִי, בְּנִי, זָכַר אֲשֶׁר הִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 מְנַהֵיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה פְּרֻטִית, וְאֵין שׁוּם אָדָם נוֹקֵף
 אֶצְבְּעוֹ מְלֻמָּטָה, אֲלֵא אִם-כֵּן מְכַרְיִזִין עָלָיו מְלֻמָּעָה
 (חֲלִין ז:), וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בָּמָה שְׁמוּכָן לְחֻבְרוֹ (יּוֹמָא
 לח.), כִּי הוּא יִתְבָּרֵךְ מִשְׁגִּיחַ עַל כָּל פְּרֻט וּפְרֻט, וְאֶפְלוּ
 רִישׁ גְּרָגִיתָא מִן שְׁמַיָא מִנּוּ לִיה (הָאִישׁ שְׁמַמְנָה עַל
 הַבְּיּוֹבִים, גַּם הוּא מִן הַשְּׁמַיִם (בְּרֻכּוֹת נח:), וְכִשְׁתַּדַּע
 דְּבַר זֶה, אָז תֹּאמַר עַל כָּל דְּבַר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה",
 וְתִכְף-וּיִמֵּד כְּשִׁתְּהִיָּה רְגִיל לֹמַר עַל כָּל דְּבַר "גַּם
 זוֹ לְטוֹבָה", וּבּוֹדָאֵי כּוֹנְנָתוֹ יִתְבָּרֵךְ הִיא לְטוֹבָה, כְּדִי
 לְמַרְק אֶת עוֹוֹנוֹתֵי הַמְּרַבִּים, אוֹ כְּדִי לְשַׁבֵּר אוֹתִי, בְּאִפְן
 שְׁאֲזַכֶּה לָבוֹא אֵלָיו בְּלֵב נִשְׁבָּר וְנִדְכָּא, אוֹ כְּדִי לַעְזוֹר
 לִי יוֹתֵר וְיוֹתֵר, אֲזִי עַל-יַדֵּי שְׁתְּהִיָּה רְגִיל לֹמַר עַל כָּל
 דְּבַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", בְּאַמַּת תִּרְאֶה שְׁהַכֵּל יִתְהַפֵּךְ לָךְ
 לְטוֹב; עַל-כֵּן אֶהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אַף שְׁאַנִּי יוֹדַע שְׁכוֹאֵב
 לָךְ מְאֹד מְאֹד שְׁדַחוּ אוֹתְךָ מִפְּרַנְסָתְךָ, וְהַשְׁלִיכוּ אוֹתְךָ
 לְחוּץ, וְנִשְׁאַרְתָּ בְּלֵא כְּלוּם, וְכוֹאֵב לָךְ מְאֹד מְאֹד אֵל
 יִקְשׁוּ לָךְ שׁוּם קִשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרֵךְ, רַק תְּהִיָּה רְגִיל
 לֹמַר, שְׁ"גַם זוֹ לְטוֹבָה", וְאָז בְּאַמַּת יִתְהַפֵּךְ לָךְ הַכֵּל
 לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, כִּי מִי שְׁמַרְגִיל אֶת עַצְמוֹ לֹמַר עַל כָּל
 דְּבַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", בְּאַמַּת זוֹכָה שְׁיִתְהַפֵּךְ לוֹ כָּל הַרַע
 לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, וְרוֹאֶה אַחֲרֵי-כֵן שְׁהַכֵּל לְטוֹבָה; עַל-כֵּן

הָיִי זֶהִיר, בְּנִי, לֹאמַר עַל כָּל דְּבַר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְלֹא
תִתְחַרֵּט לֹא בְּזָה וְלֹא בְּבֹא.

.ט.

אֶהוּבִי, בְּנִי הַיְקָר! רְאֵה לְהַחֲיוֹת אֶת עֲצָמְךָ בְּכָל
מִינֵי אֲפָנִים שְׂבָעוּלָם, וְתִשְׂמַח אֶת עֲצָמְךָ, וְתִהְיֶה רְגִיל
לְשִׂמְעַ כְּלֵי זִמְרָה, וְתִשְׁתַּדֵּל לְהִיּוֹת בְּמִצְבַּ רֹחַ טוֹב, וְאִךְ
שְׂעוּבָרִים עָלֶיךָ מְרִירוֹת דְּמְרִירוֹת צְרוּת וַיְסוּרִים קָשִׁים
וּמְרִים עַד מְאֹד, שְׂמַעִיקִים עָלֶיךָ, וּמְצַעְרִים אוֹתְךָ מִבֵּית
וּמִבְּחוּץ, וְאַתָּה סוֹבֵל כָּל-כָּךְ הַרְבֵּה עֲלֻבוֹנוֹת וְשִׁפְיֻכוֹת
דָּמִים, וּבְנֵי-אָדָם מְדַבְּרִים עָלֶיךָ כָּל רַע, הַרְגֵּל אֶת עֲצָמְךָ
לֹאמַר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה" וּבְזָה שְׁתַּרְגֵּיל אֶת עֲצָמְךָ לֹאמַר:
"גַּם זוֹ לְטוֹבָה", תִּרְאֶה אִיךָ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ בְּאַמַּת
לְטוֹבָה, כִּי בְּאַמַּת הוּא יִתְבַּרֵךְ עֲצָם הַטוֹב, וּכְשֶׁאָדָם
הַמְּסֻתוֹבֵב בְּזָה הָעוֹלָם הַמְּלֵא חֲשֻׁכוֹת וְהַסְּתָרוֹת, עֲבִיּוֹת
וְגִשְׁמִיּוֹת מִמְּשִׁיךְ אֶת עֲצָמוֹ רַק אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, עַל-יְדֵי-זֶה
הוּא מוֹרִיד אֶת הַטוֹב לְזֶה הָעוֹלָם, וּמַעֲלָה אֶת הָעוֹלָם
הַזֶּה אֶל הַטוֹב הָאֱמִתִּי וְהַנִּצְחִי, וְזֶה סוֹד "גַּם זוֹ לְטוֹבָה",
שֶׁכָּל דְּבַר שְׂקוּרָה בְּזָה הָעוֹלָם הוּא מְהַפֵּךְ אֶל הַטוֹב
הַגָּמוּר הַנִּרְאֶה וְהַנִּגְלָה; עַל-כֵּן הַרְגֵּל אֶת עֲצָמְךָ לֹאמַר
תָּמִיד "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאַז תִּרְאֶה אִיךָ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ
לְטוֹבָה גְּדוּלָה, וְאַל תִּסְתַּכֵּל עַל כָּל מֵה שְׂעוּבָר עָלֶיךָ

מִבֵּית וּמִבְחוּץ, אֶתְּהַ בְּרַח לְךָ רַק אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וְתִשְׁתַּדֵּל
 לְהִיּוֹת תָּמִיד בְּמִצְבַּ רֹוַח טוֹב, וְאֵל כָּל זֶה תִּזְכֶּה רַק אִם
 תֹּאמַר: "גַּם זֹו לְטוֹבָה".

י.

רְאֵה, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְחִזֵּק אֶת עֲצֻמְךָ כָּל מִינֵי
 אֲפָנִים שְׂבָעוּלָם, וְאֵל תְּנִיחַ בְּעֲצֻמְךָ הָעֲצָבוֹת וְהָעֲצָלוֹת
 כְּרָגַע, וְאֵף שְׂאֲנֵי יוֹדַע שְׂעוּבָרִים עָלֶיךָ מְשֻׁבְּרִים וְגִלִּים,
 שְׂמַעֲיָקִים לְךָ וּמְצַעְרִים וּמְשֻׁפִּילִים אוֹתְךָ עַד הָאֲדָמָה
 וְרוֹדְפִים אוֹתְךָ, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְהַחֲזִיק מֵעַמָּד, וְתַחֲזֵק
 אֶת עֲצֻמְךָ בְּאַמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבַּרְךָ, וְתִהְיֶה רָגִיל
 לוֹמַר "גַּם זֹו לְטוֹבָה", וּבְיָדָאֵי הַכֹּל לְכַפֵּרֶת עֲוֹנוֹתַי,
 וְאִם תִּהְיֶה חֲזֵק בְּדָבָר זֶה, אֲזוֹ תִרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּף
 בְּאַמַּת לְטוֹבָה, וְכֹל הָרַעוֹת וְהַצָּרוֹת הָעֲלֻבוֹנוֹת וְשִׁפְיֹוֹת
 הַדָּמִים שְׂאֵתָה סוּבַל, בְּאַמַּת יִתְהַפְּכוּ לְטוֹבָה גְּדוּלָה,
 וְאֵף שְׂעֻכְשׁוֹ אֶתָּה נִמְצָא בְּצָרָה גְּדוּלָה וּמְרָה מְאֹד,
 שְׂכָל אֶחָד הַתְּרַחֵק מִמֶּךָ, וְלֹא רוֹצִים אוֹתְךָ, וּמְשֻׁפִּילִים
 וְיוֹרְקִים עָלֶיךָ, וּמְדַבְּרִים עָלֶיךָ כָּל דְּבַר רַע, וְאֶתָּה אֵינְךָ
 יְכוּל לְהִבִּין דְּבַר זֶה, כִּי לְבָבְךָ נִתְעַקֵּם מְאֹד, אֲבָל אִם
 תִּרְגִּיל אֶת עֲצֻמְךָ לוֹמַר "גַּם זֹו לְטוֹבָה", אֲזוֹ בְּאַמַּת
 תִּרְאֶה אֵיךְ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּף לְטוֹבָה; עַל־כֵּן אֱהוּבִי, בְּנֵי

הַיָּקָר, הַיּוֹי רְגִיל לֹמֵר עַל כָּל דְּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאִזּוּ
בְּאֵמֶת יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה גְּמוּרָה.

יא.

אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, רְאֵה לְהַחְזִיק מֵעַמָּד בְּזֶה הָעוֹלָם,
וְאֵל תִּתְיַאֵשׁ מִשׁוּם דְּבָר שְׁרוּצָה לְהַפִּיל אוֹתְךָ, הַרְגֵל
אֶת עֲצָמְךָ לֹמֵר עַל כָּל דְּבָר "גַּם זוֹ לְטוֹבָה", וְאִזּוּ
תִּרְאֶה שְׂיִתְרַחֵב לְבָבְךָ, וְיִהְיוּ לְךָ כַּחוֹת עֲצוּמִים לְעַמֵּד
בְּנִסְיוֹן הַקָּשָׁה וְהַמָּר שְׁעוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם,
וּבְאֵמֶת אִם הָיוּ בְּנֵי-אָדָם רְגִילִים לֹמֵר עַל כָּל דְּבָר "גַּם
זוֹ לְטוֹבָה", אִזּוּ הָיוּ חַיִּים חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים עֲרָבִים
וּמִתְקִים, חַיִּים אֲרָפִים, וְהָיוּ צוֹחֲקִים מִהַכֹּל, כִּי יָמֵי
חַיֵּינוּ הֶבֶל, וּכְשֶׁתִּבְּוֹנֵן וּתְיָשֵׁב וְתִרְאֶה כִּי יָמֵי שְׁנוֹתֵינוּ
הֵם שְׁבָעִים שָׁנָה (תְּהִלִּים ז), וְהַשְּׁבָעִים שָׁנָה הָאֵלוּ
הוֹלְכִים וְרוֹדְפִים הֵנָּה יוֹם וְהֵנָּה לַיְלָה, הֵנָּה שְׁבוּעַ וְהֵנָּה
חֹדֶשׁ, וְהֵנָּה שָׁנָה וְהֵנָּה כְּכָר תִּגְיַע אֶל שְׁנוֹת הַשְּׁבָעִים,
וְעַל-כֵּן אֲשַׁאל אוֹתְךָ לָמָּה לְךָ לְבַלּוֹת אֶת יָמֶיךָ וּשְׁנוֹתֶיךָ
בְּמַצָּב רוּחַ רַע וּבְחִלְשׁוֹת הַדַּעַת, בְּשִׁבְרוֹן לֵב בְּעֲצָבוֹת
וּבְדִכְאוֹן, בְּמַרְיבוֹת וּבְמַחְלָקֶת בְּעֲעֻקוֹת וּבְקַטְטוֹת, מִדּוּעַ
לֹא תִרְגִּיל אֶת עֲצָמְךָ לֹמֵר עַל כָּל דְּבָר: "גַּם זוֹ לְטוֹבָה",
וְתִמְשִׁיךְ בְּתוֹךְ חַיֶּיךָ אֲמִתַּת מְצִיאוֹת יִתְבָּרֵךְ, וְתִדַּע שֶׁהוּא
יִתְבָּרֵךְ מִחַיָּה מְהֵרָה וּמְקִים אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְאִזּוּ

כָּל שָׁעָה וְשָׁעָה כָּל יוֹם וְיוֹם כָּל לַיְלָה וְלַיְלָה, כָּל שָׁבוּעַ
 וְשָׁבוּעַ, כָּל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה יֵהיוּ אֶצְלְךָ
 אַרְכִּים עַד מְאֹד, וְתִתְעַנֵּג בְּעֲרֵבוֹת, נְעִימוֹת, זִיו שְׂכִינַת
 עֲזוֹ יִתְבָּרֶךְ, כִּי כִשְׂאָדָם רָגִיל לֹמֵר עַל כָּל דְּבָר: "גַּם
 זוֹ לְטוֹבָה", וְהוּא מִמְּשִׁיךְ אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּתוֹךְ
 חַיּוֹ, אֲזַ מִתְאַרְכִּים שְׁעוֹתָיו, יָמָיו, לַיְלוֹתָיו, שְׁבוּעוֹתָיו,
 חֲדָשָׁיו וְשָׁנוֹתָיו, וּמְרַגֵּשׁ טַעַם אַחַר בְּחַיִּים, לֹא כֵן
 כִּשְׁהוּא תָּמִיד מִמְּשִׁיךְ אֶת עֲצָמוֹ אֶל מְרִירוֹת, הַמְּרִיבוֹת
 וְהַקְּטָטוֹת, חֲלִישוֹת הַדַּעַת הָעֲצָבוֹת וְהַדְּכָאוֹנוֹת וְכוּ',
 שָׂאז מְרַגֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלּוֹ הוּא מְקַלֵּל, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן,
 וּכְאִלּוֹ עָשׂוּ לוֹ כְּשׁוֹף וְכוּ', וּכְאִלּוֹ הַשְּׂדִים וְהַרוּחוֹת
 מְסַבְּבִים אוֹתוֹ וְכוּ', עַל-כֵּן רְאֵה, אֶהוּבִי, בְּנִי, לֹא
 לְהִיּוֹת בְּטָלָן, וְהַרְגֵּל אֶת עֲצָמְךָ לֹמֵר עַל כָּל דְּבָר "גַּם
 זוֹ לְטוֹבָה", וְאֲזַ בְּאַמַּת תִּרְאֶה שְׂיִתְהַפְּכוּ חַיִּיךָ לְטוֹבָה,
 וְתִרְגֵּשׁ טַעַם אַחַר בְּחַיִּיךָ, וְתִזְכֶּה לְאַרְיִכוֹת יָמִים בְּעוֹלָם
 שְׂכָלוֹ טוֹב וְכָלוֹ אַרְךָ; אֲשֶׁרִי מִי שְׂאִינוֹ מְטַעֵה אֶת עֲצָמוֹ
 כָּלֵל, רַק שׁוֹמֵעַ אֶל דְּבָרֵי אֱלוֹ, וַיִּנְהַג כֶּף כְּמוֹ שְׂגָלִיתִי
 לוֹ, שָׂאז דִּיקָא יִרְגֵּשׁ חַיִּי עוֹלָם הֵבֵא בְּחַיִּי הָעוֹלָם הַזֶּה,
 אֲשֶׁרִי הַמְּצִיית, וַיִּגִיעַ לְכָל זֶה.

תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם!

אָמַר, שְׁלַעֲתִיד לֵאמֹרוּ הַצַּדִּיקִים (תַּעֲנִית
לֵא.): "זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ" (יִשְׁעִיה כה,
ט) — זֶה דִּיקָא, וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֶנּוּ,
שְׂיֵאמְרוּ כָּל אֶחָד: "טֹאקִי צוֹ דְּעַם
גָּאט הָאבֵן מִיר גִּיהֶאפֶט" (אָמְנָם לְאֵל
זֶה הֵינּוּ מְקוּיִם). כְּלוּמַר, שְׁגַם בְּעוֹלָם
הַזֶּה זָכוּ לְהַשִּׁיג אוֹתוֹ כֶּךָ כְּמוֹ שֶׁהֵם
רוֹאִין אוֹתוֹ עַתָּה, וְתָמִיד הָיוּ מְקוּיִם
לְרֹאוֹת אוֹתוֹ כֶּךָ, וְעַכְשָׁיו זָכוּ לְזֶה, וְעַל־
כֵּן יֵאמְרוּ אַז: "זֶה ה' קִוִּינוּ לוֹ" — זֶה
דִּיקָא.

(חֵי־מוֹהַר"ן, דְּפוּס חֲדָשׁ, סִימָן תַּקטז)

קונטרס

אַל תִּכְנֵס לְלַחֵץ

יעורר פל אדם לקחת את פל אשר עובר עליו בקלות, ושום דבר בעולם לא יוכל לשבר אותו יהיה איך שיהיה, ועל-ידי-זה יצליח לעבר את זה העולם בשלום.

*

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון,
בוצינא קדישא עלאה, אדוננו, מורנו ורבנו,
רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו.

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אגיס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו,

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, כתובים ומאמרי חכמינו
הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש.

*

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: עֵקֶר יְשׁוּעָתוֹ שֶׁל
הָאָדָם הֵיא רַק כְּשִׁזְזוּכָה לְדַבֵּק אֶת עֲצָמוֹ בּוֹ
יְתִבְרֵךְ, וְתַמִּיד חוֹשֵׁב רַק מִמְּנוּ יְתִבְרֵךְ, וּמְצִיר
בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שֶׁהוּא יְתִבְרֵךְ נִמְצָא וּבִלְעָדָיו אֵין
שׁוּם נִמְצָא, וְהַכֹּל לְכֹל אֱלֻקוֹת גָּמוּר הוּא
שְׁמֻסְסָב אוֹתוֹ, וְהוּא נִמְצָא בְּתוֹךְ הָאוֹר,
וּכְשִׁיחֲשֵׁב מִחֲשָׁבוֹת אֱלוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה יֵצֵא
מִכָּל מִינֵי לְחֻצִים שְׁלוֹחֲצִים אוֹתוֹ בְּגִשְׁמִיּוֹת
וּבְרוּחָנִיּוֹת, כִּי מֵה שְׁמִלְחִיץ אֶת הָאָדָם הוּא
רַק מִחֲמַת שְׁשׁוּכַח מִמְּנוּ יְתִבְרֵךְ, אֲבָל תִּכְף-
וּמִיד כְּשֶׁאָדָם מְבַטֵּל אֶת עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי אֱלוֹ
יְתִבְרֵךְ, עַל-יְדֵי-זֶה שׁוּם דְּבָר אֵינוֹ מְלַחֵץ
אוֹתוֹ, כִּי כָּבֵר אֵינוֹ צָרִיךְ רַק אֶת הַקְּדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצָמוֹ; אֲשֶׁרֵי מִי שְׁמַגִּיעַ אֶל
עֲבוּדָה זוֹ.

(אֲמָרֵי מוֹהֲרָא"ש, חֵלֶק ב', סִימָן תַּעֲט)

קונטרס

אֵל תִּפְנֵס לְלַחֵץ

.א

בְּנֵי, בְּנֵי! אֲנִי יוֹדֵעַ הֵיטֵב מָה עוֹבֵר עָלֶיךָ עַכְשָׁו, שְׂנֹכְנֵסֶת כָּל-כֶּף לְלַחֵץ מְרֹב צְרוּתֶיךָ שְׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ מִבֵּית וּמִבְּחוּץ, עַד שְׂנֵדָמָה לָךְ שְׂאָבֵד מְנוּס וְתַקְוָה מִמֶּךָ, וְאַתָּה מְרַגֵּישׁ שְׂאִינְךָ יְכוֹל כְּבֹר לְסִבֵּל יוֹתֵר לַחֵץ גָּדוֹל כָּל-כֶּף, עַד כְּדֵי כֶּף נִכְנָסֶת לְלַחֵץ קָשָׁה, עַד שְׂאֵתָה רוֹצָה לַעֲשׂוֹת סוּף וְקֵץ לְכָל צְרוּתֶיךָ, וּמִסְתַּוֵּב עִם מַחְשָׁבוֹת שֶׁל הַתְּאֵבִדוֹת, חֵס וְשְׁלוֹם, אוֹ אֵתָה חוֹשֵׁב מַחְשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל — הַלֹּאִי כְּבֹר הֵייתָ מֵת וּמִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם, וְאִז הָיָה כְּבֹר סוּף וְקֵץ לְכָל צְרוּתֶיךָ וּמְרִירוֹתֶיךָ שְׂאֵתָה סוֹבֵל בְּזָה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר, וּבְאֵמֶת עָלֶיךָ לְדַעַת, אֶהוּבִי, בְּנֵי, שֶׁהֵנָּךְ טוֹעָה טְעוֹת מְרָה, כִּי כָּל הַצְּרוֹת וְהִיסוּרִים, עֲגַמַת הַנֶּפֶשׁ וְהַלְחָצִים שְׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, אֵתָה בְּעֲצָמָךְ אֲשֶׁם בְּזָה, כִּי אֵתָה הַפְּקִרְתָּ אֶת

פִּיךָ, לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלָה עַל רוּחְךָ, וְזֶה אֲשֶׁר גּוֹרֵם לְךָ כָּל אֵלּוּ הַלְחָצִים, כִּי הַדְּבוּר הוּא צְנוּר לְאָדָם לְהַמְשִׁיךְ לוֹ הַחַיִּים אוֹ הַמּוֹת, וְכִמוֹ שְׁאָמַר הַחֶכֶם מִכָּל אָדָם (מִשְׁלֵי יח, כא): "מּוֹת וְחַיִּים בְּיַד לְשׁוֹן", כִּי אִם אָדָם מְרַגֵּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר רַק דְּבוּרִים טוֹבִים, אֲזִי זוֹכֶה לִישׁוּב הַדַּעַת, וְלֹא חֶסֶר לוֹ דְּבַר, וְאֵינוֹ נִכְנָס לְשׁוּם לְחָצִים, וְחַי חַיִּים טוֹבִים וְנִעְיָמִים, לֹא-כֵן כְּשֶׁאָדָם מִפְּקִיר אֶת דְּבוּרוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה בָּא לִיְדֵי לְחָצִים עֲזִים בְּמַחוּ, הֵינּוּ הַמַּח שְׁלוֹ נִלְחָץ וְנִדְחָק, וּבָא לִיְדֵי נִפְיָה, רַחֲמָנָא לְצַלָּן (עֵינִ לְקוּטִי-מוֹהֵר"ן, חֶלֶק א', סִימָן כט), וְאֲז נּוֹפֵל בְּנִפְיָה אַחַר נִפְיָה; וְעַל-כֵּן, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְצִאת מִכָּל הַלְחָצִים שְׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, שְׁמַר עַצְמְךָ מְאֹד מְאֹד מִכָּל מִינֵי דְּבוּרִים רָעִים, וְלַעוֹלָם רְאֵה לְבוֹרַח וְלִהְתַּחַמֵּק לֹא לְדַבֵּר כָּל הָעוֹלָה עַל רוּחְךָ, וְתִרְגֵּיל אֶת עַצְמְךָ בְּמַדַּת הַשְּׁתִיקָה, וְאֲז דִּיקָא תִזְכֶּה לְצִאת מִכָּל הַלְחָצִים שְׁנִלְחָץ מִחֶךָ, וּמְבִיאֶךָ לִיְדֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הַתְּאַבְדוּת וְמוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, כִּי כָּל הַצְּרוּת שֶׁל הָאָדָם בָּאוֹת רַק עַל-יְדֵי פֶגֶם הַדְּבוּר (עֵינִ זֶהר שְׁמִינֵי מב.), כְּמוֹ שְׁכַתוֹב (תְּהִלִּים קמח, ח): "רוּחַ סְעָרָה עֲשֵׂה דְּבָרוֹ", כָּל הַצְּרוּת וְהִיסוּרִים, הַדְּחָקוֹת וְהַלְחָצִים שְׁמְבִיאִים אֶת הָאָדָם לְרוּחַ סְעָרָה, זֶהוּ עַל-יְדֵי דְּבָרוֹ — עַל-יְדֵי הַדְּבוּר שְׁפוּגִם בּוֹ, עַל-כֵּן לֹא תִמָּצָא חַיִּים מְרוּרִים

אָלֵא בְּבִנְי־אָדָם הַמִּפְקִירִים אֶת דְּבוּרָם, וּמְדַבְּרִים כָּל
הָעוֹלָה עַל רוּחָם, וְזֶה אֲשֶׁר עוֹקֵר אוֹתָם לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ
יִתְבַּרֵךְ, וְנוֹפְלִים בְּלִחְצֵים גְּדוֹלִים; עַל־כֵּן רֵאָה, אֶהוּבִי,
בְּנֵי הַיָּקָר, לְשָׁמֵר מְאֹד עַל דְּבוּרֵי פִיָּךְ, וְאֵל תִּדְבֹר כָּל
הָעוֹלָה עַל רוּחְךָ, וּמִכָּל שָׁכַן שְׁלֵא תִדְבֹר שְׁטִיּוֹת, וְאִז
תִּזְכֶּה לְצֵאת מֵהַלְחָצִים שְׁלֶךְ.

ב.

בְּנֵי, בְּנֵי! אֲנִי יוֹדֵעַ שְׁאַתָּה נִמְצָא עִכְשָׁו בְּלִחְצֵים
גְּדוֹלִים מְאֹד, וְנִדְמָה לְךָ כְּאִלּוּ אָבֵד מְנוּס וְתִקְנָה מִמֶּךָ,
וּכְאִלּוּ אִבְדָּת אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, וְאַתָּה נִרְדָּף מֵעֲצָמְךָ
יּוֹתֵר מֵאֲשֶׁר אַתָּה נִרְדָּף מְזוֹלָתְךָ, וְאַף שְׁאַנִּי יוֹדֵעַ שְׁאַתָּה
עִכְשָׁו מְסַבֵּב בְּחֻבוֹת עֲצוּמִים, וְאִין לְךָ מֵהִיכֵן לְשֵׁלֵם,
וְאַתָּה רוֹצֵה רַק לְהִתְאַבֵּד, רַחֲמָנָא לְצַלָן, מֵרַב הַלְחָצִים
שְׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, תִּדַע שְׁכָל זֶה הוּא מִפְּנֵי שְׁאַתָּה נִכְנָס
בְּכּוֹחֵים עִם אֲנָשִׁים, וְאַתָּה רוֹצֵה לְתַרְץ אֶת עֲצָמְךָ, כִּי
בְּאַמַּת אִין עוֹד דְּבַר הַמְּכַנֵּס אֶת הָאָדָם לְלִחְצִים כְּמוֹ
הַדְּבוּר, שְׁהָאָדָם מְדַבֵּר כָּל הָעוֹלָה עַל רוּחוֹ, וּמִשְׁתַּדֵּל
לְתַרְץ אֶת עֲצָמוֹ לְזוֹלָתוֹ, וּבְאַמַּת אִין זוֹ עֲצָה כָּלֵל, כִּי
מִי שְׁרוֹצֵה לְצֵאת מֵהַלְחָצִים, עָלָיו לְהִרְגִיל עֲצָמוֹ לְבִרְחָ
רַק אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, כִּי אִין לְךָ עוֹד מְקוֹם הִיכֵן לְבִרְחָ רַק
אֵל הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, שֶׁהוּא אָב הַרְחָמָן, וְאַף שְׁמֵרֵב

צרותיך ויסוריך, קטנותך ודחקותך, נדמה לך כאלו
אבד מנוס ותקנה ממך, וכאלו הקדוש-ברוך-הוא אינו
רוצה אותך, כל זה בא מחמת רבוי חטאיך, שהם
גורמים לך דמיונות עצומים, עד שנחשב בעיניך כאלו
אין שום עצה אחרת רק להתאבד, חס ושלום; ועל-כן
ראה, אהובי, בני היקר, לברח עכשו למקום מיוחד
שאין שם בני-אדם, ותדבר ותשיח את כל אשר עם
לבבך אליו יתברך, ותגלה לו יתברך את כל מה
שעובר עליך, ואז תזכה לצאת מכל הלחצים שלוחצים
לך במח, ובמקום להתנופח עם בעלי חובותיך ולתרוץ
את עצמך, ראה לברח אליו יתברך, ואזי תראה איך
שהמצב עדין לא כל-כף נורא, כי מי שבורח רק אליו
יתברך, אזי מתרחב לו המח, ויוצא מלחציו.

ג.

בני, בני! ראה לחזק את עצמך בכל מיני אפנים
שבעולם, ואפלו שאתה נמצא עכשו במצבים הקשים
ביותר בעולם, ואתה נכנסת ללחץ גדול, עד שנדמה
לך שאין לך היכן ללכת רק להתאבד, חס ושלום, עם
כל זאת אתה צריך להתחזק בכל מיני אפנים שבעולם
לברח אליו יתברך, ושם יתרחב לך מאד, כי מי שבורח
אליו יתברך, על-ידי-זה נרחבים לו דעתו ומחו, כי

הוא יתברך אין סוף ברוך הוא, וכל מה שהאדם נמשך יותר אל אין סוף ברוך הוא, על-ידי-זה נתרחב לו מחו, ויוצא מכל הלחצים, ועל-כן לא תמצא לחצים באדם, אלא כשנופל במינות ובכפירות וכופר בכל, חס ושלוש, מרב צרות ויסורים שעוברים עליו, שאז נכנס בלחצים גדולים וצר ומר לו מאד, עד שאינו רואה שום בית מנוס רק להתאבד; על-כן ראה, אהובי, בני להחזיר בעצמך אמונת אמן, להאמין באמונה פשוטה בו יתברך, אשר אין בלעדיו יתברך כלל, ובכל תנועה ותנועה שם אלופו של עולם, ותרגיל את עצמך לברח רק אליו יתברך, ואז יתגלה לפניך אור חדש מאד, ותראה איך שהקדוש-ברוך-הוא ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ובתוך כל עלמין, ולית אתר דפניה מיניה, ובידיעות אלו תזכה לצאת מכל הלחצים, ותפנס לגדלות המחין, אשר על-ידי-זה ימתקו ממך כל הדינים, ותזכה להמשיך עליך תמיד שפע אור, זיו ורחיות גדולה.

ד.

בני, בני! אסור להתיאש כלל, ואף שחטאת, עוית, פשעת, קלקלת מעשיך, ועשית מעשים מגנים כל ימי חייתך, עם כל זאת עליך לדעת שיכולים לשוב

בתשובה שלמה אליו יתברך, ואפלו שתהיה הגרוע ביותר בעולם, עדין אתה יכול לשוב אליו יתברך, כי הוא יתברך אב הרחמן, וממשיך רחמנותו על כל בריותיו, ועד יום מותו יחכה לו, אם ישוב מיד יקבלו, ולכן ראה לקחת את עצמך בידיך, ותשוב בתשובה שלמה אליו יתברך, ועל-ידי-זה יתרחב לך, ותצא מכל הלחצים שאתה נלחץ שם, ותראה איך שכל העולם כלו רחוק, כי באמת מי שחטא ופגם ולכלך את עצמו, נדמה לו, כאלו אבד מנוס ותקנה ממנו, וכאלו כל העולם כלו עומדים עליו, ועל-ידי-זה נעלמת ונסתרת ממנו אמתת מציאותו יתברך; ולכן ראה, אהובי, בני היקר, לקחת את עצמך בידיך, ותצא מהלחצים שלוחצים לך את המח, ותדבק את עצמך בו יתברך, ואז תראה שהכל אור וזיו, חיות ודבקות; אשרי מי שאינו מטעה את עצמו כלל, ואינו מיאש את עצמו משום דבר שבעולם, ואפלו שהוא הגרוע ביותר, הוא יודע שיש לו תקנה לתקן הכל, ורבנו ז"ל צעק: אין שום יאוש בעולם כלל (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן עח), אשרי מי ששומע את קול הקריאה הזו, לידע אשר אין שום יאוש כלל, ותמיד יכולים לשוב אליו יתברך — אם רק ירצה, ועל-ידי-זה יצא מכל הלחצים שלוחצים את מחו.

ה.

בני, בני! ראה לקחת את עצמך בידיך, ואל תפל
 בדעתך כלל יהיה מה שיהיה ויהיה איך שיהיה, ותדע
 תמיד שהוא יתברך מנהיג את עולמו בהשגחה נוראה
 ונפלאה עד מאד, ואשרי מי שאינו מטעה את עצמו
 כלל, כי בזה שהאדם מחזק את עצמו באמונה פשוטה
 בו יתברך, ואינו מטעה את עצמו, על-ידי-זה הוא יוצא
 מכל הלחצים, כי באמת כל הלחצים של האדם הם
 רק, מחמת שנופל ביאוש, במרירות ובמרה שחורה,
 ונדמה לו כאלו אבד מנוס ותקוה ממנו, עד שרואה
 שאין לו שום עצה אחרת רק התאבדות, רחמנא לצלן,
 ומזה בא שכל-כף הרבה בני-אדם מתאבדים, מחמת
 שכל-כף נכנסו בלחץ, עד שנדמה להם שאין שום
 מנוס ותקוה, ואף אמנם שיש אנשים שבאמת הסתבכו
 בחובות, בצרות וביסורים, עד שנדמה להם, שאין שום
 בית מנוס רק להתאבד, עם כל זאת על-ידי ישוב הדעת
 אמתי יכולים לצאת מהלחצים. ועקר ישוב הדעת —
 לידע, להודיע ולהודע, שאין בלעדיו יתברך כלל, והכל
 בהשגחה פרטית, כי מה יכול לקרא אתך, יכניסו אותך
 לבית-הסהר, גם שם נמצא הקדוש-ברוך-הוא, ועל-כך
 ראה לחזק את עצמך בכל מיני אפנים שבעולם לא

לפל בַּיָּאוֹשׁ, כִּי הַיָּאוֹשׁ גְּרוּעַ מֵהַכֹּל, וְהַיָּאוֹשׁ מְבִיא אֶת
הָאָדָם לְלַחְצִים, עַד שֶׁמֵּאֲבֵד אֶת עֲצָמוֹ לְדַעַת, רַחֲמָנָא
לִישׁזֶבֶן, וְעַל־כֵּן רָאָה, אֶהוֹבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְצִאת מִכָּל
הַלְחָצִים שְׁלוֹחְצִים אוֹתָךְ, וּתְדַבֵּק אֶת עֲצָמְךָ בּוֹ יִתְבָּרֵךְ,
וְעַל־יְדֵי־זֶה תִּזְכָּה לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, בְּתִשׁוּבָה
אַמְתִּית, וְתִזְכָּה לְהַכֵּל בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא.

.ו.

בְּנֵי, בְּנֵי! אֲנִי יוֹדֵעַ שְׂאֵתָה נִמְצָא עֲכָשׁוּ בְּלַחְצִים
קָשִׁים מְאֹד, עַל־כֵּן אֵיעֲצֶךָ, שְׂתִרְאֶה לְבָרוּחַ אֶל אִישׁ צַדִּיק
וִירָא אֱלֹקִים, וּתְפָרֵשׁ לְפָנָיו אֶת כָּל שִׁיחָתְךָ, וְתִתְיַעַץ
עִמּוֹ מֵהַלְעֲשׂוֹת, וְאֵל תִּנְיַח עֲצָמְךָ לְרַגַע לְהִשָּׂאֵר לְבַד,
רַק לֶךְ וּרְדֵף אַחֵר צַדִּיק אֱמֶת הַדְּבוּק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְתִתְיַעַץ
עִמּוֹ, כִּי "וּתְשׁוּעָה בְּרַב יוֹעֵץ" (מְשָׁלִי כד, ו), כִּי לְפַעְמִים
הָאָדָם נִכְנָס בְּלַחְצִים כְּאֵלוֹ, עַד שֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁאֵין שׁוּם
מָנוֹס וְתִקְוָה רַק לְהִתְאַבֵּד, חֵס וְשָׁלוֹם, וּבְאַמֶּת כָּל זֶה בָּא
מִחֲמַת שֶׁהוּא שְׂרוּי בְּתוֹךְ עֲצָמוֹ, כִּי כְּשִׁזְזָה לְבָרוּחַ אֶל
אִיזָה צַדִּיק הַדְּבוּק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּמִתְיַעַץ עִמּוֹ, הַצַּדִּיק נוֹתֵן
לוֹ עֲצוֹת אֱמִתִּיּוֹת אֵיךְ לְצִאת מִכָּל הַלְחָצִים, הַחוּבוֹת
וְהִיסוּרִים שֶׁמְעִיקִים וּמְצָרִים לוֹ, כִּי בְּאַמֶּת יְכוּלִים לְצִאת
מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁבְּעוֹלָם, אִם רַק זֹכִים לְמִצָּא אֶת הַצַּדִּיק
הָאֱמֶת הַדְּבוּק בְּחַי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּבְטֵל וּמְבֹטֵל

לגמרי אל אין סוף ברוף הוא, וצריף לבקש בכל יום ממנו יתברך, שיזכה למצא צדיק כזה אשר הוא בטל ומבטל באין סוף ברוף הוא, שיכול להשפיע גם עלי רוחניות חיות אלקותו יתברך, שגם אני אזכה לצאת מכל הלחצים ומכל המחשבות של התאבדות, ואזכה להכליל רק באין סוף ברוף הוא; אשרי מי שזוכה למצא את הצדיק האמת הנמצא בכל דור ודור, ויכול להאיר את אמתת מציאותו יתברך אפלו בגרוע שבגרועים, ולהגביה ולהעלות אותו מהשאל תחתית ומתחתיו שנמצא שם, ויוציאו מכל הלחצים, עד שיהיה נכלל לגמרי באין סוף ברוף הוא.

ז.

בני, בני! ראה לחזק את עצמך עכשו מאד מאד, ושום דבר בעולם לא יוכל לשבר אותך, רק תדבק את עצמך באין סוף ברוף הוא, ותדע שהוא יתברך אב הרחמן, ובודאי לא יעזב אותך, העקר הוא להתחזק ולהיות בשמחה, ואף שאני יודע שמאד מאד קשה לך להיות בשמחה מרב הצרות והיסורים ועגמת הנפש שמסבבים אותך, ואתה נכנסת ללחץ גדול של חובות ויסורים, ואי אפשר לך לצאת מזה, עם כל זאת תישב את עצמך, הרי עם עצבות ומרירות

לא תגיע אל שום דבר, אדרבה תסתבך יותר ויותר, ולכן ראה למסור את נפשך מאד מאד עכשו להיות בשמחה, ותשתדל לשמע כלי זמר, ותרקד מרב שמחה, ועל-ידי-זה יתבטלו ממך כל הפחדים היתרים, ותזכה לצאת מהלחץ שנלחצת מרב יסוריך ומרירותך ועגמת נפשך, כי השמחה מרחבת את הדעת ומוציאה את האדם מכל צרותיו, כי באמת כל הצרות, היסורים והלחצים שעוברים על האדם בזה העולם הם רק, מחמת מרירות, דחקות ודכאון שמדכאים אותו לגמרי, עד שנופל בעיני עצמו, ואינו מוצא דרך ופתח לצאת מזה, עד שמיאש את עצמו לגמרי, וכא לידי מחשבות של התאבדות, ולכן ראה, אהובי, בני היקר, לחזק את עצמך בכל מיני אפנים שבעולם להיות בשמחה עצומה, והשמחה תוציא אותך מכל מיני לחצים, ותזכה להכליל באין סוף ברוך הוא, אשר "עז וחדנה במקומו" (דברי הימים-א טז, כז), ובזה תגאל מכל צרותיך, כי עקר הגאולה הוא רק על-ידי שממשיכים על עצמם ערבות, נעימות, ידידות, זיו וחיות אלקותו ותברך.

ח.

בני, בני! ראה למסור את נפשך על נקדת השמחה לשמח מאד ולשמח אחרים, ואף שאני יודע שאתה

נמצא עכשו במצב מאד מר ומרור, ונדמה לך כאלו
אבד מנוס ותקוה לגמרי, ואין לך כבר שום עצה, עם
כל זאת כשתחזק את עצמך להיות בשמחה עצומה,
אז תראה שהכל הכל ורעות רוח, וכל אלו הפחדים
שפחדים אותך, הכל הכל, פי באמת מי שזוכה
להכניס את עצמו באין סוף ברוך הוא, על-ידי-זה
מאיר על עצמו אור נורא ונפלא מאד, אור רוחני,
אשר מוציאו מכל הלחצים, ועל-כן אשרי מי ששמח
תמיד, ועל-ידי-זה יתרחב לו מחו ודעתו, ויראה איך
שכל העולם כלו רק אלקות גמור הוא, כי אין בלעדיו
יתברך כלל, ובכל תנועה ותנועה שם אלופו של
עולם, ואל יהיו דברים אלו קלים בעיניך, ותדע אשר
האמונה היא שרש הגאולה, כי האדם צריך להשתוקק
תמיד אחריו יתברך, ואפלו שנמצא בלחצים הגדולים
ביותר, עקר העצה לצאת מזה הוא רק כשזוכה לברח
אל אין סוף ברוך הוא, ולהמשיך על עצמו ערבות,
נעימות, ידידות, זיו וחיות אלקותו יתברך, וידע ויאמין
שהכל בהשגחה פרטי פרטית, ודיקא על-ידי המרירות,
הדכאון והלחצים שנפלת אליהם, דיקא זה יעורר לשוב
בתשובה שלמה אליו יתברך, כי הרבה פעמים האדם
נופל בלחצים, בדכאון וביסורים, על מנת שמשם
דיקא יזכה לשוב אליו יתברך, ועל-כן ראה, אהובי,

בְּנֵי הַיָּקָר, לְצֵאת מִכָּל הַלְחָצִים שְׁלוֹחֲצִים אוֹתָךְ, וּתְדַבֵּק
 אֶת עֲצָמְךָ בְּאֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא, וְתִמְשִׁיךְ עַל עֲצָמְךָ
 הָאֵרֶת זִיו שְׁכִינַת עֲזוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאֵל כָּל זֶה תִּזְכֶּה עַל-יְדֵי
 שְׁתַּרְגִּיל אֶת עֲצָמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ בְּלִשׁוֹן שְׂאֵתָה
 רְגִיל בָּה, וְתִסְפֹּר לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ אֶת כָּל לְבָבְךָ, וְתִשְׂמַח
 אֶת עֲצָמְךָ בְּכָל מִינֵי אַפְנִים שְׁבַעֲוֹלָם, וְאִז תִּצְלִיחַ דְּרַכְּךָ
 תָּמִיד; אֲשֶׁרֵי מִי שְׂמֻכְנִים דְּבוֹרִים אֵלָיו בְּתוֹךְ לְבוֹ, וְאִז
 טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ט.

אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! רְאֵה לְחִזֵּק אֶת עֲצָמְךָ בְּיֹתֵר
 בְּמִדַּת הַסְּבָלָנוֹת, וְ"אל תפנס ללחץ" מִכָּל מַה שְׁעוֹבֵר
 עָלֶיךָ, כִּי הַלְחָץ וְהַדְּחַק שְׂאָדָם מִלְּחִיץ וְדוּחַק אֶת
 עֲצָמוֹ, הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, וְכָל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים
 וְהַמְרִירוֹת, הַמְּחַלְקֵת וְהַמְרִיבוֹת בְּבֵית עִם אֲשֶׁתוֹ וְעִם
 יְלָדָיו, הַכֹּל בָּא מִחֲמַת שֶׁהוּא מִלְּחִיץ וְדוּחַק אוֹתָם, וְהֵם
 אֵינָם יְכוּלִים לְעַמֵּד בְּזֶה, וְעַל-יְדֵי-זֶה מִתְפּוֹצֵץ מִחֲמַת
 זַעַם, וּבָאִים לִיְדֵי מְחַלְקֵת וּמְרִיבוֹת, וְכָל הַבֵּית נִתְהַפֵּךְ
 לְגִיּהֲנוּם מִמָּשׁ, וְכֵן בְּעֲצָמוֹ כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְרִירוֹת וְאִי
 יָשׁוּב הַדַּעַת בָּא לְאָדָם רַק מִפְּנֵי שְׂמִלְחִיץ אֶת עֲצָמוֹ
 וְדוּחַק אֶת הַשָּׁעָה, שְׂמֻכְרַח לֵהִיּוֹת כֶּף וְכֶף, וְאִם לֹא
 — אִזִּי נִשְׁבֵּר לְגַמְרֵי. וּבְאֵמַת הַחַיִּים אֵינָם הוֹלְכִים

כֶּף, כִּי אָדָם אֵינְנוּ מְכוּנָה שְׂיִכּוּלִים לְכוּן אוֹתָהּ אֵיף
 שְׂרוּצִים, כִּי יֵשׁ בְּאָדָם כָּל מִינֵי שְׂנוּיִים, וְאֵין שׁוּם בְּרִיָּה
 בְּעוֹלָם יְכוּלָה לְתַכְנֵן שְׂמַחַר יִהְיֶה כֶּף וְכֶף וְיִלְדֵךְ כֶּף וְכֶף
 כְּפִי רְצוֹנוֹ, כִּי כָּל יוֹם וְכָל שָׁעָה מְשַׁתַּנֵּים לְגַמְרִי, הִנֵּה
 קוֹרָה דְּבַר זֶה וְהִנֵּה נִתְהַפֵּף וְנִעֲשֶׂה כֶּף וְכֶף וְכֶף וְכֶדוּמָה
 כָּל מִינֵי שְׂנוּיִים שְׂיֵשׁ בְּכָל יוֹם וְיוֹם וּבְכָל שָׁעָה וְשָׁעָה,
 וְעַל-כֵּן אֵי אֶפְשָׁר לְהִלְחִיץ עַל עֲצָמוֹ דְּבָרִים יוֹתֵר מִכְּפִי
 כַּחוֹ, וְיִדְחַק אֶת עֲצָמוֹ שְׂמַכְרַח לַעֲשׂוֹת דְּבַר זֶה, כִּי
 אֲזוּ תַּפְקַע סְבָלְנוֹתוֹ, וְיִכְנַס בְּכַעַס וּבְרִצְיָחָה עַד שְׂיִפְל
 לְגַמְרִי. וְכַמוֹ-כֵּן עִם אֲשֶׁתּוֹ וְיִלְדִיו, אֵי אֶפְשָׁר לְדְחַק
 וְלִהְלַחֲצִיץ אוֹתָם שְׂיַעֲשׂוּ כֶּף וְכֶף כְּפִי שֶׁהוּא מְצוּהָ, וְאִם
 לֹא — אֲזֵי עָנוּשׁ יַעֲנִישׁ אוֹתָם וְכִדוּמָה, כֶּף אֵין יְכוּלִים
 לְחִיוֹת, כִּי דְבַר זֶה מְכַנֵּים בְּאָדָם מְרִיבוֹת וּמְחַלְקֵת,
 צָעֲקוֹת וּכְוֹחִים — הֵן עִם אֲשֶׁתּוֹ וְהֵן עִם יִלְדִיו, וְכָל
 הַבֵּית נִתְהַפֵּף לְגִיּהֲנוּם; וְעַל-כֵּן רְאֵה מֵהַיּוֹם וְהִלָּאָה לֹא
 לְהַכְנִס בְּשׁוּם לַחֲץ, וְאֵל תִּלְחֹץ עַל עֲצָמְךָ שׁוּם דְּבַר
 לְמַעַלָּה מִכְּחֶךָ יִהְיֶה מֵהַ שְׂיִהְיֶה וְיִהְיֶה אֵיף שְׂיִהְיֶה,
 אֵין מְכַרְחִים לַעֲשׂוֹת כְּשֵׁאי אֶפְשָׁר, וְאֵין כְּדְבַר הַזֶּה —
 לְהִדְחִיק וְלִהְלַחֲצִיץ אֶת עֲצָמוֹ, זֶה יְכַנֵּים בּוֹ עֲצָבוֹן וְדַכְאוֹן
 וְכַעַס, עַד אֲשֶׁר יִהְיֶה מְבַלְבֵּל לְגַמְרִי, וּמְכָל שְׂכָן שְׂאֵי
 אֶפְשָׁר לְהִלְחִיץ וְלְדְחַק אֶת אַחֲרִים, כִּי דְבַר זֶה גּוֹרֵם
 לְצָרוֹת וְרָעוֹת רַבּוֹת. הֶעֱקָר מֵהַ שְׂצָרִיכִים בְּזֶה הָעוֹלָם

הוא רק להכניס בעצמו אמתת מציאותו יתברך, ולידע
 שהוא יתברך מחיה ומנהיה ומקיים את כל הבריאה
 כלה, ודומם, צומח, חי, מדבר, הם עצם עצמיות חיות
 אלקותו יתברך, וכפי שאדם מכניס בדעתו ענין זה,
 כמו-כן משתחרר מכל מיני לחצים, וחי חיים קלים
 ונעימים, כי רק בדבר זה תלויה הצלחת האדם — לא
 להפגס בשום לחץ. ומי שמרגיל את עצמו בדבר זה,
 לא להפגס בשום לחצים, ואינו דוחק על עצמו דברים
 יותר מכחו, הוא דיקא עובר את זה העולם בשלום.

י

אהובי, בני היקר! ראה לקחת את כל החיים
 בקלות, ואל תפגס בלחצים משום דבר שבעולם,
 וכן שום בריה שבעולם לא תוכל להכניס אותך
 ללחצים, אשר דבר זה הורס את האדם לגמרי בגשמיות
 וברוחניות, כי תכף-ומיד פשאדם נמצא בלחץ — זה
 הדחק, אזי הוא כבר מאבד את מחשבתו ועשתונותיו,
 ואין לו שום ישוב הדעת, כי נופל בפחדים רבים, כי
 ההוא מלחץ אותו ודוחק עליו, ומאד מפחד ונשבר
 לגמרי, עד שמתעצבן ונופל לדכאון, ואין לו לא עולם
 הזה ולא עולם הבא, לא יום ולא לילה, לא בית ולא
 חוץ, כי הוא תמיד תחת לחץ נורא, וזה אשר ממרר

את חיינו, ומרגיש ממש כאלו נמצא בגיהנום, רחמנא לישזבן; ועל-כן תקבל על עצמך, אהובי, בני היקר, לא להפנס בלחצים — הן מעצמך והן מאחרים, תשתדל להיות בן חורין אמתית. ולזה זוכים רק על-ידי למוד התורה וקיום מצוותיו יתברך, כי אין לה בן חורין אלא מי שלומד תורה ומקיים את מצוותיו יתברך, ומכניס בעצמו אמתת מציאותו יתברך, כי האמונה בו יתברך מוציאה את האדם מכל מיני לחצים ומכל מיני שעבודים ומכל מיני דחקות, כי תכף-ומיד כשאדם מכניס בדעתו אשר מלא כל הארץ כבודו, ובכל תנועה ותנועה שם אלופו של עולם, ודבר קטן ודבר גדול לא נעשה מעצמו אלא ברשות המאציל העליון, על-ידי-זה תכף-ומיד יוצא מכל מיני לחצים שלוחצים אותו, ונעשה בן חורין אמתית; ולכן עשה זאת, אהובי, בני היקר! ואל תהיה בטלן. הדבק את עצמך בו יתברך, ותדע שרק הוא יתברך בעל-הבית של העולם, והכל תלוי רק בו יתברך, ולכן מה ולמה לה לפחד מאיזה בן אדם, מה יעשה לה בן-אדם מבלעדי רצונו יתברך. וכשתכניס בדעתך ידיעות אלו, תהיה בן חורין אמתית.

יא.

אהובי, בני היקר! ראה לשמר מאד מאד על
 בריאות גופך, ואל תפגס בשום לחצים, כי כל המחלות
 והיסורים שעוברים על האדם הם רק מחמת שמלחיץ
 את עצמו בדברים שלמעלה מכחותיו, ומזה מתפוצצים
 עצביו, עד שנופל במחלת הדכאון, שקורין דפרסיה,
 מחמת שהוא רצה לעשות הרבה מאד, והלחיץ
 את עצמו יותר מיכלתו, וכשרואה שאין הולך לו,
 מתפוצצים עצביו, ואזי נופל בדכאון ובעצבון ובמרה
 שחורה ובדפרסיה, וקשה וכבד לו לצאת מזה, או
 שעלול לבוא על-ידי לחץ למעלה מכחותיו לידי
 התקפת לב, חס ושלום, וכדומה כל מיני מחלות הבאות
 מהלחצים שאדם מלחיץ את עצמו יותר מכחותיו;
 ועל-כן ראה, אהובי, בני היקר, לא להיות בטלן, "אל
 תפגס ללחץ", ואל תלחיץ את עצמך בשום פנים ואפן,
 אלא תמיד תדע שיש עוד יום וכו', ואם אין לך כח
 עכשו, תדחה זאת לשעה אחרת או ליום הבא, העקר
 לא להפגס ללחץ, כי הלחץ — זה הדחק, הורס את
 בריאות האדם לגמרי, וכל אלו שזכו להצליח בין
 בגשמיות ובין ברוחניות, הוא רק על-ידי שהשתמשו
 בעצה הנוראה והנפלאה הזאת לא להפגס ללחץ, ולא
 הלחיצו את עצמם יותר מכחותיהם. ותדע, אהובי,

מה

אַל תִּפְנֵס לְלַחֵץ

בְּנֵי הַיָּקָר, שְׂדָבָרִים אֱלוֹהֵם יְסוּד וְעֵקֶר גְּדוֹל בְּחַיֵּי
הָאָדָם וְהַצְּלָחָתוֹ, וְתַחֲזוּר עַל דְּבָרִים אֱלוֹהֵי הַרְבֵּה מְאֹד,
כִּי תִצְטָרֵף לָהֶם לַיָּמִים הַבָּאִים, וְאִם תִּטָּה אֶזְנְךָ מִשְׁבֹּת
לְדַבְרֵי אֱלֹהֵי, אֲזַי טוֹב לָךְ בְּזֵה וּבְכָא לְנִצַּח נְצָחִים.

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם !

אין דרכו ליעץ את האדם ולגזר עליו בדוקא
שיעשה דוקא כמו שהוא מצוה, רק הוא מיעצו
בדרך עצה טובה; אם יעשה — יעשה, ואם
לאו — לאו, אף-על-פי שרצונו שיעשה כן,
אף-על-פי-כן אין דרכו לדחוק על שום דבר
שיהיה דוקא כן, אלא אם יהיה — יהיה, ואם
לאו — לאו. ויש לי כמה טעמים על זה. גם
אני יודע שכל טובות עולם הזה אין טובותו
שלמה, וכל טובה מטובות עולם הזה מכרח
שיתגלגל ממנה איזה דבר שאינו טוב, כי אי
אפשר שיהיו טובות עולם הזה שלמות לגמרי,
על-כן אינו רוצה לגזר ולדחוק את האדם
שיעשה דוקא כרצונו, פן בסוף, כשיתגלגל
איזה דבר לא טוב מזה, יתרעם עליו, שעל-ידי
עצתו בא לו זאת, וכן בכל דבר אינו דוחק
את השעה שיהיה דוקא כן, ואפלו על משרת
אינו יכול לדחוקו שיעשה דוקא תכף את מה
שצריך לעשות.

(חיי-מוהר"ן, דפוס חדש, סימן תל)

קונטרס

הַפֵּל לְטוֹבָה

יִחִזַּק וַיֵּאֱמֵן אֶת כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּדַעְתּוֹ מִכָּל מָה
שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, רַק תָּמִיד יִסְתַּכֵּל עַל הַצַּד הַטּוֹב שֶׁבַחֲיָיו, וְאִם
שָׁמַר וּמְרוֹר לוֹ, יִתְבּוֹנֵן וַיִּסְתַּכֵּל הַיָּטִב, וְאִזּוּ יִבִּין וַיִּשְׁפִּיל כִּי
הַפֵּל לְטוֹבָה.

*

בְּנוֵי וּמֵיֶסֶד עַל-פִּי דְבָרֵי
רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹרֵחַ הַגְּנוּזִים וְהַצִּפּוֹן,
בּוֹצֵינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנָנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵנוּ,
רַבֵּי נַחֲמָן מְבַרְסֵלָב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ.

וְעַל-פִּי דְבָרֵי תַלְמִידוֹ, מוֹרְנוּ
הַקְּדוֹשׁ, אֹרֵחַ נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רֵז לֹא אָנִים לִיה
רַבֵּי נִתָּן מְבַרְסֵלָב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ,
וּמִשְׁלָב בְּפֶסְוִקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמֵאֲמָרֵי חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֹהַר הַקְּדוֹשׁ.

*

הוֹבָא לְדָפוּס עַל-יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֵסֵלָב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹכֵב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: כִּדְאֵי לְכֹל בְּרֵי יִשְׂרָאֵל
לְחֹזֵר תְּמִיד עַל דְּבָרֵי רַבְּנֵנוּ ז"ל, שְׁאָמַר
(לְקוּטֵי-מוֹהֲר"ן, חֶלֶק א', סִימָן ד): "כְּשֶׁאָדָם
יֹדֵעַ שֶׁכָּל מְאֻרְעוּתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ זֹאת
הַבְּחִינָה הִיא מַעֲיֵן עוֹלָם הַבָּא", כִּי שֵׁם
בְּעוֹלָם הַבָּא אֵין שׁוּם רַע, אֲלֵא הַכֹּל טוֹב.
וְעַל-כֵּן מֵה טוֹב וּמֵה נְעִים אִם הָאָדָם
מְרַגֵּיל אֶת עַצְמוֹ בְּחַיִּים חַיּוּתוֹ, לִידַע שֶׁכָּל
מְאֻרְעוּתָיו הֵם לְטוֹבָתוֹ, וְרֵאוּי לוֹ לְחֹזֵר עַל
זֶה בְּכָל יוֹם לְבַל יִשְׁכַּח דְּבַר זֶה, כִּי דָרְכוֹ שֶׁל
אָדָם לְשִׁכַּח זֹאת בְּכָל יוֹם, וְעַל-כֵּן עוֹבֵר עָלָיו
מֵה שְׁעוֹבֵר, אֲבָל אִם יִחְזֹר עַל זֶה בְּכָל יוֹם
מִחֻדָּשׁ, יִזְכֹּר זֹאת תְּמִיד, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל
לְעֹבֵר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּטוֹב וּבְנְעִימִים.
(אִמְרֵי מוֹהֲרָא"ש, חֶלֶק ב', סִימָן תפ)

קונטרס

הַכֵּל לְטוֹבָה

.א

צָרִיךְ שְׁתַּדַּע, אֲהוּבִי, בְּנִי, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם עוֹבְרִים
עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִשְׁבָּרִים וְגַלִּים בְּכָל יוֹם וַיּוֹם
וְ"הַכֵּל לְטוֹבָה", כִּי דַרְכֵי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִעְלָמוֹת
וְנִסְתָּרוֹת לְגַמְרִי, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מוֹלִיךְ אֶת כָּל אֶחָד כְּפִי
דַּרְכּוֹ וְכִפִּי שֶׁרֵשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְכִפִּי תִקְוֹנוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ לְתַקֵּן
בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל-כֵּן אֵין עָלֶיךָ לְהִתְרַעַם, חֲלִילָה וְחַס,
עָלָיו יִתְבָּרַךְ עַל כָּל מֵה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֲלֵא תִכְנִים
בְּדַעְתְּךָ כִּי "הַכֵּל לְטוֹבָה", וּבּוֹדֵאֵי יֵשׁ בְּזֶה כּוֹנֵה עֲמֻקָּה
מִכָּל מֵה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ — מִשְׁבָּרִים וְגַלִּים כְּאֵלוֹ,
וּבּוֹדֵאֵי מִשְׁרֵשׁ נִשְׁמָתְךָ, אֶתְּהָ צָרִיךְ לַעֲבֹר אֶת הַצָּרוֹת
וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוֹת וְהַהֲרַפְתָּקָאוֹת הָאֵלוֹ שֶׁאֶתְּהָ עוֹבֵר,
וְאִף שֶׁקֵּשָׁה לְךָ מִנְּשֵׂא צָרוֹת כְּאֵלוֹ, עִם כָּל זֹאת, אֲהוּבִי,

בְּנֵי הַיָּקָר, חֲזַק עֲצֹמֶךָ מְאֹד, כִּי בּוֹדֵאֵי "הַכֹּל לְטוֹבָה",
וְאִף שְׁלֵעַת עֵתָה נְעַלְמַת מְמֶךָ הַטּוֹבָה, וְאִדְרָבָה, אֶתָּה
רוֹאֶה רַק רְעוֹת מְכֹל מֵה שְׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, תֵּאֲמִין בְּאִמוּנָה
שְׁלֵמָה, כִּי "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְאִז עַל-יְדֵי תַקְּףָה הָאִמוּנָה —
שֶׁתֵּאֲמִין שְׁכֹל מֵה שְׁעוֹבֵר עָלֶיךָ הוּא "הַכֹּל לְטוֹבָה", אֲז
תִּזְכֶּה לְהִבִּין וּלְהַשְׁכִּיל וּלְהִתְבּוֹנֵן וּלְהִרְגִישׁ, כִּי בְּאִמַּת
"הַכֹּל לְטוֹבָה".

ב.

רְאֵה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהִיּוֹת רְגִיל לֹמֵר בְּכֹל
פַּעַם עַל מֵה שְׁעוֹבֵר עָלֶיךָ: שְׁבוֹדֵאֵי זֶה "הַכֹּל לְטוֹבָה",
וְאִז בְּאִמַּת תִּמְשַׁכְּנָה עָלֶיךָ טוֹבוֹת רַבּוֹת, לֹא-כֵן אִם
תִּהְיֶה רְגִיל לְבִכּוֹת וּלְהִתְאַנַּח אִיךָ שְׁרַע וְמֵר לָךְ, אֲז
בְּאִמַּת יִהְיֶה לָךְ רַע וְמֵר, וְתִרְגִּישׁ כָּל מִינֵי מְרִירוֹת
בְּחַיִּיךָ; וְעַל-כֵּן, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִף שְׁעוֹבֵר עָלֶיךָ
עַכְשָׁו מֵה שְׁעוֹבֵר — מְשַׁבְּרִים וְגַלִּים, צָרוֹת וְיִסּוּרִים
וּמְכַאוּבִים רְעִים, הִרְגֵל אֶת עֲצֹמֶךָ לֹמֵר עַל כָּל דְּבַר
"הַכֹּל לְטוֹבָה", וְאִז תִּרְאֶה אִיךָ שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
יִהְפֹךְ לָךְ "הַכֹּל לְטוֹבָה", כִּי הָעֵקֶר תְּלוּי כְּפִי הַדְּבוּר
שֶׁל הָאָדָם — אִם הָאָדָם מְרַגֵּיל אֶת עֲצָמוֹ לֹמֵר שֶׁ"הַכֹּל
לְטוֹבָה", אֲז בְּאִמַּת נִמְשַׁכּוֹת עָלָיו טוֹבוֹת רַבּוֹת, וּלְהַפּוֹךְ
כְּשֶׁתִּמְיֵד בּוֹכָה וּמִתְאַנַּח שְׁרַע וְמֵר לוֹ, אֲז אִף פַּעַם לֹא

יצא מזה; על-כן, אהובי, בני, הרגל את עצמך לילך
בדרך זו, ואז תצליח דרכך תמיד; וזכור כלל זה, כי
תצטרך לו כל ימי חיך.

ג.

צריך שתחזק את עצמך, אהובי, בני היקר, בכל
מה שעובר עליך בין בגשמיות בין ברוחניות, ואפלו
שאתה מאבד את כספך וכו', ועוברים עליך משברים
וגלים וכו', ואתה מלא צרות ויסורים ומכאובים רעים
וכו', עם כל זאת עליך לדעת, כי "הפל לטובה",
כי הוא יתברך מכון רק לטובתך, וכמאמרם, זכרונם
לברכה (פסחים קיח.): "הודו לה' כי טוב" (תהלים
קלו, א): הודו לה', שגובה חובתו של אדם בטובתו,
עשיר בשורו, ואת העני בשיו, יתום בכיצתו, אלמנה
בתרנגולותיה; הינו שהוא יתברך מתנהג עם כל אחד
ואחד בחשבון צדק, כדי לנקות עוונותיו, ולכל אחד
הוא מנהיג ומסבב עמו באפן ובצורה אחרת לגמרי,
ועל-כן אל תהיה שבור מכל מה שעובר עליך, כי על
כל אחד ואחד עובר מה שעובר, והכל מפני שהוא
יתברך גובה את חובתו של האדם, וכשתדע דבר זה,
אז תאמר על כל מה שעובר עליך "הפל לטובה".
ובאמת אם תתבונן במה שעובר בזה העולם על כל

אָחד וְאָחד — מְרִירוֹת וְיִסּוּרִים קָשִׁים וּמְרִים עַד
מָאד, הוּא רַק מִחֲמַת שְׂאִינוֹ רוּצָה לְבָרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ,
וְחוֹשֵׁב כְּאִלוֹ הַכֹּל מִתְנַהֵג עַל-פִּי הַטֵּבַע וְעַל-פִּי הַמָּזֶל,
וּמוֹצִיא אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְגַמְרֵי מַחְיֵיו הַפְּרָטִיִּים,
וּמְכַל מַה שְּׁעוֹבֵר עָלָיו, שְׂאֵז דִּיקָא סוּבַל מַה שְּׁסוּבַל
— יִסּוּרִים קָשִׁים וּמְרִים עַד מָאד, וְלִהְפוּךְ הַמַּאֲמִין
הָאֱמֵתִי, שְׂיִוָּדַע אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ נִמְצָא, וְאִין זוּלְתוֹ
נִמְצָא, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁם אֱלוֹפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהַכֹּל
לְכָל מְשַׁנָּח בְּהַשְׁגָּחַה פְּרָטִית, אֲזִי יוֹדַע, שְׂמַה שְּׁעוֹבֵר
עָלָיו, הוּא הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ הַנְּצַחִית, כְּדִי לְכַפֵּר עַל מַעֲשָׂיו
הָרָעִים, אֲזִי דִיקָא כְּשִׂיּוּדַע יְדִיעוֹת אֱלוֹ, נִתְהַפֵּךְ לוֹ בְּאֵמֶת
"הַכֹּל לְטוֹבָה", וּבְרִבּוֹת הַזְּמַן הוּא זוֹכֵה לְצֵאת מְכַל
הַצָּרוֹת שְּׁעוֹבֵרוֹת עָלָיו; וְזִכּוֹר כָּלֵל זֶה, וְאֵל תִּתְעַקֵּשׁ, כִּי
בְּדֶרֶךְ שְׂאָדָם רוּצָה לִילֵךְ, בְּהַ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ (מִכּוֹת י:),
אִם הָאָדָם מְקַבֵּל יְדִיעָה זֹו — שְׂהַכֹּל לְטוֹבָתוֹ הַנְּצַחִית,
וְעַל-יְדֵי-זֶה מְנַפִּים לוֹ מַעֲוֹנוֹתָיו, אֲזִי תָמִיד הוּא אוֹמֵר
"הַכֹּל לְטוֹבָה", וְלִהְפוּךְ כְּשִׂאִינוֹ רוּצָה לְקַבֵּל יְדִיעָה זֹו,
אֲזִי עוֹבְרִים עָלָיו מְרִירוֹת וְצָרוֹת וְיִסּוּרִים יוֹתֵר גְּדוֹלִים
מִפְּעַם לְפַעַם, עַד שֶׁנִּשְׁבֵּר לְגַמְרֵי; עַל-כֵּן, אֶהוּבִי, בְּנִי,
הִיָּה חָכָם, וְעַל כָּל מַה שְּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ תִּרְגִּיל אֶת עֲצֻמְךָ
לוֹמֵר "הַכֹּל לְטוֹבָה", וְאֲזִי תִרְאֶה שְׂיִהְיֶה לְךָ "הַכֹּל
לְטוֹבָה".

ד.

צָרִיךְ שֶׁתִּחְזַק אֶת עֲצֻמָּה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהִיּוֹת רְגִיל לְתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל מַה שְׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאִף שְׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁקָּשָׁה לָךְ מְאֹד מְאֹד מְרֹב הַקְּטָנוֹת וְהַצָּרוֹת וְהִיסוּרִים שֶׁסָּבְבוּ אוֹתְךָ, עִם כָּל זֹאת, רְאֵה לוֹמֵר עַל כָּל מַה שְׁעָבַר עָלֶיךָ "הַפֶּל לְטוֹבָה", כְּמֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה (בְּרִכּוֹת ס:): כָּל דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד; כִּי בְּיָדָי מַה שְׁעָבַר עָלֶיךָ "הַפֶּל לְטוֹבָה", וְכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (ירוּשְׁלָמִי, תַעֲנִית, פָּרָק ב:): כָּל דְּבַר שֶׁהוּא לְשֶׁעָבַר, אוֹמֵר בְּהוֹדָאָה; הֵינּוּ מֵאַחַר שֶׁכָּבַר עָבַר עָלֶיךָ הַמְּשַׁבֵּר הַזֶּה — בְּיָדָי "הַפֶּל לְטוֹבָה", כְּדִי לְהַזְכִּירָךְ לְשׁוֹב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אוּ כְּדִי לְנַקוֹת מִמֶּךָ עֲוֹנוֹתֶיךָ הַמְּרַבִּים, כִּי בְּאֵמֶת יְכוּלִים לְעַבֵּר עַל הָאָדָם שְׂבָעִים שָׁנָה, וַיִּשְׁכַּח לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וּבִיּוֹם הָאֲחֵרוֹן, אֲזִי זִכִּיר לְעֲצֻמוֹ: הֵיכֵן אֲנִי בְּעוֹלָם, וַיִּתְחַרֵּט מְאֹד מְאֹד עַל כָּל מַעֲשָׂיו שֶׁל שְׂבָעִים הַשָּׁנָה, וְכָבַר יִהְיֶה מֵאַחַר, וְלָכֵן כִּשְׁעָבַר עָלֶיךָ אֵיזָה מְשַׁבֵּר אוּ אֵיזוֹ צָרָה אוּ אֵיזוֹ מְרִירוֹת, עָלֶיךָ לְתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֶׁהַזְכִּיר לָךְ, שֶׁסוּף כָּל סוּף יִהְיֶה הַהֲכָרַח לְצֵאת מִזֶּה הָעוֹלָם, וְתִצְטָרַךְ לְתֵן דִּין וְחֶשְׁבוֹן, וְעַל-כֵּן לָמָּה לָךְ לְחַכּוֹת עַד שֶׁתִּצָּא מִזֶּה הָעוֹלָם, יוֹתֵר

טוב שתשוב עכשו אליו יתברך, ועל-כן תהיה רגיל לומר על כל דבר שעובר עליך "הכל לטובה", כי בודאי הוא לטובה גדולה, איך שהוא יתברך מסבב עמך, אז אם תהיה רגיל לילך בדרך זו, תקבל את כל הפא עליך בתודה והודאה ובשמחה עצומה, ואל תהיה בטלן לומר: "אבל קשה לי לקבל את הצרות והיסורים והמרירות", כי אם לא תרצה לקבלם, אז תסבל יותר ויותר, כי הוא יתברך אב הרחמן, ורוצה בתשובת ישראל, ומחכה ומקנה ומצפה, עד שכל בר ישראל ישוב אליו יתברך בעודו בעולם הזה, ועל-כן הוא מסבב עמו כמו שמסבב, כל אחד ואחד כפי ענינו בפרטי פרטיות, ואם יש לאדם שכל, תכף-ומיד כשרק עובר עליו מה שעובר הוא חוזר בתשובה, ובא אליו יתברך, ומתחיל לדבר עמו יתברך, כאשר ידבר איש אל רעהו והבן אל אביו, ואומר לפניו יתברך, שהוא שב בתשובה אמיתית, והוא מקבל על עצמו מהיום לקיים את מצוותיו יתברך, ולשמר שבת-קדש, ולאכל מאכלים פשרים וכו', ואז באמת נתגלה לו, שכל מה שעבר עליו היה "הכל לטובה", אבל אם האדם הוא בטלן, ואינו רוצה לקבל דבורים אלו, אז עוברים עליו יסורים מרים ומרורים, וקשה לו מאד מאד, והולך מדכא ומעצבן מלא עצבות, מלא מרירות,

עד שהעולם חשוף בפעודו, ומסתובב בזה העולם כמו בעולם התהו, ורואה לפני עיניו רק חשך, והוא מלא קשיות וספקות עליו יתברך, ותמיד מסתבך במחלקת ובמריבות עם אחרים, ושונא את בני-אדם, עד שיש בני-אדם שבאים לידי שגעון ממש על-ידי-זה, כי כשאין האדם יכול לסבל את זולתו, ויושב בודד בחדרו ושונא את הבריות, ולא יכול להשתוות עם שום בריה, ועולם חשוף בפעודו, והוא נכנס בתוך עצמו, על-ידי-זה בעצמו הוא משתגע לבסוף, ועוברים עליו כל ימי חייו במרירות ובעצבון, עד שיש בני-אדם שרואים שאין להם כבר שום תקוה רק להתאבד, חס ושלום; על-כן, אהובי, בני היקר, אל תהיה בטלן, רק קח את דברי אלה אל לבך, ותאמין שהוא יתברך אב הרחמן, ורוצה שתשוב אליו, ועל-כן סבב עמך איך שסבב, ותרגיל לומר על כל מה שעבר עליך "הכל לטובה", ותהיה כל-כך רגיל בזה, עד שבאמת תראה איך ש"הכל לטובה", ואז יאיר עליך אור גדול מאד, ותראה איך שכל העולם כלו מלא אורו יתברך, כי מלא כל הארץ כבודו, וכמו שכתוב (יחזקאל מג, ב): "והארץ האירה מכבודו", כי כל העולם כלו מלא אורות. ותאהב את כל הבריות, ותהיה חזק ואמיץ בחייה, וכל ימי חייה יהיו ברוכים.

ה.

ראה, אהובי, בני היקר, לחזק את עצמך בכל מה שעובר עליך, ותהיה רגיל לומר ש"הכל לטובה", ואז תראה איך שבאמת יתהפכו לך כל הצרות והיסורים והמרירות שעוברים עליך לטובה גדולה, כי העקר תלוי בדבורי פיו — אם האדם רגיל לומר על כל דבר ש"הכל לטובה", אז עוזר לו הקדוש-ברוך-הוא ש"הכל לטובה", ובאמת אם תתבונן במה שעובר בזה העולם על כל אחד ואחד — משברים וגלים, מרירות ויסורים, דינים והרפתקאות, אז תראה שכל מה שעובר עליך "הכל לטובה", כמו דרך העולם שאומרים: אם מניחים את כל הצרות על השלחן, וכל אחד רואה את הצרות של חברו, וכל מה שעובר על זולתו, הוא תופס יותר טוב צרותיו, ורואה שמה שעובר עליו "הכל לטובה"; ועל-כן אל תהיה בטלן, אהובי, בני היקר, רק חזק ואמץ, ותדע שכל מה שעובר עליך הוא "הכל לטובה", ואם תהיה רגיל בזה, אז באמת תעבר על הכל.

.ו.

ראה, אהובי, בני היקר, לחזק את עצמך בכל מה שעובר עליך, ואל תהיה כל-כך שבור, כי מה אתה יודע איך שהקדוש-ברוך-הוא מוליך אותך, באיזו דרך ובאיזו הנהגה?! כי בודאי יש בכל מה שעובר עליך פונה עמקה, כי אין אדם נוקף אצבעו מלמטה, אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה (חלין ז:), ואין אדם נוגע במה שמוכן לחברו (יומא לח.), ועל-כן למה לך ללכת ממרמר ומיאש, מלא צער, מכאובים ויסורים?! הלא הכל משגח בהשגחה פרטית, והוא יתברך מנהיג אותך בדרך כזו כפי שרש נשמתך, ועל-כן ראה לומר על כל מה שעובר עליך "הכל לטובה", ואז תראה איך שבאמת יהיה הכל לטובה, העקר תהיה רגיל בזה, ואז תצליח תמיד.

.ז.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר! כשאדם בצרה, חס ושלום, אז הוא בסכנה גדולה בכלליות ובפרטיות, כי אם אין אדם מחזק את עצמו בעת צרתו, הוא יכול לפל לגמרי עד מחשבות של התאבדות, ורב אלו האנשים שמתאבדים, זה רק מפני שאין להם התחזקות, וכן ברוחניות — כשעוברת עליו צרה,

אז הוא בסכנה גדולה בענין יהדותו, כי לפעמים מתעקם הלב מאוד מאוד על-ידי הצרות והיסורים, עד שמְהַרְהַר, חס ושלום, אחר השם יתברך, כמו שכתוב (משלי יט, ג): "אִוֹלֵת אָדָם תִּסְלַף דְרָכּוֹ, וְעַל ה' יִזְעַף לְבוֹ"; כי בזה העולם יש לאדם בחירה תמיד, וכל מה ששולח עליו הקדוש-ברוך-הוא בין טוב ובין להפוך, הוא במשקל ונסיון, וכאשר הקדוש-ברוך-הוא שולח לאדם טובות — בנים ועשירות וכל טוב, יש מי שמכיר חסדי השם יתברך וטובו עליו, ועל-ידי-זה מתעורר ומתקרב אליו יתברך יותר בצדקה ומעשים טובים וכו', ויש, חס ושלום, להפוך — שנתקיים אצלו (דברים לב, טו): "וַיִּשְׁמַן יִשְׂרוּן וַיִּבְעֹט", שמרב טוב הוא בועט בהקדוש-ברוך-הוא, רחמנא לצלן, כמו-כן להפוך כשהקדוש-ברוך-הוא מנסה ומיסר את האדם ביסורים וצרות, חס ושלום, אז בודאי פונתו יתברך היא "הכל לטובה", כדי שיזכר על-ידי-זה לשוב אליו יתברך, אבל מחמת גדל כח הבחירה, יש לפעמים, שאדרבה על-ידי הצרות, חס ושלום, נתעקם לבו ביותר מהשם יתברך, ועל-כן נאמר על הרשעים (משלי כט, ט): "וּרְגַז וְשִׁחַק וְאֵין נַחַת", אבל בצדיקים נאמר (תהלים נו, יא): "בְּאֵלֵהִים אֶהְלֵל דָּבָר, בַּה' אֶהְלֵל דָּבָר", כי בכל דבר ובכל ענין והנהגה שהשם יתברך

מתנהג עם האדם, ומסבב עמו בכל עת, יש בו (הושע יד,
 י): "צדקים ילכו בם ופושעים יפּשלו בם", כי לפעמים
 על-ידי אותם היסורים והמניעות נופל האדם למחין
 דקטנות כזה, עד שנאטם לבו כל-כף, עד שקשה לו
 מאד להתקרב אליו יתברך, ואפלו לפתח פיו לדבר
 עמו יתברך ולספר לפניו יתברך את צערו, גם זה
 קשה וכבד עליו מאד, על-כן ראה, אהובי, בני היקר,
 להיות חכם ותרגיל את עצמך לומר על כל דבר "הכל
 לטובה", ותתחיל להסתפל היטב על כל הטובות
 והחסדים והנפלאות שעשה כּבר השם יתברך עמך
 בימי חיך, עד שתראה ותשכיל, שבפעם הצרה הזאת
 שעוברת עליך עתה, יש גם בה טובות והרחבות, ואיך
 שהצרה גם היא "הכל לטובה", ותשמר את עצמך
 מאד מאד לא לפל ביאוש, וזכר כּלל זה, כי הבחירה
 חפשית, ועוברים על כל אדם ואדם מרירות ויסורים,
 משברים וגלים, ומנסים את כל אדם — פעם בעשירות
 והרחבה, שאז אחד מתקרב יותר אליו יתברך, ואחד
 מתרחק יותר ממנו יתברך, וכמו-כן בעת צרה — אחד
 מתקרב יותר אל הקדוש-ברוך-הוא בעת צרתו, ואחד
 מתרחק מהקדוש-ברוך-הוא בעת צרתו מרב קשיות
 וספקות הנכנסים בו, על-כן ראה, אהובי, בני היקר,

להרגיל את עצמך לומר על כל דבר "הכל לטובה",
ואז על-ידי-זה אף פעם לא תברח מהשם יתברך.

ח.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, שדבר זה ידוע וכל
ישראל מאמינים בזה, שהקדוש-ברוך-הוא כלו טוב,
ומנהיג עולמו בחסד ובריותיו ברחמים, וכל מה דעבד
רחמנא לטב עבד (ברכות ס:), אף כל ההרפתקאות
והתלאות והיסורים שעוברים על כל אדם, הכל מחמת
שהקדוש-ברוך-הוא אוהב צדקה ומשפט, וכל הצדקות
והחסדים שהוא עושה, הוא מלביש בבחינת משפט
בדרכיו הנפלאות, שאי אפשר להבין כלל, וכמו שיסד
הפיטן "ובמקום משפט אין צדקה" וכו', ואתה במשפט
תעשה צדקה וכו', ועל-כן אין שום עצה ותחבולה
להנצל מפגעי ומקרי הזמן, ומכל מה שעובר על האדם,
כי אם על-ידי תפלה ותחנונים, שירבה להתפלל בכל
יום אליו יתברך, הינו שראוי לך ליחד מקום מיוחד,
שאינ שם בני-אדם, ולספר לפניו יתברך את כל לבך
וכל מה שעובר עליך בתמימות ובפשיטות גמורה,
כאשר ידבר איש אל רעהו, ואז על-ידי-זה תושע,
כמו שאמרו חכמינו הקדושים (סנהדרין מד:): לעולם
יגדים אדם תפלה לצרה, והתפלה מועלת תמיד, כי

ישועת השם היא כהרף עין ובהסח הדעת דיקא, בדיוק כמו שרוב הצרות והיסורים, רחמנא לצלן, באים בהסח הדעת, כי אין לו משג שפתאם יסתבך ביסורים, כמו-כן הישועה שלו יכולה לבוא בדיוק בהסח הדעת כהרף עין, ועל-כן ראה, אהובי, בני היקר, לחזק את עצמך בכל מה שעובר עליך, ותהיה רגיל לפרש את כל שיחתך אליו יתברך, ותהיה רגיל לדבר עמו יתברך, ועל-ידי-זה יתחזק לבך באמונה ובבטחון חזק בו יתברך, ותהיה רגיל לומר על כל דבר "הפל לטובה".

ט.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, כי חיים נצחיים של עולם הבא, רוחניות חיות אלקותו יתברך, שעשועים ותענוגים אלו הם בלי גבול, ועל-כן אי אפשר להשיגם ולקבלם בעולם הזה, מחמת שאנו עכשו בבחינת גבול, ועל-כן אי אפשר לנו להשיג דבר זה שהוא בלי גבול, כי אם כשעובר על האדם יסורים וצרות, והוא מחזק את עצמו בכל מיני אפנים שבעולם, ואומר ש"הפל לטובה", שאז הוא מהפך את גשמיות העולם הזה והבליו, את גשמיות גופו, עד שנעשה כסא לאלקותו יתברך, ועל-כן, אהובי, בני היקר, אם אתה רוצה באמת לזכות שיאיר עליך אור העולם הבא בעולם

הזה, ראה להרגיל את עצמך לומר על כל מה שעובר עליך "הפל לטובה", ואז תראה איך ש"הפל לטובה" גדולה, ואז דיקא תזכה להפיל בו יתברך, ותמשך עליך הארה רוחנית.

י.

אהובי, בני היקר! אני רואה שעוברים עליך משברים וגלים זה ימים ושנים, ובכל פעם אתה נשבר ונופל יותר ויותר, מדוע לא תשים אל לבך, פי הכל משגח בהשגחה פרטית, והוא יתברך מכון רק לטובתך, וכל מה שעובר עליך הוא רק בשביל לנקות את חטאיך ופשעיך ועוונותיך המרבים? ! ועל-כן ראה, אהובי, בני היקר, להרגיל את עצמך לברח אליו יתברך, ותהיה רגיל לדבר עמו יתברך, פאשר ידבר איש אל רעהו והבן אל אביו, ואף שנדמה לך שאין מי ששומע אותך, וכאלו חשוכים לך החיים, ואף פעם כבר לא תושע, תדע שזה נסיון מהשמים — לנסותך אם באמת כוננתך לשוב בתשובה אמיתית אליו יתברך, ועל-כן ראה, אהובי, בני, כי התחלת הנסיון הוא בדבר זה — אם תזכה להתחזק מכל מה שעובר עליך, ותאמר על כל דבר "הפל לטובה", ותחזיק מעמד בכל מה שעובר עליך, אז תהיה בטוח שהוא יתברך

לא יֵעֻזב אוֹתָךְ, וְסוּף כָּל סוּף אִם תִּהְיֶה חֲזַק בַּתְּפִלָּה
 וּבִקְשָׁה, שִׁיחָה וְהִתְבוּדָה — לְהִתְבוּדָה עִמוֹ יִתְבָּרַךְ,
 וְלִסְפָּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לִבָּךְ וְכָל מַה שְּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ,
 וְתַחֲזֹק אֶת עֲצָמֶךָ לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, אֲזוּ דִיקָא תִּרְאֶה אִיךָ
 שְׁכָל הַצְּרוֹת וְהִיסוּרִים הַמְּרִים וְהַקְּשִׁים הָעוֹבְרִים עָלֶיךָ,
 יִתְהַפְּכוּ לְטוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת, וְתִשְׁרֵי (יִשְׁעִיהָ יב, א): "אוֹדֶךָ
 ה' כִּי אֲנִפְתָּ בִּי, יֵשֶׁב אִפְךָ וְתִנְחַמְנִי", וְתִבִּין וְתִשְׁכִּיל,
 שְׁכָל מַה שְּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, הִיָּה בְּאֵמֶת "הַכֹּל לְטוֹבָה";
 אֲשֶׁרֵי מִי שְׂמִיכָנִים דְּבוּרִים אֱלוֹ בְּלָבוֹ, וְאֲזוּ טוֹב לוֹ בְּזֶה
 וּבְבָא, וְעוֹבֵר אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה בְּנִקְלָה, לֹא-כֵן מִי שְׂאִינוֹ
 רוֹצֵה לְקַבֵּל אֶת דְּבוּרִים אֱלוֹ, הוּא נִעְקָר לְגַמְרֵי —
 הֵן מִהָעוֹלָם הַזֶּה וְהֵן מִהָעוֹלָם הַבָּא, וְעַל-כֵּן, בְּנִי, הִיָּה
 חָכָם, וְתִקַּבֵּל אֶת הָאֵמֶת מִמִּי שְׂאֵמְרָהּ, וְתִקַּים אֶת כָּל
 הַדְּבוּרִים הָאֵלוֹ, וְתִירֵשׁ הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַם
 יַחַד.

תם ונשלם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם !

פַּעַם אַחַת דְּבַר מַעֲנִין טוֹב הָעוֹלָם
הָבֵא, מֵה שְׂיִכּוּלִין לְזָכוֹת עַל-יְדֵי
עֲבוּדַת ה' בְּאַמֶּת. עֲנֵה וְאָמַר:
מִכְרַחֵין לֹאמַר וְלִקְרוֹתוֹ בְּשֵׁם טוֹב,
כִּי אֵי אֶפְשָׁר לִקְרוֹתוֹ בְּשֵׁם אַחֵר
לְהוֹדִיעַ לְבְנֵי-אָדָם, אֲבָל בְּאַמֶּת
אֶפְלוֹ שֵׁם טוֹב אֵין שִׁיךְ לֹאמַר עַל זֶה
כְּלֹאמַר שֶׁהוּא אֶפְלוֹ לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה
מְטוֹב. אֵךְ אֵי אֶפְשָׁר לְהוֹדִיעַ יוֹתֵר
לְבְנֵי-אָדָם כִּי אִם כְּשִׁמְכַנִּין אוֹתוֹ
בְּשֵׁם טוֹב, אֲבָל בְּאַמֶּת וְכוּ' עֵין לֹא
רְאֵתָה וְכוּ' (יְשַׁעְיָה סד, ג).

(שיחות-הַר"ן, סִימָן נה)

קונטרס

בְּטַח בְּהַשֵּׁם

יגלה נפלאות במעלת מדת הבטחון, לבטח תמיד רק בהשם
יתברך, ועל-ידי מדת הבטחון ממשיך על עצמו אור נורא
ונפלא עד מאד.

*

בנוי ומיסד על-פי דברי
רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון,
בוצינא קדישא עלאה, אדונינו, מורנו ורבנו,
רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו.

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו
הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אניס ליה
רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו.

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, כתובים ומאמרי חכמינו
הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש.

*

הובא לדפוס על-ידי
חסידי ברסלב
עיה"ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: פְּשָׁאֲדָם בּוֹטַח
בוּ יִתְבַּרֵךְ, אֲזוּ אֵינוֹ מִתְיָרָא וּמִתְפַּחַד
מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם, כִּי בְטָחוֹן בְּהַשֵּׁם
יִתְבַּרֵךְ, מִכְּנִיס בוּ אִמְצָן לֵב, וְאֵינוֹ
מִתְיָרָא וּמִתְפַּחַד מִשׁוּם דְּבַר וּמִשׁוּם
בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם. וְעַל-כֵּן הִזְהִירָנוּ רַבְּנֵנוּ
ז"ל בְּיֹתֵר, עַל עֲנִיַן הַבְּטָחוֹן בוּ יִתְבַּרֵךְ,
וְאָמַר פְּעַם לְאַנְשֵׁי שְׁלוּמֵנוּ בְּזוֹ הַלְשׁוֹן:
"פְּרִנְסָה — גָּאָר בְּטָחוֹן", הֵינּוּ לְזָפוֹת
שֶׁתִּשְׁפַּע עָלֵינוּ פְּרִנְסָה, וְלֹא יִצְטָרֵךְ לִיָּדֵי
מִתְנַת בְּשׂוֹר וָדָם, לָזֶה זֹכִים רַק כְּשֶׁבוֹטַח
בוּ יִתְבַּרֵךְ.

(אֲמַרֵי מוֹהֲרָא"ש, חֵלֶק ב', סִימָן תפא)

קוֹנְטָרַס

בְּטַח בְּהַשֵּׁם

.א

צָרִיךְ שְׁתַּדַּע, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֵה
לְצַאת מְצָרוֹתֶיךָ, וְלִזְכוֹת שְׂיִתְרַחֵב לְךָ בֵּין בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבֵין
בְּרוּחָנִיּוֹת, עָלֶיךָ לְהִכְנִיס בְּעֶצְמְךָ אֶת מֵדַת הַבְּטָחוֹן, כִּי
מִי שֶׁזוֹכֶה לְבְטַח רַק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עַל-יְדֵי-זֶה
נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ בְּרָכוֹת וַיְשׁוּעוֹת, כִּי
"הַבוֹטֵחַ בַּה' חָסֵד יִסֹּבְבֵנוּ" (תְּהִלִּים ל"ב, י), כִּי זוֹ מַעֲלַת
הַבְּטָחוֹן, שְׁאָדָם מוֹסֵר אֶת עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי אֱלֹיו יִתְבָּרַךְ,
כִּי עַל-יְדֵי בְטָחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שְׁמִסְתַּכֵּל וְצוֹפֶה רַק
אֱלֹיו יִתְבָּרַךְ לְבַד, וּבּוֹטֵחַ בּוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה עוֹשֶׂה כְּלִי
שִׁשְׁפָּעוּ בּוֹ כָּל מִינֵי הַשְּׁפָעוֹת טוֹבוֹת, וְזוֹכֶה שְׂיִכּוֹא
לוֹ הַשְּׁפָע בְּפִרְנֶסָה בְּעֵת וּבְזִמָּן שְׁצָרֶיךָ, וְעַל-כֵּן הָעֵקֶר
לְהִכְנִיס אֶת עֲצָמוֹ בְּבְטָחוֹן חָזֵק בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה

יְזַכֶּה לְשִׁלּוֹת הַנֶּפֶשׁ וְלִמְנוּחָה שְׁלֵמָה, כִּי הַבְּטָחוֹן הוּא
 מְנוּחַת הָאָדָם וְשִׁלּוֹתוֹ מִדְּאֲגַת הַדָּבָר שֶׁהוּא מִפְּחַד
 עָלָיו, וַיִּבְטַח תָּמִיד בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר הַהוּא שֶׁהוּא סוֹמֵךְ
 וּבּוֹטֵחַ וְנִשְׁעָן עָלָיו, לִמְעַן שִׁיְהִי־לוֹ לְמַגֵּן וּלְצַנָּה
 וּלְחֹמֶה בְּצוּרָה, וְאִזּוֹ יִהְיֶה בְּטוּחַ, וְלֹא יִירָא מִהַפְּחַד
 הַהוּא שֶׁהוּא מִפְּחַד מֵאוֹתוֹ הַדָּבָר, וְהוּא כְּמִשְׁלַל הָעֲנִי
 שֶׁבּוֹטֵחַ בְּלִבּוֹ עַל הָעֶשִׂיר שֶׁיִּסְמְכֵהוּ בְּנִדְבָתוֹ, וְכֵן הַגְּבוּר
 בְּגִבּוּרָתוֹ, וְהַחֲכָם בְּחֲכָמָתוֹ, וּמִפְּנֵי שְׁכָל הַדְּבָרִים הָאֵלוֹ
 שֶׁרַק עוֹבְרִים עַל הָאָדָם בְּזֵה הָעוֹלָם, הֵם רַק מִמֶּנּוּ
 יִתְבָּרֵךְ, עַל-כֵּן רָאוּי לוֹ לְבְטַח בְּכָל עֲנִינּוֹ רַק עָלָיו
 יִתְבָּרֵךְ לְבַד, כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ (תְּהִלִּים לֵא, ז):
 "וְאֲנִי אֵל ה' בְּטַחֲתִי", "וְאֲנִי בַּחֲסִדְךָ בְּטַחֲתִי" (שם
 יג, ו), "בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטֵחַ" (שם כז, ג), "בּוֹ בְטַח לְבִי
 וְנִעְזַרְתִּי" (שם כח, ז), "וּבְטַח עָלָיו וְהוּא יַעֲשֶׂה" (שם
 לז, ה), וְכֵן כְּתוּב (שם נה, כג): "הַשִּׁלֵּךְ עַל ה' יִהְבֶּךָ",
 וּכְתִיב (שם נב, י): "בְּטַחֲתִי בַּחֲסֵד אֱלֹהִים", "בְּבִאלֹהִים
 בְּטַחֲתִי לֹא אִירָא" (שם נו, יב), "אֲשֶׁרִי אָדָם בּוֹטֵחַ בְּךָ"
 (שם פד, יג), "נִכּוֹן לִבּוֹ בְטַח בַּהֲשֵׁם" (שם קיב, ז), הֲרִי לְךָ
 כְּשֶׁאָדָם זֹכֵה לְבְטַח רַק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, עַל-יְדֵי-זֶה יָכוֹל
 לְהִיּוֹת בְּשִׁלּוֹת הַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ הָעֲנִי הַבּוֹטֵחַ בְּנִדְבַת הָעֶשִׂיר
 וְיֹתֵר מִזֶּה, כִּי אֵין עֲרֹךְ אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, כִּי בְּשׂוֹר וְדָם
 אוֹלֵי יַעֲשֶׂה רְצוֹנָךְ וְאוֹלֵי לֹא, אוֹלֵי יִקְבֵּל אוֹתְךָ וְאוֹלֵי

לא, אולי ישמע בקולך ואולי לא, מה שאין כן הוא יתברך כשאדם בוטח בו אפלו, שיהיה הרשע והגרוע ביותר, עם כל זאת כשבוטח בו יתברך, על-ידי-זה הקדוש-ברוך-הוא מצילו, כמו שכתוב (תהלים לב, י): "רבים מכאובים לרשע והבוטח בה' חסד יסובבנו", ואמרו חכמינו הקדושים (מדרש שוחר טוב, תהלים לב): "אפלו הרשע שעוברים עליו מכאובים רבים, אך בוטח בהשם, הקדוש-ברוך-הוא מסבב עמו חסד", כי אצלו יתברך מאד יקרה מדת הבטחון, ועל-כן כשאדם מחזק את עצמו במדת הבטחון, אז יש לו שלות הנפש.

על-כן ראה, אהובי, בני היקר, לחזק את עצמך במדת הבטחון, ותמיד תבטח רק בו יתברך, ואז לא תצטרך לפחד משום בשר ודם כלל, כי מי שיש לו בטחון, אין לו שום פחד (ספר המדות, אות בטחון, סימן א), וכמו שכתוב (ישעיה יב, ב): "אבטח ולא אפחד", כי על-ידי בטחון, אין לו שום פחד משום בריה שבעולם, והוא חי בשלות הנפש, ועל-כן אם אפה רוצה לחיות בשלות הנפש, ושום דבר לא יפילך ויבטלך, ראה להכניס את עצמך במדת הבטחון לבטח רק בו יתברך, ואז דיקא על-ידי שתכניס את עצמך במדת הבטחון, ותהיה חזק בזה מאד, אז תראה ישועות גדולות שיעשה

עַמְדָּה הַקְדוּשָׁה-בְרוּךְ-הוּא בֵּין בְּגִשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, אֲשֶׁרִי
מִי שְׁבוּטָח רַק בּוֹ יִתְבַרֵךְ תָּמִיד.

ב.

צָרִיךְ שֶׁתִּדַע, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְזַכּוֹת
לְפָרְנֶסָה, כִּי אִם עַל-יְדֵי מִדַּת הַבְּטָחוֹן, וְכֹל מִי שֶׁמְכַנִּיס
אֶת עַצְמוֹ יוֹתֵר בְּמִדַּת הַבְּטָחוֹן, זוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ
פָּרְנֶסָה בְּשִׁפְעוֹ, וְאֵינוֹ מִתְפַּחַד מִשׁוֹם דָּבָר, כִּי רוֹאִים
בְּחוּשׁוֹ, כִּי מֵה שֶׁעוֹבֵר עַל בְּנֵי-אָדָם הוּא רַק מִחֲמַת
שָׂאִין לָהֶם מִדַּת הַבְּטָחוֹן, וְעַל-כֵּן הֵם מְפַחְדִים תָּמִיד
מֵה יִהְיֶה וְאֵיךְ יִהְיֶה וְדוֹאֲגִים תָּמִיד, וְהִדְאָגָה הוֹרֶסֶת
אוֹתָם לְגַמְרֵי — בֵּין בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוֹת, כִּי עֵקֶר
הַעֲצָבוֹת וְדֹאגוֹת הַפָּרְנֶסָה הֵן מִחֲמַת שָׂאִין לוֹ בְּטָחוֹן
בַּהֵשֶׁם יִתְבַרֵךְ, וְעֵקֶר פָּגַם וְחֲסֵרוֹן הַבְּטָחוֹן נִמְשָׁךְ רַק
מִבְּחִינַת הַזְּמַן וְהַמְּקוֹם, כִּי בְּאֶמֶת הַשֵּׁם יִתְבַרֵךְ מְשַׁפֵּיעַ
שִׁפְעוֹ הַטּוֹב תָּמִיד בְּלִי הַפְּסֵק רְגַע, רַק כְּשֶׁהַשִּׁפְעָה
בָּאָה בְּזֶה הָעוֹלָם הַגִּשְׁמִי, שֶׁהוּא בְּמְקוֹם וּבְזְמַן, אֲזִי
מִכְרַח הַשִּׁפְעַת לְהִתְלַבֵּשׁ בְּמְקוֹם וּבְזְמַן, וְעַל-כֵּן אֵין
הַשִּׁפְעַת שֶׁל פָּרְנֶסָה וְעֲשִׂירוֹת נִמְשָׁךְ, כִּי אִם בְּמְקוֹם וּבְזְמַן
יְדוּעַ, כְּמוֹ שֶׁנִּרְאָה בְּחוּשׁוֹ, שֶׁיֵּשׁ זְמַן שֶׁהָאָדָם מְרוּיַח, וְיֵשׁ
לְהַפְּדוֹ, וְכֵן בְּמְקוֹם — שֶׁבְּמְקוֹם זֶה מְרוּיַחֵן, וּבְמְקוֹם
אַחֵר לְהַפְּדוֹ, וּמִחֲמַת זֶה עֵקֶר דֹּאגַת הַפָּרְנֶסָה, מִחֲמַת

שְׁלִפְפָּעִים נִתְעַכֵּב שְׁפַע פְּרָנְסָתוֹ, עַל-כֵּן עוֹלָה דְאָגַת
פְּרָנְסָתוֹ עַל לְבוֹ, וְדוֹאָג מַה יֵּאָכַל לְמַחֵר, וּמַחֲמַת זֶה
הוּא רוֹדֵף אַחַר פְּרָנְסָתוֹ בִּיגִיעוֹת גְּדוּלוֹת, וְסוֹף כָּל סוֹף
אֵינוֹ מַשִּׁיג פְּרָנְסָתוֹ כִּי אִם כְּשִׁיבוֹא עִתּוֹ וְזִמְנוֹ, וְאִם הָיָה
לוֹ שְׂכָל אֲמָתִי, וְהָיָה מֵאֲמִין בַּהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ
יִתְבָּרַךְ, רַק שְׁצָרִיף לְהַמְתִּין וּלְיַחַל לְהֲשֵׁם עַד שִׁיבוֹא
זִמְנוֹ וְעִתּוֹ, אֲזִי לֹא הָיָה רֵץ וּמַתְיַגֵּעַ אַחַר פְּרָנְסָתוֹ כָּל-כָּף,
כִּי הֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן לוֹ פְּרָנְסָתוֹ בְּעִתּוֹ בְּסִבָּה קְלָה, כִּי
אֶף-עַל-פִּי שֶׁהֵכֵרַח שִׁיעֲשֶׂה הָאָדָם אִיזוֹ עוֹבְדָה קְלָה
בְּשִׁבִיל פְּרָנְסָה, כְּמֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סְפָרֵי פְּרָשַׁת
רָאָה טו) עַל פְּסוּק: "וַיְבָרְכֵךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר
תַּעֲשֶׂה" (דְּבָרִים טו, יח), כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ הַשְּׁפַע
בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי אִם עַל-יְדֵי כֹלִים, וְעַל-כֵּן מְכָרְחִין
לַעֲשׂוֹת אִיזָה עֵסֶק וּמִשָּׂא וּמִתֵּן, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה עוֹשִׂים
כֹּלִים וְצְנוּרוֹת לְקַבֵּל הַשְּׁפַע, אֲבָל בְּאֲמַת אֵין הָעֵסֶק
עָקָר כָּלֵל, רַק עָקָר הַפְּרָנְסָה מֵהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ וּבְהַשְׁגָּחָתוֹ
לְבַד, כִּי אֵין אָדָם יוֹדֵעַ בְּמָה מְשַׁתְּכֵר, וְעַל-כֵּן אֲסוּר
לְאָדָם לְדַחֵק אֶת הַשְּׁעָה לְרֹדֵף אַחַר הַפְּרָנְסָה בִּיגִיעוֹת
גְּדוּלוֹת, כְּאֵלוֹ, חֵס וְשְׁלוֹם, הַפְּרָנְסָה תְלוּיָה בְּזֶה לְבַד,
כִּי אֲדַרְבָּה עַל-יְדֵי-זֶה נִתְמַעֲטָת פְּרָנְסָתוֹ, כִּי כָּל הַדוּחֵק
אֶת הַשְּׁעָה, הַשְּׁעָה דוּחֵקָתוֹ (בְּרֻכּוֹת סד.), כִּי אֵין צָרִיף
לוֹ לַעֲשׂוֹת מִשָּׂא וּמִתֵּן וְעֵסֶק, רַק לְצֵאת יְדֵי מִצּוֹת

עֲשִׂיתַּ מַּשָּׂא וּמִתֵּן בְּאִמוּנָה, כְּדִי לַעֲשׂוֹת אֵיזָה כְּלִי וְצִנּוֹר
 לְקַבֵּל הַהִשְׁפָּעָה, וְכֹל מֵה שְׁיַעֲשֶׂה יוֹצֵא בְּזֶה, וְזֶהוּ
 "וַיְבָרְכֵךָ ה' אֱלֹקֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה", הֵינּוּ בְּכֹל מֵה
 שְׁתַּעֲשֶׂה יְהִי מֵה שְׁיִהְיֶה, אֲפִלּוּ דְבַר קַל וְקִטָּן, יְבָרְכֵךָ
 ה', כַּאֲשֶׁר נִרְאָה בְּחוּשׁ בְּרַב בְּנֵי-אָדָם, שְׁכַמָּה פְּעָמִים
 שֶׁהֵם רְצִים וְרוֹדְפִים מְאֹד אַחַר הַפְּרִנְסָה כַּמָּה זְמַנִּים
 בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאֵין עוֹלָה בְיָדָם שׁוֹם רוּחַ, וּמֵאוּמָה
 לֹא יִשְׂאוּ בַעֲמָלָם, וְאַחֲר־כֵּן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עֲלֵיהֶם
 וּמְזַמֵּן לָהֶם פְּרִנְסָה, וְלִפְעָמִים אֲפִלּוּ עֲשִׂירוֹת גְּדוֹלָה
 בְּסִבָּה קְלָה מְאֹד, שֶׁהִיא כַּמַּעַט בְּלִי שׁוֹם דְּרָךְ הַטָּבַע,
 וְכֹל הָעוֹלָם מְלֹא מַמְעָשִׂיּוֹת כְּאֵלוֹ, שֶׁהֵן שְׂכִיחוֹת מְאֹד
 בְּעוֹלָם, כַּמַּעַט בְּכֹל אֶחָד וְאֶחָד שְׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא וּמִתֵּן,
 וְאִם הָיָה לוֹ שְׂכָל וְהָיָה סוֹמֵךְ עֲצָמוֹ בַתְּחִלָּה עַל הַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ, וְלֹא הָיָה דוֹאֵג כָּלֵל, אֲזִי לֹא הָיָה צָרִיךְ כָּלֵל
 לִיגִיעוֹת כְּאֵלוֹ, שֶׁהֵיוּ לוֹ בְּחֻנָּם, וּכְשֶׁהָיָה מְגִיעַ הַזְּמַן,
 הָיָה מְזַמֵּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פְּרִנְסָתוֹ בְּסִבָּה קְלָה, וְלֹא דִי
 שְׂאִינוֹ מְרוֹיַח כָּלֵל עַל-יַדֵּי דְאֶגְתוֹ וְעֲצָבוֹנוֹ וִיגִיעוֹת רַבּוֹת
 וְטְרַחוֹת עֲצוּמוֹת שְׁלוֹ, אֲדַרְבֵּה הוּא מִפְּסִיד שְׁפַע פְּרִנְסָתוֹ
 הַרְבֵּה עַל-יַדֵּי-זֶה, כִּי בְּאַמַּת עֶקֶר שְׁפַע הַפְּרִנְסָה נִמְשָׁךְ
 מִבְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמְּקוֹם, רַק שְׂבֻזָּה הָעוֹלָם
 מִכְּרַחַת הַפְּרִנְסָה לְהַתְּלַבֵּשׁ בְּזְמַן וּבְמְקוֹם, אֲשֶׁר מִחֻמַּת
 זֶה צָרִיכִין לַעֲשׂוֹת אֵיזָה עֶסֶק וּמַשָּׂא וּמִתֵּן בְּשִׁבִיל פְּרִנְסָה

כְּדֵי לַעֲשׂוֹת כְּלִי, שְׂיֻכַּל הַשֹּׁפֵעַ לְהִתְלַבֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל-כֵּן כִּשְׁהוּא מֵאֲמִין שֶׁהַכֹּל מְלַמְעָלָה, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְקַשֵּׁר הַזְּמַן וְהַמְּקוֹם לְבַחֲיִנַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמְּקוֹם, וְאִזִּי יֵשׁ לוֹ פְּרִנְסָה בְּשֹׁפֵעַ, כִּי הוּא מְקַשֵּׁר לְשֶׁרֶשׁ הַהִשְׁפָּעוֹת עַל-יְדֵי אֲמוֹנָתוֹ וּבְטַחוֹנוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, אֲבָל כִּשְׁהוּא רֵץ אַחַר פְּרִנְסָתוֹ בִּיגִיעוֹת גְּדוּלוֹת, אִזִּי הוּא נִמְשָׁךְ וְנִתְקַשֵּׁר בְּיֹתֵר לְבַחֲיִנַת מְקוֹם וְזְמַן, וּמִפְּרִיד בֵּין הַזְּמַן וְהַמְּקוֹם לְבֵין בַּחֲיִנַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמְּקוֹם, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִתְרַחַק מִשֶּׁרֶשׁ הַהִשְׁפָּעוֹת, וְעַל-כֵּן קָשָׁה לוֹ לְמַצֵּא פְּרִנְסָתוֹ, וְאִפְלוּ כִּשְׂמַגִּיעַ לוֹ מַעַט פְּרִנְסָה, בְּהַכְרַח שִׁתְּהִיָּה בִּיגִיעָה גְּדוּלָה וְעֲצוּמָה מְאֹד, וְזֶה: "כָּל הַדּוּחַק אֶת הַשָּׁעָה — הַשָּׁעָה דּוּחַקְתּוֹ", כִּי כָּל מֶה שֶׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הַזְּמַן בְּיֹתֵר וְדּוּחַק אֶת הַשָּׁעָה, הוּא נִתְקַשֵּׁר וְנִתְאַחַז בְּיֹתֵר בְּבַחֲיִנַת זְמַן וּמְקוֹם וְנִתְרַחַק בְּיֹתֵר מִשֶּׁרֶשׁ הַהִשְׁפָּעָה, שֶׁהוּא בְּבַחֲיִנַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמְּקוֹם, וְעַל-כֵּן הַשָּׁעָה דּוּחַקְתּוֹ, הַשָּׁעָה דִּיקָא, מִחַמַּת שֶׁנִּתְקַשֵּׁר בְּיֹתֵר לְבַחֲיִנַת שָׁעָה וְזְמַן, וְעַל-כֵּן יֵשׁ לוֹ דּוּחַק יֹתֵר, כִּי נִתְרַחַקְתָּ פְּרִנְסָתוֹ לְזְמַן רְחוֹק וּלְמְקוֹם רְחוֹק בְּיֹתֵר, עַד שֶׁלְּפַעֲמִים צָרִיךְ לְנַדֵּד עַל-יְדֵי-זֶה לְמְקוֹמוֹת רְחוֹקִים בְּיֹתֵר וּבְמִשְׁךְ זְמַן רַב בְּשִׁבִיל פְּרִנְסָתוֹ, אֲבָל הַנִּדְחָה מִפְּנֵי הַשָּׁעָה, וּמֵאֲמִין שֶׁהַכֹּל מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וּבּוֹטַח בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, שֶׁבּוֹדָאֵי יִתֵּן לוֹ פְּרִנְסָתוֹ בְּזַמְנוֹ

בְּסִפָּה קָלָה, אֲזִי הוּא מְקַשֵּׁר בְּיוֹתֵר לְבַחֲיַנֵּת לְמַעֲלָה מֵהַזְמַן וְהַמְּקוֹם, וְאִזּוּ הַשְּׁעָה נְדַחִית מִפְּנֵיו, כִּי זוֹכָה עַל-יְדֵי-זֶה לְמַעַט וּלְבִטָּל בַּחֲיַנֵּת הַזְמַן וְהַמְּקוֹם, וְשׁוֹלַח לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ פְּרִנָּסָתוֹ בְּמַעוֹט זְמַן וּבְקִרְוֵב מְקוֹם, וְאִם הָיָה זוֹכָה הָאָדָם לְבִטְחוֹן חֲזָק מְאֹד, אֲזִי לֹא הָיָה צָרִיף לַעֲשׂוֹת שׁוּם סִבָּה בְּשִׁבִיל פְּרִנָּסָה, וְהָיָה נֶעֱשֶׂה הַכְּלִי וְהַצְנוּר שֶׁל פְּרִנָּסָה עַל-יְדֵי הַבִּטְחוֹן בְּעֲצָמוֹ, כִּי עַל-יְדֵי בִטְחוֹן נֶעֱשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל הַשְּׁפַע הַיּוֹרֵד מִלְּמַעְלָה, וְאִינוּ מִתְפַּחַד כְּכֹר מְשׁוּם דְּבָר וּמְשׁוּם דְּבָרִיהָ שְׁבַע עוֹלָם, מֵאַחַר שְׁמֹסֵר אֶת עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבָּרֵךְ; אֲשֶׁרֵי מִי שְׁמִכְנִיס דְּבוּרִים אֵלָיו בְּתוֹךְ לְבוֹ.

ג.

צָרִיף שֶׁתִּדַּע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר הָאָדָם צָרִיף לְהַכְנִיס אֶת עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי בְּאֵין סוּף בְּרוּף הוּא, וּלְבִטָּח רַק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאִזּוּ יִמְשִׁיף עַל עֲצָמוֹ יְשׁוּעוֹת גְּדוּלוֹת — בֵּין בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוֹת, וּבְאַמַּת אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (תַּעֲנִית כֹּא), שְׁנַחוּם אִישׁ גִּמְזוֹ הָיָה רָגִיל לוֹמַר עַל כָּל דְּבָר: "גַּם זֶה לְטוֹבָה", וּמוֹבָא בְּגַמְרָא (בְּרִכּוֹת ס:), שְׁאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: כָּל מֵה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד, וְהַפְּרֵשׁ בֵּינֵיהֶם הוּא, כִּי הַבַּחֲיָנָה שֶׁל כָּל מֵה דְּעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד הוּא, שִׁיאֲמִין בְּאַמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת

שְׁמַאתוּ לֹא תִצֵּא הָרָעָה, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, כִּי מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ יוֹצֵא רַק טוֹב וְחֶסֶד, אַךְ בְּהַשְׁתַּלְּשָׁלוֹת כָּל הָעוֹלָמוֹת יְכוּל לְהִיּוֹת עַל-יַדֵי סְבוּת הָאָדָם שֶׁהַחוּטָא גּוֹרֵם לְעֲצָמוֹ מִקְטָרְגִים, שֶׁהֵם עוֹצְרִים בְּעֵדוֹ שֶׁלֹּא יָבוֹא אֵלָיו הַשֶּׁפַע שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ רוֹצֵה לְהַשְׁפִּיעַ לוֹ, וְאִזּוֹ מִסְתַּכְּלִים מִן הַשָּׁמַיִם עַל הָאָדָם הַזֶּה, אִם יֵשׁ לוֹ אֶמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּבִתְקַף קִטְנוּתוֹ וְדַחְקוֹתוֹ וִירִידָתוֹ וְנִפְלָתוֹ הוּא מִתְחַזֵּק בְּאֶמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאִךָ שֶׁחֲטָא וּפָגַם הִרְבֵּה מְאֹד, עִם כָּל זֹאת הוּא מְחַזֵּק אֶת עֲצָמוֹ בְּבִטְחוֹן חֲזָק, שֶׁבּוֹדָאֵי מֵאֲתוֹ לֹא תִצֵּא הָרָעוֹת, וְאִךָ שֶׁעֲכָשׁוּ רַע וָמָר לוֹ, עִם כָּל זֹאת עַל-יַדֵי תְקֵף אֶמוּנָתוֹ יִמְתִּיק אֶת הַדִּינִים, וּמִדַּת הַדִּין תִּתְהַפֵּף לְמִדַּת הַרְחָמִים וְתִתְגַּלֶּה לוֹ טוֹבָה וִישׁוּעָה דִּיקָא מִתּוֹךְ הַצָּרָה, שְׁזֵה סוּד שֶׁל "כָּל מָה דְּעֵבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עֵבִיד", הֵינּוּ אֶפְלוּ שֶׁאָדָם לְכֻלָּךְ אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי חֲטָאִים וְעוֹנוֹת וּפְשָׁעִים שֶׁגָּרַם לְעֲשׂוֹת לְעֲצָמוֹ הָעֲלָמוֹת וְהַסְתָּרוֹת וְכִסּוּיִים, עִם כָּל זֹאת עַל-יַדֵי תְקֵף הָאֶמוּנָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ שֶׁמֵּאֲתוֹ לֹא תִצֵּא הָרָעוֹת, אִזּוֹ יִתְהַפְּכוּ כָּל הַמְּקַטְרְגִים, וַיִּמְשִׁיף לוֹ שֶׁפַע גְּדוֹל, לֹא-כֵן מִדַּת "גַּם זוֹ לְטוֹבָה" שֶׁזוֹ מְדַרְגָּה יוֹתֵר גְּדוֹלָה, שֶׁהָאָדָם מְבִטֵּל אֶת עֲצָמוֹ לְגַמְרֵי בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא אֲכַפֵּת לְשׁוֹם דְּבָר מֵה שֶׁרַק קוֹרָה אֲתוֹ, הוּא בּוֹטַח בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וַיּוֹדַע שֶׁ"גַּם זוֹ לְטוֹבָה", אִזּוֹ נִמְשָׁף עָלָיו אוֹר,

חיות, זיו וְשִׁפְעַ מְכַל הָעוֹלָמוֹת, וּבִאֲמַת שְׁתֵּי הַמְּדַרְגּוֹת
 הָאֵלוּ יֵשׁ אֶצֶל כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל, כִּי יֵשׁ אָדָם שֶׁחָטָא וּפָגַם
 וְלִכְלֹף אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מִיָּנִי חֲטָאִים וְעוֹנוֹת, וּבִפְרָט
 בְּפָגַם הַבְּרִית, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה מוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ אֶת הַשִּׁפְעַ, כִּי
 עַל-יְדֵי כָּל חֲטָא וְעוֹן שֶׁאָדָם חוֹטֵא נִגְדּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, הוּא
 בּוֹרֵא מְקַטְרְגִים עָלָיו, וְהֵם מוֹנְעִים מִמֶּנּוּ אֶת הַשִּׁפְעַ,
 וְאִז צָר וְמָר לוֹ מְאֹד, אֲזִי עֲצַתוֹ לְחַזֵּק אֶת עֲצָמוֹ בְּתַקְרָה
 קִטְנוּתוֹ וְדַחְקוּתוֹ בְּאִמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וַיֹּאמֶר
 לְעֲצָמוֹ "כָּל מֵה דְעֵבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עֲבִיד", וַיְהִיָּה
 חֲזַק בְּבִטְחוֹן חֲזַק, אִז יִרְאֶה אִיךָ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה,
 כִּי כָּל הַמְּקַטְרְגִים וְהַמְּשַׁחֲתִים יִתְבַּטְּלוּ בְּכַח הָאִמוּנָה
 וְהַבִּטְחוֹן שֶׁהוּא בּוֹטֵחַ וּמֵאֲמִין בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וַיֵּשׁ מְדַרְגּוֹת
 הַצְּדִיקִים שֶׁהֵם בְּמַדְרָגָה וּבְמַעְלָה נוֹרְאָה וְנִפְלְאָה מְאֹד,
 שֶׁזָּכוּ כְּבָר לְהִגִּיעַ אֶל בְּטוּל כְּזֶה בְּאִין סוּף בְּרוּךְ הוּא, כִּי
 אִין אֶצְלָם שׁוּם חֲטָא וְעוֹן כָּלֵל, כִּי כָּל-כֶּף נִזְדַּכְּכוּ, עַד
 שֶׁמָּחֵם תְּמִיד חוֹשֵׁב רַק מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵּךְ, וְאִין לָהֶם שׁוּם
 פְּנִיּוֹת וּמַחְשָׁבוֹת צְדָדִיּוֹת, רַק כָּל רְצוֹנָם וְכַסּוּפָם הוּא
 רַק לְהַפְּלִל בְּאִין סוּף בְּרוּךְ הוּא, אֶצְלָם מְאִירָה הַמְּדַרְגָּה
 שֶׁל "גַּם זֶה לְטוֹבָה", הֵינּוּ שֶׁנִּתְגַּלָּה אֲלֵיהֶם אֹר כְּזֶה,
 שֶׁגַּם הָרַע הוּא טוֹב, וְזוֹהִי תְּכֵלִית שְׁלֵמוֹת הַבִּטְחוֹן,
 שְׁבוֹטֵחִים כָּל-כֶּף בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, עַד שִׁיּוֹדְעִים שֶׁלֹּא יוּכַל
 לְצַאת מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵּךְ שׁוּם רַע, וְאֶפְלוּ שֶׁבִּאֲמַת מְרַגִּישִׁים

אֶת הָרַע, וַיֹּמַר לָהֶם מְאֹד מְאֹד בְּעֲנִיּוֹת וּבְדַחְקוֹת, עִם כָּל זֹאת הֵם יוֹדְעִים, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁם אֱלוֹמֵנוּ שֶׁל עוֹלָם, וְהוּא יִתְבָּרֵךְ מִסְתַּתֵּר וְגִנוּז בְּכָל דָּבָר, זֶה מִדְּרַגַּת "גַּם זֶה לְטוֹבָה", וְאִזּוּ נִמְשָׁךְ עֲלֵיהֶם אוֹר, זִיו, שִׁפְעַת וְחַיּוּת; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁמְכַנֵּס אֶת עֲצָמוֹ בִּידֵיעוֹת אֱלוֹ, וְאֶפְלוֹ שֶׁנִּכְשַׁל בְּמָה שֶׁנִּכְשַׁל, וַיִּכְבֵּר נָפֶל בְּמָקוֹם שֶׁנִּפְּלָה, עִם כָּל זֹאת אֵינוֹ מֵיֵאֵשׁ אֶת עֲצָמוֹ, רַק בָּא וּבֹרַח אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וְאוֹמֵר לְעֲצָמוֹ "כָּל מָה דְּעֵבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עֵבִיד", עַל יְדֵי זֶה יִבְטַל מִמֶּנּוּ אֶת כָּל הַמְשַׁחֲתִים וְהַמְקַטְרְגִים שֶׁבָּרָא בְּשִׁבִיל עֲוֹנוֹתָיו הַמְרַבִּים, וַיִּמְשָׁךְ עָלָיו שִׁפְעַת רַב, וְלֹא יִדְאָג דְּאֵגַת פְּרָנְסָה כְּלָל, וְכֵן אִם יִזְכֶּה גַם לְהַתְעַלּוֹת בְּמִדְרָגוֹת הַבְּטָחוֹן לְהַפִּיךְ אֶת הָרַע לְטוֹב, שֶׁעַל כָּל דָּבָר יֹאמֵר "גַּם זֶה לְטוֹבָה", זֶה הַמִּדְרָגָה הַכִּי עֲלִיוֹנָה שֶׁיְהִיָּה נִכְלָל לְגַמְרֵי בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וַיִּדַע שֶׁאֵין שׁוּם רַע יוֹצֵא מִלְּמַעְלָה; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁזוֹכֶה לְהַגִּיעַ לְמִדְרָגוֹת אֱלוֹ אִזּוּ יִרְגִישׁ טַעַם וְזִיו בְּחַיּוֹ, וַיִּרְגִישׁ הָאֲרֶת הָעוֹלָם הַבָּא בְּעוֹלָם הַזֶּה.

.ד.

צָרִיף שֶׁתִּדַע, אֶהוּבֵי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל הַחֲסֵרוֹנוֹת, הָעֲנִיּוֹת וְהַדַּחְקוֹת שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, הוּא רַק מִחַמַּת חֲסָרוֹן הַבְּטָחוֹן, כִּי אִם הִיָּה לוֹ בְּטָחוֹן שָׁלֵם בַּהֵשֶׁם יִתְבָּרֵךְ, לֹא

הָיָה דוֹאֵג כָּלֵל וְלֹא הָיָה חָסֵר לוֹ דָּבָר, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (יְרֵמְיָהּ יז, ז): "בְּרוּךְ הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּה' וְגו', וּבְשָׁנֹת בְּצָרָת לֹא יִדְאָג", וְעַקֵּר הַבְּטָחוֹן הוּא בְּחִינַת יְרָאָה בְּשִׁלְמוֹת, דְּהֵינּוּ שְׁנֵשְׁמֵר מִיְרְאוֹת נְפוּלוֹת, וְאֵין לוֹ שׁוֹם יְרָאָה נְפוּלָה, שְׁאֵינּוּ מִתְיָרָא מִשׁוֹם דָּבָר רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲזִי הוּא בּוֹדָאי בּוֹטַח בַּהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה עַקֵּר הַבְּטָחוֹן — שְׁלֹא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשׁוֹם דָּבָר, רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד, בְּבְחִינַת: "אֲבֹטַח וְלֹא אֶפְחַד" (יִשְׁעְיָהּ יב, ב), בְּחִינַת: "בְּאַלְקִים בְּטַחְתִּי לֹא אִירָא מֵהַ יַעֲשֶׂה אָדָם לִי" (תְּהִלִּים נו, יב), הֵינּוּ שְׁיֵשׁ לוֹ בְּטָחוֹן שְׁלֵם בַּהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לוֹ שׁוֹם יְרָאָה נְפוּלָה וְשׁוֹם פֶּחַד כָּלֵל, וְאֵינּוּ דוֹאֵג כָּלֵל מֵהַ יֵאֱכַל לְמַחֵר, שְׁזֵה בְּחִינַת יְרְאוֹת נְפוּלוֹת, שְׁזֵהוּ עַקֵּר הָעֲנִיּוֹת — כְּשֵׁיִשׁ לוֹ יְרְאוֹת נְפוּלוֹת, כִּי אֲזִי הוּא בּוֹדָאי עָנִי מִמֶּשׁ, אֶפְלוּ אִם יֵשׁ לוֹ כָּל הוֹן דְּעֵלְמָא, אֶפְלוּ אִם הוּא עֲשִׂיר גָּדוֹל, הוּא מְלֵא דְאֶגּוֹת וְצַעַר וְיִסּוּרִים וּפְחָדִים תָּמִיד, וְכָל יָמָיו כַּעַס וּמְכַאוּבוֹת, וְאֵין לוֹ שׁוֹם נַחַת וּמְנוּחָה וְשׁוֹם חַיּוֹת כָּלֵל, וְהוּא חַי חַיִּי צַעַר יוֹתֵר מִכָּל הָעֲנִיִּים שְׁבַעוּלָם, מִחֲמַת שְׁבַכְל יוֹם מִתְחַדְּשִׁים לוֹ דְאֶגּוֹת וּפְחָדִים חֲדָשִׁים מְאֹדוֹנִים וְשָׂרִים וְכוּ' וּמִכְפָּה וְכִמְהַ מִיְנֵי הַפְּסָדִים הַשְּׂכִיחִים וְשְׂאִינָם שְׂכִיחִים, וְגַם מְצַטְעֵר בְּכָל עֵת עַל רַבּוּי הַהוֹצָאָה שְׁבַבִּיתוֹ, כִּי נִדְמָה לוֹ כִּי הַהוֹצָאָה יִתְרָה עַל הָרוּחַ, וְכִיּוֹצֵא בְּזֵה רַבּוּ

מִסְפָּר רַבּוּי הַדְּאָגוֹת שֵׁשׁ לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד בַּפְּרָטִיּוֹת
בְּלִי שְׁעוֹר בְּכֹל יוֹם, בְּכֹל עֵת וּבְכֹל שָׁעָה, וְאִין רְגַע
בְּלֹא פְּגַע, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (אָבוֹת ב):
"מְרַבֵּה נְכֹסִים מְרַבֵּה דְאָגָה", וְכֹל זֶה מִחֲמַת יְרֵאוֹת
הַנְּפוּלוֹת, מִחֲמַת שְׂאִין לוֹ בְּטַחֲוֹן שְׁלָם בְּהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ,
כִּי אִם הָיָה לוֹ בְּטַחֲוֹן בְּהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׁלְמוֹת, בּוֹדָאֵי
לֹא הָיָה מִפְּחַד כָּלֵל, כִּי בּוֹדָאֵי הַכֹּל בְּיַד הֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ,
וְהַעֲשֹׂר וְהַכְּבוֹד מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִם יִרְצֶה הֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ
שְׂיִהְיֶה עָנִי, חֵס וְשְׁלוֹם בּוֹדָאֵי לֹא יוֹכֵל לְשָׁמֹר אֶת
עַצְמוֹ מִזֶּה בְּשׁוֹם אִפֶּן, וְכֵן לְהַפְּדוֹ, רַק הוּא מְחַיֵּב לְעֶסֶק
בְּאִיזָה עֶסֶק וּמִשָּׂא וּמִתֵּן וְהֵשֶׁם הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה,
וּמֵאֵן דִּיהֵיב חַיִּי יְהִיב מְזוּנֵי (תַּעֲנִית ח:), נִמְצָא, כְּשֵׁשׁ
לוֹ בְּטַחֲוֹן בְּהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ, וְאִינוּ דוֹאֵג כָּלֵל מֵהַיָּאֵבֵל
לְמַחֲרָה, זוֹהֵי עֵקֶר הַעֲשִׁירוֹת, בְּכַחֲיִנְתָּ: "אִיזָהוּ עֲשִׂיר
הַשְּׂמִיחַ בְּחֻלְקוֹ" (אָבוֹת ד, א), כִּי אִין לוֹ שׁוֹם דְּאָגָה
וּפְחַד כָּלֵל, כִּי הוּא בְּטוֹחַ בְּהֵשֶׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי בּוֹדָאֵי לֹא
יַעֲזֹבֵנוּ לְעוֹלָם; וְעַל-כֵּן רָאָה, אֶהוּבֵי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְחֻזֵּק
אֶת עַצְמָן בְּבְטַחֲוֹן חֻזֵּק, וְאִז בְּאִמְתָּ לֹא תִהְיֶה לָן שׁוֹם
דְּאָגָה כָּלֵל, כִּי הַדְּאָגָה מְכַלֶּה אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי; אֲשֶׁרִי
מִי שְׁבוּטַח בּוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.

ה.

צָרִיף שְׁתַּדַּע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר צָרִיכִים
 לְבְטַח בּוֹ יִתְבָּרַךְ מְאֹד, וְאָסוּר לַחֲשֹׁב מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ
 כָּלֵל, כִּי הַבְּטָחוֹן הוּא הַבְּשׂוּל וְהַגָּמֵר שֶׁל הַשְּׁפַע, כִּי
 הַשְּׁפַע יוֹרֵד בְּכָל יוֹם מִחֻדָּשׁ, כִּי כָּל יוֹם וָיוֹם יֵשׁ
 לוֹ הַשְּׁפַע שָׁלוֹ, וּבְכָל יוֹם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְשַׁפֵּיעַ
 לְאָדָם שְׁפַע חֻדָּשׁ, וְאִם הָאָדָם זוֹכֵה לְבְטָחוֹן חֲזָק בּוֹ
 יִתְבָּרַךְ, אֲזַי אֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל מִשׁוֹם דְּבָר, וְאֵינוֹ מְסַתְּפֵל
 עַל שׁוֹם מְכֻשׁוֹל וּמוֹנֵעַ וּמְעַכֵּב, וְאֵינוֹ מִתְבַּלְבֵּל עֲצָמוֹ
 מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ כָּלֵל, כִּי הַשְּׁפַע שֶׁל כָּל יוֹם הוּא שְׁפַע
 חֻדָּשׁ לְגַמְרִי, וְעַל-כֵּן אִם הוּא חוֹשֵׁב מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ,
 וּמְבַלְבֵּל אֶת עֲצָמוֹ מֵהַיֵּאֲכֵל לְמַחֵר, זֶה כְּבָר פָּגַם
 הַבְּטָחוֹן, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִפְגָּם בְּשׂוּל הַשְּׁפַע, וְעַל-כֵּן מוּבָא
 בַּפּוֹסְקִים בְּשֵׁם הַזֶּהָר, שְׁאָסוּר לְבַשֵּׁל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, כִּי
 כָּל יוֹם הוּא יוֹם אַחֵר, וּבוֹ נִשְׁפָּעַת הַשְּׁפָעָה מְרַבָּה
 מִמָּנּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֵין לְדַאֵג מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ כָּלֵל, אֶלָּא לִידַע
 שְׁכָּל יוֹם וָיוֹם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְשַׁפֵּיעַ שְׁפַע חֻדָּשׁ,
 וּמִי שְׁזוֹכֵה לְהַגִּיעַ אֶל בְּטָחוֹן אֲמִתִּי, שְׁבוּטֵחַ רַק בּוֹ
 יִתְבָּרַךְ, וְאֵינוֹ מְבַלְבֵּל אֶת עֲצָמוֹ מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה
 נִתְבַּשֵּׁל אֶצְלוֹ בְּכָל יוֹם שְׁפַע חֻדָּשׁ, וְזוֹכֵה לְהַמְשִׁיךְ עַל
 עֲצָמוֹ פְּרֻנְסָה בְּשְׁפַע רַב, וְאֵינוֹ מִתְבַּטֵּל מִשׁוֹם דְּבָר,
 וְשׁוֹם דְּבָר לֹא יְכוּל לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ, וְעַל-כֵּן בְּשַׁעָה שִׁיָּצָא

עם ישראל ממצרים, ששם היתה תכלית הגלות מיצר
 ים — קטנות המחין, ורצה הקדוש-ברוך-הוא להכין
 את עם ישראל כדי לקבל את התורה, על-ידי-זה נתן
 להם את המן, כי "לא נתנה תורה לדרש אלא לאוכלי
 המן", כי התורה הקדושה היא השפעתו יתברך, שפע
 רוחני שהקדוש-ברוך-הוא משפיע מחין וחיים חדשים
 לאדם, שזה כלל חדושי התורה שמחדשין הצדיקים
 האמתיים בכל דור ודור ובכל יום ויום, שזה כלל
 הארת חכמתו יתברך בזה העולם, ואל זה אי אפשר
 להגיע אלא על-ידי מדת הבטחון — כשאדם בוטח
 רק בו יתברך, ואינו מבלבל את עצמו מיום לחברו, כי
 מי שדואג על פרנסתו מאין היא תבוא, על-ידי-זה אינו
 יכול ללמד תורה, ואינו יכול להשיג שום השגה, ולכן
 כשהיו עם ישראל במצרים — במיצר ים, היו שורים
 בקטנות המחין, וזה היה עקר הגלות, ודאגו דאגת חנם,
 שזה הרס אותם לגמרי, וכשרחם הקדוש-ברוך-הוא על
 עם ישראל והוציאם ממצרים על-ידי משה רבנו, אז
 המשיך על עם ישראל את המן, ואכילת מן היתה
 שהאדם היה צריך להסתכל בכל יום ויום אליו יתברך,
 כי המן בא לכלל ישראל בכל יום ויום מחדש, והיה
 אסור להשאיר את המן מיום ליום, כי ברגע שהשאירו
 את המן, תכף-ומיד הבאיש ונתקלקל, שזה כל ענין

הבטחון, שהאדם צריך לבטח רק בו יתברך, ולהרגיל
את עצמו להסתפל רק אל הקדוש-ברוך-הוא, לידע
שהוא יתברך מחיה, מהיה ומקים את כל הבריאה
כלה, ודומם צומח, חי, מדבר, הם עצם עצמיות
חיות אלקותו יתברך, והוא הזן ומפרנס הכל, מקרני
ראמים עד ביצי כנים, אזי כשאדם חזק בבטחון כזה,
על-ידי-זה נשפע עליו שפע גדול ומחין עליונים,
וזוכה לשפע רוחני ושפע גשמי, שפע רוחני —
זוכה לקבל את התורה בכל יום ויום מחדש ונשפעים
עליו חדושים עליונים, רוחניות אלקות בצמצומים
חדשים, שזה כלל חדושי התורה שהצדיקים האמתיים
מחדשים בכל דור ודור ובכל יום ויום, שהם מקבלים
את התורה מחדש בכל יום ויום, ושפע גשמי נשפע
להם בפרנסה בביתם, שאינם צריכים לעשות שום דבר
בשביל פרנסה, כי כל זה סוד אכילת מן, שנבלע בתוך
האיברים, שהקדוש-ברוך-הוא עוזר לאדם בזכות מדת
הבטחון שבוטח רק בו יתברך, ונפתחים שערי מחו,
עד שמשגי השגות אלקות ונשפע עליו שפע רוחני
ושפע גשמי, ואין חסר לו שום דבר; אשרי מי שזוכה
להגיע אל שלמות הבטחון, לבטח רק בו יתברך, שזו
אכילת המן, ואינו מבלבל את עצמו מיום לחברו כלל,
רק יודע שברוך הו"ה יום יום, והקדוש-ברוך-הוא זן

וּמִפְרָגִים אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּכָל יוֹם וַיּוֹם, וְאִינוּ מְבַלְבֵּל
 אֶת עֲצָמוֹ מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ שְׁעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ
 עַל עֲצָמוֹ בְּרָכוֹת וַיְשׁוּעוֹת, הַצְּלָחוֹת וְהַרְחָבוֹת — בֵּין
 בְּגִשְׁמֵי וּבֵין בְּרוּחֵי, אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרִים אֵלָיו בְּתוֹךְ
 לְבוֹ, וְאִז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ו.

אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! רְאֵה לְחִזּוֹק אֶת עֲצָמְךָ מְאֹד
 בְּמִדַּת הַבְּטָחוֹן, לְבְטַח תָּמִיד בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְהַבְּטָחוֹן יִכְנִים
 בְּךָ הַתְּחִזּוֹת כְּזוֹ, שֶׁלֹּא תִצְטָרֵךְ לְפַחַד מֵאֶף אֶחָד, כִּי
 עֵקֶר הַפַּחַד שֶׁל הָאָדָם הוּא רַק כְּשֶׁאֵין לוֹ אֱמוּנָה בּוֹ
 יִתְבָּרֵךְ, שְׂאִז כְּשֶׁנֶּאֱבָדַת מִמֶּנּוּ הָאֱמוּנָה, אֵין לוֹ בְּטָחוֹן,
 כִּי הָאֱמוּנָה וְהַבְּטָחוֹן הוֹלְכוֹת יַחַד, וְעַל-כֵּן כְּשֶׁאָדָם
 מְאֹבֵד אֶת הַבְּטָחוֹן, בָּאִים עָלָיו פְּחָדִים, כִּי עַל-יְדֵי
 בְּטָחוֹן, אֵין לוֹ שׁוּם פְּחָד, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (ישעיה יב, ב):
 "אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד", וְעַל-יְדֵי הָאֱמוּנָה יָבוֹא לְבְטָחוֹן
 (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת בְּטָחוֹן), וְעַל-כֵּן אִם אַתָּה רוֹצֵה לְהִנָּצֵל
 מִכָּל מִינֵי צָרוֹת, יְסוּרִים וְדָאָגוֹת, רְאֵה לְהַכְנִים אֶת עֲצָמְךָ
 בְּאֱמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ אֲשֶׁר אֵין בְּלִעְדָּיו יִתְבָּרֵךְ
 כָּלֵל, וְהוּא יִתְבָּרֵךְ מְחִיָּה, מְהִיָּה וּמְקִיָּים אֶת כָּל הָעוֹלָם
 כָּלוֹ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְבַטְּלוּ מִמֶּךָ כָּל מִינֵי דָאָגוֹת, כִּי (שָׁם,
 סִימָן ט): עַל-יְדֵי בְּטָחוֹן אָדָם נִצֵּל מִדָּאָגָה, וְכֵן (שָׁם, סִימָן

(ז): מי שבוטח בהשם יתברך, הקדוש-ברוך-הוא מצילו מכל מיני צרות ובפרט מהריגה; ועל-כן ראה, אהובי, בני היקר, להכניס את עצמך במדת הבטחון, לבטח רק בו יתברך, אשר הוא יתברך ישמר אותך מכל רע, ותזכה להנצל מכל מיני צרות ויסורים, דאגות ופחדים יתרים, וזכור כָּלֵל זֶה, כי החיים של האדם מלאים נסיונות קשים ומרים, ומנסים את כל אחד בכל מיני נסיונות אחרים, ואי אפשר להחזיק מעמד בזה העולם, כי אם על ידי מדת האמונה והבטחון בו יתברך, ומי שמחזק את עצמו באמונה פשוטה בו יתברך, ויודע ועד אשר אין בלעדיו יתברך כָּלֵל, והוא יתברך מחיה ומנה את כל העולם כּלוּ, ונכנס בתוך האמונה הקדושה, הינו שמציר בדעתו שכל העולם כּלוּ הוא אור אין סוף ברוך הוא, על-ידי-זה נחקקת בו מדת הבטחון, שאינו מתפחד מאף אחד, רק בוטח בו יתברך, ובאמת עליך לדעת, כי כל העולם כּלוּ הוא של הקדוש-ברוך-הוא, והוא יתברך מנהיג את עולמו בהשגחה פרטי פרטית, ומה שצריך שיקרה עמך לא תוכל להתחבא מזה, ועל-כן יותר טוב שתכניס את עצמך באמונה פשוטה בו יתברך, ותתחבא אצלו יתברך, שאז נכון לבך יהיה ובטוח, שלא יארע לך שום דבר רע; אשרי מי שמחזק את עצמו באמונה פשוטה

וּבְבִטְחוֹן חֲזָק, וְאִזּוּ יִחְיֶה חַיִּים טוֹבִים עֲרֹבִים וּמְתָקִים,
 כִּי אֵין לָךְ עוֹד טוֹב בְּעוֹלָם כְּמוֹ מִי שְׁזוֹכָה לְאִמוּנָה
 בְּרוּרָה וּמְזוֹכָת, שְׁמַאֲמִין רַק בּוֹ יִתְבַּרְךָ, וְאִינוּ בּוֹטְחִים
 בְּשׁוּם אָדָם, כִּי בְּאֶמֶת לְכָל אָדָם יֵשׁ נְגִיעוֹת יִהְיֶה מִי
 שְׁיִהְיֶה וְיִהְיֶה אִיךָ שְׁיִהְיֶה, אֲבָל הַבּוֹטְחִים בֵּה' הוּא בְּטוֹחַ
 שְׁלֹא יִקְרָה לוֹ שׁוּם מְקַרָּה רַע, כִּי הוּא יִתְבַּרְךָ אֵין סוּף,
 וְהוּא מְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו וְעוֹזֵר לְכָל אֶחָד הַבּוֹטְחִים בּוֹ;
 וְעַל-כֵּן רָאָה, אֶהֱוִיבִי, בְּנֵי הַיְקָר, לְבִטְחִים רַק בּוֹ יִתְבַּרְךָ,
 וְאַל תְּבַטְחִים בְּבֶן אָדָם שְׁאֵין לוֹ תְּשׁוּעָה, הֵינּוּ שֶׁהָאָדָם
 בְּעֶצְמוֹ אִינוּ יְכוּלִים לְעֹזֵר לְעֶצְמוֹ, וְאִיךָ יוּכַל לְעֹזֵר לָךְ?
 וְעַל-כֵּן רָאָה לְחֲזֹק אֶת עֶצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אַפְנִים שֶׁבְּעוֹלָם
 בְּאִמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבַּרְךָ, וְהָאִמוּנָה תְּבִיא אוֹתְךָ אֶל
 הַבִּטְחוֹן, וְהַבִּטְחוֹן יְבִיא אוֹתְךָ אֶל הָאֲשֶׁר הִנְצַחִי וְשִׁלּוֹת
 הַנְּפֶשׁ, שְׁתַּרְגִּישׁ אֶת עֶצְמְךָ הַכִּי מְאֹד בְּחַיִּיךָ, כִּי מִי
 שֵׁישׁ לוֹ בְּטְחוֹן בּוֹ יִתְבַּרְךָ, הוּא הַכִּי מְאֹד בְּחַיִּיו;
 אֲשֶׁרִי הַמְּחַזֵּק אֶת עֶצְמוֹ בְּבִטְחוֹן חֲזָק בּוֹ יִתְבַּרְךָ וְאִזּוּ
 יִירֶשׁ אֶת עוֹלָם הַבָּא בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֲשֶׁרִי לוֹ בְּזֶה וְאֲשֶׁרִי
 לוֹ בְּבָא.

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם !

שָׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שֶׁאָמַר שָׂאֵם לֹא הָיָה מִמֶּתִין בְּבִטְחוֹן לִישׁוּעַת ה', כָּכָר
הָיָה אִישׁ נוֹסֵעַ וּמְטַלְטֵל כְּמוֹ כָּל הַנוֹסְעִים וּמְטַלְטְלִים עֲצָמָם בְּשִׁבְלֵי
הַפְּרָנְסָה כְּנַהוּג עֲכָשׁוּ, וְהַכּוֹנֵה כִּי אָמַר זֹאת לְעִנְיַן הַנְּהַגַת הַבַּיִת בְּפְרָנְסָה
וּמְלַבּוֹשִׁים וּשְׂאָר צְרִיכֵי הַבַּיִת, שְׁעַל-פִּי-רֹב חָסֵר לְאָדָם הַרְבֵּה. כְּגוֹן
לְזֶה חָסֵר מְלַבּוֹשׁ פְּשוּט. וַיֵּשׁ שֶׁחָסֵר לָהֶם מְלַבּוֹשִׁים חֲשׂוּבִים אוֹ דִירָה
וְכוּ', שֶׁצְרִיכִין לְהִמָּתִין לִישׁוּעַת ה' וְלִבְלִי לְדַחֵק אֶת הַשְּׁעָה לְמִלָּא
הַחֲסָרוֹן תְּכַף-וּמְיָד, רַק צְרִיכִין לְהִמָּתִין עַד יִרְחַם ה'. וְאָמַר עַל עֲצָמוֹ
עִנְיָן הַנַּ"ל, שָׂאֵם לֹא הָיָה מִמֶּתִין כְּגוֹן כְּשֶׁהָיָה חָסֵר לוֹ אֵיזָה דְבָר אִם
הָיָה דוֹחֵק אֶת הַשְּׁעָה שִׁיְהִיָּה דוֹקָא תְּכַף, הָיָה צְרִיךְ לְלוֹוֹת לְעֲצָמוֹ
וְלִהְיוֹת בְּעַל חוֹב, עַד שֶׁהָיָה מְכָרָח לְהִיּוֹת נוֹסֵעַ וּמְטַלְטֵל, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ
יּוֹדְעִים עִנְיָן הַנוֹסְעִים שֶׁהֵם מְכָרְחִים תָּמִיד לְנִסְעַ עַל הַמְדִינָה מִחֲמַת
שֶׁהֵם תָּמִיד בְּעֵלֵי חוֹבוֹת. וְעִנְיָן זֶה צְרִיכִים לִידַע מְאֹד, וְצְרִיכִין לְלַמֵּד
עֲצָמוֹ לְהַרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ בְּזֶה מְאֹד, כִּי לְכָל אָדָם חָסֵר הַרְבֵּה אֶפְלוֹ בְּעֵלֵי
בְּתִים וְעֲשִׂירִים גְּדוֹלִים מְכָל שָׁפָן מְקַבְּלִים אֶפְלוֹ הַחֲשׂוּבִים וְהַגְּדוֹלִים,
וְצְרִיךְ לְזֶה לְהִסְתַּפֵּק בְּמַעֲוֹט וּלְהִנְהִיג בֵּיתוֹ כְּפִי הַשְּׁעָה וְהַזְמָן, וְאִם
נִדְמָה לוֹ שֶׁצְרִיךְ מְלַבּוֹשׁ אוֹ לְאַשְׁתּוֹ וּבְנָיו, אֶף-עַל-פִּי שֶׁמְכָרָח לוֹ, אֵל
יְדַחֵק הַשְּׁעָה לְלוֹוֹת וּלְהַקִּיף וּלְהִיּוֹת בְּעַל-חוֹב, אֶף יִמָּתִין עַד שֶׁיָּבֹא
עֵתוֹ, וְטוֹב לְסַבֵּל דַּחֵק אֶפְלוֹ בְּמִזְוֹנוֹת וְכָל שָׁפָן בְּמְלַבּוֹשִׁים וְדִירוֹת
וְכוּ', וְלֹא לְהִיּוֹת בְּעַל חוֹב, וּמוֹטָב שִׁיְהִיָּה בְּעַל חוֹב לְעֲצָמוֹ אוֹ לְבְנֵי
בֵּיתוֹ בְּמְלַבּוֹשִׁים, מִלְּהִיּוֹת בְּעַל חוֹב לְחַנּוּנֵי אוֹ לְאַחֲרִים. כִּי כָּכָל עִנְיָנִי
פְּרָנְסָה צְרִיכִין לְהִמָּתִין עַד שֶׁיָּבֹא עֵתוֹ כְּנֹזֵכַר לְעֵיל. כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב
(תְּהִלִּים קמ"ה, טו): "עֵינַי כָּל אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּ, וְאַתָּה נֹתֵן לָהֶם אֶת אֲכֻלָּם
בְּעֵתוֹ".

(שיחות ה'ר"ן, סימן קכב)

קונטרס

זו המציאות

יגלה לאדם עצות איהן להתמודד עם המציאות, ויכניס
התחזקות בלב כל בר ישראל, שלא ישבר מפל מה שעובר
עליו, וישמח את לב כל השבורים, ויכניס בלבם תקווה.

*

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון,
בוצינא קדישא עלאה, אדונינו, מורנו ורפנו,

רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו.

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אניס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו,

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, פתובים ומאמרי חכמינו
הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש.

*

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: עֵקֶר כָּל
הַצָּרוֹת וְהִיסוּרֵי שְׂאֵדָם סוּבַל, הֵן
מֵעֲצָמוֹ וְהֵן מִבֵּיתוֹ, הֵן מִשְׁכִּינֵיו וְהֵן
מִהַקְרוֹבִים, הוּא רַק כְּשֵׁאִינוֹ רוֹצֵה
לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוֹת, וְחֵי בְּעוֹלָם
הַדְּמִיוֹן, אֲבָל תַּכְּף-וּמְיָד כְּשֵׂאֵדָם
כֹּא לִידֵי הַפְּרָה, אֲשֶׁר כָּל מֵה שְׁעוֹבֵר
עָלָיו נִגְדַּד רְצוֹנוֹ — זֹה הַמְּצִיאוֹת,
וְאֵין לוֹ שׁוֹם עֵצָה אַחֶרֶת רַק לְבָרַח
אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַל-יְדֵי-זֶה תַּכְּף-וּמְיָד
נִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַצָּרוֹת וְהִיסוּרֵים
וְהַמְּרִירוֹת.

(אמרי מוהרא"ש, חלק ב', סימן תפב)

קונטרס

זו המציאות

.א.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, כי החיים של האדם מלאים נסיונות קשים ומרים, ועוברים על כל אחד ואחד בכל יום ויום משברים וגלים, זרידות ונפילות, ואינו יכול לשית עצות לנפשו, ועקר כל הצרות והיסורים והמכאובים הוא מפני שאין האדם רוצה לחיות עם המציאות, כי אם היה מקבל את המציאות, והיה יודע אשר "זו המציאות", ומשתדל בכל אופן שבעולם לחיות ולהשלים עם המציאות, על-ידי-זה היה יכול בנקל לעבר את החיים בשלום, ומחמת שאין האדם יכול לקבל את המציאות, על-כן נשבר בכל פעם ונופל במרירות ועצבון ודכאון, עד שנופלות לו מחשבות של התאבדות, כי אינו רואה

שום דרך איך לצאת מכל צרותיו; לזאת באתי לבקש
 ממך, אהובי, בני היקר, שהדבר הראשון שתעשה על
 מנת לפתור את כל הצרות והיסורים והבעיות שלך —
 שתקבל את המציאות, ותאמר לעצמך: "זו המציאות"
 שאני נמצא בה, ועל-ידי-זה תוכל להתחיל לכוון את
 הלבך מחשבתך, איך לצאת מכל הסבוכים שנסתבכת
 בהם ומכל הצרות והיסורים והמרירות שנפלת בהם,
 כי בו ברגע שתדע את המציאות האמתית, שאתה
 נמצא בסבך שנסתבכת באיזו צרה, אז כבר ילך
 לך הכל בנקל, ויש דרך ואפן איך לצאת מהסבוכים
 שנסתבכת, וכל זה אם תקבל את המציאות, אבל אם
 לא תרצה לקבל את המציאות, אז לא די שלא תוכל
 לצאת מהצרה ומהסבך שנפלת ונסתבכת בו, אלא
 עוד תפל ותסתבך יותר ויותר, כי החיים של האדם
 אינם עומדים כרגע, או שהאדם עולה מעלה מעלה,
 או שיורד מטה מטה, אין דבר כזה ממצע, האדם נולד
 עם שאיפות להתעלות מעלה מעלה בין בגשמיות ובין
 ברוחניות, וכשאינו משתדל להוציא מהכח אל הפעל
 את שאיפתו בחיים לעלות מעלה מעלה, על-ידי-זה
 בהכרח הוא יורד מטה מטה, ומסתבך בסבוכים ונופל
 בצרות וביסורים, ונכנס בו דכאון ושברון לב, ונעשה
 עצוב ועצבני, וחייו מרורים מאד מאד, לא-כן כשעולה

מַעֲלָה מַעֲלָה, עַל-יְדֵי-זֶה זֹכָה לְהַצְלִיחַ יוֹתֵר וְיוֹתֵר,
וְהוּא תָּמִיד שָׂמֵחַ וּמְאֻשֵׁר וְלֹא חָסֵר לוֹ דָּבָר, אֲלֹא הַכֹּל
יֵשׁ לוֹ, וְלִכֵּן רֵאָה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִף שְׂאֵתָה עֲכָשׁוּ
נִמְצָא בְּעֵת צָרָה מָרָה עַד מְאֹד, וְעוֹבְרִים עָלֶיךָ מִשְׁבָּרִים
וְגָלִים, וְאֵינְךָ יוֹדֵעַ לְשִׁית עֲצוֹת לְנַפְשֶׁךָ אִיךָ לְצִאת
מֵהַצָּרוֹת וְהִיסוּרִים וְהַסְּבוּכִים שֶׁנִּסְתַּבְּכַת בָּהֶם, הַדָּבָר
הָרֵאשׁוֹן — תִּקְבַּל אֶת הַמְּצִיאוֹת, וְתִכְיֶר אֶת מִצְבְּךָ
שְׂאֵתָה בְּאֵמֶת נִמְצָא בְּמִבּוּי סְתוּם, וְאֵין לְךָ שׁוּם עֲצָה
אִיךָ לְצִאת מֵהַפֶּחַ הַנִּשְׁבֵּר הַזֶּה שֶׁנִּפְלְתָ בּוֹ, וְתִכְף-וּמְיָד
כְּשֶׁתִּגִּיעַ לִידֵיעָה זֹה, שְׂאֵתָה נִמְצָא בְּבוּץ, וְאֵתָה מְסֻבָּךָ
בְּסְבוּכִים, וְ"זו הַמְּצִיאוֹת" שְׁלֶךְ, אֲזִי בּוֹ בְּרַגַע אֵתָה
כְּכֹר נוֹשֵׁעַ, כִּי תִדַּע, אֲשֶׁר אֵין לְךָ אֵל מִי לְפָנוֹת, כִּי אִם
אֵל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצָמוֹ, אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ מְחִיָּה
וּמְהִירָה וּמְקִיָּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְדוּמָם, צוּמָח,
חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֲצָם עֲצָמֵי חַיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ,
וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחִיָּה אֶת כָּלָם, וּבּוֹ בְּרַגַע שֶׁתִּקְבַּל יְדֵיעָה
זו — לִידַע שֶׁיֵּשׁ בּוֹרָא כָּל עוֹלָמִים, שְׂאֲצֵל, בְּרָא,
יָצַר וְעָשָׂה אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת, אֲזוֹ תִפְתַּח אֶת פִּיךָ לְדַבֵּר
אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, כְּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֵל רֵעֵהוּ וְהִבֵּן אֵל אָבִיו,
וְתִלֶּךְ אֵל מְקוֹם פְּנוּי שְׂאֵין שֵׁם בְּנֵי-אָדָם, וְתִתְחִיל לְסַפֵּר
לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ כָּל מַה שֶׁמַּעִיק עָלֶיךָ, וְכֹל מַה שֶׁעוֹבֵר
עָלֶיךָ, וְתִבְקֹשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים שֶׁיַּחֲוִס

וירחם עליך לזכות לצאת מהסבך הזה שנסתבכת בו, ואם תהיה עקשן גדול, אז דיקא על-ידי-זה לאט לאט תתחיל לעלות מעלה מעלה, ותוציא מהכח אל הפעל שאיפתך בחייך מה שאתה כוסף ושואף זה ימים ושנים, כי עליך לדעת, אשר אין שום יאוש בעולם כלל, ומכל הצרות והיסורים והסבוכים יכולים לצאת — אם רק האדם לוקח את עצמו בידי וחוזר בתשובה אליו יתברך, כי הוא יתברך צופה ומביט אל כל ברה שתחזר אליו וברגע שאדם חוזר בתשובה אל הקדוש-ברוך-הוא ומפיר את מקומו, ומקבל את המציאות שלו, אז כבר נושע, ואיך? על-ידי שיחזר אליו יתברך, ויתחיל לדבר עמו יתברך בעקשנות גדולה מדי יום ביומו, ויוציא מפיו את כל הרצונות והכסופים שיש לו, אז יתעלה מעלה מעלה בין בגשמיות ובין ברוחניות, לא-כן אם לא תצית אותי, ותהיה חכם בעיניך, ולא תרצה לקבל את המציאות האמתית שבה אתה נמצא, ולא תרצה לחזר אליו יתברך בתשובה אמתית, ולא תרצה לדבר עמו יתברך, אז תשאר בפח יקוש, ותרד מטה מטה, חס ושלום, כי אם לא עולים, אזי יורדים, ואם עולים אזי לא יורדים, על-כן ראה, אהובי, בני היקר, מה לפניך, כי הבחירה חפשית ואתה יכול באמת לצאת מכל הסבוכים שנסתבכת בהם, אם

רק תקימם את דברי אלה, וברח לך עכשו אל מקום פנוי שאין שם בני-אדם, ותפרש את כל שיחתך אליו יתברך, ותדבר אליו יתברך בלשון שאתה רגיל בה, הינו בשפת האם שלך, ותרבה בדבר זה, ואף שבתחלה ידמה לך כאלו אתה מדבר, חס ושלום, אל הקיר או אל הרוח, כי אף אחד אינו שומע אותך, ואינו מסתכל עליך, כל זה בא רק מסבת הכפירות והאפיקורסות שנדבקו בך, על-ידי מעשיך הרעים, שעברת על כל התורה כלה, רחמנא לצלן, זה ימים ושנים, ולכן יבוא לך הדבר הזה מאד קשה בהתחלה, אבל אם תהיה עקשן, ותכיר את מציאותך, ותקיים את כל זאת — לבוא להתפלל ולהתחנן אליו יתברך בעקשנות גדולה, אזי תראה סוף כל סוף ישועה כזאת שלא תארת מימך, ותזכה להוציא מהכח אל הפעל שאיפתך בחיך לעלות מעלה מעלה בין בגשמיות ובין ברוחניות.

ב.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, אשר אין לך אדם בזה העולם, שלא יהיה מסבך בביתו עם אשתו, כי סוף כל סוף הם שני הפכים, ולכל אחד ואחת יש מחשבה ואפי אחר, ועל-כן אינם משתוים כלל, כי לכל אחד יש הידעה שלו, ומזה נתהוה כל הריב והמחלוקת

והוֹפּוּחִים וְהַסְּכּוּכִים בְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם, עַד שֵׁשׁ זוגות
שֵׁשׁ בֵּינֵיהֶם פָּעַר כָּל-כֶּף גָּדוֹל, שָׁאִין לָךְ יוֹם אוֹ שָׁעָה
שֶׁלֹּא יִהְיוּ בֵּינֵיהֶם מְרִיבוֹת, מַחְלֶקֶת וּפּוֹחִים וְסְכּוּכִים,
עַד שֶׁמְמַרְרִים אֶחָד לְשֵׁנֵי אֶת הַחַיִּים, וּבוֹרְחִים מֵהַבַּיִת,
עַד שֶׁבָּאִים, רַחֲמָנָא לְצַלָן, לִידֵי גְרוּשֵׁינ, וּבִאֲמַת עַל-יְדֵי
יָשׁוּב הַדַּעַת, הָיוּ יְכוּלִים לְמַנֵּעַ אֶת הַגְּרוּשֵׁינ בְּדַרְךָ
קָלָה מְאֹד, וְכֵן הָיוּ יְכוּלִים לְמַנֵּעַ אֶת הַסְּכּוּכִים
וְחִלּוּקֵי הַדַּעוֹת בֵּין הַזּוּג, בִּיצַד? אִם הָיוּ מְשֻׁלְּמִים
עִם הַמְּצִיאוֹת, וְיִוֹדְעִים שֶׁ"זוֹ הַמְּצִיאוֹת", אֲשֶׁר אֲשַׁתִּי
הִיא תְּכָלִית הַהַפּוּךְ מִמְּנִי, וַיֵּשׁ לָהּ דַּעָה וְהֵלֶךְ מַחְשָׁבָה
אַחַר לְגַמְרֵי מַדְעוֹתֵי וּמַהֲלֶךְ מַחְשַׁבְתִּי, וְכֵן הָאִשָּׁה
צָרִיכָה לְדַעַת, שֶׁבַּעֲלִי הוּא תְּכָלִית הַהַפּוּךְ מִמְּנִי, וַיֵּשׁ
לוֹ דַּעָה וְהֵלֶךְ מַחְשָׁבָה אַחַר לְגַמְרֵי מַדְעוֹתֵי וּמַהֲלֶךְ
מַחְשַׁבְתִּי, אִם הָיוּ בְּנֵי הַזּוּג מְשֻׁלְּמִים עִם הַמְּצִיאוֹת
הַזֶּה, הָיוּ יְכוּלִים לְעַבֵּד עַל כּוּוֹן שֶׁל שְׁלוֹם, כִּי כָּל זְמַן
שֶׁאֵינָם מְשֻׁלְּמִים עִם הַמְּצִיאוֹת הַזֶּה, שֶׁהַבַּעַל וְהָאִשָּׁה
הֵם שְׁנֵי הַפְּכִים לְגַמְרֵי, וְהַהֲכָרַח שֶׁיִּהְיוּ בֵּינֵיהֶם חִלּוּקֵי
דַּעוֹת בְּכָל פֶּרֶט וּפֶרֶט בַּחַיִּים, אֲזִי אֵי אֶפְשָׁר אֶפְלוּ לְדַבֵּר
מִשְׁלוֹם, וְאֵי אֶפְשָׁר לְהִתְחִיל לְחִיוֹת בְּיַחַד, כִּי בְּאִזְזָה
שֶׁהוּא מְקוּם סוּף כָּל סוּף יִהְיֶה פְּצוּץ בַּחַיִּי נִשְׁוֹאֵיָהֶם,
וְיִהְיֶה בֵּינֵיהֶם רִיב וּמַחְלֶקֶת, וּפּוֹחִים וְסְכּוּכִים, אֲבָל
תִּכְף-וּמִיד כְּשֶׁאָדָם מְשֻׁלְּמִים עִם הַמְּצִיאוֹת הַזֶּה, וְיִוֹדַע

שְׁזֶה דְרֹךְ הָעוֹלָם, שֶׁהֵם שְׁנֵי הַפְּכִים, הֵינּוּ הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה
 יֵשׁ לָהֶם דְּעוֹת מְגַנְדוֹת וְשִׂאִיפוֹת אַחֲרוֹת, אֲזִי יְכוּלִים
 לֵילֵךְ בְּכוּוֹן שֶׁל שְׁלוֹם, לְהִשְׁתַּדֵּל כָּל אֶחָד וְאַחַת לְרֵאוֹת
 אֶת הַמְּצִיאוֹת, וּלְגַלּוֹת אֶחָד לְזוּלְתוֹ אֶת שִׂאִיפְתּוֹ בְּחַיִּים,
 וּבִיחִיד לְעֵבֵד אֵיךְ לְהַפְּךְ אֶת שְׁנֵי הַהִפְּכִים לְנוֹשֵׂא אֶחָד,
 הֵינּוּ אֶת שְׁתֵּי הַדְּעוֹת לְדַעַה אַחַת, וְאֲזִי יֵשׁ אֶפְשָׁרוֹת
 שְׂיִהְיֶה שְׁלוֹם וְהִבְנָה הַדְּדִית בִּינֵיהֶם, וְיִגּוּרוּ בִּיחִיד
 בְּאַהֲבָה, אַחְוָה וְרַעִיּוּת, וּשְׁנֵיהֶם יִסְפִּימוּ לְדַעַה אַחַת,
 אֲבָל אִם לֹא יִרְצוּ לְהִשְׁלִים עִם הַמְּצִיאוֹת הַזֶּה, אִף
 פְּעַם לֹא יוּכְלוּ לְהִשְׁתַּוּוֹת, כִּי כָּל אֶחָד יִצְעַק וְיִתְפָּרֵץ
 עַל זוּלְתוֹ, וְיִקְלַל קְלָלוֹת נִמְרָצוֹת וְיִשְׁתַּוְּוֶל כַּמְשָׁנָע,
 וְהַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁאֵינּוּ רוֹצֶה לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוֹת שֶׁלְּבַעַל
 וְלֹאֲשֶׁה יֵשׁ שְׁתֵּי דְעוֹת. לְזֹאת רְאֵה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיֶּקֶר,
 לְצִיִּת לִי, וְתִקְבְּל אֶת הַמְּצִיאוֹת הַזֶּה, וְתִתְחִיל לְהִסְתַּכֵּל
 בְּבֵיתְךָ עִם עֵינַיִם כְּאֵלוֹ, לִידַע, כִּי כָּךְ הוּא הַהִכְרַח
 — שֶׁתְּהִינָה שְׁתֵּי דְעוֹת, כִּי אֵין שְׁנֵי בְּנֵי-אָדָם שְׁוִים
 בְּדְעוֹתֵיהֶם, כִּי כִשֶׁם שֶׁפְּרָצוּפֵיהֶם שְׁוִים כָּךְ דְּעוֹתֵיהֶם
 שְׁוִוֹת (עֵינַן מְדַרְשׁ תַּנְחֻמָּא, פְּרָשַׁת פְּנַחֶס י'), וְעַל-יְדֵי-זֶה
 אֶתָּה יְכוּל לְעֵבֵד לְאֵט לְאֵט עַל שְׁלוֹם, וְתִשְׁתַּדֵּל לְדוֹן
 אֶת אֲשֶׁתְּךָ לְכַף זְכוּת, וְתִדְבֵר עִמָּה בְּעֵדִינּוֹת, וְתִסְבִּיר
 לָּהּ אֶת שִׂאִיפְתְּךָ בְּחַיִּים מֵה שֶׁאַתָּה רוֹצֶה, וְכֵן תֵּן
 אֶפְשָׁרוֹת לְאֲשֶׁתְּךָ שֶׁגַּם הִיא תֹאמַר אֶת דְּעוֹתֶיהָ, וְאֶפְלוּ

שְׁהִיא תִּמְתַּח בְּקֹרֶת עֲלֶיךָ, וְתַעֲוֵר לְךָ עַל דְּבָרִים שְׁאִינָם
 מוֹצְאִים חֵן בְּעֵינֶיהָ הַנִּמְצָאִים אֶצְלָךָ, וַיְהִיָּה לְךָ קִשָּׁה
 וְכָבֵד לְקַבֵּל אֶת דְּבָרֶיהָ, עִם כָּל זֹאת עֲלֶיךָ לְחִיּוֹת עִם
 הַמְּצִיאוֹת, כְּשֵׁם שְׁמַתָּר לְךָ לֹמֵר אֶת דְּעוֹתֶיךָ, כִּי מִתָּר
 לָהּ לֹמֵר אֶת דְּעוֹתֶיהָ, אִם תִּלְכוּ שְׁנֵיכֶם בְּצוּרָה כְּזוֹ —
 לְהַסְבִּיר אֶחָד לַשֵּׁנִי אֶת הַמְּצָב שְׁאֵלָיו נִקְלַעְתֶּם, וְבוֹ
 אַתֶּם קִיַּמְתֶּם, וְתִסְבְּרוּ אֶחָד לְזוּלְתוֹ אֶת הַמְּצִיאוֹת שְׁבָה
 אַתֶּם נִמְצָאִים, אֲזִי תִרְאוּ נוֹרָאוֹת נִפְלְאוֹת, שְׁיִהְיֶה נַעֲשֶׂה
 בֵּינֵיכֶם שְׁלוֹם וְאַהֲבָה אֲמִתִּיִּים, כִּי אֵין לְךָ עוֹד שְׁלוֹם
 כְּזֶה, כִּמוֹ שְׁיוֹצֵא מִשְׁנֵי הַפְּכִים, וְזֶה נִקְרָא אַהֲבָה אֲמִתִּית,
 שְׁאֶחָד מִקְרִיב אֶת עֲצָמוֹ בְּעֵבֹר הַשֵּׁנִי, וְכִי בּוֹנִים בֵּית
 בְּרִיא, וְאֵף שְׁנִדְמָה לְךָ עֲכָשׁוּ, אַהוּבִי, בְּנִי, שְׁאֲשַׁתֵּךְ הִיא
 הָאִשָּׁה הַקְּשָׁה בְּיוֹתֵר בְּעוֹלָם, וְהִיא רוֹצָה לַעֲשׂוֹת דִּיקָא
 בְּדִיוֹק הַהֶפֶךְ מִרְצוֹנְךָ, וְכָל מָה שְׁאֵתָה רוֹצָה לַעֲשׂוֹת הִיא
 מִפְּרִיעָה וּמְעַכְבֵּת אוֹתְךָ, וְכֵן הָאִשָּׁה חוֹשֶׁבֶת שְׁבַעֲלָה
 הוּא הַגְּרוּעַ וְהַעֲקָשָׁן וְהַקְּשׁוּחַ בְּיוֹתֵר, וְרוֹצָה לַעֲשׂוֹת
 בְּדִיוֹק הַהֶפֶךְ מִמְּנָה, עֲלֵיכֶם לְדַעַת, כִּי אִם תַּחֲיוּ עִם
 הַמְּצִיאוֹת, וְתִדְעוּ, שְׁדַבֵּר זֶה נַעֲשֶׂה בְּכָל הַבְּתִים, וּבֵין
 כָּל הַזּוּגוֹת שְׁבַעֲוֹלָם, וְתִשְׁלִימוּ עִם הַמְּצִיאוֹת הַזֹּו, אֲזִי
 תּוֹכְלוּ לַעֲבֹד יַחַד לְהַסְבִּיר אֶחָד לְזוּלְתוֹ, וְלַעְזֹר זֶה לְזוֹ,
 וְאֲזִי יֵצֵא מִבֵּינֵיכֶם שְׁלוֹם אֲמִתִּי, וְאַהֲבָה וְהַבְּנָה הַדְּדִית.
 וְזָכֹר כָּלֵל זֶה, אַהוּבִי, בְּנִי, כִּי אֵי אֶפְשֶׁר לַעֲבֹר אֶת

החיים בעולם בלי לקבל את המציאות הזו, כי השני בין הזוגות הוא כל-כף גדול, והפער כל-כף עמק, עד שאי אפשר להשתנות, כי אם על-ידי ידיעה זו, שבדרך סבלנות ושדול והסבר יכולים להפך שני הפכים לנושא אחד; אשרי מי שמכניס דבורים אלו בתוך לבבו, ואז דיקא יהיה אצלו שלום ואהבה נפלאים. ואף אם לא תפעל בדבריהך כלל, ויהיו חלוקי דעות ופער ביניכם, עם כל זאת כשתחיה עם המציאות, ותדע שזהו ביתך, ועם זה אתה צריכה לחיות, זה יעזר לך, ויתן לך אמץ וחזוק לא להשבר משום דבר, וכך לא להתפעל מכל מה שעובר עליך, ותהיה חזק ואמיץ בדעתך ומאשר בחיך, כי בלי לחיות עם המציאות שלך, שבה אתה נמצא, אזי החיים מרורים מאוד מאוד בין אם אתה יכול לעשות שלום ובין אם אינך יכול לעשות שלום, אם לא תקבל את המציאות, שזוהי אשתך וביתך שבו אתה נמצא, וזה מה שנתנו לך, ואתה צריכה לעבד על זה, אז יהיה לך מר מאוד מאוד, ולהפך אם תקבל את המציאות, שזוהי אשתך וביתך, אף שהם הקשוחים והקשים ביותר, אזי תזכה לעבור על הכל בנקל, וחיך יתהפכו לחיים טובים, שמחים ועליזים.

ג.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, אשר לכל אדם יש ילדים קשים עד מאוד, ואל תאמר, שרק לך נתנו ילדים כל-כף קשים, כי באמת הטבע של הילדים הוא למרר תמיד את חיי הוריהם, ולהציק להם ולעשות ההפך מרצונם, כי הילדים מנסים את האפי וחזק טבעם של הוריהם, ואם ההורים נעשים חלשים ונכנעים לילדיהם, וכל מה שהילדים רוצים הם נותנים להם, לבסוף הם קופצים להם על הראש, והורסים את ההורים לגמרי, עד שנתהפך הבית לגיהנם ממש, ויש מריבות והכאות וצעקות בבית בכל יום, ואין שום עצה איך לצאת מהסבך שנסתבכו בו עם הילדים, ודבר זה סובב בכל בית בעולם, כי כל הילדים הם אותו דבר, אשר טבעם הוא טבע קשה מאוד, והכל תלוי ביד ההורים, ועכשו אם תשלים עם המציאות הזו, ותחיה עמה, תדע שזה טבע הילדים, הינו לא רק לך יש ילדים קשים וקשוחים כאלו, אלא זה טבעם הרע של הילדים — להכניע ולהשפיל את ההורים ולמרר את חיייהם, שיתנו להם מה שהם רוצים, אם תקבלו את המציאות הזו, יהיה לכם כח היאך להשתלט על הילדים, כי אחרת הם יהרסו את חייכם, והעקר תלוי — להסתכל תמיד על טובת הילדים, מה טוב

בשבילם, וכשיתברר לכם מה טוב בשבילם, אז תעמדו
 חזקים על נקדתכם, ולא תכנעו מפני הילדים בשום
 פנים ואפן, וכך דיקא תצליחו בחנוך ילדיכם, אבל אם
 יהיה ההפך — שהילדים ישתלטו עליכם, והם ינהיגו
 אתכם, ואשר אתם מכרחים לעשות רצונם, אז אף פעם
 לא יהיה לכם נחת מילדים כאלו, כי כל מה שתתנו
 להם לא יספיק, והם ימררו וידכאו את חייכם; לזאת,
 אהובי, בני היקר, ראה לחיות עם המציאות, ותדע
 שכל הילדים טבעם קשה מאד, וצריכים להסתכל רק
 מה שטוב להם, ואז תצליח עמהם, ואף שהילדים
 מבינים אחרת, ורוצים מה שרוצים, עם כל זאת כפי
 שאתה יודע ורואה ומביט ומבין מה שטוב לילדים,
 תדריכם כפי דרכך, ואז יגדלו ילדים בריאים בשכלם
 ובתכונותיהם ובמדותיהם, העקר שאתה לא תשבר
 מהם, ואל תאבד את עצמך מאיומיהם ומצעקותיהם
 ומבכיותיהם, אתה ראה להיות חזק ואמיץ בדעתך,
 ואז דיקא תצליח עם ילדיך. וזכור כלל זה, אהובי,
 בני היקר, כי רבים נאבדו משני העולמות על-ידי
 שלא ידעו איך לחנך את ילדיהם, ולא יכלו להשתלט
 עליהם, עד שנשברו לגמרי, ועצביהם התפוצצו מרב
 צער ומכאובים, ויסורים קשים ומרים שעברו עליהם,
 והכל מפני שלא רצו לחיות עם המציאות — מי הם

הילדים שלהם. ואפלו אם אמנם יש לה ילדים קשים עד מאד, אִתָּה צריך גם-כן לידע שאסור להשבר מהם כָּלֵל, רק תעלים עיניך מהם, ואל תתפעל מצעקותיהם ומהשתוללותם, כי הם רק רוצים לנסות את חלשתך, אם תהיה חזק ואמיץ לא להתפחד מהם, ואז דיקא תצליח עמָהֶם.

ד.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, כי כל אדם בזה העולם יש לו הֶלֶךְ מחשבה אחר, וחושב בדיוק אחרת ממה שאִתָּה חושב, ועל-כן קשה מאד להשתוות עם בני-אדם, ובפרט עם השכנים, באשר הרבה פעמים יש שכנים עם קטנות הדעת וקטנות המח, והם מצמצמים בִּדְעוֹתֵיהֶם, וְכֹל דְּבַר קָטָן שָׂרָק נִדְמָה לָהֶם בְּדַמְיוֹנָם כְּבָר מְצִיק לָהֶם, כְּגוֹן אִם יִלְדִיךָ צוֹעֲקִים או רצים או מְרַעִישִׁים, כְּבָר הֵם מְאַבְדִים אֶת עֲצָמָם, וְיוֹצְאִים מְכַלִּיהֶם, וּמְתַפְרָצִים בְּצַעֲקוֹת וּבְקַלְלוֹת, וְרַבִּים בְּמַרְיבוֹת, וְנִתְהַפְּכִים חַיִּים לְגַהִינֹם מִמֶּשׁ, וְכֹל זֶה מִפְּנֵי שְׂאִין רוֹצִים לְחִיוֹת עִם הַמְּצִיאוֹת, כִּי חוֹשְׁבִים שִׁיכוֹלִים לְשַׁנּוֹת אֶת הַמְּצַב עִם צַעֲקוֹת וְהַפְּאוֹת וּמַרְיבוֹת וְשִׁנְאָה וְסִכְסוּכִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה כָּל הַשְּׂכָנִים סוֹבְלִים, לֹא-כֵן אִם זוֹכִים לְחִיוֹת עִם הַמְּצִיאוֹת, וְיודְעִים שְׂכָף הוּא זֶה,

שְׁצַרִיכִים לְגוֹר בְּבִנְיָן אֶחָד כָּךְ וְכָךְ שְׂכָנִים עִם כָּךְ וְכָךְ יְלָדִים, וְ"זו הַמְּצִיאוֹת" שֶׁהֵילָדִים עוֹשִׂים רַעַשׁ, וְ"זו הַמְּצִיאוֹת" שֶׁלְּשְׂכָנִים יֵשׁ דְּעָה אַחֲרַת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד, אִם הוֹלְכִים בְּצוּרָה עֲדִינָה, וּמִסְבִּירִים אֶחָד לְזוּלָתוֹ, כָּךְ בְּנִקֵּל לָכֶם לְהִסְתַּדֵּר בֵּינֵיכֶם, כִּי אִם רוֹצִים לְשַׁתֵּף פְּעֻלָּה זֶה עִם זֶה, אַף שֶׁהֵם שְׁנֵי הַפְּכִים לְגַמְרִי, וְדַעוּתִיהֶם שׁוֹנוֹת זֶה מִזֶּה, עִם כָּל זֶה כְּשֶׁכּוֹנְנֶתֶם הִיא רַק הַשְּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, אֲזִי מְצַלִּיחִים מְאֹד וְנֹעֲשֶׂה שְׁלוֹם בֵּין הַשְּׂכָנִים, לֹא-כֵן אִם תִּהְיוּ עֶקְשָׁנִים, וְאֶחָד יִרְצֶה לְהַשְׁתַּלֵּט עַל זוּלָתוֹ, אֲזִי הַהִבְעָרָה לְלֶהֱבֹא, שֶׁאֶחָד יִרְצֶה לְשׂוֹף אֶת הַשְּׁנִי, עַל-יְדֵי כַּעַס וְרִצְיָחָה, קְטָטוֹת וּמְרִיבוֹת, וְלִכְן אֲשֶׁרִי מִי שְׁחִי עִם הַמְּצִיאוֹת, וְיִוָּדַע אֲשֶׁר אֱלוֹ הַחַיִּים, שֶׁהֶכְרַח שֶׁיְהִיוּ לְאָדָם שְׂכָנִים, וְהוּא לֹא יָכוֹל לְהִסְתַּגֵּר בְּבֵיתוֹ, וּמִכָּל שְׂכֵן שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְסַגֵּר אֶת הַיְלָדִים שְׁלוֹ אוֹ שֶׁל זוּלָתוֹ בְּבֵית, כְּשֶׁיִּדְעֵה יְדִיעוֹת אֱלוֹ, יִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אָפְנִים שֶׁבְּעוֹלָם לְעַבֵּד עִם הַמְּצִיאוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה שְׁלוֹם אֲמִתִּי בֵּין הַשְּׂכָנִים, וְיִחְיוּ חַיִּים נְעִימִים, וְאִישׁ אֶת אַחִיו יַעֲזֹרוּ.

ה.

צָרִיךְ שֶׁתִּדְע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיְקָר, כִּי הֶהְכְּרַח לְחַיּוֹת עִם קְרוֹבֵי הַמְּשֻׁפָּחָה בְּאַהֲבָה אַחֲוָה וְרַעוּת, וְאַף שֶׁיֵּשׁ

לך קרובים קשוחים מאד, הן קרוביך והן קרובי אשתך, וקשה להסתדר עמהם, עם כל זאת עליך לדעת, אשר זו מציאות החיים, והם קרוביך וקרובי אשתך, וההכרח לחיות עמהם בשלום, ואם תקבל ידיעות אלו, אז תעשה כל מיני מאמצים שבעולם להיות עמהם בשלום, ותמיד תדון אותם לכף זכות, ועל-ידי-זה יתבטלו נגדך, פי כשאדם דן את זולתו לכף זכות, ומקבלו בסבר פנים יפות, אף שעשה לו מה שעשה, ואף שהוא קשוח ואיש קשה, לבסוף על-ידי שתאיר לו את פניך, הוא יצטרך להשבר ולהתבטל נגדך, וזה דבר מציאותי, ועל-ידי-זה יהיה שלום במשפחה, ולא יהיו שום מריבות וקטטות, לא-כן אם לא תרצה לקבל את המציאות הזו, לבסוף ימשכו השנאה והקנאה זה לזה, עד שיהיה הפער כל-כף גדול ועמק בין המשפחה, שאחד לא ירצה לבוא לשמחת זולתו, ויהיו מריבות וקטטות ורציחות בין קרובי המשפחה, עד שכל בני המשפחה יתהפכו לשונאים זה לזה, וישרו בדכאון ובעצבון, ולא ידעו איך לצאת מן הסכך הזה שנסתבכו בו, וכל זה מפני שלא רצו לחיות עם המציאות, שפך הם החיים, שיש לך קרובי משפחה בין מצדך ובין מצד אשתך, וההכרח לך בכל מחיר לחיות עמהם בשלום, ואם תקבל ידיעה זו, אז תראה איך שיהכל צחוק, ולא כדאי להמשיך

במריבות ובשנאה, אשר אל שום דבר טוב לא יביאו אותך. לזאת ראה, אהובי, בני היקר, להשתדל בכל מיני אפנים שבעולם לחיות ביחד עם קרובי משפחתך בשלום ואהבה, ואז תראה איך שהכל הבל ורעות רוח — כל אלו הסכסוכים והופוכים והשנאה והקנאה, ויתהפכו חייכם לחיים ערבים ונעימים.

ו.

אהובי, בני היקר, אף שעוברת עליך עכשו מרירות דמרירות, ואתה סובל מכאובים קשים ומרים, ואתה חולה בכמה מיני מחלות, רחמנא לצלן, עליך לדעת, כי גם מזה אתה יכול לצאת — אם תקח את עצמך בידך, והעקר לחיות עם המציאות, הינו שתדע שזוהי המציאות, שעכשו אתה נמצא במצב קשה כזה, ותכף-ומיד אם תשלים עם המציאות, אז בנקל יהיה לך לעבור על הכל, כי כשהחולה אינו רוצה להשלים עם המציאות, ועם מה שקורה עמו, אזי אף פעם לא יוכל להתרפא, כי תמיד יפל בדכאון ובעצבון — איך קרה לו מקרה רע כזה, ואיך נחלה, ואיך לא יוכל למצא רופא טוב שיוכל לרפא אותו, וכדומה כל מיני קשיות וספקות, שרק יעברו עליו, וזה משברו יותר מכל המחלות והמכאובים שעוברים עליו, לזאת,

אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה, חֵס וְשְׁלוֹם, חוֹלָה, רְאֵה
 קֶדֶם לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוֹת, וְתַחֲיָה עִם הַמְּצִיאוֹת שֶׁלְּךָ,
 וְעַל-יְדֵי-זֶה תוּכַל לְקַחַת אֶת עֲצֻמָּךְ בְּנִקְל בְּיַדֶּיךָ, וְזֶה
 יַעֲזֹר לְךָ לְהַבְרִיא מַה שְּׁיֹתֵר מֵהַר, כִּי כִשְׂאָדָם חַי עִם
 הַמְּצִיאוֹת, אֲזִי בְּנִקְל לוֹ לְקַבֵּל אֶת הַכֹּל, וְרוֹאֵה שְׂאִין
 לוֹ בְּרָרָה, וְהוּא כָּבֵד נִמְצָא בְּמָקוֹם שְׁנִמְצָא, וְעַלִּי
 לְהַשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת מִהָרַע טוֹב, מִהַמְּצָב הָעֲצוּב שְׁנִלְכַד
 בּוֹ לְהַפְּכוֹ לְמִצָּב טוֹב, וְעַל-יְדֵי-זֶה בְּאִמַת יִצְלִיחַ דְּרָכּוֹ,
 וְיִזְכֶּה לְהַתְרַפֵּא מַה שְּׁיֹתֵר מֵהַר, וְרַב רַבָּם שֶׁל הַחוֹלִים
 שְׁנִמְשָׁכוּ עֲלֵיהֶם הַמַּחֲלוֹת וְהַמְּכַאֲוִבִים זִמְנָן רַב כָּל-כָּף,
 הַכֹּל מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיוּ יְכוֹלִים לְחַיּוֹת עִם הַמְּצִיאוֹת, כִּי
 הָיוּ כָּל-כָּף שְׁבוּרִים וּמְדַאֲגִים בְּעֲצָמָם, וּשְׂאֵלוֹ תָמִיד
 — הָאֵם פְּעַם נִתְרַפֵּא? ! הָאֵם פְּעַם נִצָּא מִהַסְּכָף וְהַצָּרָה
 הַזֹּאת? ! וְקִשָּׁה לָהֶם לְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוֹת, וְזֶה מַה שְּׁשׁוֹבֵר
 אוֹתָם לְגַמְרִי, וְזֶה מַה שְּׁהוֹרֵס אֶת בְּרִיאוֹתָם יוֹתֵר וְיוֹתֵר,
 וּמַעֲכָב אֶת הַחֲלָמָתָם, אֲבָל בּוֹ בְּרִגַע שְׁהָאָדָם יַחֲיָה עִם
 הַמְּצִיאוֹת, וַיֵּדַע כִּי "זוֹ הַמְּצִיאוֹת" שְׁנִקְלָעְתִּי אֵלֶיךָ, אֲזִי
 בְּנִקְל מְאֹד לְצֵאת מִזֶּה.

.ז

רְאֵה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר לְחַזֵּק אֶת עֲצֻמָּךְ בְּכֹל מִיָּנִי
 אֶפְנִים שְׁבָעוּלָם, וְאֵל תִּשְׁנָא אֶת עֲצֻמָּךְ, כִּי אֵף שְׂאֵתָה

כָּל-כֶּף שָׁבוּר מְכַל מַה שְּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, שֶׁנִּפְלְטָה וְנִסְתַּבְּכְתָּ
 בְּצָרוֹת רַבּוֹת וּבִיְסוּרִים קָשִׁים, וְהוֹלֵךְ לְךָ תָּמִיד בְּחַיִּים
 הַהֶפֶךְ מֵרְצוֹנְךָ, וּמַר וּמְרוֹר לְךָ, עַד שֶׁאַתָּה מְדַכָּא מְאֹד,
 וְשׁוֹנֵא אֶת עֲצָמְךָ, וּמִבְּקֵשׁ אֶת מוֹתְךָ, וּבִבְקָר אֶתְּךָ אוֹמֵר
 מִי יִתֵּן עָרֵב וּבְעָרֵב אֶתְּךָ אוֹמֵר מִי יִתֵּן בִּקְר, וְאַתָּה דוֹחֵק
 אֶת הַשָּׁעָה, כָּל זֶה מִפְּנֵי שֶׁאַתָּה לֹא מְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוֹת,
 וְלִכֵּן עוֹבְרִים עָלֶיךָ מִשְׁבָּרִים וְגָלִים כְּאֵלוֹ, לֹא-כֵן אִם
 תִּסְתַּכֵּל עַל עֲצָמְךָ, וְתִרְאֶה אֶת הַמְּצִיאוֹת שְׁבֵה אֶתְּךָ
 נִמְצָא, וְתִדַּע שֶׁאִם אֶתְּךָ נִכְנַסְתָּ בְּמְצִיאוֹת כְּזוֹ, הֵינּוּ
 שְׁעוֹבֵר עָלֶיךָ מַה שְּׁעוֹבֵר, בְּוֹדָאֵי אֶתְּךָ גַּם יְכוּל לְצֵאת
 מִשָּׁם — אִם רַק תִּשְׁמַע לְעֲצָתִי, מַה שֶּׁאֲנִי מֵיַעַץ לְךָ,
 וְאִז לֹא תִתְחַרֵּט לֹא בְּזָה וְלֹא בְּבֹא, כִּי בְּאַמֶּת עָלֶיךָ לְזִכּוֹר
 תָּמִיד, אֲשֶׁר אֵין לְךָ צָרָה וְסִבּוּף שֶׁאָדָם הִסְתַּבֵּךְ וְנִפְל
 לְשָׁם, שֶׁלֹּא יוּכַל לְצֵאת מִהַפֶּחַ-נִשְׁבָּר הַזֶּה שֶׁנִּפְל לְשָׁם,
 אִם רַק יִסְתַּכֵּל עַל עֲצָמוֹ בְּעֵין אֱמֶת, וַיִּדַּע אֶת הָאֱמֶת,
 אֲשֶׁר בְּוֹדָאֵי לֹא לְחַנֵּם קָרָה לוֹ מִקָּרָה רַע זֶה, אֲלֵא לְרַמּוֹז
 רְמָזִים מְלֻמְעָלָה לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה אֱמֶתִית אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ,
 כִּי הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ מְמִילָא כָּל
 עֲלָמִין, וְסוּבֵב כָּל עֲלָמִין, וּבְתוֹךְ כָּל עֲלָמִין, וּמְחִיָּה
 וּמְהוּה וּמְקִיִּים אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְדוּמָם, צוּמַח, חֵי,
 מְדַבֵּר, הֵם עֲצָם עֲצָמִיּוֹת חַיּוֹת אֵלֶקוֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְהוּא
 מְנַהֵיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרְאָה וְנִפְלְאָה עַד מְאֹד,

ומצמצם עצמו מאין סוף עד אין תכלית, לרמוז לאדם
 רמזים איך לזכות לשוב אליו יתברך, כי הוא יתברך
 חפץ חסד ורוצה בתשובתם של בניו, ואשר חפץ
 שכלנו נחזר אליו יתברך בתשובה אמיתית, ועל-כן
 מסבב עמנו סבובים כאלו לכל אחד ואחד באופן אחר,
 והכל כדי שנוזקה להתעורר על-ידי ירידתנו ונפילתנו
 והשלכתנו שירדנו, נפלנו ונשלכנו לשם, כל אחד כפי
 ענינו ומצבו, הכל כדי לשוב בתשובה שלמה אליו
 יתברך. לזאת ראה, אהובי, בני היקר, לקחת את עצמך
 בידך, ואף שמרים ומרורים לך החיים, ונדמה לך
 כאלו נפלת עכשו במצב כזה, שאף פעם לא תוכל
 לצאת ממנו, ראה לדון את עצמך לכף זכות, ואל תשנא
 את עצמך, ותדע כי רחמיו יתברך מרבים עד מאד,
 והוא יתברך רוצה לטובתך הנצחית והגשמית, ואם
 תברח עכשו למקום פנוי, שאין שם בני-אדם ותספר
 לפניו יתברך את כל אשר עם לבבך, וכל מה שעובר
 עליך, אז תצליח דרכך, לזאת ראה, אהובי, בני היקר,
 לחזק את עצמך בכל מיני אפנים שבְעולם, ואל תהיה
 שבור, ואף שמרים ומרורים לך החיים, תדע — אם
 תדבר עכשו אליו יתברך, ותספר לפניו את כל לבך
 וכל מה שעובר עליך בתמימות ובפשטות גמורה,
 כאשר ידבר הבן אל אביו ואיש אל רעהו, על-ידי-זה

תִּזְכֶּה לְצֵאת מֵהַפֶּח הַיְקוּשׁ וְהַנְּשָׁבֵר שֶׁנִּפְלְתָ אֵלָיו, כִּי
 בְּזֶה שְׂאֵדָם מִדְּבַר אֵל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִתְרַחֵב לְבוֹ
 וְדַעְתּוֹ, וְזוֹכָה לְיִשׁוּב הַדַּעַת אֲמַתִּי, עַד שֶׁנִּכְלָל בְּחִי
 הַחַיִּים, וּמִמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת,
 זִיו, חֵינּוּת אֱלֻקוּתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאֵל יִהְיֶה נֶקֶל בְּעֵינֶיךָ דְּבָרִים
 אֵלֹהֵי, כִּי הֵם עֲקָרִים גְּדוּלִים בְּחַיִּים, וְאֵף שָׂרֵב בְּנֵי הָעוֹלָם
 צוֹחֲקִים מִדְּבוּרֵים אֵלֹהֵי, וְנִרְאָה לָהֶם לְלַעַג וּלְקַלְס, כָּל
 זֶה בָּא מִחֲמַת רַב הַכְּפִירוֹת וְהָאֲפִיקוֹרְסוֹת וְהַסְּפִקוֹת
 וְהַעֲקוּמוּמִיּוֹת שֶׁנִּכְנָסוּ בְּלִבָּם, עַד שֶׁקָּשָׁה לָהֶם הַרְבֵּה
 קִשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרֵךְ, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וְאִין אֲמוּנָתָם שְׁלָמָה,
 עַד שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה שֶׁנִּפְלוּ לְגַמְרֵי מְהֻמוּנָה, וְרַחוּקִים מִמְּנוֹ
 לְגַמְרֵי לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לְיִשְׁזַבֵּן, כִּי הַמְּאֲמִין הָאֲמַתִּי,
 אֲשֶׁר מְאֲמִין בְּאֲמַת, שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ מְחִיָּה וּמְהוּה אֶת
 כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, לֹא יִפְרִיד אֶת עֲצָמוֹ כְּרַגַּע מִמְּנוֹ
 יִתְבָּרֵךְ, וְכָל הַנִּמְשָׁךְ עָלָיו בֵּין בְּגִשְׁמֵי וּבֵין בְּרוּחָנִי, הוּא
 יָבוֹא אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, וַיִּשְׁתַּטַּח לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ בְּפִשׁוּט יָדַיִם
 וְרַגְלַיִם, שֶׁיַּחֲוֶס וַיִּרְחַם וַיַּחְמַל עָלָיו, וְעַל-יְדֵי-זֶה אִם
 יִהְיֶה עֲקָשָׁן גְּדוּל, סוּף כָּל סוּף כָּל הַיְרִידוֹת וְהַנְּפִילוֹת
 וְהַהֲשִׁלְכוֹת שָׁלוֹ תַתְּהַפְכֶנָּה לְעֲלִיּוֹת גְּדוּלוֹת, כִּי מִי
 שֶׁחֲזַק בְּאֲמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּבָא אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ
 בְּתַמִּימוּת וּבְפִשְׁטוּת, וּמִסִּפֵּר לוֹ אֶת כָּל לְבוֹ, לְבַסּוּף
 הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ אֶצְלוֹ, וְאֵל יִהְיֶה נֶקֶל בְּעֵינֶיךָ דְּבָרִים אֵלֹהֵי,

כִּי כָּבֵד רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ אֲנָשִׁים שֶׁהָיוּ מֵיָאֲשִׁים לְגַמְרֵי
 מַחֲיֵיהֶם, וְנִכְשְׁלוּ בְּחַיֵּיהֶם, וְכָל מָה שֶׁעָשׂוּ הִפְסִידוּ
 וְנִהְפְּדוּ עֲלֵיהֶם הַגְּלָגַל, וְהָיוּ בְּמַצָּב שֶׁפֶל מְאֹד, אַךְ לְקַחוּ
 דְּבוּרִים אֵלֶיךָ בְּרָצִינּוֹת לְתוֹךְ לְבָבְכֶם, וְחֲזְרוּ בְּתִשׁוּבָה אֵלָיו
 יִתְבַּרְךָ, וְהִרְגִּילוּ אֶת עַצְמָם לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרְךָ בְּכָל יוֹם
 בְּעִקְשָׁנוֹת גְּדוֹלָה, וְזָכוּ אַחֲר־כֵּן שְׁנַת־הַפֶּךָ עֲלֵיהֶם הַגְּלָגַל
 לְטוֹבָה, וַיֵּצְאוּ מֵיָאוֹשׁ וּמִכְשָׁלוֹנוֹתֵיהֶם, וְנַעֲשׂוּ אֲנָשִׁים
 מְצַלְחִים בֵּין בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוֹת, וְגִדְלוּ וְהִצְלִיחוּ
 בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁמְכַנֵּס אֶת דְּבוּרִים אֵלֶיךָ
 בְּתוֹךְ לִבּוֹ, וְאֵז טוֹב לוֹ בְּזֶה וּבְכָא כָּל הַיָּמִים.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתִּדַע, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אַף שֶׁנִּסְתַּבְּכַתְּ
 עֲכָשׁוּ בְּחֻבוֹת רַבִּים, וְאַתָּה חַיֵּב לְאֲנָשִׁים כְּסָפִים הַרְבֵּה,
 וְאֵינְךָ יָכוֹל לְצַאת מִזֶּה, רְאֵה לְעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת
 שֶׁבְּעוֹלָם לְחִיּוֹת עִם הַמְּצִיאוֹת, וְתִדַע שֶׁנִּקְלָעְתָּ עֲכָשׁוּ
 לְמְצִיאוֹת מְרָה וְקָשָׁה כְּזוֹ, שֶׁאַתָּה חַיֵּב כְּסָפִים לְזוֹלָתְךָ,
 וְכָל בְּעָלֵי הַחֻבוֹת רוֹדְפִים אַחֲרֶיךָ, וְתִכְרֶף-וּמָיִד כְּשֶׁתִּקְבַּל
 אֶת הַמְּצִיאוֹת הַזֵּה, שֶׁנִּפְלְתָּ בְּפִחַ יְקוֹשׁ וְאַתָּה חַיֵּב
 לְאֲנָשִׁים, כְּבָר יִהְיֶה נִקְלָל לְךָ לְצַאת מֵהַכֹּל, כִּי כָּל הַצְּרוֹת
 שֶׁל בְּעָלֵי הַחֻבוֹת הֵם — כְּשֶׁהֵם אֵינָם רוֹצִים לְחִיּוֹת עִם
 הַמְּצִיאוֹת, שֶׁהֵם בְּעָלֵי חֻבוֹת, וְעַל-כֵּן הֵם לוֹיִם מִזֶּה,

כְּדֵי לְהַחֲזִיר וּלְתַן לָזֶה, וְכִּי נּוֹפְלִים מִבַּעַל חוּב לְבַעַל
 חוּב, וְנִכְנָסִים יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּעַמֶּק הַחוּבוֹת, כִּי אֵינֶם
 רוֹצִים לְחַיּוֹת עִם הַמְּצִיאוֹת שֶׁהֵם בְּעֲלֵי חוּבוֹת, וְתַמִּיד
 חוֹשְׁבִים שֶׁעַל-יְדֵי שְׁיִלוּוֹ מֵאַחֲרֵים וַיִּשְׁלְמוּ לְזוּלָתָם סוּף
 כָּל סוּף יִפְטְרוּ מֵהַחוּבוֹת שֶׁלָּהֶם, לֹא-כֵן כְּשֹׁבָאִים אֶל
 יְדִיעָה זוֹ, שֶׁהֵם בְּאֶמֶת נִמְצְאִים עֹכְשׁוּ בְּפִחַ יְקוּשׁ,
 וְהֵם בְּעֲלֵי חוּבוֹת, אֲזִי בְּנִקְל לְצֵאת מֵהַבוֹץ הַזֶּה, וְהוּא
 עַל-יְדֵי שְׁיִרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְשֵׁלֵם לְכָל אֶחָד מִבְּעֲלֵי
 הַחוּבוֹת שֶׁלוֹ, אֲפִלוּ סֶךְ מוֹעֵט, וַיְבוֹא אֲלֵיהֶם בְּמִצַּח
 נְחוּשָׁה וַיִּגְלֶה לָּהֶם אֶת מִצְבוֹ הָרַע שֶׁנִּקְלַע אֵלָיו, וַיֹּאמֶר
 לָהֶם בְּפֶה מָלֵא: רְאוּ שִׁזּוֹ הַמְּצִיאוֹת, שֶׁבָּה אֲנִי נִמְצָא, כִּי
 נִסְתַּבְּכְתִּי בְּחוּבוֹת, וְהִנֵּה אֲנִי רוֹצֶה לְהַחֲזִיר לָכֶם, וְאֵין
 לִי לְהַחֲזִיר, אֲלֵא סֶךְ מוֹעֵט, וְאֲנִי מִבְטִיחַ לְהַחֲזִיר בְּכָל
 שְׁבוּעַ סֶךְ מוֹעֵט, עַל-יְדֵי-זֶה אֶף אֶחָד מִבְּעֲלֵי הַחוּבוֹת
 לֹא יוּכַל לַעֲשׂוֹת לָךְ שׁוּם דָּבָר יְהִיֶּה אִיךָ שְׁיִהְיֶה, וַיְהִיֶּה
 מִי שְׁיִהְיֶה, וּבְאֶמֶת תִּשְׁתַּדֵּל לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת
 שֶׁבְּעוֹלָם לְהַחֲזִיר לְבְּעֲלֵי חוּבוֹתֶיךָ בְּכָל שְׁבוּעַ קִצָּת, וְאֲזִי
 בְּרִבּוֹת הַזְּמַן בְּאֶמֶת תּוּכַל לְהַפְטִיר מִכָּל הַחוּבוֹת, וְכָל
 זֶה הוּא רַק כְּשֶׁתִּקְבַּל אֶת הַמְּצִיאוֹת שֶׁנִּקְלַעְתָּ אֵלֶיךָ, וְלֹא
 תִרְצֶה לְהַכְנִס אֶל חוּבוֹת חֲדָשִׁים, רַק תִּדַּע שֶׁאַתָּה בְּעַל
 חוּב, וְהִנֵּךְ נִמְצָא בְּמִצָּב קָשָׁה וְכֹר מְאֹד, וְעַל-יְדֵי-זֶה
 תִּשְׁתַּדֵּל לְשֵׁלֵם אֲפִלוּ מֵעַט דְּמַעַט, וְתִשְׁתַּדֵּל לְסַתֵּם אֶת

כָּל הַחֹרִים הֵיכָן שְׁנוּזְלִים לָךְ הַכְּסָפִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה
 יִהְיֶה לָךְ בְּאֵמֶת מֵהֵיכָן לְהַחְזִיר, לֹא-כֵן אִם תִּהְיֶה
 חָכֵם בְּעֵינֶיךָ, וְלֹא תִרְצֶה לְחִיּוֹת עִם הַמְּצִיאוֹת הַזֹּו, אֲזִי
 תִּמְשִׁיךְ לְלוֹוֹת מְזֶה וְלְהַחְזִיר לָזֶה, וְכָךְ תִּסְתַּבֵּךְ יוֹתֵר
 וְיוֹתֵר בְּחֹבוֹת קָשִׁים, עַד שֶׁתִּסְתַּבֵּךְ עִם אַנְשִׁים אֱלִימִים
 שְׂיִמְרְרוּ אֶת חַיֶּיךָ, וְתִצְטָרֵךְ לְבָרוּחַ וְלַעֲזוֹב אֶת אֲשֶׁתְּךָ
 וְיִלְדֶיךָ, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, וְיִהְיוּ לָךְ הַחַיִּים רָעִים וּמְרִים
 מְאֹד, כִּי תִסְתַּוֵּבב מִקְצֵה הָעוֹלָם וְעַד סוּפוֹ, וְלֹא יִהְיֶה
 לָךְ מְקוֹם לְהִכָּנֵס, וְתִשָּׂאִיר אַחֲרֶיךָ אִשָּׁה וְיִלְדִים. לֹא-כֵן
 אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם תִּצְיִית לִי, וְתִשְׁתַּדֵּל לְחִיּוֹת עִם
 הַמְּצִיאוֹת, שְׂאֵתָה בְּעַל חוֹב, וְתִשְׁתַּדֵּל לְפִיִּס אֶת בְּעַלִּי
 הַחֹבוֹת שְׁלֶךְ, וְתִתֵּן לָהֶם אֶפְלוֹ קֶצֶת דְּקֶצֶת, עַל-יְדֵי-זֶה
 יִתְהַפֵּךְ הַגִּלְגָּל עֲלֶיךָ, וְיִתְרַחֵב לְבָבְךָ וְדַעְתְּךָ, וְיִהְיֶה לָךְ
 בְּאֵמֶת מֵהֵיכָן לְשָׁלֵם, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יַעֲשֶׂה עִמָּךְ
 נְסִים וְנִפְלְאוֹת, הָעֶקֶר שֶׁלֹּא תִאֲבֹד אֶת עֲצָמְךָ. וְלְכָל זֶה
 תִּזְכֶּה עַל-יְדֵי אֱמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, שֶׁתִּדַּע שֶׁהוּא
 יִתְבַּרֵּךְ אֵב הַרְחָמָן וּמְרַחֵם עַל בְּרִיּוֹתָיו, וְאִם הָאָדָם
 מְקַבֵּל אֶת הַמְּצִיאוֹת, אֲזִי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵינּוּ עוֹזֵב
 אוֹתוֹ, וְכָל זֶה כְּשֶׁבֵּא הָאָדָם אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וּמְסַפֵּר לְפָנָיו
 יִתְבַּרֵּךְ אֶת כָּל לְבוֹ וְכָל מֵה שֶׁקָּרָה עִמּוֹ, וְאִיךָ שֶׁנִּקְלַע
 לְמַצֵּב קָשֶׁה כֵּזֶה, וְאֲזִי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְרַחֵם עָלָיו
 וּמְשַׁפֵּיעַ לוֹ חֵן, וְנוֹשֵׂא חֵן בְּעֵינַי כָּל רוֹאִיו, וּמְחַכֵּים לוֹ

עד שיהיה לו לשלם, וכל זה אם הוא מקיים את כל דבורי
 בתמימות ובפשיטות, לא-כן מי שהוא חכם בעיניו,
 על-ידי-זה הוא מלא ספקות ועקממיות, ונכנסות בו
 קשיות עליו יתברך, ונעשה בכעס וברגז כביכול עליו
 יתברך, וזה שובר אותו יותר ויותר, מדוע הוא נפל
 ונקלע למצב כזה?! והוא מלא טענות ומענות על
 הקדוש-ברוך-הוא, ועל-ידי-זה נופל בפח יותר גדול,
 וכבר לא יוכל לצאת ממנו אף פעם, כאשר נוהג
 עכשו בעולם, שעובר על בני-אדם מרירות דמרירות
 וקצים בחייהם, וכל-כך נכנסים לדכאון ולעצבון, עד
 שמקללים את ימיהם, ורוצים להתאבד; לזאת ראה,
 אהובי, בני היקר, לצית לי, ותכניס בעצמך את דבורי
 אלו, ואז תראה איך שכל חייהך ישתנו לגמרי, ותזכה
 לצאת מהבוץ הזה שנפלת אליו.

ט.

ראה, אהובי, בני היקר, לחזק את עצמך בכל
 מיני אפנים שבעולם, ותהיה תמיד שש ושמיח על אף
 שעוברים עליך צרות ויסורים מבית ומבחוץ, ואתה
 סובל הרבה מאשתך ומילדיך ומשכנים וידידים, עליך
 לחיות עם המציאות, כי אלו חייהך, וכך נבראת, לזאת
 ראה לעבד העקר על עצמך, ולא יהיו לך שום טענות

על איזו ברִיה שֶׁבְּעוֹלָם וְתִסְתַּכַּל בְּעֵינַי הָאֵמֶת עַל
הַמְּצִיאוֹת — שָׁאֵף אֶחָד לֹא צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת וְלִקְיָם אֶת
רְצוֹנָה אֶפְלוּ אֶשְׁתַּף וְיִלְדִיךָ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שְׁכֵנֶיךָ וַיְדִידֶיךָ
וְחֻבְרֶיךָ, וְאִם תַּחֲקֹק בְּעֶצְמְךָ יְדִיעוֹת אֱלוֹ, שָׁאֵף אֶחָד
אֵינּוּ מְחִיב לַעֲשׂוֹת רְצוֹנָה, וְלֹא יַעֲשֶׂה אֶת רְצוֹנָה, וְלֹא
יִרְצֶה לַעֲשׂוֹת רְצוֹנָה, וְזוֹהִי מְצִיאוֹת הַחַיִּים, שְׁאֶחָד לֹא
מִסְתַּכַּל עַל הַשָּׁנִי, כַּאֲשֶׁר תַּכְנִים בְּלִבְכֶּךָ יְדִיעוֹת אֱלוֹ,
אֲזַ תִּתְחִיל לַעֲבֹד עַל עֶצְמְךָ לִהְיוֹת אִישׁ חֲזָק וְאִמִּין
מְאֹד, וּמְצַחֵךְ יִהְיֶה מִצַּח נְחוּשָׁה נֶגֶד כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ,
וְתִדְבֹק עֶצְמְךָ בְּחֵי הַחַיִּים, וְתִדַּע, כִּי אֵין לָךְ בְּעוֹלָם
רַק הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֶצְמוֹ, וְתִבּוֹא אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ
בְּתַמִּימוֹת וּבִפְשִׁיטוֹת, וְתִסַּפֵּר לוֹ יִתְבַּרֵךְ אֶת כָּל לִבְךָ וְכָל
מֵה שְׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בֵּין בְּגִשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי, וְעַל-יְדֵי-זֶה
יִכְנַס בְּלִבְכֶּךָ אִמִּין רַב, וְאַתָּה תִּתְחִיל לִהְיוֹת מְשֻׁפָּע וְלֹא
מְקַבֵּל מְזֻלָּתְךָ כָּלֵל, כִּי כָּל הַצְּרוֹת וְהַיְסוּרִים וְהַמְּרִירוֹת
וְהַהֲרַפְתָּקָאוֹת וְהָעֲצָבוֹן שְׁעוֹבֵרִים עַל הָאָדָם הַכֹּל רַק
מִחֲמַת שֶׁהוּא צָרִיךְ אֵיזָה דְּבַר מְזֻלָּתוֹ — תְּשׁוּמַת לֵב אוֹ
כֶּסֶף אוֹ כְּבוֹד אוֹ יַחַס וְכְדוּמָה, בֵּין מֵאֲשֶׁתוֹ וּבֵין מִיִּלְדָּיו
וּבֵין מֵהַשְּׁכֵנִים וּבֵין מֵהַחֻבְרִים וְהַיְדִידִים אוֹ מֵהַקְּרוֹבִים
וְהַרְחוֹקִים, וְכִשְׂאֵינוֹ מְקַבֵּל מֵהֶם מֵהַ שְׂרָצָה, עַל-יְדֵי-זֶה
הוּא נִשְׁבֵּר לְגַמְרִי, וְכָל מֵה שֶׁנִּפְל וְיָרַד בְּדַעְתּוֹ בְּקִטְנוּת,
וְרוּצֶה אֶת טוֹבוֹת זוּלָּתוֹ, כְּמוֹ-כֵן נִשְׁבֵּר כְּשֵׂאֵינוֹ מְקַבֵּל

מָהֶם, לֹא־כֵן כְּשֶׁאָדָם מְדַבֵּק אֶת עֲצָמוֹ בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וַיּוֹדַע
שָׂאִין לוֹ רַק הַקְדוּשׁ־בְרוּךְ־הוּא בְּעֲצָמוֹ, וְרַק הוּא יִתְבָּרֵךְ
מִבֵּין אוֹתוֹ, וְהוּא מִתְחַזֵּק בְּכָל מִינֵי אַפְנִים שֶׁבְּעוֹלָם,
לֹא לְקַחַת מִבְּנֵי־אָדָם שׁוֹם דָּבָר, אֶלֶּא הוּא דִּיקָא מְשַׁפִּיעַ
לְזוּלָתוֹ — לְאַשְׁתּוֹ וְלִילְדָיו, לְשִׁכְנָיו וְלִקְרוֹבָיו וְלִיְדִידָיו,
יַחַס וְכְבוֹד וְדַבּוּרִים טוֹבִים וְחַיִּיךָ, וּמְקַבֵּל אוֹתָם בְּסִכְר
פְּנִים יְפוֹת, דִּיקָא עַל־יְדֵי־זֶה יַצְלִיחַ בְּחַיָּיו, וְכָל מֶה
שֶׁהָיָה נִרְאָה לוֹ עַד עַכְשָׁו כְּכִשְׁלוֹן בְּחַיִּים, הוּא הוֹפֵךְ
לְאִישׁ מְצַלַח בְּחַיִּים, כִּי מִי שֶׁמְהַפֵּךְ אֶת תְּכוֹנוֹת נַפְשׁוֹ,
וּבְמִקּוֹם לְהִיּוֹת מְקַבֵּל, שֶׁמֶשֶׁם נִמְשָׁכוֹת כָּל הַצְּרוּת
וְהִיסוּרִים וְחִלְשׁוֹת הַדַּעַת, וְנוֹעֲשֶׂה מְשַׁפִּיעַ, אֲשֶׁר רַק
מְשַׁפִּיעַ לְזוּלָתוֹ יַחַס וְכְבוֹד וְדַבּוּרִים טוֹבִים, זֶה מְבִיא
אוֹתוֹ אֶל שִׂיא הַהַצְלָחָה; אֲשֶׁרִי מִי שֶׁחֹזֵק בְּלִבּוֹ אֶת
דְּבָרֵי אֱלֹהֵי הַמוֹעֲטִים בְּכַמוֹת וְרַבִּים בְּאִיכוֹת, וְאִז יִסְתַּכֵּל
עַל מְצִיאוֹת הַחַיִּים, וְכָל יְמֵי חַיָּיו יִשְׁתַּנּוּ לְחַיֵּי נַעַם,
חַיִּים מְאֻשָּׁרִים וּמְצַלְחִים, וְאֵף פַּעַם לֹא יִצְטָרֵךְ לְזוּלָתוֹ,
וַיְהִי בְּשִׁלּוֹם עִם כָּל־אֶחָד, אֲשֶׁר אֵין לָךְ טוֹב מִזֶּה, שֶׁאָדָם
אֵינוֹ נִצְרָךְ אֶל הַבְּרִיּוֹת, וְחֵי חַיֵּי שְׁלוֹם וְשִׁלּוֹה עִם זוּלָתוֹ,
אֲשֶׁרִי לוֹ בְּזֶה וְאֲשֶׁרִי לוֹ בְּבֹא !

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם !

שְׁמַעְתִּי בְּשֵׁם רַבְּנוּ ז"ל, שְׁאָמַר בְּלִשׁוֹן תַּמָּה:
עַל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ קִשָּׁה קִשְׁיוֹת הַרְבֵּה מְאֹד;
מֵה טוֹב וְנָעִים לְאִישׁ הַזֶּה שְׁזוּכָה לְדַעַת שְׁלֵם
שְׁיֹשֵׁב לוֹ וְרוֹאֶה וְיִודַע שְׁאִינוּ קִשָּׁה שׁוֹם
קִשְׁיָה כָּלֵל, וְהַכֵּל נֶכּוֹן וְיִשָּׁר, כִּי "יִשְׂרָיִם דְּרַכֵּי
ה'" (הוֹשַׁע יד, י). וְכֵן אֲנֹכִי שְׁמַעְתִּי פַּעַם אֶחָד
שְׁאָמַר: עַל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ קִשָּׁה קִשְׁיוֹת וְכוּ',
וְכוֹנְנָתוֹ הֵיטָה כְּמַתְלוּצֵץ מִזֶּה שְׁקִשָּׁה לְקַצַּת בְּנֵי
הָעוֹלָם קִשְׁיוֹת הַרְבֵּה וְגִדּוּלוֹת עַל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ,
חֵס וְשְׁלוֹם. אֲבָל בְּאַמַּת בּוֹדָאֵי אֶסוּר לְהַרְהֵר
אֲחֵרֵי דְרַכֵּי יִתְבַּרְךָ, כִּי בּוֹדָאֵי "צְדִיק ה'" בְּכֹל
דְּרַכֵּי וְכוּ' (תְּהֵלִים קמ"ה, יז), רַק שְׁאֵי אֶפְשָׁר
לְשַׁכֵּל אֲנוּשֵׁי לְהַבִּין דְּרַכֵּי וְהַנְהַגְתּוֹ אֶת הָעוֹלָם
בְּשׁוֹם אֶפֶן.

(שיחות־הַר"ן, סִימָן קיח)

קונטרס

צא מהצרות

יגלה עצות נוראות ונפלאות, איך לצאת מהצרות, ויחזק ויאמץ את כל בן ישראל איך שיהיה שמח, ויחזיק מעמד מכל מה שעובר עליו ברוחניות ובגשמיות.

*

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון,
בוצינא קדישא עלאה, אדונינו, מורנו ורבנו,
רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו.

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אניס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו,

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, כתובים ומאמרי חכמינו
הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש.

*

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: כָּל הַצָּרוֹת
אֲשֶׁר עוֹבְרוֹת עַל הָאָדָם, הֵן רַק
מֵרַב יְאוּשׁ שְׁנַפֵּל בּוֹ, כִּי הַיְאוּשׁ
הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי — בֵּין
בְּרוּחָנִי וּבֵין בְּגִשְׁמִי, וְאִם לֹא הָיָה
הָאָדָם מְתִיאֵשׁ בְּשׁוֹם פָּנִים וְאִפֶּן,
אֲזִי אֵף פַּעַם לֹא הָיָה נִכְנָס בְּצָרוֹת,
כִּי הַצָּרוֹת בָּאוֹת רַק מִחֲמַת הַיְאוּשׁ,
וְעַל־כֵּן אִם יִחְזַק אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל
מִינֵי אָפְנִים שְׁבַעוּלָם, וְלֹא יִנִּיחַ אֶת
עֲצָמוֹ לְפַל בַּיְאוּשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה
לְצֵאת מִכָּל צָרוֹתָיו.

(אמרי מוהרא"ש, חלק ב', סימן תפג)

קוֹנְטָרַס

צא מהצרות

.א

צָרִיךְ שְׁתַּדַּע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי בַעֲת שְׁפוּקָדָת
אֶת הָאָדָם אֵיזוֹ צָרָה, אֲזֵהוּא נַעֲשֶׂה מְבַהֵל וּמְבַלְבֵּל
עַד מָאֹד, וְאֵין לוֹ שׁוּם יִשׁוּב הַדַּעַת, וְהַרְבֵּה פְעָמִים
הוּא מְאַבֵּד אֶת שׁוּנֵי הַמִּשְׁקָל שְׁלוֹ, וּמְרַב צַעַר וְיִסּוּרִים
שְׁעוֹבָרִים עָלָיו, כָּל הַחַיִּים שְׁלוֹ חֲשׂוּכִים, וְאֵינוֹ יָכוֹל
לְתַן עֲצוֹת לְנַפְשׁוֹ, וְאֲזֵהוּא נוֹפֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַל-כֵּן,
אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, בְּעֵת שְׁבָאָה עָלֶיךָ צָרָה, רְאֵה שֶׁהַצָּרָה
לֹא תִכְנַס בְּךָ, הֵינּוּ שְׁלֹא תִקַּח אֶת זֶה לְלֵב, וְאֶף שְׁמָאֵד
כּוֹאֵב לְךָ, רְאֵה לְאַחֲזֵה שׁוּנֵי מִשְׁקָל, וְאֵל תֵּאבֵד אֶת
עֲצָמְךָ, כִּי כָּלֵל זֶה תִּנְקֹט בְּעֲצָמְךָ — אֲשֶׁר מְכַל צָרָה
יְכוּלִים לְצַאת, אִם רַק מִיִּשְׁבֵּב אֶת עֲצָמוֹ אֵיךְ לְצַאת, כִּי
בְּלִי יִשׁוּב הַדַּעַת, הָאָדָם אָבוּד לְגַמְרֵי, וְזֶה עֵקֶר הַצָּרָה

— שְׁאִין לְאָדָם יִשׁוּב הַדַּעַת, אֲבָל בְּרִגַע שֶׁהָאָדָם מֵיִשָּׁב אֶת עֲצָמוֹ, וְרוֹאֵה אֶת הַמְּצִיאוֹת, שְׂיִכּוּלִים לְצֵאת מֵהַצָּרָה, אִזּוּ מִמִּילָא מִתְּבַטְּלַת הַצָּרָה; עַל-כֵּן, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, בְּעֵת שֶׁעוֹבְרֵת עָלֶיךָ אִיזוֹ צָרָה, אַל תֵּאָבֵד אֶת עֲצָמְךָ, רַק תֵּיִשָּׁב אֶת עֲצָמְךָ, הֵיכֵן אֶתָּה בְּעוֹלָם, וְאֵל מִי עָלֶיךָ לְפָנוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה בְּאַמֶּת תִּזְכֶּה לְצֵאת מֵהַצָּרוֹת שְׁלָךְ.

ב.

צָרֶיךָ שֶׁתִּדַע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שְׁכָל הַצָּרוֹת וְהִיסוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם הֵם רַק מִחֲמַת חֶסְרוֹן אֲמוּנָה, כִּי אִם הָאָדָם הָיָה מְאֲמִין בְּאַמוּנָה אֱמֵתִית, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוֹת בְּלַעֲדָיו יִתְבַּרֵךְ כָּלֵל, וְהוּא יִתְבַּרֵךְ מִחַיָּה, מִהוּיָה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וּבְכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁם אֵלּוּפּוֹ שֶׁל עוֹלָם, אִזּוּ אֵף פֶּעַם לֹא הָיָה נִשְׁבֵּר מִכָּל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי הָיָה יוֹדֵעַ, אֲשֶׁר הַכָּל מִתְּנַהֵג בְּהַשְׁגָּחָה פְּרֻטִית, וְכָל הַחֲרָבָנוֹת בְּכָלֵלוּת וּבְפְרֻטִיוֹת וּבְפְרֻטֵי פְרֻטִיוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּלֵל יִשְׂרָאֵל הֵם רַק מִחֲמַת חֶסְרוֹן אֲמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (שְׁבַת קִיט:): לֹא חָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם, אֲלֵא בְּשִׁבִיל שֶׁפָּסְקוּ מִמֶּנָּה אֲנָשֵׁי אֲמוּנָה; כִּי בְּרִגַע שֶׁיֵּשׁ אֲמוּנָה בְּעוֹלָם, אֵין חֲרָבָנוֹת בְּעוֹלָם, כִּי הַמְּאֲמִין הָאֱמֵתִי בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, הוּא

מִשְׁתַּדֵּל רַק לְבָנוֹת, וְכֹל מִחַ מִחֲשַׁבְתּוֹ הוּא — אֵיךְ יְכוּלִים לְהִיטִיב לְזוּלָתוֹ, וְלְבָנוֹת מְדוּר לְשִׁכְיָהּ, שְׂיִהְיֶה מְקוֹם בְּזֵה הָעוֹלָם לְהַשְׁרוֹת שְׁכִינַת עֲזוֹ יִתְבָּרֵךְ שָׁם, וְבוֹ בְּרַגַע שֶׁהָאָדָם מְרַגֵּישׁ אֶת שְׁכִינַת עֲזוֹ יִתְבָּרֵךְ, אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ מִחֵיה וּמִהֵיה אוֹתוֹ, וְנוֹתֵן לוֹ אֶת כָּל צְרָכָיו, אֲזִי הָאָדָם נוֹשֵׁעַ בְּכֹל מִיָּנִי יְשׁוּעוֹת, כִּי כָּל מִחֲשַׁבְתּוֹ הִיא רַק אֵיךְ לְהוֹרִיד אֶת הַשְׁכִּינָה בְּזֵה הָעוֹלָם, וּבּוֹנֶה מְקוֹם לְשִׁכְיָהּ, שְׁזֵה עֶקֶר הַיְשׁוּעָה — שְׂיִישׁ לְשִׁכְיַת עֲזוֹ יִתְבָּרֵךְ מְקוֹם אֲצִלוֹ, לֹא כֵן כְּשֶׁאָדָם רְחוּק מִהַאֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, וּמְכַל שִׁפְן שְׁנַכְנָסִים בּוֹ כְּפִירוֹת וְאֶפִיקוֹרְסוֹת, אֲזִי כָּל מִחַ מִחֲשַׁבְתּוֹ הוּא רַק אֵיךְ לַעֲשׂוֹת חֲרָבָנוֹת — אֵיךְ לְהִזְיֵק וּלְהַחְרִיב לְזוּלָתוֹ, כִּי בְּלִי אֲמוּנָה אֵין קִיּוֹם לְעוֹלָם, וְאֵין קִיּוֹם לְחֻבְרָהּ, כִּי עַל-יְדֵי הַאֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ נִכְנָסֵת בְּאָדָם אֲהָבָה רַבָּה כְּלִפִּי עֲצָמוֹ וּכְלִפִּי זוּלָתוֹ, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא בְּזֵה הָעוֹלָם בְּשִׁבִיל אֵיזוֹ תְּכֵלִית, וְאֲזִי הוּא מִשְׁתַּדֵּל לְבָנוֹת תְּמִיד חֻבְרָה יוֹתֵר יָפָה, וְכֵן מִשְׁתַּדֵּל שֶׁהוּא בְּעֲצָמוֹ יִתְנַהֵג בְּכֹל פַּעַם יוֹתֵר יָפָה, כִּי הוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ נִמְצָא וְאֵין בְּלַעֲדָיו יִתְבָּרֵךְ נִמְצָא, לֹא כֵן כְּשֶׁיִּישׁ חֲסָרוֹן אֲמוּנָה, אֲזִי הָאָדָם הִזֵּה הוֹלֵךְ מְבַהֵל וּמְבַלְבֵּל, וְתְּמִיד הוּא בְּהִרְהוּרֵי אֲשָׁמָה, וְהַמְצָפוֹן הוֹרֵס אוֹתוֹ כְּאִלוֹ הוּא אֲשֶׁם בְּמָה שֶׁאֵינּוּ מְצָלִיחַ, וּכְאִלוֹ בְּיָדוֹ תְּלוּיָהּ הַצִּלְחָתוֹ, וְכֵן תְּמִיד מְקַנָּא בְּזוּלָתוֹ, כְּאִלוֹ

ההוא לקח לעצמו את ההצלחה, ועל-כן בלי אמונה זה שרש כל הצרות והיסורים הבאים על האדם; לכן ראה, אהובי, בני היקר, לחזק את עצמך באמונה פשוטה בו יתברך, ולידע, אשר הוא יתברך מחיה ומקים את הבריאה כלה, והכל רק בידו יתברך, ועל-ידי ידיעות אלו תזכה לצאת מכל הצרות, ותמשיך על עצמך כל מיני ברכות, וכבר אמרו חכמינו הקדושים (שמות רבה נא, א): כל מי שהוא נאמן, הקדוש-ברוך-הוא מביא ברכות על ידו; ועל-כן, אהובי, בני, ראה לחזק את עצמך באמונה פשוטה, ועל-ידי-זה דיקא תזכה לצאת מכל צרותיך.

ג.

אהובי, בני היקר! ראה לחזק את עצמך בכל מיני אפנים שבעולם, ואף שעוברים עליך עכשו משברים וגלים, צרות ויסורים, ואתה מרגיש שתתפוצץ לגמרי וכו', וכאלו אבד מנוס ותקנה ממך וכו', כי הכל נדמה לך חשוף לפני עיניך וכו', עם כל זאת עליך להתחזק בבטחון חזק, שבוודאי לא יעזב אותך הקדוש-ברוך-הוא, כי הוא יתברך אב הרחמן, ואפלו מי שפכר עבר כל מיני חטאים שבעולם, ונתלכלך בכל מיני לכלוכים וזהמות שבעולם וכו', עם כל זאת כשחוזר בתשובה,

וְחֹזֵר לְבִטָּח בּוֹ יִתְבַּרְךָ, אֲזִי הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹצִיא
 מִכָּל מִיְנֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְעֲגַמַת נַפֶּשׁ, שֶׁנֶּפֶל בָּהֶם,
 וְכִמוֹ שֶׁפָּתוּב (תְּהִלִּים לֵב, י): "רַבִּים מִכְּאוּבִים לָרָשָׁע,
 וְהַבּוֹטֵחַ בַּה' חֶסֶד יִסּוּבְּכֶנּוּ"; הִינּוּ שֶׁאֶפְלוּ שֶׁאָדָם נֶפֶל
 כָּל-כֶּף עַד שֶׁהוּא רָשָׁע גָּמוּר, וְעוֹבְרִים עָלָיו מִכְּאוּבִים
 רַבִּים, הִינּוּ שֶׁהוּא מְלֵא צָרוֹת, יִסּוּרִים וּמִכְּאוּבִים,
 עִם כָּל זֹאת, כְּשִׁזְזָה לְחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה, וּבּוֹטֵחַ בַּשֵּׁם,
 הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹשֵׁךְ עָלָיו חוּט שֶׁל חֶסֶד, וְעוֹזֵר
 לוֹ, כִּי אֵי אֶפְשֶׁר לְצֵאת מִהַצָּרוֹת, כִּי אִם עַל-יְדֵי מִדַּת
 הַבְּטָחוֹן, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוֹשִׁים (מְנַחוֹת כֹּט): כָּל
 הַתּוֹלֵה בְּטַחוֹנוֹ בְּהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הָרִי לוֹ מַחְסֵה
 בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלְעוֹלָם הַבָּא; כִּי מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בּוֹ יִתְבַּרְךָ,
 וַיִּזְעַ אֲשֶׁר בְּלַעֲדֵי רִשׁוּתוֹ יִתְבַּרְךָ, שׁוֹם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם
 לֹא תוּכַל לְהִיטִיב לוֹ, וּמִכָּל שֶׁכֵּן לְהַרְע לוֹ, אֲזִי הוּא
 נִשְׁמַר מִכָּל רַע — הֵן בְּעוֹלָם הַזֶּה וְהֵן בְּעוֹלָם הַבָּא,
 וְאִינוּ מִפְּחַד מִשׁוֹם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם, כִּי מִדַּת הַבְּטָחוֹן
 — לְבִטָּח בּוֹ יִתְבַּרְךָ הִיא הַמַּדָּה הַכִּי יִקְרָה וְהַכִּי נְעִימָה
 לְצֵאת עַל יְדָה מִכָּל הַצָּרוֹת, כִּי עַל-יְדֵי בְטָחוֹן —
 שֶׁהָאָדָם בּוֹטֵחַ שֶׁבּוֹדָאֵי יַעֲזֹר לוֹ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 יִזְכֶּה לְצֵאת מִכָּל צָרוֹתָיו; עַל-כֵּן רְאֵה, אֱהוּבִי, בְּנֵי
 הַיָּקָר, לְהִיּוֹת חֲזָק בְּמִדַּת הַבְּטָחוֹן, וְאַף שְׁמַרִים לְךָ
 הַחַיִּים מְאֹד מְאֹד, וְאַיִנְךָ רוֹאֶה שׁוֹם פֶּתַח תְּקוּהָ אִיךָ

לְצֵאת פַּעַם מְצָרוֹתֶיךָ, עִם כָּל זֹאת תִּדַע, כִּי עַל-יְדֵי
 הַבְּטָחוֹן תִּזְכֶּה סוּף כָּל סוּף לְצֵאת מְכַל הַצָּרוֹת, וְאַף
 שֶׁנִּדְמָה לְךָ שְׁלֹפִי מַעֲשֵׂיךָ אֶתְהָ רָשַׁע עֲכָשׂוּ, וְלָמָּה יַעֲזֹר
 לְךָ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מֵאַחַר שֶׁאַתָּה רָשַׁע, עִם כָּל זֹאת
 זָכַר מֵאַמְרָם ז"ל (יְלִקוּט תְּהִלִּים, רָמְזוּ תְּשִׁיט) עַל פְּסוּק
 (תְּהִלִּים לִב, י'): "רַבִּים מְכַאוֹבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בִּיה'
 חֹסֵד יִסּוּבְכֵנוּ", אֲפֹלוּ רָשָׁע וּבּוֹטֵחַ בְּהֵשֵׁם — חֹסֵד
 יִסּוּבְכֵנוּ, כִּי מַעֲלַת הַבְּטָחוֹן גְּדוּלָה וּגְבוּהָה מְאֹד מְאֹד,
 כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (דְּבָרִים רַבָּה ה, ט): כָּל
 מִי שֶׁבּוֹטֵחַ בְּהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, זוֹכֵה לְהִיּוֹת כִּיּוֹצֵא
 בּוֹ, כִּי עַל-יְדֵי שֶׁהָאָדָם בּוֹטֵחַ רַק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְיִוְדַע
 שֶׁיִּשְׁוַעֲתוּ תְּלוּיָהּ רַק בְּיָדוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאִי אֲפָשָׁר לוֹ לְצֵאת
 מְכַל צָרוֹתָיו וְיִסּוּרָיו, מְכַאוֹבָיו, בְּלִבּוֹלָיו וּמְרִירוֹתוֹ, רַק
 עַל יְדוֹ יִתְבָּרֵךְ, אֲזַי עַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה נִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ
 יִתְבָּרֵךְ, וְיִבְטַח בּוֹ יִתְבָּרֵךְ שֶׁיַּעֲזֹר לוֹ לְצֵאת, וְעַל-כֵּן
 אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשָׁלַּיִם בְּרִכּוֹת, פָּרָק ה', הַלְכָה
 א'): אַל יִהְיֶה הַפְּסוּק הַזֶּה זֶז מִפִּיךָ (תְּהִלִּים פֹּד, יג): "ה'
 צָבָאוֹת אֲשֶׁרֵי אָדָם בּוֹטֵחַ בָּךְ"; כִּי עֵקֶר הָעֵצָה לְצֵאת
 מְצָרוֹתָיו הוּא רַק עַל-יְדֵי מִדַּת הַבְּטָחוֹן, וְזָכַר כָּלֵל זֶה,
 אֶהוּבֵי, בְּנֵי, וְתִבְטַח רַק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאֲזַי תִּנְצַל מְכַל
 צָרוֹתֶיךָ.

ד.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, כי אין לך עוד צרה
 לאדם כמו מדת הגאות, כשמחזיק את עצמו למשהו,
 שאז דיקא הוא סובל כל מיני צרות ויסורים, עניות
 ודחקות, מרירות ומכאובים, מחלקת ובלבולים, כי
 ברגע שהאדם חושב שהוא משהו, אזי מסלק ממנו את
 שכנית עזו יתברך, כי הקדוש-ברוך-הוא אומר: אין אני
 והוא יכולים לדור בעולם (ערכין טו:), כי אצלו יתברך
 חשוב מאד כשאדם זוכה לבטל את עצמו לגמרי, ואינו
 רוצה שום דבר מבלעדי רצונו יתברך, ואז כשאדם
 אינו רוצה שום דבר רק את רצונו יתברך, אזי ממילא
 מתבטלות כל צרותיו, כי שום בריה שבעולם לא יכולה
 לדחות אותו, מאחר שהוא אינו בזה העולם, כי נכלל
 לגמרי בו יתברך, כי אין לו רצון אחר מבלעדי רצונו
 יתברך, ועל-כן מי יכול להזיק לו, ומי יכול להרע
 לו?! לא-כן כשאדם מחזיק את עצמו לאיזה דבר,
 אזי הוא מלא צרות ויסורים, מכאובים ומרירות, והוא
 מלא קנאה ו שנאה על זולתו, ותמיד הוא חושב, שכל
 העולם חייב לו משהו, ואיך שכלם צריכים להשתחוות
 לפניו, וכשאינם עושים רצונו, אזי הוא מלא פעם
 ומכאובים, צרות ויסורים; ועל-כן, אהובי, בני היקר,
 אם אתה רוצה לצאת מצרתך, ראה לבטל את עצמך

לְגַמְרֵי אֱלֹהֵי יִתְבָרֵךְ, וְאֵל תִּרְצֶה שׁוֹם רְצוֹן אַחַר מִבְּלַעֲדֵי
 רְצוֹנוֹ יִתְבָרֵךְ, וְתִדַּע, שֶׁהוּא יִתְבָרֵךְ מִחַיָּה, מִהוּיָה וּמְקַיָּים
 אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וּמִנְהִיג אֶת הָעוֹלָם בְּהַשְׁגָּחָה
 נוֹרָאָה וְנִפְלְאָה, וְאֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָרֵךְ רוֹצֶה כֵּן יִהְיֶה,
 וְעַל-כֵּן מֵה וְלָמָּה לָךְ לְהִתְגַּאוֹת עַל זְלַתְךָ, שְׂאֵז אַתָּה
 סוֹבֵל מֵה שְׂאֵתָה סוֹבֵל — מְרִירוֹת וְיִסּוּרִים, כְּדַרְכָּם
 שֶׁל רְשָׁעִים הַמְּגַבִּיִּיִּים אֶת עֲצָמָם עַל זוּלָתָם, וְאֵז הֵם
 סוֹבְלִים מֵה שְׁסוֹבְלִים, כְּמוֹ שְׂאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים
 (מִדְרַשׁ תְּנַחֲוִמָא, פָּרַשְׁת וַיִּקְרָא ז): מֵה הַיָּם הַזֶּה, הַגְּלִים
 שְׁבַתוֹכוֹ מִתְּגַאִים וְעוֹלִים, וְכִיּוֹן שְׁכָל אֶחָד וְאֶחָד מִגִּיעַ
 לְחוֹל, הוּא נִשְׁבֵּר וְחוֹזֵר, וְחִבְרוּ רוֹאֵה אוֹתוֹ, אֵף הוּא
 שֶׁנִּשְׁבֵּר, וּמִתְּגַאֵה וְעוֹלֵה, וְאֵינוֹ חוֹזֵר בּוֹ כֶּף הַרְשָׁעִים
 רוֹאִים אֵלָיו אֶת אֱלֹהֵי, וְהֵם מִתְּגַאִים וְכוּ', וְעַל-יְדֵי-זֶה
 הֵם נִשְׁבָּרִים זֶה מִפְּנֵי זֶה, לֹא כֵן הָאָדָם כִּשְׁהוּא בְּטֵל
 לְפָנָי כְּלָם, הוּא מִצְּלִיחַ תָּמִיד; וְעַל-כֵּן רָאָה, אֶהוּבִי, בְּנֵי
 הַיִּקָּר, לְבַטֵּל אֶת עֲצָמָךְ לְגַמְרֵי אֱלֹהֵי יִתְבָרֵךְ, וְאֵל תִּהְיֶה
 בְּךָ שׁוֹם יִשׁוֹת וְגַאוֹת כְּלָל, וְעַל-יְדֵי-זֶה תִּזְכָּה לְהַנְצִל
 מִכָּל מִיַּנִּי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, וְתִצָּא מִצָּרוֹתֶיךָ, וְתִרְגִּישׁ
 עֲרֻבוֹת, נְעִימוֹת, יְדִידוֹת, זִיו חַיּוֹת אֶלְקוֹתוֹ יִתְבָרֵךְ, כִּי
 אֵין לָךְ עוֹד טוֹב בְּזֶה הָעוֹלָם, כְּמוֹ מִי שְׁבַטֵּל לְגַמְרֵי
 בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְאֵינוֹ רוֹצֶה רְצוֹן אַחַר מִבְּלַעֲדֵי
 רְצוֹנוֹ יִתְבָרֵךְ.

ה.

צָרִיף שְׁתַּדַּע, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שְׁכַל הַצָּרוֹת
וְהִיסוּרִים, הַמְרִירוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, הַמַּחְלֶקֶת וְהַמְרִיבוֹת
שְׁעוֹבָרִים עַל הָאָדָם, הֵם רַק מַחֲמַת הַדְּבוּר (עֵינֵי זֶהר
וַיִּקְרָא מֵב), כְּשֶׁאָדָם מִפְּקִיר אֶת דְּבוּרוֹ וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלָה
עַל רוּחוֹ, שְׁאֵז דִּיקָא סוֹבֵל מֵה שְׁסוֹבֵל, וְכִמוּ שְׁאָמַר
הַתַּנָּא הַקָּדוֹשׁ (אָבוֹת א, יז): "כָּל הַמְרַבֵּה דְּבָרִים, מְבִיא
חֶטָּא"; כִּי (מְשָׁלִי י, יט): "בְּרַב דְּבָרִים לֹא יִחְדַּל פְּשַׁע";
אִם הָאָדָם מִפְּקִיר אֶת דְּבוּרוֹ, וּמְדַבֵּר כָּל הָעוֹלָה עַל
רוּחוֹ, לֹא יִמְלִט שְׁיִסְתַּבֵּךְ בְּאֵילוֹ צָרוֹת וְיִסוּרִים, כִּי מְגִלָּה
מֵה שְׁבַתוֹךְ בֵּיתוֹ וְכוּ', אוּ מִפְּטִיט דְּבָרִים שְׁצָרִיכִים
לְהִיּוֹת מְכֻסִּים וְכוּ' עֲנִינְיוֹ הַפְּרָטִיִּים וְכוּ', וְתַכְף־וּמְיָד
כְּשֶׁכָּבַר פְּטִיט וְדַבֵּר וְהוֹצִיא מִפִּיו מֵה שְׁלֹא הָיָה צָרִיף,
אֵז כָּבַר אֵינּוּ יָכוֹל לְהַחֲזִיר אֶת דְּבוּרָיו, וְזֶה גוֹרֵם לוֹ
כָּל מִינֵי מְרִירוֹת וְצָרוֹת, יִסוּרִים וְעֲגָמַת נַפְשׁ, וְלֹא יָכוֹל
לְמַחֵל לְעֲצָמוֹ; עַל־כֵּן רָאָה, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְשִׁמּוֹר
מְאֹד מְאֹד עַל דְּבוּרֵי פִיךָ, וּלְעוֹלָם אַל תִּדְבֹר שׁוּם
דְּבָר שְׁלֹא צָרִיכִים, וְאַל תִּגְלֶה לְשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעוֹלָם
דְּבָרִים שְׁאֵינְךָ רוֹצֶה שְׁיִתְּוָדְעוּ לַחוּץ, וְאַפְלוּ שְׁאַתָּה
אוֹמֵר לַחֲבֵרְךָ: אֲנִי מְגִלָּה לְךָ סוֹד, וְאַל תִּגִּיד אוֹתוֹ לְאַף
אֶחָד, תִּדַּע, כִּי תַכְף־וּמְיָד כְּשֶׁהוֹצִאתוֹ מִפִּיךָ, כָּבַר הַסּוֹד

יְהִי מִפְּרָסָם לְשׁוֹנְאֵיהֶם, וְתִסְבַּל בְּשִׁבִיל דְּבוּרֵי פִיָּה מֶה שֶׁתִּסְבַּל; עַל-כֵּן רְאֵה, אֱהוּבִי, בְּנִי, לְשֹׁמֵר מְאֹד מְאֹד אֶת דְּבוּרֵי פִיָּה, וְזָכֹר מְאֹמְרָם, וְזָכְרוֹנָם לְבִרְכָה (פְּסוּחִים קיג): הַפֶּךְ בְּנִבְיִלְתָּא וְלֹא תִהְפֹּךְ בְּמִילִי — יוֹתֵר טוֹב לָךְ לְהִפְךָ וּלְגַלְגֵּל נִבְלָה סְרוּחָה, מִשֶּׁתְּגַלְגֵּל אֶת לְשׁוֹנֶךָ בְּמַלְיָם שְׂאִינֶךָ צְרִיךְ, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה תִסְתַּבֵּךְ בְּכָל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים, מִחֻלְקַת וּמְרִיבוֹת; וְלִכֵּן, אֱהוּבִי, בְּנִי, אִם אַתָּה רוֹצֵה לְצִיאַת מְצָרוֹתֶיךָ, רְאֵה לְשֹׁמֵר אֶת דְּבוּרֵי פִיָּה, וְאִז דִּיקָא תִצְלִיחַ בְּכָל אֲשֶׁר תִּפְנֶנָה, כִּי אֵין לָךְ עוֹד הַצְלָחָה כְּמוֹ מִי שְׂשׁוֹמֵר אֶת דְּבוּרֵי פִיו, וְכְמוֹ שְׂאֹמֵר הַחֲכָם מִכָּל אָדָם (מְשַׁלֵּי כ"א, כג): "שׁוֹמֵר פִּיו וּלְשׁוֹנוֹ שׁוֹמֵר מְצָרוֹת נַפְשׁוֹ".

ו.

צְרִיךְ שֶׁתַּחֲזִק אֶת עֲצָמֶךָ, אֱהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, בְּכָל מֶה שְׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְאֵל תִּנְיַח אֶת עֲצָמֶךָ כְּרָגַע לַחֲשֹׁב כְּאֵלוֹ אֲבָד מְנוּס וְתִקְוָה מִמֶּךָ, וְאַף שֶׁהַצָּרוֹת מְסַבְּבוֹת אוֹתָךְ, וְנִדְמָה לָךְ שֶׁאַתָּה אֲבוּד לְגַמְרִי, וְכֵאלוֹ אֵף פְּעַם לֹא תִצָּא כְּבָר מִהַפֶּחַ הַנִּשְׁפָּר שֶׁנִּפְלְתָ אֵלָיו, אֵל תַּחֲשֹׁב זֹאת כְּרָגַע, כִּי הַמְצִיאוֹת הָרַאֲתָה, שְׂאָדָם שֶׁחֲזַק אֶת עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ תוֹךְ צְרוּתוֹ, וְלֹא אֲבָד אֶת עֲצָמוֹ, רַק בָּרַח אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְהִרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְדַבֵּר עִמוֹ יִתְבָּרַךְ,

כְּאִשֶּׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהִבֵּן אֶל אָבִיו, וּמִתְקַן
צְרוּתוֹ וְיִסּוּרָיו, בְּלִבּוֹלָיו וּמְרִירוֹתוֹ, בָּא אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ
בְּלֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּא, וְסִפֵּר לוֹ יִתְבַּרֵךְ כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר
עָלָיו, וּמַה שֶּׁמִּדְכָּא אוֹתוֹ, וּבְכֹה בְּבִכּוּת עֲצוּמוֹת לְפָנָיו
יִתְבַּרֵךְ, שְׂיַחֲוֶס וְיִרְחַם עָלָיו שְׂיִוְצִיאוּ מִכָּל צְרוּתוֹ,
עַל-יְדֵי-זֶה לֹא זָז מִשָּׁם עַד שֶׁהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עֲזָרוֹ,
וְלִכֵּן רָאָה גַם אֶתָּה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְחַזֵּק אֶת עֲצֻמָּךְ
בְּכָל מִינֵי הַתְּחַזְקוּת לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל זֶה, הִינּוּ אִף שְׂאֵתָה
עֲכָשׁוּ מְסַבֵּף בְּכָל מִינֵי יִסּוּרִים, צְרוּת וּמְכַאוּבִים, וְנִדְמָה
לָךְ כְּאִלוֹ אֶבֶד מְנוּס וְתִקְוָה לְגַמְרִי, וּכְאִלוֹ אֵין לָךְ כְּבֹר
שׁוּם פְּתִיחַ אֵיךְ לְצֵאת מְרִירוֹתֶךָ, אֶל תֹּאמֶר זֹאת, אֶלֹא
בְּרַח לָךְ אֶל מְקוֹם מְיֻחָד, מְקוֹם פְּנוּי שְׂאֵין שָׁם בְּנֵי
אָדָם, וְתִדְבֹר עִמּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְתִסְפֹּר לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ אֶת כָּל
לִבֶּךָ הַמָּר, וְאֶת כָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּפָרְטֵי פְּרִטְיוֹת,
וְתִשְׁפֹּף אֶת נַפְשֶׁךָ אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וְתִבְכֶּה לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ,
שְׂיַחֲוֶס וְיִרְחַם עָלֶיךָ; בְּנֵי! בְּנֵי! אֶל תִּזְוֹז מִשָּׁם עַד
שֶׁתִּרְאֶה יְשׁוּעָה, וּבְלִבְדֶּךָ שֶׁתִּהְיֶה חֹזֵק וְאִמִּיץ בְּדַעְתֶּךָ,
לֹא לְהִנִּיחַ אֶת עֲצֻמָּךְ, וְלֹא לַעֲזֹב וּלְיָאֵשׁ אֶת עֲצֻמָּךְ
כְּרַגַע, אִזְ דִּיקָא תִּרְאֶה יְשׁוּעָה נוֹרָאָה וְנִפְלְאָה, כִּי עָקֵר
הַעֲצָה לְצֵאת מִכָּל הַצְּרוּת וְהַיִּסּוּרִים הִיא רַק עַל-יְדֵי
מִדַּת הַתְּחַזְקוּת; אֲשֶׁרִי מִי שֶׁמְחַזֵּק אֶת עֲצֻמוֹ תָּמִיד,

וּבֹא אֵלָיו יִתְבַרֵךְ, וּמִסֵּפֶר לוֹ הַכֹּל, וּבּוֹכָה לְפָנָיו יִתְבַרֵךְ
כַּאֲשֶׁר יִבְכֶּה הַבֵּן לְפָנֵי אָבִיו.

ז.

צָרִיךְ שֶׁתִּדַע, אֱהוּבִי, בְּנִי, כִּי כָל הַצָּרוֹת וְהַמְרִירוֹת
שֶׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ, הֵן רַק בְּשִׁבִיל חֲטָאֶיךָ וְעוֹנוֹתֶיךָ
הַמְרַבִּים, כִּי אֵין הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מֵרַע לְאָדָם כָּלֵל,
אֶלָּא הָאָדָם עַל-יְדֵי חֲטָאֵיו הַמְרַבִּים גּוֹרֵם לְעַצְמוֹ כָּל
מִינֵי צָרוֹת, יְסוּרִים וּמְכַאֲבוּבִים, וְכֹל מִינֵי הַרְפַּתְקָאוֹת
שֶׁעוֹבְרִים עָלָיו הֵם רַק מִחֲמַת רַב עוֹנוֹתָיו (עֵין תְּנָא דְבֵי
אֵלֵיהּ רַבָּה, פֶּרֶק ז'), וְכַמְאֲמַר הַבַּעַל-שֵׁם-טוֹב הַקְּדוֹשׁ:
כְּשֶׁאָדָם פּוֹגֵם בְּמַחְשְׁבָתוֹ, וּמְהַרְהֵר הַרְהוּרִים רָעִים,
הַרְהוּרִים מְגַנִּים, הוּא סוֹבֵל מִלְדָּיו, וְכֶשֶׁאָדָם מִפְקִיר
אֶת דְּבוּרוֹ וּמַדְבֵּר כָּל מִינֵי לִיצְנוּת וְנִבּוּל פֶּה, לְשׁוֹן הָרַע
וּרְכִילוֹת, הָרִי זֶה סוֹבֵל מֵאֲשֶׁתּוֹ, וְכֶשֶׁאָדָם עוֹשֶׂה מַעֲשִׂים
מְגַנִּים וּמְלַכְלָכִים, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא סוֹבֵל מִבְּנֵי-אָדָם,
וְלִכְּן כָּל הַצָּרוֹת וְהַיְסוּרִים שֶׁאַתָּה סוֹבֵל עַכְשָׁו, זֶה רַק
בְּשִׁבִיל עוֹנוֹתֶיךָ, וְאִם אַתָּה רוֹצֶה לְצַאת מִצָּרוֹתֶיךָ, אֵין
שׁוּם עֲצָה אַחֲרַת, אֶלָּא לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו
יִתְבַרֵךְ, שְׂאֵז תִּזְכֶּה לְצַאת מִכָּל צָרוֹתֶיךָ, וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשְׁלָמִי תַעֲנִית, פֶּרֶק ב', הִלְכָה א'): אִם קָרַעְתָּם
לְבַבְכֶם בְּתִשׁוּבָה, אֵין אַתֶּם קוֹרְעִים בְּגָדֵיכֶם לֹא עַל

בְּנִיכֶם וְלֹא עַל בְּנוֹתֵיכֶם; הִינּוּ כְּשֹׁתְבוֹא, אֱהוּבִי, בְּנִי, בְּלֵב נִשְׁפָּר וּבְלֵב קָרוֹעַ אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, עַל-יְדֵי-זֶה אִף פַּעַם לֹא יָמוּת בְּנֵךְ אוֹ בַתְּךָ בְּחַיֶּיךָ, כִּי אֶצְלוּ יִתְבַּרֵךְ מְאֹד מְאֹד חֲשׂוּבָה תְּשׁוּבָה, כִּי אֵין הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פּוֹסֵל לְבָרְיָה, אֲלֵא לְכֹל הוּא מְקַבֵּל, הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכֹל שְׁעָה, וְכֹל מִי שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ לְכַנֵּס — יִכַּנֵּס (שְׂמוֹת רַבָּה יט, ד); כִּי אֶצְלוּ יִתְבַּרֵךְ חָשׁוּב כָּל בֵּר יִשְׂרָאֵל, וַיְדוּ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פְּרוּסָה תַּחַת כַּנְּפֵי הַחַיּוֹת, כְּדֵי לְקַבֵּל בְּעֲלֵי תְּשׁוּבָה (פְּסָחִים קיט.), וּבְרַגְעַ שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְחִזּוֹר בְּתְּשׁוּבָה, הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מוֹחֵל לוֹ, כִּי גְדוֹל כַּחַה שֶׁל תְּשׁוּבָה, "שֶׁאֶפִּילוּ אִם אָדָם עוֹבֵר עֲבָרָה לְפָנָי, אִם חוֹזֵר וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הֲרִי אָנִי מִתְּנַהֵג עִמּוֹ בְּרַחֲמִים, וְאָנִי מְקַבֵּל תְּשׁוּבָתוֹ, וְאֵין אָנִי זוֹכֵר לוֹ אֶפְלוּ מִקְּצַת עוֹנוֹתָיו" (תְּנָא דְבִי אֵלֵיהּ רַבָּא, פֶּרֶק ד'); וְעַל-כֵּן, אֱהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֵה לְצֵאת מִכָּל צָרוֹתֶיךָ שְׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ, רְאֵה לָשׁוּב בְּתְּשׁוּבָה אֲמִתִּית לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ, וּתְקַבֵּל עַל עֲצָמְךָ לֹא לְחִזּוֹר אֶל מַעֲשֵׂיךָ, דְּבוּרֶיךָ וּמַחֲשַׁבוֹתֶיךָ הַמְּגַנְיִים, הַמְּזַהְמִים וְהָרָעִים, וְאִז תִּרְאֶה אִיךָ שְׂכָל צָרוֹתֶיךָ תִּתְבַּטְּלֶנָּה, וְתִזְכֶּה לְהַכְּלִיל בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְלְהַמְשִׁיךְ עַל עֲצָמְךָ עֲרֻבוֹת, נְעִימוֹת, יְדִידוֹת, זִיו חַיּוֹת אֵלְקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, אֲשֶׁר זֶהוּ הַנֶּעֱם הַכִּי גְדוֹל שֶׁאֶפְשָׁר לְזַכּוֹת אֵלָיו בְּזֶה הָעוֹלָם.

ח.

צָרִיךְ שֶׁתִּדַע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שְׁכַל הַצָּרוֹת
וְהַיְסוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, הֵם רַק מִפְּנֵי שְׂאֵתָה מְזֻלָּל
בְּשִׁמְרַת שַׁבָּת, כִּי הַשַּׁבָּת הִיא מִתְּנָה מִמְּנוּ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁנִּתֵּן
לְעַם יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁאָדָם זוֹכֵה לְשֹׁמֵר שַׁבָּת, הֲרֵי נִמְשָׁךְ
עָלָיו כָּל הַשָּׁבוּעַ שֶׁפַּע גְּדוֹל בְּרוּחָנִי וּבְגִשְׁמִי, וְיִוצֵא
מִכָּל צָרוֹתָיו, לֹא כֵן כְּשֶׁאָדָם מְחַלֵּל שַׁבָּת, אֲזִי מִמְּשִׁיךְ
עַל עַצְמוֹ כָּל הַשָּׁבוּעַ צָרוֹת וְיְסוּרִים, מִכְּאוּבִים חוֹבוֹת
וּטְרָדוֹת, שֶׁהוּא טָרוּד בְּפִרְנָסָתוֹ, וְסוּבֵל יְסוּרֵי תַּפְתּוֹ,
וְעַל-כֵּן רָאָה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְקַבֵּל עַל עַצְמָךְ מֵעַכְשָׁו
לְשֹׁמֵר שַׁבַּת-קִדְשׁ, וּלְכַבְּדָהּ, שְׂאֵז עַל-יְדֵי-זֶה יִשְׁפַּע
עָלֶיךָ שֶׁפַּע בְּשִׁשֶּׁת יָמֵי הַחֹל, וְלֹא תִצְטָרֵךְ לְהַתְיַגֵּעַ כָּל-
כֶּךָ בְּעַל פִּרְנָסָתְךָ, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (ירוּשָׁלַיִם,
בְּרֻכּוֹת, פָּרָק ב', הַלָּכָה ח'): "בְּרֻכַת ה' הִיא תַעֲשִׂיר"
(מְשָׁלִי י, כב) — זֶה בְּרֻכַת שַׁבָּת; וְאָמְרוּ (שַׁבַּת קִיח):
כָּל הַמְּעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת, נוֹתֵנִים לוֹ נַחְלָה בְּלֵי מְצָרִים, כִּי
לֹא חֹסֵר לוֹ שׁוּם דָּבָר כָּל הַשָּׁבוּעַ, וְאֵינוֹ מְצַמְצֵם בְּשׁוּם
צִמְצוּמִים, וְכָל הַמְּעַנֵּג אֶת הַשַּׁבָּת, נוֹתֵנִים לוֹ מְשָׁאֵלוֹת
לְבוֹ (שָׁם); וְעַל-כֵּן רָאָה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְשֹׁמֵר
שַׁבַּת-קִדְשׁ בְּשִׁמְחָה עֲצוּמָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה תִזְכֶּה לְצֵאת
מִצָּרוֹתֶיךָ, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שְׁמוֹת רַבָּה כה, יב):

בַּעַת שֶׁהָאָדָם שׁוֹמֵר אֶת הַשַּׁבָּת, גּוֹזֵר גְּזֵרָה, וְהַקְדוּשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא מְקַיְמָהּ, אִם תִּשְׁמֹר שַׁבַּת-קֹדֶשׁ כְּהַלְכָתָהּ,
 אֲזַי תּוּכַל לְגַזֵּר מֵה שֶׁתִּרְצֶה, וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִקְיִים
 אֶת גְּזֵרוֹתֶיךָ, וּבְזֶה תִּזְכֶּה לְצִאת מִכָּל צָרוֹתֶיךָ; וְעַל-כֵּן,
 אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיֶּקֶר, אִם אַתָּה רוֹצֵה לְצִאת מִכָּל הַצָּרוֹת
 שֶׁלְּךָ, רְאֵה לְשֹׁמֵר שַׁבַּת-קֹדֶשׁ וְלֹא לְחַלְלָהּ, חֵס וְשָׁלוֹם,
 כִּי שַׁבַּת מִמְּשַׁכֶּת שְׁפַע וּבִרְכָה לְאָדָם; אֲשֶׁרִי מִי שֶׁזוֹכֶה
 לְשֹׁמֵר שַׁבַּת-קֹדֶשׁ, וְאֲזִי יִזְכֶּה לְצִאת מִכָּל צָרוֹתָיו, וְתִהְיֶה
 לוֹ רַק בְּרָכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדָיו.

ט.

אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיֶּקֶר! תִּדַע, שְׁכָל הַצָּרוֹת וְהַיְסוּרִים
 שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, הֵם רַק מִחֲמַת מִדַּת הָאֱלֹהִים שֶׁיֵּשׁ
 בָּךְ, שֶׁשֶׁבַע הוּא לְהִיּוֹת אֲכֹזֵר, וְהָאֲכֹזְרִיּוֹת מְבִיאָה אוֹתָךְ
 לְיָדֵי כַּעַס, וְהַכַּעַס מְכַנֵּס בָּךְ קִנְאָה — שֶׁאַתָּה מְקַנֵּא
 בְּזֻלָּתְךָ, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתָךְ לְגַמְרִי, וְאַתָּה יוֹצֵא לְרִיב עִם כָּל
 מִי שֶׁבָּא לְיָדְךָ, וְזֶה גּוֹרֵם לְךָ אֶת כָּל הַצָּרוֹת וְהַיְסוּרִים,
 הַמְרִירוֹת וְהַהֲרַפְתָּקָאוֹת, וְעַל-כֵּן רְאֵה, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיֶּקֶר,
 לְהִרְגִיל אֶת עַצְמְךָ בְּמִדַּת הַרַחֲמָנוּת, אֲשֶׁר אֵין לְךָ
 עוֹד מִדָּה יִקְרָה כְּמוֹ מִדַּת הַרַחֲמָנוּת, וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ
 הַקְדוּשִׁים (יְרוּשָׁלַיִם, בְּבֵא קַמָּא, פָּרָק ח', הַלְכָה ז'): בְּזִמְן
 שֶׁאַתָּה רַחֲמָן, הַמְקוּם יִרְחֵם עָלֶיךָ, כִּי הַכָּל תִּלּוּי בְּמִדַּת

הֲרַחֲמָנוּת, כִּי כָּל הַמְּרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁהוּא מְזַרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ, וְכָל מִי שֶׁאִינוּ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁאִינוּ מְזַרְעוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אָבִינוּ (בִּיצָה ל.ב.); כִּי בְּזֶה שֶׁהָאָדָם הוּא רַחֲמָן, בְּזֶה מְגַלֶּה אֶת טוֹב לְבוֹ, וְאִיךָ שֶׁשָּׂרְשׁוֹ הוּא מֵאַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁהִיא מְלֵא חֶסֶד וְרַחֲמִים, וְעַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁפָּע עָלָיו חֶסֶד וְרַחֲמִים, לֹא כֵן כְּשֶׁאָדָם הוּא אַכְזָר, אֲזִי עוֹבְרִים עָלָיו מִשְׁבָּרִים וְגָלִים כְּאֵלוֹ, שֶׁכְּמַעֵט יִתְפּוֹצֵץ מְרַב צְרוּתָיו, וְעַל-כֵּן רָאָה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיֶּקֶר, לְהַרְגִיל אֶת עֲצֻמָּךְ בְּמִדַּת הֲרַחֲמָנוּת — לְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיָּה, וְעַל-יְדֵי-זֶה תִּזְכֶּה לְצִאת מִכָּל צְרוּתֶיךָ, וְאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (שִׁבְתָּ קנא): כָּל הַמְּרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת מְרַחֲמִין עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם וְכָל שֶׁאִינוּ מְרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת, אֵין מְרַחֲמִים עָלָיו מִן הַשָּׁמַיִם, כִּי זֶה תְּלוּי בְּזֶה, כִּי מִדּוּתָיו שֶׁל הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הֵן רַחֲמִים (עֵין כְּתוּבוֹת נ:), רַק כְּשֶׁאָדָם מְרַגֵּל אֶת עֲצֻמוֹ לִילֵךְ בְּמִדַּת הֲרַחֲמָנוּת, אֲזִי נִמְשַׁכֵּת גַּם עָלָיו רַחֲמָנוּת מְלֻמְעָלָה — שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְרַחֵם עָלָיו, וּמוֹצִיאוֹ מִכָּל צְרוּתָיו, וְעַל-כֵּן, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיֶּקֶר, אִם אַתָּה רוֹצֵה לְצִאת מִצְרוּתֶיךָ, יְסוּרֶיךָ וּמְכַאֲבֶיךָ, הַרְגֵּל אֶת עֲצֻמָּךְ בְּמִדַּת הֲרַחֲמָנוּת — לְרַחֵם עַל כָּל בְּרִיָּה, וְתִשְׁמַר אֶת עֲצֻמָּךְ מִכָּל מִינֵי אַכְזָרִיּוֹת, כִּי הוּא יִתְבָּרֵךְ רוֹצֵה רַק שִׁיְהִי הָאָדָם רַחֲמָנִי, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִוָּשַׁע מִכָּל צְרוּתָיו.

וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים: "אָמַר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
בְּמִדַּת הַרְחָמִים בְּרֵאתִי אֶת הָעוֹלָם, בְּמִדַּת הַרְחָמִים אָנִי
מִנְהִיגוֹ, וְעַתִּיד אָנִי לְחַדְשׁוֹ בְּמִדַּת הַרְחָמִים" (אותיות
דְּרָבִי עֲקִיבָא, ה"א); וְעַל-כֵּן אֲשָׁרִי מִי שְׁמֵרְגִיל אֶת עֲצֻמוֹ
בְּמִדַּת הַרְחָמָנוּת, וְאִז יִמְשִׁיךְ עַל עֲצֻמוֹ רַחֲמִים עֲלִיוֹנִים,
וַיִּוָּשַׁע מִכָּל צָרוֹתָיו, וַיִּמְשִׁיךְ עָלָיו אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ תָּמִיד.

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

פעם אחת עמדנו לפניו ביום ראשון אחר שבת-נחמו תקס"ט, והוליכו מת לפני חלונות ביתו, והיו הולכין אחריו ובוכין ומספידין עליו בדרך העולם. ענה ואמר: דער מת קער לאכן — המת מסתמא שוחק בלבו על שבוכין אחריו, פי בוכין על שנפטר מן העולם פאלו אומרים לו: הלא טוב אם היית מאריך עוד ימים בזה העולם, וסבלת עוד צרות רבות בזה העולם, והיית לך עוד מרירות העולם (אמער וואלסט נאך פאר שווארצט גיווארן אויף דער וועלט). שאלתי אותו: הלא גם שם לא ינוח מיסורים, פי לא היה צדיק גדול כל-כך שלא יסבל שום צער גיהנום וחרבוט הקבר, ואם-כן גם שם יש לו יסורים. השיב: על-פל-פנים עתה יהיה הקץ והגמר מהיסורים וצער, פי יסבל מה שיסבל, ואחר-כך יזכה למה שפעל בזה העולם, איזה שכר עולם הבא על מעשיו הטובים. חזרתי ושאלתי אותו: הלא יש גלגולים, ואולי יצטרך לו להתגלגל עוד פעם אחת לזה העולם, ואם-כן מה פעל במה שנפטר עכשו מצרות עולם הזה. השיב: אם ירצה, יוכל להתעקש ולטען שם, שאינו רוצה בשום אפן להתגלגל ולילך עוד הפעם בזה העולם.

(חיי-מוהר"ן, דפוס חדש, סימן תמו)

קוֹנְטֵרַס

תַּעֲזֹב אוֹתִי

יִכְנִיס בְּאָדָם עֲצוֹת אֵיךְ לְהַצְלִיחַ בְּחַיָּו, וְאֵיךְ שְׂיִזְכֶּה לְבִטְחוֹן
עֲצָמִי לֹא לְהִתְפַּחַד מִשׁוֹם בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם, וַיִּגְלֶה לְאָדָם אֵיךְ
שְׂיִהְיֶה עֲצָמָאֵי לְגַמְרִי, וְלֹא יִהְיֶה תְלוּי בְּאַחֲרִים כָּלֵל.

*

בְּנוֹי וּמְיֻסָּד עַל־פִּי דְבָרֵי

רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אוֹר הַגְּנוּז וְהַצָּפוֹן,
בוֹצִינָא קַדִּישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ,

רַבֵּי נַחֲמָן מְבַרְסֵלָב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דְבָרֵי תְלַמִּידוֹ, מוֹרְנוּ

הַקְּדוֹשׁ, אוֹר נְפִלָא, אֲשֶׁר כָּל רִז לֹא אָנִיס לֵיהּ

רַבֵּי נִתָּן מְבַרְסֵלָב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ,

וּמְשַׁלֵּב בְּפִסּוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמֵאַמְרֵי חֻכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֹהַר הַקְּדוֹשׁ.

*

הוֹבָא לְדַפּוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֵסֵלָב

עִיה "ק יְרוּשָׁלַיִם תוֹבֵב" א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: הָאָדָם יְכוּל
לְחַיּוֹת חַיִּים עֲרֻבִים וּמְתָקִים בְּזֶה
הָעוֹלָם, לוֹלֵי שְׂנֵדִבְקִים אֵלָיו תָּמִיד
אֵינְשֵׁי דְלֹא מְעֵלִי, חֲבָרִים רָעִים,
אֲשֶׁר הֵם הוֹרְסִים אוֹתוֹ לְגַמְרֵי,
וְאִם הִיָּה מְרַגֵּיל אֶת עֲצָמוֹ לֹמַר
תַּכְּף-וּמְיָד לְכָל חֵבֵר רַע שְׂמַתְקָרֵב
אֵלָיו וְרוֹצֵה לְפַתּוֹתוֹ לִילֵךְ בְּדַרְךְ
עֲקָמָה: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", תַּכְּף-וּמְיָד
הִיָּה נִפְטָר מִמֶּנּוּ, וְלֹא הִיָּה בָּא אֶל
מָה שְׂבָא, רַחֲמָנָא לְעֻלָּן, כִּי כָל
הַצָּרוֹת וְהִיסוּרֵינָן בָּאִים רַק מִחַמַּת
חֲבָרִים רָעִים, וְעַל-כֵּן אִם רוֹאֵה
אֵיזָה חֵבֵר רַע שְׂרוֹצֵה לְגַשֵּׁת אֵלָיו,
יֹאמֶר: "תַּעֲזֹב אוֹתִי".

(אמרי מוהרא"ש, חלק ב', סימן תפד)

קונטרס

תַּעֲזֹב אוֹתִי

א.

צָרִיף שְׁתַּדַּע, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
הוא מְנַהֵיג אֶת עוֹלָמוֹ בְּהַשְׁגָּחַה פְּרִטֵי פְּרִטִית, וְאֵין שׁוּם
דָּבָר בְּזֶה הָעוֹלָם נַעֲשֶׂה מַעֲצָמוֹ, כִּי הַכֹּל מִשְׁגַּח בְּהַשְׁגָּחַה
פְּרִטִית, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ מְחִיָּה וּמְהִיָּה וּמְקַיֵּם אֶת הַבְּרִיאָה
כְּלָה, וּבְכָל עֵת וּרְגַע מִתְחַדֶּשֶׁת כָּל הַבְּרִיאָה, וְעַל-כֵּן
רְאֵה לְחִזְק אֶת עֲצָמְךָ בְּכָל מִינֵי אֲפָנִים שְׁבַעוֹלָם, וְאֵל
תְּנִיחַ אֶת עֲצָמְךָ לְפַל מְשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעוֹלָם, וְשׁוּם דָּבָר
לֹא יוּכַל לְשֹׁבֵר אוֹתְךָ, רַק תִּדַּע, אֲשֶׁר כָּל מְאוֹרְעוֹתֶיךָ
הֵם לְטוֹבָה, כְּמוֹ שְׁאֲמָרוֹ חֲכָמֵינוּ הַקָּדוֹשִׁים (בְּרִכּוֹת
ס.): כָּל דְּעֵבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עֵבִיד (כָּל מֶה שֶׁעוֹשֶׂה
הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוא עִם הָאָדָם הַכֹּל לְטוֹבָתוֹ), וְאֵף שִׂישׁ

הרבה דברים שאי אפשר להבין תכף ומיד את הטובה
בזה, כי למעשה האדם סובל לעת עתה רעה גדולה —
הן מעצמו והן מזלתו, הן מהקרובים והן מהרחוקים,
עם כל זאת צריך להאמין באמונה אמתית, אשר
בודאי בכל מה שעובר עליו, הכל לטובתו הנצחית,
ואם יחזיק מעמד ולא ישבר, יזכה לצאת מהמשבר
שמסבב אותו. ואם יבוא איזה אדם ויאמר לך אחרת,
וירצה ליאש אותך, ולומר לך, כאלו אבד מנוס ותקוה
ממך, ואף פעם כבר לא תושע ולא תוכל לצאת מהפח
היקוש הזה ומהצרה המרורה הזאת שנלכדת בה, ראה,
אהובי, בני, ללעג לו, ותאמר לו: "תעזב אותי", ואל
תבלבל אותי, כי אני מאמין באמונה אמתית, אשר
הוא יתברך מחיה ומנהיה ומקים את כל הבריאה כלה,
ודומם, צומח, חי, מדבר, הם הכל אלקותו יתברך, כי
הוא יתברך צמצם והלביש את עצמו כביכול בתוך
העולם, אשר בשביל זה נקרא "עולם" — לשון העלים,
כי נעלמת אלקותו יתברך בכל פרט מפרטי הבריאה,
ועל-כן בודאי כל מה שעובר על כל אנשי העולם
בכלליות ועלי בפרטיות, הכל לטובתי ממנו יתברך,
כי הכל בחשבון צדק, ואז, אהובי, בני, אם תהיה
חזק ואמיץ בדעתך לילך בדרך זו — לא להתפעל
ולא להתבלבל משום בריה שבעולם, שאומרת אחרת,

רק כל אחד הרוצה לשבר אותך ולהפילך ולהשליךך ולהחליש דעתך, תאמר לו: "תעזוב אותי", דיקא אז תצליח בחייהך, ותעבור את הימים והשבועות והחדשים והשנים שלך בטוב ובנעימים, כי מי שאינו מתפעל משום ברירה, רק מדבק את עצמו בחי החיים בו יתברך, ואומר לכל מי שרוצה להשפיל אותו: "תעזוב אותי", דיקא הוא מצליח בחייו וחי חיים טובים ונעימים, חיים מתקים וארכים; אשרי מי שמכניס דבורים אלו בתוך לבבו, ואז טוב לו כל הימים.

ב.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, אשר מלמעלה נותנים לכל בר ישראל כחות עצומים להפוך את הגשמיות לרוחניות, את המר למתק, את החשך לאור ואת המניעות לנעימות, אך עליך לדעת, כי לזכות לזה צריכים כחות עצומים, כי כל זמן שאדם נמצא בתוך העולם, ומסבב עם גשמיות ומניעות וחשך ומרירות, יש לו בחירה גדולה, ומכל שכן כשבני-אדם מתלבשים עליו — להשפילו ולהכניעו ולרחקו ולשברו, אז הנסיון קשה מאוד מאוד, כי בני-אדם יש להם כח גדול להחשיך ולמרר ולהשפיל את נפש זלאתם, וזה עקר הבחירה בזה העולם — להרגיל את עצמו לברח

מכל מה שעובר עליו רק אליו יתברך, ולא להסתכל על שום ברִיה ועל שום מונע ומעכב שבעולם יהיה מי שיהיה ויהיה איך שיהיה, וכל זמן שאין האדם חזק ואמיץ בדעתו לומר לזולתו: "תעזב אותי", ואל תשפיל אותי, ואל תחשיך ואל תמרר את חיי, עדין הוא בסכנה גדולה מאד, שלא ישברו אותו ולא יחשיכו ומררו את חיי, כי זה טבע רע של בני אדם — להשתלט על הזלת, ותכף-ומיד כשהוא משתלט על זולתו, אזי הוא מחשיך את חיי, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות ו:): כיון שנצרך אדם לבריות, עולם חשוף בעדו, ברגע שאדם צריך טובות מזלתו, כבר רעים ומרים חיי, ונשבר לגמרי, ועל-כן אם אתה רוצה להצליח, אהובי, בני, בחיך, ואתה רוצה להפך את המר למתק, את החשך לאור ואת המניעות לנעימות, תרגיל את עצמך לומר לכל מי שעומד כנגדך "תעזב אותי", ועל-ידי-זה תכנס בך עזות ועקשנות דקדשה, שלא תתפעל משום ברִיה שבעולם, ואז תוכל להשיג את אמתת מציאותו יתברך, המחיה ומנהיה ומקים את כל הבריאה כלה, כי אי אפשר לזכות לגלוי אלקות, כי אם כשמחזק ומאמץ את לבבו, לא להתפעל משום ברִיה שבעולם, ולא להניח לאף אחד להשתלט עליו, אשר אז דיקא יצליח בחייו, כי על-ידי תקף האמונה

הַקְדוּשָׁה שֶׁאָדָם מֵאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, עַל-יְדֵי-זֶה נִכְנָס בּוֹ
אֹר נֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד, אֲשֶׁר הָאֹר הַזֶּה הוּא הַמְּתִיקוֹת
וְהָעֲרֻבוֹת וְהַנְּעִם הָאֲמִתִּיִּים בְּחַיֵּי הָאָדָם, כִּי אֵין לָךְ עוֹד
אֹר כְּמוֹ אֹר הָאֲמוּנָה הַקְדוּשָׁה, וְאֵין לָךְ עוֹד מְתִיקוֹת
וְנְעִם וְעֲרֻבוֹת כְּמוֹ הָאֲמוּנָה הַקְדוּשָׁה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְעַל-כֵּן
כְּשֶׁאָדָם מְכַנֵּס אֶת עֲצָמוֹ בְּאֲמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ,
עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֶׂה עֲצָמָי, וְאֵינוֹ צָרִיךְ אֶת שׁוּם בְּרִיָּה
שְׁבַעוּלָם, וְאֵינוֹ מִתְּפַעֵל מֵאֶף אֶחָד, כִּי מֵדַת הָאֲמוּנָה
— לְהֵאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרֵךְ שֶׁהוּא מְחִיָּה, מְהִיָּה וּמְקַיֵּם
אֶת כָּל הַבְּרִיָּאָה כְּלָה, יֵשׁ בְּכַחַה לְהַפְּךְ אֶת כָּל מֵהוּת
הָאָדָם, עַד שִׁירְגִישׁ אֶת אֲמִתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּכָל
פְּרִטֵי הַבְּרִיָּאָה, וְכָל אֵלוֹ שֶׁזָּכּוּ לְאֲמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת
בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, אֶף אֶחָד לֹא הִיָּה יָכוֹל לְהַשְׁתַּלֵּט עֲלֵיהֶם,
לְהַשְׁפִּילָם, לְהַחֲשִׁיךְ וּלְמַרֵר אֶת חַיֵּיהֶם, וְזֶהוּ שְׂבָחָם שֶׁל
עַם יִשְׂרָאֵל, שֶׁזָּזְכִים לְהַחֲזִיק מֵעַמֵּד בְּעוֹלָם עַל אֶף שֶׁכָּל
אֲמוֹת הָעוֹלָם עוֹמְדִים כְּנֻגָדִם עִם כָּל זֹאת מְרַב אֹר
וּדְבָקוֹת וְחִיּוֹת וְזִיו הָאֲמוּנָה הַקְדוּשָׁה, שֶׁנִּטְבְּעָה בָּהֶם,
זֶה מֵה שֶׁמַּעֲמִיד אוֹתָם עַל רַגְלֵיהֶם, וְזֶה מֵה שֶׁמְּחַזֵּק
וּמְאַמֵּץ אֶת רוּחָם, וְשׁוּם רוּחַ סְעָרָה שְׁבַעוּלָם, וְשׁוּם
אֲמָה וְלָשׁוֹן לֹא יְכוּלָה לְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל וּלְכַלּוֹת אוֹתָם, כִּי
אֲפִלוֹ אִם הִצְלִיחוּ אֲמוֹת הָעוֹלָם, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים,
לְכַלּוֹת אוֹ לְדַכֵּא אוֹ לְהַשְׁפִּיל חֵלֶק אֶחָד מֵעַמֵּנוּ בְּנֵי

יִשְׂרָאֵל, תִּכְּף־וּמִיד קָמוּ בְּמָקוֹם אַחַר אַחֲיֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
 וַחֲזְרוּ וּבָנוּ אֶת הַיְהוּדוֹת, וְעָשׂוּ לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא דִיָּרָה
 בַּתְּחִתּוֹנִים עַל-יְדֵי בְּנֵית בְּתִי כְּנִסְיוֹת וּבְתִי מִדְּרָשׁוֹת,
 מִקְּוֹאוֹת וְתַלְמוּדֵי תוֹרָה, וְהַחֲדִירוּ בָּהֶם אֶת הָאֱמוּנָה
 הַקְּדוֹשָׁה וְהִטְהוֹרָה שֶׁקִּבְּלָנוּ מִדּוֹר דּוֹר, וְכֵן הָיָה בְּרַב
 מִקּוֹמוֹת הָעוֹלָם הֵיכָן שֶׁאַחֲיֵנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ גָּרִים,
 אִף שֶׁבְּאַיִזָּה צַד מִהָעוֹלָם הִשְׁפִּילוּ וְהִכְנִיעוּ אוֹתָם אֲמוֹת
 הָעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת לֹא הִתְיַאֲשׂוּ וְלֹא הִתְפַּעְּלוּ, רַק
 מִצַּד שְׁנֵי כְּבָר חֲזְרוּ וּבָנוּ אֶת הַהִרְיֻסוֹת, וְכֵן יֵשׁ לְעַם
 יִשְׂרָאֵל קִיּוּם; וְעַל-כֵּן, אֲהוּבֵי, בְּנֵי הַיֶּקֶר, אִם אַתָּה
 רוֹצֵה לְהַחֲזִיק מֵעַמְּד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְלְהַצְלִיחַ בְּדַרְכָּךְ,
 רְאֵה לְהִיּוֹת חֲזָק בְּכָל זֹאת, וּמִי שֶׁיִּרְצֶה לְשַׁבֵּר וְלְהַשְׁפִּיל
 וְלִבְטֹל אוֹתָךְ, תֹּאמֶר לוֹ: "תֵּעֲזֹב אוֹתִי", וְאֵל תִּתְפַּעֵל
 מִמֶּנּוּ כָּלֵל, וְאִף שֶׁיְהִיוּ יָמִים אוֹ שָׁבוּעוֹת אוֹ אֲפִלוּ
 חֲדָשִׁים שֶׁיְהִיָּה לְךָ מַר מְאֹד, שֶׁיִּתְגַּבְּרוּ כְּנֶגְדְּךָ וַיַּעֲמְדוּ
 עָלֶיךָ כָּל מִינֵי שׁוֹנְאִים, וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיֶּיךָ, וַיַּחֲשִׁיכוּ אֶת
 מִזְלְךָ, עִם כָּל זֹאת אִם תִּהְיֶה חֲזָק וְאִמִּיץ בְּאֱמוּנָה
 פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל-יְדֵי-זֶה תִּזְכֶּה שֶׁיִּתְהַפֵּף הָרַע
 לְטוֹב וְהַחֲשֵׁף לְאוֹר וְהַמַּר לְמֵתֵק וְהַמְּנִיעוֹת לְנֻעִימוֹת,
 וְזֶה עֵקֶר הַבְּחִירָה בְּזֶה הָעוֹלָם — אִם הָאָדָם מְכַנִּיס
 בְּדַעְתּוֹ שֶׁכֵּךְ הִיא הָאֱמֶת, אֲשֶׁר אֵין בְּלֻעָדָיו יִתְבָּרַךְ כָּלֵל,
 וּמְחַפֵּשׁ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ, וַיּוֹדַע שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ מִסִּתְתָּר בְּכָל

דָּבָר, עַל-יְדֵי-זֶה זֹכָה לְהַפִּיךְ אֶת הַגִּשְׁמִיּוֹת לְרוּחַנִּיּוֹת,
 וְשׁוֹם בְּרִיָּה בְּעוֹלָם לֹא תוּכַל לְשַׁבֵּר אוֹתוֹ. וְלִכֵּן רְאֵה,
 אֱהוּבִי, בְּנִי, מֵה לְפָנֶיךָ, וְתַהֲיֶה חֲזַק וְאַמִּיץ בְּאַמוּנָה
 פְּשׁוּטָה בּו יִתְבָּרֵךְ, וְאִז דִּיקָא תַמְשֵׁךְ עֲלֶיךָ עֲרֻבוֹת,
 נְעִימוֹת, זִיו, יְדִידוֹת, חֵיּוֹת אֶלְקוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְכָל חֲיִיךָ
 וְהִלֵּךְ מִחֲשַׁבְתֶּךָ יִשְׁתַּנּוּ לְטוֹבָה; אֲשֶׁרִי מִי שְׁחוֹקֵךְ בְּלִבּוֹ
 דְּבוּרִים אֱלוֹ, שְׁאִז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ג.

צָרִיךְ שְׁתַּדַּע, אֱהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל מֵה
 שְׁעוֹבֵר עֲלֶיךָ בְּרוּחַנִּיּוֹת וּבְגִשְׁמִיּוֹת, הַכֹּל כְּדִי לְמַרְק אֶת
 עֲוֹנוֹתֶיךָ הַמְרַבִּים, כִּי כָּל הַצָּרוֹת וְהַיְסוּרִים שְׁעוֹבֵרִים
 עַל הָאָדָם בֵּין בְּגִשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחַנִי הֵם רַק כְּדִי שְׁיִחְזוּ
 בַּתְּשׁוּבָה, כִּי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אוֹהֵב אֶת בְּנָיו וְרוֹצֵה
 שְׁיִחְזְרוּ אֵלָיו בַּתְּשׁוּבָה אֲמִתִּית, וְיִזְכּוּ לְהַפִּירוֹ פָּנִים אֶל
 פָּנִים, לִיַּדַע אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרֵךְ מְחִיָּה וּמְהִיָּה וּמְקַיֵּם
 אֶת כָּל הַבְּרִיָּאָה כְּלָה, וְדוּמָם, צוּמָח, חֵי, מְדַבֵּר, הֵם
 לְבוֹשׁ לְגַבִּי גְלוּי הָאֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא, וּמְחַמֵּת שְׁטַבַּע
 הָאָדָם הוּא גִשְׁמִיּוֹת וְעַבְיּוֹת חֲזָקָה, וְאִינוּ רוֹאֵה תִכְף-
 וּמְיָד אֶת הַרוּחַנִּיּוֹת שְׁבָכָל דָּבָר, כִּי עֲוֹנוֹתֶיךָ הַמְרַבִּים
 טַמְטְמוּ אֶת דַּעְתּוֹ, וְהַעֲקַמְמוּ הַכְּבִידָה אֶת לְבָבוֹ,
 לְזֹאת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹלַח לוֹ יְסוּרִים מְרִים, וְהַכֹּל

בשביל שיתעורר לחזור אליו יתברך, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (מנחות מג:): מה זית אינו מוציא שמנו, אלא על-ידי כתית, אף ישראל אין חוזרים למוטב, אלא על-ידי יסורים; כי היסורים שעוברים על האדם הם שוברים את גופו הגשמי והחמרי, וההכרח לו לבוא ולרוץ אליו יתברך; ועל-כן, אהובי, בני היקר, אם עוברים עליך יסורים קשים ומרים, עשה זאת, איפוא, בני, ורוץ וברח רק אליו יתברך, ואל תקרא תגר נגדו יתברך, ומכל שכן שלא תהיינה לך שום טענות ומענות על שום ברִיה, רק תשוב עד המכהו, שהוא הקדוש-ברוך-הוא בעצמו, ואז דיקא על-ידי-זה תזכה לבטל את גשמיות גופך, ויאיר בך אורו יתברך בהארה נוראה ונפלאה עד מאד, ויקרא שמו יתברך עליך, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (בראשית רבה צד, ה): אין הקדוש-ברוך-הוא מיחד את שמו על ברִיה כשהוא חי אלא על בעלי יסורין; כי כל זמן שאדם חי הוא בסכנה גדולה מאד, שלא יבלבלו לו את מחו ודעתו ולא יפילו אותו בכפירות ואפיקורסות, כי מחמת הבחירה הלביש את עצמו כביכול בלבושים כאלו, שיוכלו ללכת אל שני מיני דרכים, הינו אל שני כוונים, ואם האדם זוכה, אזי מחבר עצמו אל צדיקים אמתיים הדבוקים בחי החיים בו יתברך, והם בטלים

לְגַמְרֵי לְגַבֵּי הָאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְנַעֲשִׂים כָּלִים לְגַבֵּי
 גְלוּי הַשְּׂכִינָה, וְעַל-כֵּן מִי שְׁזוּכָה לְהִיּוֹת מְקֻרָב אֲלֵיהֶם,
 גַּם עָלָיו נִשְׁפָּע וְנִתְגַּלָּה אור גָּדוֹל מְאֹד, לֹא-כֵן מִי שְׁאִינוּ
 זוֹכָה, אֲזִי מִתְחַבֵּר אֶל קָלִים וְרִיקִים וּפְּוֹחֲזִים וְלִיצָנִים
 הַמְּבַטְלִים אֶת זְמַנָּם בְּהֶבֶל וְרִיק, וְעוֹבְרִים עַל כָּל מִינֵי
 זְהָמוֹת, שְׂקוּץ, תְּעוּב וְנֹאֵף, וְהֵם רְחוּקִים לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ
 יִתְבָּרֵךְ, כִּי הַחֲטָאִים וְהָעוֹנוֹת שְׁאָדָם חוֹטֵא וּמִתְעַב
 וּמְלַכְלֵךְ וּמְזַהֵם אֶת עַצְמוֹ, מִשְׁפִּיחִים וּמִחֲשִׁיכִים אֶת
 אַמְתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ מִמֶּנּוּ, עַד שְׁנוּפֵל בְּכַפִּירוֹת
 וְאִפְּיִקוּרְסוֹת, וְאִינָם מֵאֲמִינִים לְגַמְרֵי בְּמְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ,
 וְזֶה עֶקֶר הַבְּחִירָה — אִם לְטוֹב וְאִם לְרָע; וְעַל-כֵּן,
 אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, רְאֵה לְבַחֲךָ בְּטוֹב, וְתִבְרַח מֵרָע, הֵינּוּ
 שֶׁתִּתְחַבֵּר אֶל צְדִיקִים אֲמִתִּיִּם הַדְּבוּקִים בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְהֵם
 נַעֲשִׂים בְּחַיֵּיהֶם כָּלִי לְגַבֵּי גְלוּי הָאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא,
 וְעַל-יְדֵי-זֶה יִמָּשֶׁךְ גַּם עָלֶיךָ אור וְחַיּוֹת עֲרֻבוֹת וְנַעֲמִמוֹת,
 וְתִזְכָּה גַם-כֵּן לְבַטֵּל אֶת יִשׁוּתְךָ, וְתִתְגַּלָּה גַּם לְךָ אַמְתַּת
 מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאִזּוֹ לֹא תִצְטָרֵךְ לְסָבֵל שׁוּם יְסוּרִים
 וּמְרִירוֹת וּמְכַאוּבִים וְצָרוֹת וְכוּ', כִּי מֵאַחַר שְׁזוּכִיתָ
 לְדַבֵּק עֲצָמְךָ אֶל צְדִיקִים אֲמִתִּיִּים, אִזּוֹ כְּבָר מִמִּילָא
 יִזְדַּבֵּךְ גּוֹפְךָ, וְתִזְכָּה לְהַשִּׁיג אֶת אַמְתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ,
 לֹא-כֵן אִם תִּחַבֵּר עֲצָמְךָ אֶל קָלִים וְלִצָּנִים וּפְּוֹחֲזִים
 הַמְּבַטְלִים אֶת זְמַנָּם בְּהֶבֶל וְרִיק, וּמִתְלַכְלְכִים בְּשְׂקוּץ

וְתַעֲוֹב זֶה־מַת נְאוּף, עַל־יַד־יָזָה גַם עֲבִיּוֹת גּוֹפֵף תַּתְּפֹשֵׁט
 עֲלֶיךָ, וַיִּתְּכַסֶּה וַיִּתְחַשֵּׁף אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ מִמֶּךָ, וְאִז תִּצְטָרֶךְ
 לְעֵבֶר יִסּוּרִים קָשִׁים וּמְרִים כְּדֵי לְהַזְדַּכֵּךְ לְהִיּוֹת גַּם־כֵּן
 כְּלִי לְהַשִּׁיג אֶת הַקְדוּשׁ־בְרוּךְ־הוּא, כִּי זֶה הִיָּה עֲקֵר
 תְּאֻתּוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ־בְרוּךְ־הוּא בְּבְרִיאת כָּל הָעוֹלָמוֹת
 הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתַּחְתּוֹנִים וּבְבְרִיאת כָּל הַבְּרִיּוֹת, הַכֹּל לְכֹל
 — כְּדֵי שְׂיִזְכּוּ לְהַכִּיר אוֹתוֹ בְּכֹל פֶּרֶט וּפְרָט מִפְּרִטֵי
 הַבְּרִיָּאָה, וְאִם הָאָדָם זוֹכֶה לְחִזּוֹר בְּתַשׁוּבָה אֲמֵתִית אֵלָיו
 יִתְבָּרַךְ, וּמִטְהַר וּמִקְדָּשׁ אֶת עַצְמוֹ, עַל־יַד־יָזָה זוֹכֶה לְזֶה
 בְּנִקְלָה, אֲבָל אִם הָאָדָם מִתְלַכְלֵךְ בְּכֹל מִיַּי לְכֹלֹכִים
 וְזֵה־מַת, וְנִטְבַּע בְּזֵה־מַת תְּאֻת נְאוּף, שְׂזָה מְכַנִּים בְּאָדָם
 כְּפִירוֹת וְאִפִּיקוֹרְסוֹת, וְכוּפֵר בְּכֹל — לִית דִּין וְלִית
 דִּין, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, אִז דִּיקָא צְרִיף לְעֵבֶר כָּל מִיַּי
 זְכוּכִים עַל־יַד־יִסּוּרִים מְרוּרִים; וְלִכֵּן, אֲהוּבִי, בְּנֵי
 הַיָּקָר, אִם עוֹבֵר עֲלֶיךָ מֵה שְׁעוֹבֵר — צְרוּת וַיִּסּוּרִים
 מְרִים וְקָשִׁים מְאֹד, עַד שֶׁנִּדְמָה לָךְ שְׂאִינְךָ יְכוּל לְסַבֵּל
 זֹאת, עֲלֶיךָ לְהַתְּיָשֵׁב בֵּינְךָ לְבֵין קוֹנֵךְ — מָה עָשִׂיתָ,
 וּבְמָה הִתְלַכְלַכְתָּ זֶה יָמִים וְשָׁנִים, וְאֵילוֹ מִיַּי עֲבֵרוֹת —
 שְׂקוּץ, תַּעֲוֹב, עֵרֶם וְנְאוּף עֲבַרְתָּ, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וְעַל־כֵּן
 אֵל תִּקְרָא תִּגְרַע עַל הַיִּסּוּרִים הַבָּאִים עֲלֶיךָ, אֵלָּא תִדַּע
 שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָתְךָ, כְּדֵי לְמַרְק וּלְזַכֵּךְ אֶת גִּשְׁמִיּוֹת גּוֹפֵף,
 שְׂגַם אֶתָּה תִּהְיֶה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשִׁכַת זֵיו אוֹר וְחַיּוֹת

אֶלְקוּתוֹ יִתְבַּרֵךְ בְּעוֹלָם, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים
 (מִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא פְּרַשְׁת כִּי תֵצֵא ב): צָרִיךְ אָדָם לְהַחֲזִיק
 טוֹבָה לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּזִמְן שֶׁהִיסוּרִים בָּאִים עָלָיו,
 כִּי הִיסוּרִים מוֹשְׁכִים אֶת הָאָדָם לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; כִּי
 בְּזֶה שְׁסוּבֵל יִסוּרִים קָשִׁים וּמָרִים, וּבָא וּמִשְׁתַּטַּח לְפָנָיו
 יִתְבַּרֵךְ בְּלֵב נִשְׁפָּר וְנִדְכָּה, עַל-יְדֵי-זֶה הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 מוֹחֵל לוֹ עַל הַכֹּל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (סִפְרֵי
 פְּרַשְׁת וְאֶתְחַנֵּן לֵב): יֵהָא אָדָם שְׂמַח בְּיִסוּרִים יוֹתֵר מִן
 הַטּוֹב, שֶׁאֵלּוֹ אָדָם בְּטוֹבָה אֵין נִמְחָל לוֹ עוֹן שֶׁבִידוֹ,
 וּבִיִּסוּרִים שֶׁבָּאִים עָלָיו נִמְחָל לוֹ הַכֹּל; וְעַל-כֵּן רָאָה,
 אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיֶּקֶר, לֹא לְהַתְּפַעֵל מִשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם
 מִכָּל מָה שֶׁאֻמְרִים וּמִדְּבָרִים עָלֶיךָ, וְתַהֲיֶה רְגִיל לוֹמַר
 לְכָל שׁוֹנְאֵיךָ וּמִתְנַגְּדֵיךָ וּלְכָל הִיסוּרִים הַמָּרִים וְהַקָּשִׁים
 שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", כִּי אֲנִי מֵאֲמִין בְּחֵי
 הַחַיִּים בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁהַכֹּל הוּא רַק נִסְיוֹנוֹת,
 שְׂמִנְסִים אוֹתִי לְהִיכֵן אַרְוֵץ בְּשַׁעַת צָרָה, וְעַל-יְדֵי שֶׁתַּהֲיֶה
 חֲזֵק וְאֲמִיץ בְּכָל זֶה, תִּזְכֶּה לְהַנְצִיל מֵהַכֹּל, וְסוּף כָּל סוּף
 יִתְהַפֵּף הַחֲמֹר הָעֵב וְהַמְּגַשֵּׁם שְׁלֶךְ, וְיֵאִיר לְךָ אוֹרוֹ יִתְבַּרֵךְ
 בְּהֶאֱרָה נוֹרָאָה וְנִפְלְאָה עַד מְאֹד כֶּשֶׁמֶשׁ בְּצִהָרִים; אֲשֶׁרִי
 מִי שֶׁנַּעֲשָׂה כְּלִי לְהַמְשַׁכֵּת שְׂכִינַת עֲזוֹ יִתְבַּרֵךְ בְּעוֹלָם,
 וְלִזְהַ זֹכִים רַק עַל-יְדֵי שֶׁמְקַבְּלִים אֶת הִיסוּרִים בְּאַהֲבָה,
 וְכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבְתִּי): אֲשֶׁרִי

אדם שנגע בו יסורים וכבש רחמיו ולא קרא תגר",
 ואמרו (ילקוט איוב, רמז תתקח): איוב אלולי קרא תגר
 כשבאו עליו יסורים, כשם שאומרים עכשו אלהי
 אברהם, אלהי יצחק, ואלהי יעקב, כן היו אומרים
 אלהי איוב; הרי לך, שדיקא על-ידי היסורים שעוברים
 על האדם, כשאינו קורא תגר, נעשה כלי להמשכת גלוי
 אלקותו יתברך; ולכן ראה, אהובי, בני היקר, לחזור
 בתשובה בעודך בשעת כחה, ותתחבר אל צדיקים
 אמתיים, ועל-ידי-זה לא תצטרך לעבור יסורים קשים
 ומרים, אלא יאיר עליך אורו יתברך בהארה נוראה
 ונפלאה עד מאד; אשרי מי שמחזיר דבורים אלו היטב
 בתוך לבו ודעתו.

ד.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, כי בזה העולם
 הנסיונות קשים ומרים עד מאד, ועובר על כל אחד
 ואחד מה שעובר משברים וגלים, ואין לך אדם שלא
 יסבל צער או מכאובים ויסורים כל אחד כפי בחינתו
 וענינו בין בגשמיות ובין ברוחניות, ובאמת היה כל
 אחד ואחד יכול לצאת מכל צרותיו ויסוריו, מכאוביו,
 בלבוליו ועגמת נפשו לולי הלצים והפוחזים ובעלי
 המחלקת שיש בעולם, כי בשביל הבחירה והנסיון

נַעֲלָם וְנִסְתָּר אֲמַתָּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ מְרַב בְּנֵי-אָדָם,
וְלִכְן הֵם מְבִטְלִים אֶת זְמַנָּם הַיָּקָר וּמְדַבְּרִים לְשׁוֹן
הָרַע וּרְכִילוֹת וְלִיצְנוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה הֵם גּוֹרְמִים מַחְלָקֶת
וּמְרִיבוֹת בְּעוֹלָם, וְזֶה מְסַבֵּךְ אֶת כָּל אֶחָד וְאֶחָד יוֹתֵר
וְיוֹתֵר, כִּי הַלְשׁוֹן הָרַע וְהַלִּיצְנוֹת וּפְטָפוּטֵי הַדְּבָרִים
הַבְּטָלִים שֶׁל מָה בְּכָךְ גּוֹרְמִים צָרוֹת וְרַעוֹת רַבּוֹת
בְּעוֹלָם, כִּי מְרַגְלִים אֶחָד עַל הַשְּׁנִי וְגוֹרְמִים מַחְלָקֶת
וּמְרִיבוֹת, קִנְאָה וְשִׁנְאָה בֵּין זֶה לְזֶה, עַד שֶׁלֹּא דֵי לוֹ
לְאָדָם מְצֻרוֹתָיו שְׁעוֹבְרוֹת עָלָיו מַעֲצָמוֹ וּמִשְׁפַּחְתּוֹ
וּמִפְּרִנְסָתּוֹ, עוֹד צָרִיךְ לְהִסְתַּבֵּךְ בְּמַחְלָקֶת וּבְמְרִיבוֹת,
בְּקִנְאָה וְשִׁנְאָת חֲנָם, אֲשֶׁר אֵינָם שְׂיָכִים לוֹ כָּלֵל; וְעַל-
כֵּן אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֵה לְהַפְטֹר אַחַת
וּלְתַמִּיד מִכָּל צְרוּתֶיךָ וּמְרִירוֹתֶיךָ, וְלַחֲיוֹת חַיִּים אֲרָכִים
נְעִימִים וּמְצַלְחִים, רְאֵה לְהִרְגִיל אֶת עֲצֻמְךָ לֹמַר:
"תַּעֲזֹב אוֹתִי", לְכֹל מִי שֶׁיִּרְצֶה לְהַכְנִיס אוֹתְךָ בְּאִיזוֹ
מַחְלָקֶת אוֹ רִיב, קִנְאָה וְשִׁנְאָה שְׂאִינָם שְׂיָכִים אֵלֶיךָ
כָּלֵל, וְעַל-יְדֵי-זֶה בְּאֲמַת תִּנְצַל מְצָרוֹת רַעוֹת וְרַבּוֹת,
וְכֵן עַל-יְדֵי שֶׁלֹּא תִהְיֶה מְעֻרָב עִם לִיצְנִים בְּעַלֵּי לְשׁוֹן
הָרַע וּרְכִילוֹת, יוֹשְׁבֵי קְרִנּוֹת וּבְעַלֵּי מַחְלָקֶת, עַל-יְדֵי-זֶה
בְּאֲמַת תּוּכַל לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה אֲמַתִּית אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ,
וְעַל-יְדֵי-זֶה יִמָּשְׁכוּ עֲלֶיךָ עֲרַבוֹת, נְעִימוֹת, יְדִידוֹת, זִיו
חַיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וַיִּשְׁפְּעוּ עֲלֶיךָ כָּל מִינֵי הַשְּׁפָעוֹת

טובות בגשמיות וברוחניות, כי כשאדם דבוק בו יתברך, על-ידי-זה משפיע עליו הקדוש-ברוך-הוא שפע גשמי, שלא חסרה לו פרנסה, וכן שפע רוחני — שזוכה לחדש חדושים בתורה, וכן יש לו דבורים חמים כגחלי אש לדבר עם זולתו, לא-כן כשהוא מערב עם כל מיני בורים וריקים, קלים ופוחזים, ליצנים ובעלי לשון הרע, בעלי מחלקת ומריבות, על-ידי-זה קשה לו לשוב בתשובה אמתית אליו יתברך, כי מי שמערב בין ליצנים והולכי בטל, הרי זה מתבייש מהם, כי רוצה לדמות להם, ועל-ידי-זה אינו יכול לשוב בתשובה שלמה, ונשאר בתוך החשך והצרות והיסורים המרים שלו; ועל-כן אם אתה רוצה באמת, אהובי, בני, לחזור בתשובה, ראה להרגיל את עצמך לומר לכל אלו הפוחזים והריקים, בעלי המחלקת והמריבות — "תעזב אותי", וזה יעזר לך לשוב בתשובה אמתית, וישפיעו עליך כל מיני השפעות טובות בזה ובבא.

ה.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, אשר כל בר ישראל יש בו כחות עצומים להפך את כל העולם כלו שיהיה נעשה כסא לגבי גלוי אין סוף ברוך הוא, וזה היה

רצונו יתברך — שהאדם שהוא ברִיה קלה ושפלה בזה העולם, יעשה לו דירה כאן בזה העולם, הינו שיהפך את כל הגשמיות לרוחניות, ויגלה ויפרסם לכלם אמתת מציאותו יתברך, ולפיכך נברא האדם יחידי — לגלות אשר כל אחד ואחד יש בכחו להפך את כל העולם כלו, אם רק יקח את עצמו בידיו, ולא יתפעל משום ברִיה שבעולם, רק ילך בתמימות ויגלה ויפרסם את אמתת מציאותו יתברך, ואיך שאין שום תכלית אחרת בזה העולם, רק לשוב אל הקדוש-ברוך-הוא, פי ימינו כצל עובר, הנה אנחנו כאן, ועוד מעט נהיה שם, ועל-ידי שאדם מחזק את עצמו בעבודה הקדושה הזו, על-ידי-זה באמת מצליח, כי מלמעלה נותנים לו כחות עצומים להצליח — אם לוקח את עצמו בידיו, ואינו מתפעל משום מתנגדים, ליצנים ומחרחרי ריב, בורים ולצים, קלים וריקים, נואפים ככלבים, ורגיל לומר להם "תעזב אותי", כי איני מענין בכם כלל, אני בתמי אלך לגלות ולפרסם את אמתת מציאותו יתברך במסירות נפש הכי גדולה, להפך את גשמיות העולם ולעשותו כסא לגלוי ההשגחה, ואז כשתהיה, אהובי, בני היקר, חזק כל-כך שלא תתפעל משום ברִיה שבעולם, אז דיקא תצליח להוציא מהכח אל הפעל, העקר הרגל את עצמך לומר לכל המונעים והרודפים אותך: "תעזב

אוֹתִי", אֵינִי מְעַנֵּן בְּךָ, רַק בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֶצְמוֹ, אֲזַתְצָלִיחַ בְּדַרְכְּךָ, כִּי עָקַר הַצְּלַחַת הָאָדָם תְּלוּי רַק בְּדַבָּר זֶה — כִּשֶׁהוּא חֲזַק בְּעֶצְמוֹ לֹאמַר לְכָל אֵלֹהִים אֲשֶׁר רוֹצִים לְהַשְׁפִּילוֹ וּלְהַרְחִיקוֹ וּלְגַרְשׁוֹ וּלְהַפִּילוֹ: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", שָׂאז כָּל הַקְּלָפוֹת, שֶׁהֵם מִתְנַגְּדִיו וּמְחַרְפִּיו וּמְבַזִּיו נִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ לְגַמְרִי; וְזִכֹּר כָּלֵל זֶה, כִּי תַצְטַרֵּךְ אֶת זֶה לְיָמִים הַבָּאִים, כִּי לֹא תִדַע מַה יֵּלֵד יוֹם, וְאִם לֹא תַחְגֹּר אֶת מִתְנַיֵּךְ לֹאמַר לְכָל הַמוֹנְעִים וְהַמְעַכְּבִים וְהַמְסַתִּירִים לָךְ: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", לֹא תַצְלִיחַ, כִּי הַצְּלַחַת הָאָדָם בֵּין בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבֵין בְּרוּחָנִיּוֹת הִיא דִּיקָא כִּשְׂאוֹמֵר לְכָל הַקָּמִים עָלָיו: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", וְאִינוֹ מִתְפַּעֵל מֵהֵם כָּלֵל, שָׂאז זֹכָה לְהַצְּלִיחַ, וּבַכְּרִטִיּוֹת מִי שְׂרוּצָה לַעֲשׂוֹת לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא דִּיכָה בַתְּחַתּוֹנִים וּלְגַלוֹת וּלְפָרְסִם אֶת אֲמַתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבַּרֵּךְ, הוּא צָרִיךְ לְהִיּוֹת חֲזַק וְאִמִּין בְּעַבּוּדָה הַקְדוּשָׁה הַזֶּה, לֹאמַר: "תַּעֲזֹב אוֹתִי".

ו.

צָרִיךְ שְׂתַדַּע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי מְכַל הַצְּרוּת וְהִיסוּרִים שְׂעוּבָרִים עַל הָאָדָם יְכוּלִים לְצַאת, אִם רַק הָאָדָם מְחַזֵּק אֶת עֶצְמוֹ לֹא לְהַתְפַּעֵל מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׂבַעוּלָם, וּמִדַּבֵּק אֶת עֶצְמוֹ בְּחֵי הַחַיִּים בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ בַּתְּמִימוֹת וּבַכְּשִׁיטוֹת גְּמוּרָה, וְאוֹמֵר לְכָל הַמְעַכְּבִים

וְהַמוֹנְעִים אוֹתוֹ: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", כִּי עַל-יַדֵּי מַלְאִים אֵלּוּ שֶׁהָאָדָם אוֹמֵר לְמַחְרָפָיו וְלַמְבַזֵּיו וְלַמְשַׁפִּילָיו, עַל-יַדֵּי-זֶה נַעֲשֶׂה עֲצָמָי וְאִינוּ צָרִיךְ אֶת שׁוֹם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם, רַק אֶת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצָמוֹ, וְכָל מִי שֶׁסּוֹבֵל כָּל מִינֵי הַשְּׁפָלוֹת וְדַכּוּיִים, הַכֹּל בָּא כְּשֶׁמְנִיחַ אֶת עֲצָמוֹ לְהִיּוֹת נְשָׁלֵט עַל-יַדֵּי זֵלָתוֹ, וְעַל-יַדֵּי-זֶה הוּא הוֹרֵם אוֹתוֹ לְגַמְרֵי, לֹא-כֵן אִם תִּרְגֵּיל אֶת עֲצָמְךָ לֹאמֹר לְכָל אֶחָד: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", אֵינִי מְעַנֵּן בְּךָ, אֲנִי מֵאֲמִין רַק בְּהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי רַק הוּא יְכוּל לְעֲזֹר וְאֲנִי נִמְצָא רַק בְּיָדוֹ יִתְבַרֵךְ, עַל-יַדֵּי-זֶה בְּאֵמֶת תִּצְלִיחַ אֶת דִּרְכְּךָ, וְתִצָּא מִקְטָנוֹת וּמִחֲלִישוֹת דַּעְתְּךָ, וְתִהְיֶה נַעֲשֶׂה עֲצָמָי, וְאִז תִּעֲלֶה תָּמִיד מֵעֲלָה מֵעֲלָה, כִּי לֹא תוּכַל שׁוֹם בְּרִיָּה לְהַשְׁפִּיל אוֹ לְשַׁבֵּר אוֹתְךָ, כִּי זֶה מֵעֲלַת הָאֱמוּנָה הַפְּשוּטָה בּוֹ יִתְבַרֵךְ — כָּל מֵה שֶׁאָדָם מְכַנֵּס אֶת עֲצָמוֹ יוֹתֵר בְּאֱמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יִתְבַרֵךְ, וְיוֹדֵעַ וְעֵד אֲשֶׁר הוּא יִתְבַרֵךְ מְחִיָּה וּמְהִיָּה וּמְקִיָּים אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְדוּמָם, צוּמָח, חֵי, מְדַבֵּר, הֵם עֲצָם עֲצָמִיּוֹת חֵיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַרֵךְ, וְאִין אָדָם נוֹקֵף אֶצְבָּעוֹ מִלְמַטָּה אֶלָּא אִם-כֵּן מְכַרְיִזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה (חֲלִין ז:), וְאִין אָדָם נוֹגֵעַ בְּמָה שֶׁמוּכָן לְחַבְרוֹ וְאִין מְלָכוֹת נוֹגְעַת בְּמְלָכוֹת חֲבֵרְתָּהּ, אֶפְלוֹ כְּמֵלֵא נִימָא (יוֹמָא ל.ח.), וְאֶפְלוֹ רִישׁ גְּרַגְיָתָא מִן שְׁמֵיָא מְנוּ לִיָּה, (זֶה שֶׁמְמַנֶּה עַל הַבְּיּוֹבִים

שְׁהִיא מִשְׁרָה פְּחוּתָה וְקִטְנָה גַם הוּא מִמְּנָה מִמְּנֹו
 (יְתַבְרֵךְ) (בְּרִכּוֹת נח.), אִם תִּכְנִיס בְּעֶצְמְךָ יְדִיעוֹת אֱלוֹ, אִז
 דִּיקָא תַעֲשֶׂה עֲצָמָי וְלֹא תִתְפַּעֵל מִשׁוּם בֶּן אָדָם, וְזֶה
 יָבִיא אוֹתְךָ אֶל כָּל מִינֵי הַצְּלָחוֹת בְּחַיִּים, כִּי הָאֱמוּנָה
 הַקְּדוּשָׁה בּוֹ יְתַבְרֵךְ הִיא יְסוּד הַכֹּל, וְכֹל הַהֲצִלָּחָה
 שֶׁל הָאָדָם תְּלוּיָה רַק בְּזֶה, וְלִהְפֹךְ כָּל הַפְּשָׁלוֹנוֹת שֶׁל
 הָאָדָם בָּאִים רַק מִחֲמַת חֲסֵרוֹן הָאֱמוּנָה, שְׁזֶה מְכַנֵּס
 בּוֹ קִטְנוֹת וְחִלְשׁוֹת הַדַּעַת וְאִי אֱמוּן בְּעֶצְמוֹ, וְעַל-
 יְדִי-זֶה יְכוּלִים לְהַשְׁפִּיל אוֹתוֹ וּלְדַכְּאוֹ, לְחַרְפוֹ, לְבַזּוֹתוֹ
 וּלְשַׁבְּרוֹ, וְזֶה מֵה שְׁקוּרָה הַיּוֹם בְּעוֹלָם — עַל-יְדֵי
 שְׁנֵתִקְרַרְתָּ הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, עַל-יְדֵי-זֶה
 יֵשׁ בְּכַח הַרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים הַכּוֹפְרִים וְהָאֲפִיקוֹרְסִים
 וְאֲמוֹת הָעוֹלָם לְהַשְׁתַּלֵּט עַל הַיְרֵאִים וְהַשְּׁלֵמִים, וְהַכֹּל
 מִחֲמַת חֲסֵרוֹן הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים,
 כִּי כְּשֵׁישׁ לְאָדָם אֱמוּנָה פְּשוּטָה בּוֹ יְתַבְרֵךְ, הוּא צוֹחֵק
 וְלוֹעֵג לָהֶם, וְרָגִיל לוֹמַר: "תַּעֲזֹב אוֹתִי", אִינִי מְעַנֵּן
 בְּךָ כָּלֵל, וְזֶה מְכַנֵּס בּוֹ בְּטָחוֹן עֲצָמֵי, שִׁיְהִיָּה חֲזָק
 וְאִמִּיץ לֹא לְהִתְפַּעֵל מִשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם וּמְצָחוֹ חֲזָק
 נִגְדָם, וְדִיקָא עַל-יְדֵי-זֶה עוֹלָה מְעֵלָה מְעֵלָה; אֲשֶׁרֵי מִי
 שֶׁמְכַנֵּס בְּדַעַתוֹ וּלְבָבוֹ אֶת אֲמַתַּת מְצִיאֹתוֹ יְתַבְרֵךְ,
 וְנַעֲשֶׂה כִּסָּא לְשִׁכְנִית עֲזוֹ יְתַבְרֵךְ, שְׂאֵז אֶף אֶחָד בְּעוֹלָם
 לֹא יוּכַל לְהַשְׁפִּיל וּלְהַכְנִיעַ אוֹתוֹ בְּשׁוּם פְּנִים וְאִפְּן
 כָּלֵל; אֲשֶׁרֵי לוֹ בְּזֶה וְאֲשֶׁרֵי לוֹ בְּכָא.

קונטרס

תְּשׁוּמַת-לֵב

יעורר ויחזק את כל בר ישראל, שיעזר לזולתו, ויעודדו וישמחו, אשר אין עוד מצוה גדולה יותר מדבר זה — לחזק ולשמח ולעודד, ולתן תְּשׁוּמַת-לֵב לזולתו, ובזכות זה תמשכנה עליו ברכות רבות מלמעלה.

*

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון,
בוצינא קדישא עלאה, אדונינו, מורנו ורפנו,
רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו.

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אניס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו,

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, כתובים ומאמרי חכמינו
הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש.

*

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: כָּל הָעוֹלָם כֵּלֹ
מִחֲפֵשׁ תְּשׁוּמַת לֵב מִהֶקְטָן שְׁבִקְטָנִים
עַד הַזָּקֵן שְׁבִזְקָנִים, וְלִכֵּן מִי שְׂזוּכָה
לְגַדְלוֹת הַמִּחִין וְדַבּוּק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, רְאוּי
לוֹ לִתֵּן תְּשׁוּמַת לֵב לְכֻלָּם, וְעַל-יְדֵי-זֶה
דִּיקָא כָּלֵם יֵאָהָבוּ אוֹתוֹ, פִּי כָּל אֶחָד
בְּזֶה הָעוֹלָם אוֹהֵב תְּשׁוּמַת לֵב, וּמִי
שֶׁנֹּתֵן תְּשׁוּמַת לֵב לְזוּלָתוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה
אָף פֶּעַם לֹא יִרִיב עִם שׁוֹם בְּרִיָּה, פִּי
עֶקֶר הַמַּחְלֶקֶת וְהַמְרִיבוֹת הֵן כְּשֶׁנֹּפֵל
בְּעֶצְמוֹ לְקִטְנוֹת הַמִּחִין, וְהוּא בְּעֶצְמוֹ
רוֹצֵה תְּשׁוּמַת לֵב, וְאִזּוֹ כְּשֶׁאֵינּוּ מְקַבְּלוֹ,
הוּא מִתְחִיל לְרִיב עִם זוּלָתוֹ; לִכֵּן אֲשֶׁרִי
מִי שְׂזוּכָה לְהִגִּיעַ לְגַדְלוֹת הַמִּחִין, וְאֵינּוּ
צָרִיךְ תְּשׁוּמַת לֵב מֵאָף אֶחָד, אֲדַרְבֵּה
הוּא נוֹתֵן תְּשׁוּמַת לֵב לְכֻלָּם.

(אמרי מוהרא"ש, חלק ב', סימן תפה)

קוֹנְטֵרַס

תְּשׁוּמַת-לֵב

.א

צָרִיךְ שְׁתַּדַּע, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר כָּל הָעוֹלָם
כְּלוּ צָרִיךְ "תְּשׁוּמַת לֵב", כִּי דָבָר זֶה נִטְבָּע בְּטַבַּע
הַבְּרִיאָה, שְׁכָל אֶחָד וְאַחַת בְּזֶה הָעוֹלָם צָרִיכִים "תְּשׁוּמַת
לֵב", וְאַפְלוּ מֶלֶךְ וְנָשִׂיא, שׁוֹר, מוֹשֵׁל וּמְנַהִיג, וּמְכַל
שָׁפָן אָדָם פָּשׁוּט בַּעַל מְלָאכָה וּבַעַל מְקַצוֹעַ יִהְיֶה
בְּמָה שְׂיִהְיֶה מִהַעוֹבֵד בְּיַהֲלָמִים עַד הַסַּנְדָּלָר, הַחֲטִיט
וּמְנַקֵּה הַרְחוּבוֹת, כְּלָם צָרִיכִים "תְּשׁוּמַת לֵב", וְזוֹ נִקְדַּת
הַחֲלֻשָׁה שֶׁל הַטַּבַּע הָאֲנוּשִׁי, וְכָל זֶה בָּא כִּי בְּשֵׁרֵשׁ
הָאָדָם הַנִּשְׁמָה הִיא אֹר אֱלֹקִי, וְתָמִיד מִשְׁתַּוְּקָקֶת לְעֵלוֹת
לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה, וְלִהְתְּאַחַד וְלִהְתְּיַחַד עִם בּוֹרְאָהּ, אֲשֶׁר
זֶה עֶקֶר תְּכֵלִית הַבְּרִיאָה, שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הוֹרִיד
נִשְׁמָה מְרוּם גְּבֵהִי מְרוּמִים אֶל זֶה הָעוֹלָם, וְהַלְבִּישָׁהּ
בְּגוּף עָכוּר וְגִשְׁמִי, וְהַכֵּל נַעֲלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ, כִּי כִּשְׂאָדָם

נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא שׁוֹכַח לְגַמְרֵי מֵהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא, מִי בָּרָא אוֹתוֹ וּמִי מְחִיָּה אוֹתוֹ, כִּי לְמַעַן הַבְּחִירָה
וְהַנְּסִיּוֹן, הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא הָעֵלִים וְהַסְתִּיר אֶת עַצְמוֹ
בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וְעַל-כֵּן נִקְרָא "עֵלִים" — לְשׁוֹן הָעֵלִים,
שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נֶעְלָם בְּתוֹךְ הַבְּרִיאָה, וְאָדָם שׁוֹכַח
מִמֶּנּוּ לְגַמְרֵי, אֲבָל בְּפְנִימִיּוֹתוֹ הוּא מְשִׁתַּקֵּק מְאֹד לְחִזּוֹר
אֶל שְׂרָשׁוֹ, כִּי אִם נִשְׁמָתוֹ רוּצָה לְהִתְאַחֵז וּלְהִתְקַרֵּב
וּלְהִתְיַחַד עִמּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אִם מֵאַחַר שֶׁהָאָדָם אֵינוֹ יוֹדֵעַ אִיךָ
זוֹכִים לָזֶה, וְעַל-כֵּן כִּיּוֹן שֶׁנִּשְׁמָתוֹ רוּצָה לְהִשָּׁלֵם עַצְמָהּ
לְהִתְאַחֵד בּוֹ יִתְבַּרֵּךְ, אֲשֶׁר רַק זֶה נִקְרָאת שְׁלֵמוֹת —
כְּשֶׁאָדָם מְכִיר אֶת הַמְּצִיאוֹת — מִי בָּרָא אֶת הָעוֹלָם,
וּמִי מְחִיָּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת הָעוֹלָם, כִּי כְּשֶׁאָדָם מְגִיעַ
אֶל גְּלוּי זֶה, אִם זוֹכֵה אֶל תְּכֵלֶת הַשְּׁלֵמוֹת, וְאֵינוֹ צָרִיךְ
כָּבוֹר שׁוֹם בְּרִיָּה, מֵאַחַר שֶׁהוּא נִשְׁלָם לְגַמְרֵי, אִם מֵאַחַר
שֶׁאָדָם עֹדֵן רְחוּק מִזֶּה, אֲזִי מֵתְבַטֵּא הַצְּמָאוֹן שְׁלוֹ —
שְׂרוּצָה "תְּשׁוּמַת לֵב" מְזַלְתוֹ; וְלִכֵּן רָאָה, אֶהוּבִי, בְּנֵי
הַיָּקָר, מֵהַ לְפָנֶיךָ, וְאִם תִּקְבַּל עַל עַצְמְךָ עַל מַלְכוּת
שָׁמַיִם, וְתִדַּע כִּי אֵין בְּלִעְדֵיךָ יִתְבַּרֵּךְ כָּלֵל, וְהוּא יִתְבַּרֵּךְ
מְחִיָּה וּמְהַוֶּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָהּ, וְדוּמָם,
צוּמַח, חֵי, מְדַבֵּר, הֵם עֹצֵם עַצְמִיּוֹת חַיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ
יִתְבַּרֵּךְ, וְשֶׁנִּשְׁמָתְךָ תָּמִיד מְשִׁתַּקֵּקת וּמְתַגַּעְגַּעַת לְחִזּוֹר
אֶל שְׂרָשָׁהּ הֵינוּ אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, לְזִכּוֹת לְדַבֵּק

עֲצָמָה בּוֹ יִתְבַרֵךְ, וְאִם תִּשְׁתַּדֵּל לְקַיֵּם אֶת מְצֻוֹתָיו יִתְבַרֵךְ
 בְּתַמִּימוֹת וּבְכַפְשֵׁיטוֹת גְּמוּרָה בְּלִי שׁוּם הַשְּׁכָלוֹת וְשִׁכְל
 עֲצָמִי כָּלֵל, רַק כְּמוֹ שֶׁצָּנְנוּ עַל-יְדֵי מֹשֶׁה רַבְּנוּ בְּתוֹרָתוֹ
 הַקְּדוּשָׁה, אֲזַ תִּזְכֶּה לְמַלְא אֶת הַצְּמָאוֹן וְהַגְּעוּגוּעִים
 שְׁלָךְ, וְלֹא תִצְטָרֵךְ לְהַגִּיעַ אֶל שׁוּם "תְּשׁוּמַת לֵב" מֵאִף
 אֶחָד, כִּי תִרְגִּישׁ אֶת עֲצָמְךָ שְׂבַע רְצוֹן וּמְרָצָה מֵהַכֵּל,
 וְאוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת, כִּי בְּזֶה שְׂאָדָם מְקַיֵּם אֶת מְצֻוֹתָיו
 יִתְבַרֵךְ: שְׁמִירַת שַׁבָּת, כְּשֵׁרוֹת, צִיצִית וּתְפִלִּין, מְזוּזָה,
 טְהָרַת הַמִּשְׁפָּחָה וְכָל הַמְצֻוֹת שֶׁצָּנְנוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה,
 עַל-יְדֵי-זֶה נִשְׁמָתוֹ מִתְקַשֶּׁרֶת וּמְתִיחֶדֶת בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ
 הוּא, וְנִעֲשִׂית נִשְׁמָתוֹ אֶחָד עִמּוֹ יִתְבַרֵךְ, כִּי הַמְצֻוֹת
 הֵן הַמְקַשְׁרוֹת אֶת נִשְׁמַת הָאָדָם אֵלָיו יִתְבַרֵךְ, וּכְשֶׁאָדָם
 מֵאֶחָד וְדַבּוּק בְּאַחֲדוּתוֹ יִתְבַרֵךְ, אֲזַ הוּא מְלֹא עִם כָּל
 טוֹב אֲמִתִּי וְנִצְחִי, וְאֵינוֹ צָרִיךְ כְּבָר שׁוּם "תְּשׁוּמַת לֵב"
 מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׂבַעוּלָם, אֲדַרְבָּה הוּא נוֹתֵן "תְּשׁוּמַת לֵב"
 לְכָל מִי שֶׁבָּא אֵלָיו, מֵאַחַר שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ יִתְבַרֵךְ,
 כִּי הַשְּׁלֵמוֹת הֵיא רַק אֶצְלוֹ יִתְבַרֵךְ, וּמִי שֶׁרְחוּק מִמֶּנּוּ
 יִתְבַרֵךְ, הוּא חֹסֵר מֵהַשְּׁלֵמוֹת, וְהוּא צָרִיךְ "תְּשׁוּמַת
 לֵב", וְאֶפְלוּ שִׁיְהִיָּה מְלֶךְ וְנָשִׂיא, שֹׁר וּמְנַהִיג, כָּל זְמַן
 שֶׁאֵינוֹ בְּטֵל וּמְבֹטֵל בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְאֵין לוֹ
 שׁוּם רְצוֹן אַחַר מִבְּלַעֲדֵי רְצוֹנוֹ יִתְבַרֵךְ, אֲזִי הוּא צָרִיךְ
 "תְּשׁוּמַת לֵב", שֶׁהָעַם יַחֲזִיק מִמֶּנּוּ וּיִפָּאֵר וְיִשְׁבַּח אוֹתוֹ,

וּמְכַל שְׁכֵן בְּעָלֵי מְלֶאכָה וּבְעָלֵי עֶסֶק פְּשׁוּטִים צְרִיכִים
 "תְּשׁוּמַת לֵב", שְׁיִשְׁבְּחוּ וַיִּפְאַרוּ אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, וְאַפְלוּ
 מִנְּקָה הַרְחֹבוֹת וּמִמְנָה עַל הַנְּקִיוֹן צְרִיף "תְּשׁוּמַת
 לֵב", שְׁיִשְׁבְּחוּ וַיִּפְאַרוּ אֶת מַעֲשָׂיו, וְכֹל זֶה בָּא לוֹ
 לְאָדָם שֶׁעֵדִין רְחוֹק מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, וּמְכַל שְׁכֵן וְכֹל
 שְׁכֵן מִי שֶׁעֵדִין רְחוֹק לְגַמְרֵי, וְאִינוּ מְקִיִּים לַעֲת עֲתָה אֶת
 מִצְוֹתָיו יִתְבַּרֵךְ, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נִחְשֵׁף וְנַעֲלָם וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ
 הָאוֹר אֵין סוּף לְגַמְרֵי, הוּא צְרִיף בְּיוֹתֵר לְתְּשׁוּמַת-לֵב;
 וְעַל-כֵּן רְאֵה, אֲהוּבֵי, בְּנֵי, מֵה לְפָנֶיךָ, וְהַדְּבֵק עֲצֻמָּךְ
 בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְתִשְׁתַּדֵּל לְקִיִּים אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הַמוֹבְאֹת
 בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, אֲשֶׁר הֵן מִקְשָׁרוֹת וּמַחְבְּרוֹת וּמְאַחֲדוֹת
 אֶת הָאָדָם הַגִּשְׁמִי וְהַחֹמְרִי עִמוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה
 יִתְרַחֲבוּ מִחֵף וְדַעְתָּךְ, וְלֹא תִצְטָרֵף אֶל הַבְּרִיּוֹת לְקַבֵּל
 מֵהֶם "תְּשׁוּמַת לֵב" אוֹ אֵיזָה שְׁבַח וְהַתְּפָאֲרוֹת, כִּי
 הַמְּאַמֵּין הָאֱמֵתִי בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְדְבוּק בּוֹ יִתְבַּרֵךְ בְּתַמִּימוֹת
 וּבְפְשִׁיטוֹת גְּמוּרָה, הוּא מְלֹא עִם כָּל טוֹב, וְהוּא שֹׁבֵעַ
 רְצוֹן, וְאֵין חֶסֶר לוֹ שׁוּם דְּבָר; אֲשֶׁרִי מִי שֶׁמְכַנִּים
 בְּעֲצָמוֹ יְדִיעוֹת אֱלוֹ, שְׁאֵז יִהְיֶה בֵּן חוֹרִין מִמֶּשׁ, וַיַּעֲבֹר
 אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי רַב הַצְּרוֹת וְהִיסוּרִים, הַקְּטָנוֹת
 וְהַדְּחָקוֹת וְחַלִּישוֹת הַדַּעַת, הַבְּלִבּוּלִים וְהַרְפַּתְקָאוֹת,
 שְׁאָדָם עוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם, הַכֹּל רַק מִחֲמַת שֶׁהוּא
 רְחוֹק מְקִיּוֹם הַמִּצְוֹת בְּשִׁמְחָה, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה נַעֲלָם

וְנִסְתָּר וְנִתְכַפֶּה מִמֶּנּוּ אֹר הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׁמֹזָה
 בָּא, שְׁנִשְׁמָתוֹ צְמָאָה וְרַעְבָּה, וְזֶה מִתְבַּטָּא בְּזֶה שֶׁהוּא
 צָרִיךְ "תְּשׁוּמַת לֵב" מִבְּנֵי-אָדָם, שִׁישְׁבְּחוּ וַיִּפְאַרוּ וַיַּחֲזִקוּ
 אוֹתוֹ, וְעַל-כֵּן אֲשֶׁרִי מִי שֶׁשָּׁב בְּתִשְׁבּוּבָה שְׁלֵמָה, וּמְקַיֵּם
 אֶת מְצֻוֹתָיו יִתְבַּרֵךְ בְּתַמִּימוֹת וּבְכַפְשֵׁיטוֹת גְּמוּרָה, וְנִכְלָל
 בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, שְׂאֵז לֹא יִצְטַרֵךְ "תְּשׁוּמַת לֵב"
 מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם, וְאִדְרָבָה יִתֵּן לְכֻלָּם "תְּשׁוּמַת
 לֵב", וַיַּחֲיֶה אֶת חַיָּיו בְּטוֹב וּבְכַנְעִימִים כָּל הַיָּמִים.

ב.

אַהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! עָלֶיךָ לְדַעַת, כִּי אֵין לְךָ אָדָם
 בְּזֶה הָעוֹלָם שְׂאֵינּוּ צָרִיךְ "תְּשׁוּמַת לֵב", כִּי כִּף הַטְּבִיעַ
 הַקָּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּטַבֵּעַ כָּל אָדָם, שְׁרוּצָה מִשְׁהוּ,
 וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מַה הוּא רוּצָה, וְעַל-כֵּן דָּבָר זֶה מִתְבַּטָּא בְּזֶה
 שֶׁהוּא צָרִיךְ "תְּשׁוּמַת לֵב" מִזְלָתוֹ, וְלִכֵּן אִם אַתָּה רוּצָה
 לְהַצְלִיחַ בְּחַיֶּיךָ, תִּשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אַפְנִים שְׁבַעוּלָם לְתַת
 "תְּשׁוּמַת לֵב" לְכָל בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם מִהַגְדוֹל שְׁבַגְדוּלִים
 עַד הַקָּטָן שְׁבַקְטָנִים, וּבְזֶה תִּצְלִיחַ דְּרַכְךָ כָּל יְמֵי חַיֶּי
 הַבְּלָד, וְתַמִּיד תִּהְיֶה רְגִיל לְתַת מְלָה טוֹבָה לְזוּלָתְךָ,
 וְתִשְׁבַּח וְתִפְאַר אֶת מַעֲשָׂיו יִהְיֶה אִיךָ שִׁיְהֶיָה וַיְהִיָה מַה
 שִׁיְהֶיָה, אַף פַּעַם אֶל תִּבְקֵר אֶת מַעֲשֵׂי זוּלָתְךָ, וְשָׁמֹר אֶת
 עֲצֻמְךָ מְאֹד מְאֹד מִבְּקָרָת, הֵינּוּ לֹא לְהִיּוֹת מִבְּקֵר אֶת

זולתו, ואפלו שיש כשלונות וחסרונות, ראה להסתכל
 על הצד הטוב שיש במעשיו, כי אין דבר שאין בו רע
 ואין דבר שלא יהיה בו טוב, ועל-כן במקום להעיר
 ולבקר את הרע, ראה לתת "תְּשׁוּמַת לֵב" על הטוב
 שבזולתך, ועל-ידי-זה תגביה ותרים ותרחיב את דעתו,
 ובאמת יזכה סוף כל סוף לעשות רק את הטוב והרע
 יפל, לא-כן אם תמיד תבקר את מעשי זולתך, אזי ישאר
 ברע ובכשלון שלו, ולכן העצה הטובה ביותר לכל בר
 ישראל — לתן "תְּשׁוּמַת לֵב" לטוב שבמעשי זולתו,
 ועל-ידי-זה יקנה לעצמו אוהבים ורעים וידידים רבים,
 כי טבעם של בני-אדם להמשיך אל זה שנותן להם
 "תְּשׁוּמַת לֵב", ועל-כן ראה לתן "תְּשׁוּמַת לֵב" לכל
 ברִיָּה, ותמיד תהיה לך איזו מלה טובה בין למנקה
 הרחובות ובין לדור המביא את הדאר, בין לחנוני
 המוכר במפלת ובין לקצב המוכר באיטליז בשר, בין
 למוכר הדלק או למכונאי ובין לפקיד העובד בבנק
 או לפקיד העובד בממשלה וכו' וכו', ואם תתנהג
 בצורה זו — לתת "תְּשׁוּמַת לֵב" לכל אחד ואחד לפי
 מדרגתו ולפי משורתו, אז כלם יאהבו אותך ויעזרו לך,
 לא-כן אם תהיה בקרתי, ותמיד תהיה לך מלה רעה על
 עבודת זולתך, ותמיד יהיה לך להגיב תגובות ולהתלונן
 תלונות, אז תקנה לעצמך שונאים, שישנאו אותך ולא

יוכלו לסבל אותך; על-כן ראה, אהובי, בני היקר מה
 לפגניך, ואם אתה רוצה להצליח בדרך החיים שלך,
 תשתדל לתת "תְּשׁוּמַת לֵב" לכל בריה שבעולם, ותמיד
 תהיה רגיל עם מלה טובה לזולתך, ותשתדל להוריד
 את עצמך אל זולתך, ולשמע אנקתו וכאבו וצערו
 ובעיניו, ועל-ידי-זה תקנה לעצמך אוהבים ואוהדים
 וידידים רבים, כי כלם יאהבו אותך, כי טבעו של האדם
 שרוצה לשמע רק מלה טובה, כי צרות יש לו כבר
 די, ואינו צריך אף אחד שיעמד לו על הראש ויערף
 בקרת על מעשיו; וזכור כלל זה, ואז תצליח דרכך,
 ותעבור את זה העולם בשלום, ובאמת ראה לישוב את
 עצמך, מה אכפת לך לומר מלה טובה לזולתך? ! וכמה
 עולה לשבח ולפאר את מעשי זולתך ולתן לו "תְּשׁוּמַת
 לֵב"? ! הלא בזה אתה מחיה בן אדם, ואצלו יתברך
 מאד מאד חשוב מי שמחזק ומאמץ ומעודד את בניו,
 ושכרו הרבה מאד בשמים, ומה גם שעוד יורש את
 שכרו בזה העולם, כי ימצא לעצמו תמיד רעים וחברים
 וידידים רבים מאד.

ג.

בני היקר! עליך לדעת, כי ביותר אתה צריך
 למסור את נפשך לתן "תְּשׁוּמַת לֵב" לאשתך ולילדיך,

כִּי הֵם תְּלוּיִים בָּךְ, וְהֵם תָּמִיד מְסַתְּפְלִים רַק עָלֶיךָ,
 כִּי אַתָּה הַבֶּעַל וְהָאֵב, וְאֵין לָהֶם אֵל מִי לְפָנוֹת רַק
 אֵלֶיךָ, וְאִם אַתָּה לֹא תִתֵּן לָהֶם "תְּשׁוּמַת לֵב" וְלֹא
 תִדְבֵּר אִתָּם מְלֶה טוֹבָה, מִי יִתֵּן לָהֶם זֹאת?! כִּי הֲלֹא
 הֵם תְּלוּיִים רַק בָּךְ, וְלִכֵּן רָאָה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר,
 לְצִיַּת לִי, וְתִשְׁתַּדֵּל לִתֵּן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְאַשְׁתְּךָ,
 וְתִשְׁמַחָה וְתִחַזְקָה וְתַעֲוֹדְדָה, וְאַף פַּעַם אֵל תִּסְתַּכֵּל
 עַל הַצַּד הָרַע שָׁבָה וְעַל הַכְּשָׁלוֹנוֹת שֶׁבִטְבְּעָה, וְעַל
 הַהֶפְסְדִים וְהַהֲזָקִים שֶׁנִּגְרְמוּ לָךְ עַל יְדֵהָ, אֶלֶּא תִסְתַּכֵּל
 עַל הַצַּד הַטוֹב שָׁבָה, כִּי בְּיָדָי יֵשׁ בָּהּ טוֹב הַרְבֵּה,
 וְאִם תִּתֵּן "תְּשׁוּמַת לֵב" רַק עַל הַטוֹב שָׁבָה, וְתִפְאַרְהָ
 וְתִשְׁבַּחָה עַל מַעֲשֵׂיהָ הַטוֹבִים, אֲזַי מִמִּילָא יִתְבַטֵּל הָרַע
 וְהַכְּשָׁלוֹנוֹת וְהַהֶפְסְדִים וְהַהֲזָקִים, כִּי טַבַּע הָאָדָם —
 כְּשֶׁמְבַקְרִים אוֹתוֹ עַל מַעֲשָׂיו, וּבְכָל פַּעַם עוֹרְכִים
 בְּקֶרֶת עַל מַעֲשָׂיו, עַל-יְדֵי-זֶה נוֹפֵל בְּיָאוֹשׁ, וּמִתְרַשֵּׁל
 בְּהֶכַל, כִּי חוֹשֵׁב שֶׁמִּמִּילָא אֲנִי כֹבֵד לֹא יִצְלַח, וּמִמִּילָא
 אֵינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת אֶת הַטוֹב, כִּי הֲלֹא עַל כָּל פָּרֵט
 וּפָרֵט שָׂאֲנִי עוֹשֶׂה, מְבַקְרִים אוֹתִי וּמְגִיבִים בְּבִטּוּיִים
 דּוֹקְרָנִיִים, וְאִם-כֵּן לָמָּה לִי לְהַמְשִׁיךְ לְהִיּוֹת טוֹב?! וְכֹךְ
 גַּם נִחְרַב הַבַּיִת לְגַמְרִי, כִּי הָאִשָּׁה מְזַנִּיחָה הַכֹּל, מֵאַחַר
 שֶׁהַבֶּעַל תָּמִיד דּוֹקֵר אוֹתָהּ בְּמִלּוֹת בְּקֶרֶת, עַד שֶׁדָּבַר
 זֶה גּוֹרֵם, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, לְגִירוּשִׁין, וְהַכֹּל מִתְחִיל מִפְּנֵי

שָׂאִין רוֹצִים לִתֵּן לָהּ "תְּשׁוּמַת לֵב", וּלְכַבְּדָהּ וּלְיַקְרָהּ וּלְפַאֲרָהּ וּלְשַׁבְּחָהּ עַל מַעֲשֵׂיהָ הַטּוֹבִים, וּבְאַמַּת כָּל זֶה בָּא מִחַמַּת חֶסֶד וְהַדְּעָת, כִּי רַב הַבְּעָלִים הֵם בְּעֶצְמָם שְׂבוּרִים וְרְצוּצִים, וְהֵם עֶצְמָם צְרִיכִים "תְּשׁוּמַת לֵב" מֵהָאִשָּׁה, וְאֶחָד אֵינוֹ מִבֵּין אֶת הַשְּׂנִי, הַבְּעַל אֵינוֹ נוֹתֵן "תְּשׁוּמַת לֵב" לָאִשָּׁה, וְהָאִשָּׁה אֵינָה נוֹתֶנֶת "תְּשׁוּמַת לֵב" לְבַעְלָהּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה מִתְחִילוֹת כָּל הַמְּרִיבוֹת וְהַמְּחַלְקוֹת, עַד שֶׁכָּל הַבַּיִת נִהְרָס וְנִחְרַב לְגַמְרִי, כִּי אֶחָד דּוֹקֵר אֶת הָאֶחָד בְּכַטּוּיִים חֲרִיפִים, עַד שֶׁבָּאִים לְקַלְלוֹת, לְמְרִיבוֹת וּלְמְחַלְקוֹת, וְאֶחָד מְזַלְזֵל בְּזוּלוֹתוֹ, וְהִילָדִים עוֹמְדִים מִן הַצַּד וּמְסַתְּפִים, וְנִשְׁפָּרִים לְגַמְרִי, וְכֵן נִחְרַב כָּל הַבַּיִת, עַד שֶׁעַל-פִּי-רַב נִגְמַר דְּבַר זֶה בְּגֵרוּשֵׁין, וְאֶפְלוּ אֵלוּ שְׂאִינָם יְכוּלִים לְהוֹצִיא מֵהַכַּח אֶל הַפְּעַל הַגְּרוּשֵׁין מֵאִזּוֹ סָבָה שְׁלֵא תִהְיֶה, הֵם מְסֻתּוֹבְבִים שְׂבוּרִים וְרְצוּצִים, וְהַכֹּל הַתְּחִיל מִפְּנֵי שְׁלֵא נָתַנוּ "תְּשׁוּמַת לֵב" אֶחָד לְשְׂנִי, וְעַל-כֵּן רָאָה אֱהוֹבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהִיּוֹת חָכָם, וְאִתָּה תִּתְחִיל בְּדַבָּר זֶה, וְתֵן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְאִשְׁתְּךָ, וּשְׁמַע אֶת תְּלוּנוֹתֶיהָ, שְׁמַתְלוּנָתָהּ הֵן עַל הַיָּלָדִים וְהֵן מֵה שְׁחָסָר לָהּ, וְתִשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּר עַל לְבָהּ, לְחִזְקָהּ וּלְאַמְצָהּ וּלְעוֹדְדָהּ בְּכָל מִינֵי דְבוּרֵי אֲהָבָה וְחִזּוּק, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְרַחַב לְבָהּ וְדַעְתָּהּ, וְהִיא תִּחְזַק וְתַעֲוֹדֵד וְתִאֶמֶץ אוֹתָךְ, כִּי זֶה טָבַע שֶׁל

אָדָם, בְּשָׁעָה שֶׁהוּא שָׁבוּר וְרָצוּן וְנָפוּל בְּעֵינָי עֲצָמוֹ, וְשְׂרוּי בַּחֲלִישׁוֹת הַדַּעַת גְּדוּלָּה, אִם בָּא אֶחָד וּמְחַזְקוֹ וּמְעוֹדְדוֹ וּמְאַמְצוֹ, וּמְפִיחַ בּוֹ רוּחַ חַיִּים, עַל-יַד־זֶה נִתְרַחֶכֶת דַּעְתּוֹ מְאֹד, וְהוּא חוֹזֵר וּמְחַזֵּק וּמְעוֹדֵד אֶת זוּלָתוֹ, כִּי זֶה הַטֵּבַע שֶׁנִּטְבָּע בְּבְרִיאָה, שֶׁכֶּשְׁאֶחָד מְקַבֵּל "תְּשׁוּמַת לֵב" מִמִּישָׁהוּ, הֵהוּא חוֹזֵר וְנוֹתֵן לוֹ "תְּשׁוּמַת לֵב", וּבִיּוֹתֵר סוֹבֵב דְּבַר זֶה בְּבֵיתוֹ שֶׁל אָדָם, כֶּשֶׁאָדָם נוֹתֵן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְאִשְׁתּוֹ, וּמְחַזְקָהּ וּמְעוֹדְדָהּ וּמְשַׁמְחָהּ תָּמִיד בְּכָל מִינֵי מַלִּים טוֹבוֹת, וְאִף פַּעַם אִינוֹ צוֹעֵק עָלֶיהָ, וּמְכַל שֶׁכֵּן שְׂאִינוֹ מְבַקֵּר אֶת מַעֲשֵׂיהָ, אֲזִי נִתְרַחֶכֶים דַּעְתָּהּ וּמְחָהּ, וְחוֹזְרֵת וּמְחַזְקֵת וּמְאַמְצֵת וּמְעוֹדְדֵת אֶת בַּעֲלָהּ, וְאִף פַּעַם אִינָה מְבַקֵּרֵת מַעֲשָׂיו, אֲדַרְבָּה כְּשֵׁישׁ לוֹ כְּשִׁלּוֹן בְּדָבָר כֹּלְשֶׁהוּ, הִיא מְחַזְקֵת אוֹתוֹ וּמְאַמְצֵתוֹ, כִּי לְאִשָּׁה יֵשׁ כַּחוֹת עֲצוּמִים לְחַזֵּק וּלְאַמֵּץ וּלְעוֹדֵד אֶת בַּעֲלָהּ, וְאִם הָיוּ הַנְּשִׂים יוֹדְעוֹת אֶת גְּדוּל כַּחַן שֵׁישׁ בְּהֵן לְחַזֵּק וּלְעוֹדֵד וּלְאַמֵּץ אֶת בַּעֲלִיהֶן, הָיוּ תָּמִיד מְצַלִּיחוֹת בְּחַיֵּיהֶן, אִף מְאַחֵר שְׁעַל-פִּי רֹב לְנָשִׂים יֵשׁ אִפִּי חֶלֶשׁ, וְתַכְף-וּמִיד כְּשֶׁאִינֵן מְקַבְלוֹת אֶת תְּשׁוּמַת-הַלֵּב מִבַּעֲלֵיהֶן, וּמְכַל שֶׁכֵּן כְּשֶׁהַבַּעַל מְבַקֵּר אֶת מַעֲשֵׂיהֶן, אֲזִי הֵן נִשְׁבָּרוֹת לְגַמְרֵי וּמְתִיאֲשׁוֹת וְשׁוֹפְכוֹת אֶת מַר לִבָּן עַל בַּעֲלֵיהֶם, וּמְעִיקוֹת וּמְצִיקוֹת לוֹ מְאֹד, וְאֲזִי הַבַּעַל שֶׁמִּמִּילָא עֲצָבָנִי מִמָּה שֶׁקָּרָה

עֲמוּ כָּל הַיּוֹם בְּעִבּוּדָה, וּמְהַעֲנִיּוֹת וְהַדְחָקוֹת וְהַחֻבּוֹת
שֶׁמִּסֹּבֵב בָּהֶן וְהַשְּׁפָלוֹת שֶׁמִּשְׁפִּילִים אוֹתוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה
הוּא מִתְעַצֵּבֵן וְשׁוֹפֵף בּוֹז עַל אִשְׁתּוֹ, וּמְקַלְלָהּ וְרַב עֲמָה
וּמְצִיקָהּ, וּמְבַקֵּר אֶת מַעֲשֵׂיהָ, וְכִף סוֹבֵב חֲלִילָה —
הָאִשָּׁה מִשְׁפֹּלֶת אֶת בַּעֲלָהּ וְהַבַּעַל מִשְׁפִּיל אֶת הָאִשָּׁה,
וְתָמִיד הֵם רְבִים בִּינֵיהֶם, וְהַבֵּית נִתְהַפֵּף לְגִיּהֲנוּם
מִמֶּשׁ, וְאֶחָד בּוֹרַח מִהַשְּׁנַיִם, עַד שֵׁשׁ, שָׂרַח־מְנָא לְצֹלֵן,
בוֹגְדִים אֶחָד בַּשְּׁנַיִם, אֲשֶׁר הוּא עֶזְרָא חֲמוֹר מְאֹד מְאֹד,
וְקָשָׁה מִנְשֵׂא, וְלִבְסוּף מִי סוֹבֵל? רַק הַיְלָדִים; וְעַל-כֵּן
כָּל אִשָּׁה צְרִיכָה לְהִיּוֹת חֲכָמָה, וְלִהְיוֹת לְהַבִּין אֶת
בַּעֲלָהּ, וְאִז אֶפְלוּ שֶׁבִּאֲמַת לַבַּעַל יִהְיֶה אִפִּי קָשָׁה, וְהוּא
כַּעֲסָן וְעִצְבָּנִי, אִם רַק תִּתֵּן לוֹ תְּשׁוּמַת-לֵב, וְלֹא תַעֲרֹף
בְּקִרְתּוֹ עַל מַעֲשָׂיו וְעַל כְּשָׁלוֹנוֹתָיו, אִז תִּרְאֶה אִיךָ
שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּף לְטוֹבָה, כִּי יִתְרַחֵב לְבוֹ וְדַעְתּוֹ, וְהוּא יִתֵּן
"תְּשׁוּמַת לֵב" לָאִשָּׁה, כִּי זֶה תְּלוּי בְּזֶה, וְעַל-כֵּן שְׁנֵיהֶם
צְרִיכִים לְהִיּוֹת חֲכָמִים וּפְקָחִים הֵן הַבַּעַל וְהֵן הָאִשָּׁה,
וּבְתַחֲלַת נִשְׂוֵאֵיהֶם הֵם צְרִיכִים לְהִתְנַחֵם בִּינֵיהֶם: הֵיּוֹת
שָׂאֲנוּ נִכְנָסִים עֲכָשׁוּ לְחַיִּים מְשִׁתְּפִים, וּמִי יוֹדֵעַ מֶה
וְאִיךָ יַעֲבִרוּ לָנוּ הַחַיִּים, וּבּוֹדְאֵי הַחַיִּים הֵם קָשִׁים
מְאֹד, וּמְלֵאִים נִסְיוֹנוֹת וּמִשְׁבָּרִים רַבִּים, וְלָכֵן אִם יִרְאֶה
הַבַּעַל שֶׁאִשְׁתּוֹ שְׁבוּרָה, וּמְרַגֵּשָׁה אֶת עֲצָמָה נְפוּלָה
וּמְאֻכְזָבֶת, הֲרֵי יַחֲזִיקָה וַיַּעֲזוּדָהּ, וַיִּתֵּן לָהּ "תְּשׁוּמַת

לֵב" הַגְּדוּלָה בְּיוֹתֵר, וַיִּשְׁמֹר אֶת עֲצָמוֹ מִכָּל מִינֵי
 בְּקִרְתָּ לֹא לְבַקֵּר אֶת מַעֲשֵׂיהָ כָּלֵל, וְאֲדַרְבֵּה יִשְׁתַּדֵּל
 לְמַצֵּא רַק אֶת הַטּוֹב שָׁבָה, וּכְמוֹ-כֵן לְהִפְךָ, כְּשֶׁהָאִשָּׁה
 רוֹאֶה שֶׁהַבַּעַל שָׁבוּר וְרָצוּץ, וְסוּבֵל הַשְּׁפָלוּת, וּמְלֹא
 חוֹבוֹת, וּמַצְעָרִים וּמַעֲיָקִים לוֹ, עָלֶיהָ לְחַזְקוֹ וּלְעוֹדְדוֹ,
 וּלְהִרְאוֹת לוֹ אֶהְבָּה יוֹצֵאת מִן הַכָּלֵל, וּלְהִתֵּן לוֹ "תְּשׁוּמַת
 לֵב", וְכֵן אִם בְּנֵי הַזּוּג יֵלְכוּ בְּדֶרֶךְ זֶה, יִצְלִיחוּ מְאֹד, כִּי
 עִם "תְּשׁוּמַת לֵב" אֶחָד לְשֵׁנֵי וְהַבְּנָה הַדְּדִית, יְכוּלִים
 לְבָנוֹת בֵּית בְּרִיא; וְלָכֵן, אֶהוּבֵי, בְּנֵי הַיָּקָר, זָכֹר אֶת כָּל
 דְּבוּרֵינוּ אֵלֶּה, וּתְדַבֵּר וְתַחֲזֹר עָלֵיהֶם עִם אִשְׁתְּךָ, וְתִהְיוּ
 שְׂנֵיכֶם פְּקָחִים וְחַכְמִים לְהִתֵּן אֶחָד לְשֵׁנֵי "תְּשׁוּמַת לֵב",
 וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה לָכֶם בֵּית בְּרִיא, כִּי כְּשֶׁהֵילָדִים רוֹאִים
 שֶׁהַהוֹרִים מְכַבְּדִים אֶחָד אֶת הַשֵּׁנִי, וְנוֹתְנִים "תְּשׁוּמַת
 לֵב" זֶה לְזֶה, עַל-יְדֵי-זֶה הֵם לוֹקְחִים אֶת הַמָּדָה הַזֹּאת גַּם
 לְעֲצָמָם, וּמִתְחִילִים לְהִתֵּן "תְּשׁוּמַת לֵב" גַּם-כֵּן לְזוּלָתָם,
 כִּי טַבֵּעַ הַיְלָדִים שֶׁמְחַקִּים אֶת הַהוֹרִים, כִּי בְּאוֹתָהּ מָדָה
 שֶׁהַהוֹרִים מִתְּנַהֲגִים, כֵּן מִתְּנַהֲגִים הַיְלָדִים, וְעַל-כֵּן
 אִם אַתֶּם רוֹצִים שֶׁהַיְלָדִים יִצְלִיחוּ, וְיִהְיוּ מַצְלָחִים
 בְּחַיֵּיהֶם, רְאוּ לְהִתְחִיל מֵעַצְמְכֶם, וּבְזֶה שֶׁתִּתְּנוּ אֶחָד
 לְשֵׁנֵי "תְּשׁוּמַת לֵב", וְתַעֲזְרוּ זֶה לְזֶה, עַל-יְדֵי-זֶה
 יִהְיֶה בֵּיתְכֶם בֵּית חֵם, וְהַיְלָדִים יִלְמְדוּ מִמַּעֲשֵׂיכֶם,
 וְגַם הֵם יִהְיוּ נֹעֲשִׂים פְּקָחִים וּבַעֲלֵי דַעַת, וַיִּשְׁתַּדְּלוּ

לַתֵּן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְזוּלָתָם, וְלֹא יִזְלְזְלוּ בְּזוּלָתָם כָּלֵל,
 וּמִכָּל שֶׁכֵּן שְׁלֹא יַעֲשׂוּ שׁוּם בְּקִרְתָּ עַל שׁוּם בֶּן אָדָם,
 וְעַל-יְדֵי-זֶה יִצְלִיחוּ מְאֹד בְּחַיֵּיהֶם, אֲךָ הַכֹּל תְּלוּי בְּבִנְי
 הַזּוּג; בְּנִי, בְּנִי, הַשְּׁמֵר, שְׁלִבֵּל יִקְלוּ בְּעֵינֶיךָ דְּבוּרִים
 אֱלוֹ, אֲלֹא תַחַקֵּק אוֹתָם הֵיטֵב עַל לִוְחַ לְבָבְךָ, וְתַחֲזֹר
 בָּהֶם פְּעָמִים אֵין מִסְפֹּר, וְתִשִּׁים לְבָבְךָ עַל דְּבַרְיֵנוּ אֱלוֹ,
 וְאִז תִּצְלִיחַ בְּחַיֵּיךָ, כִּי עָלֶיךָ לְדַעַת, אֲשֶׁר לְהַחֲרִיב
 בֵּית לֹא לֹקַח זְמַן רַב, עַל-יְדֵי בְּקִרְתָּ אַחַת, וְעַל-יְדֵי
 זְלִזּוּל וּדְקִירָה אַחַת, כְּבָר יְכוּלִים לְהֵרֵס אֶת הַבַּיִת, עַד
 כְּדֵי גְרוּשִׁין בְּלִי שׁוּם גְּזֻמָּא, וְלִהְפֹּךְ לְבָנוֹת בֵּית חֵם
 וּמְצֻלָּח, יְכוּל לְקַחַת יָמִים וְשָׁנִים; וְעַל-כֵּן, אֶהוּבִי, בְּנִי
 הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֵה לְרַחֵם עַל עַצְמְךָ וְעַל עֲתִידְךָ
 וְעַל חַיֵּיךָ, רְאֵה לְקַיֵּם הֵיטֵב אֶת דְּבַרְיֵנוּ אֱלֹהִים, וְאֵל
 תְּשַׁלְּיכֶם אַחַר גְּוֶה, וְאַפְלוּ אֱלוֹ שְׁמַתְלוּצְצִים מִדְּבַרְיֵנוּ,
 תִּדַע וְתִזְכֹּר מַה שְּׁאָמַר הַחֲכָם מִכָּל הָאָדָם (מִשְׁלֵי ט, יב):
 "אִם חֲכַמְתָּ חֲכַמְתָּ לָךְ, וְלִצְתָּ לְבַדְּךָ תִּשָּׂא", אִם תִּהְיֶה
 חֲכָם אֲמַתִּי, אִז תּוֹדֶה לְדְבַרְיֵנוּ, וְתִדַע כִּי סוּד הַצְּלַחַת
 הַחַיִּים תְּלוּי בְּתְשׁוּמַת-לֵב שְׁנוֹתָנִים לְאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה
 לְבַעֲלָהּ, וְכֵן תְּשׁוּמַת-הַלֵּב שְׁנוֹתָנִים לְזוּלָתוֹ, וְאִם לִצְתָּ
 — אַתָּה מְתְלוּצְצָן, לְבַדְּךָ תִּשָּׂא — רַק אַתָּה בְּעַצְמְךָ
 תִּסְבֵּל, כִּי אֵינְךָ מְסַדֵּר אֶת אֲפִי אֶחָד, רַק אֶת עַצְמְךָ,
 וְעַל-כֵּן רְאֵה, אֶהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְחֲזֹר הִרְבֵּה בְּדְבוּרִים

אלו, וְהַעֲקֹר שְׁתַּקְיָמָם בְּתַמִּימוֹת וּבְכַפְשֵׁיטוֹת, וְתִשְׁתַּדֵּל לְתֵן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְאַשְׁתָּךְ, וְתַמִּיד תִּדְוֹן אוֹתָהּ לְכַף זְכוּת, וְאַפְלוּ שֶׁהַבֵּית מְהַפֵּךְ וְאִינוּ נָקִי וּמְסַדֵּר, וְהִילָדִים הוֹלְכִים קְרוּעִים וּבְלוּאִים, אֶל תַּעֲרֹךְ בִּקְרַת עַל אֲשֶׁתְּךָ, רַק תִּדְוֹן אוֹתָהּ לְכַף זְכוּת, יַעַן כִּי אֵין לָהּ כַּחַ, וְכָל הַיּוֹם הִיא עִם הַיְלָדִים בְּבֵית, וְהֵם בְּלִי עֵין הָרַע יְלָדִים פְּרָאִיִּים וְשׁוֹבְבִים, כִּי כֵן דִּרְכָם הַבְּרִיאָה שֶׁל יְלָדִים, שְׂיִהְיוּ שׁוֹבְבִים, וְהֵם מְשַׁגְּעִים אֶת אָמִם כָּל הַיּוֹם, עַד שְׂאִין לָהּ כַּחוֹת אֲלֵיהֶם, כִּי הַיְלָדִים יְכוּלִים לְהַתִּישׁ אֶת הַכַּח לְגַמְרִי, וְלִהְיוּצִיא אֶת הָעֲצָבִים מִהָאָדָם; וְעַל-כֵּן לֹא יֵצֵא לָהּ לְסִדֵּר וּלְנִקּוֹת אֶת הַבֵּית וְכוּ', וּבְזֶה שְׁתִּדְוֹן אוֹתָהּ לְכַף זְכוּת, וְתַחֲזִיקָה וְתַעֲוֹדְדָהּ, וּמָה גַם שְׁתִּתֵּן יָד וְתַעֲזֹר לָהּ, עַל-יְדֵי-זֶה יִתְרַחֲבוּ דַעְתָּהּ וּמַחְהָ, וְיִהְיֶה לָהּ יוֹתֵר קָל בַּפֶּעַם הַבָּאָה לְכָל דְּבָר, וְאִם תִּתֵּן לָהּ הַרְבֵּה "תְּשׁוּמַת לֵב", וְתִדְוֶנָה לְכַף זְכוּת, אֲזִי תִרְאֶה אִיךָ שְׁכָל טְבֵעָה יִשְׁתַּנָּה, כִּי הָאִשָּׁה אוֹהֶבֶת "תְּשׁוּמַת לֵב" וּמְלָה טוֹבָה, וְכֵךְ נִכְנָס בָּהּ מֶרֶץ וְרִצּוֹן טוֹב, הֵן לְנִקּוֹת וְהֵן לְבִשָּׁל וְהֵן לְסִדֵּר, מֵאַחַר שֶׁהִיא רוֹאָה שְׁבַעֲלָה מִתִּיחַס אֲלֵיהָ וְנוֹתֵן לָהּ מַחֲמָאוֹת עַל מַעֲשֵׂיהָ, בְּזֶה נִתְרַחֲבִים דַּעְתָּהּ וְרִצּוֹנָה, וְיֵשׁ לָהּ כַּחוֹת עֲצוּמִים לַעֲשׂוֹת דְּבָרִים שְׂאִי אֶפְשֶׁר לַעֲשׂוֹת, כִּי הַכָּל תְּלוּי כָּפִי תְּשׁוּמַת-הַלֵּב וְהַחֲזוּק וְהָעֵדוּד, לֹא-כֵן כְּשֶׁהַבַּעַל בָּא הַבֵּיתָה בְּכַעַס

וּבְרָצִיחָהּ, וּמִתְפָּרַע מְדוּעַ הַבֵּית מְהֵפֵךְ וְאִינוּ מְסֻדָּר
 כָּלֵל? ! מְדוּעַ אֶת עֲצָלָה וְאִינֶךָ עוֹשֶׂה דְבָר? ! וּמְדוּעַ
 כֶּךָ אוֹ כֶּךָ וְכַדוּמָה כָּל מִינֵי צְעָקוֹת שֶׁל "מְדוּעַ", דְבָר
 זֶה שׁוֹבֵר אֶת רוּחָהּ לְגַמְרֵי, וּמְפִילָה לְיָאוֹשׁ, עַד שֶׁהִיא
 מְתִיאֶשֶׁת לְגַמְרֵי מֵהַחַיִּים, וְנֹעֶשֶׂית בְּאֵמַת עֲצָלָה, וְכִבֵּר
 לֹא אֲכַפֶּת לָהּ שׁוֹם דְבָר, עַד שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה נָשִׁים שְׁנוּפְלוֹת
 עַל-יְדֵי-זֶה לְדַכְאוֹן, וְנֹעֶשׂוֹת מְמַרְמְרוֹת מְאֹד; וְעַל-כֵּן,
 אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, רְאֵה לְהִיּוֹת חָכֵם, וְאִם אַתָּה רוֹצֵה
 שִׁיְהִיָּה לָךְ בֵּית חָם וְנֶחֱמָד, וְאִשָּׁה אֶהוּבָה, רְאֵה לְתֵן
 לָהּ "תְּשׁוּמַת לֵב", וְתַעְזֹר לָהּ עִם הַיְלָדִים, וּבְמִקּוֹם
 לְשֶׁאֵל תָּמִיד "מְדוּעַ", אֲמֹר לָהּ עַל כָּל הַזֶּקֶק וְכִשְׁלוֹן
 "לֹא נוֹרָא", וְהַכֵּל יִסְתַּדֵּר, וּבְזֶה תְּפִיחַ בָּהּ רוּחַ חַיִּים
 וְתַעְזֹר לָהּ לְהַצְלִיחַ, וְהַכֵּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וְזִכֹּר דְּבוּרִים
 אֵלּוּ הֵיטֵב כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ, כִּי תִצְטָרֵךְ לָזֶה לְיָמִים הַבָּאִים,
 וְאִם תְּצִיֵת אוֹתִי, אֲזִי תִרְאֶה אֵיזָה גֵן-עֵדֶן יִהְיֶה לָךְ
 עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, וְאִם, חָס וְשָׁלוֹם, תִּהְיֶה חָכֵם בְּעֵינֶיךָ
 וְתִזְרַק אֶת דְּבָרֵינוּ מֵאַחֲרֵי גִוָּף, אֲזִי תִרְאֶה אֵיזָה גִּיהֵנוֹם
 יִהְיֶה לָךְ עוֹד בְּזֶה הָעוֹלָם, עַד שֶׁתִּבְרַח מֵהַבֵּית, רַחֲמָנָא
 לְצַלָּן; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁמְכַנֵּס דְּבוּרִים אֵלּוּ בְּלִבּוֹ וְאֵז טוֹב
 לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ד.

אַהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה לְהַצְלִיחַ עִם
 יְלָדֶיךָ, תִּשְׁתַּדֵּל לַתֵּן לָהֶם "תְּשׁוּמַת לֵב", וְתַמִּיד תּוֹרִיד
 אֶת עֲצֻמָּךְ אֲלֵיהֶם, וְאִפְלוּ שְׁהֵם מְדַבְּרִים בְּקִטְנוֹת כְּדָרְךָ
 הַיְלָדִים, עִם כָּל זֹאת הַטָּה אֲזַנְךָ אֶל דְּבָרֵיהֶם, וְתִשְׁתַּדֵּל
 לַתֵּן לָהֶם "תְּשׁוּמַת לֵב", וְכָל דָּבָר קָטָן שְׁהֵם מְבַקְּשִׁים
 וּמְדַבְּרִים לְפָנֶיךָ, יִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּדָבָר הָעוֹמֵד בְּרוּמוֹ
 שֶׁל עוֹלָם, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִצְלִיחוּ יְלָדֶיךָ מְאֹד, כִּי טַבַּע שֶׁל
 יְלָדִים קִטְנִים, שְׁצָרִיכִים "תְּשׁוּמַת לֵב", כִּי אִם הֵם גְּדֹלִים
 בְּבֵית שְׁנוֹתָנִים לָהֶם תַּמִּיד "תְּשׁוּמַת לֵב", וּמִתְעַנְּנִים
 בְּעֵנִינֵיהֶם, אִזּוֹ הֵם גְּדֹלִים בְּרִיאִים וּמְצַלְחִים, לֹא-כֵן
 כְּשֶׁהָאָבָא אוֹ הָאֵמָא עֲצָבָנִים, וְאִין לָהֶם זְמַן לְיְלָדִים,
 וְכָל שָׂכָן שְׂאִין נוֹתְנִים לָהֶם "תְּשׁוּמַת לֵב", וְכִשְׁהַבֵּן אוֹ
 הַבַּת בָּאִים הַבֵּיתָה לְהַתְּלוּנָן, מְגַרְשִׁים אוֹתָם בְּקַלְלוֹת
 וּבְצַעֲקוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה הֵם גְּדֹלִים אַחֲר־כֵּךְ בְּעֵיתֵי, כִּי
 בְּזֶה שְׁלֹא נוֹתְנִים "תְּשׁוּמַת לֵב" לְיְלָדִים, הֵם גְּדֹלִים
 בְּעֵיתֵי, וְרַב רַבָּם שֶׁל הַיְלָדִים הַבְּעֵיתֵי, זֶהוּ רַק מִפְּנֵי
 שְׁלֹא קִבְּלוּ "תְּשׁוּמַת לֵב" בְּבֵית, רַק צַעֲקוֹת וּקְלָלוֹת
 וְחֲרוּפִים וְגִדּוּפִים הָיָה מְנַת חֶלְקָם כָּל יְמֵי יְלֻדוֹתָם,
 וְאִם-כֵּן אֲשַׁאל אֶתְכֶם, הוֹרִים יְקָרִים, אֵיךְ יְלָדִים כְּאֵלוֹ
 יְכוּלִים לְגַדֵּל בְּלֵי בְּעֵינֵי? הֵן אֵמַת שְׂאֵתָם יְכוּלִים
 לְהַצְטַדֵּק: אִין לָנוּ סְבָלְנוֹת אֲלֵיהֶם, כִּי הֵם מְנַדְּנָדִים

ועולים על העצבים, ומרים ורעים לנו החיים ממילא, כי אנחנו מלאים חובות והשפלות ויסורים מזלתנו, ועל-כן אין לנו סבלנות אל הילדים, ובשביל זה אין אנו נותנים להם "תְּשׁוּמַת לֵב", עם כל זאת עליכם לדעת, כי בנפשכם הדבר, כי מי אינו רוצה לראות ולרוות נחת מהילדים, והם שני דברים ואל תערבו אותם ביחד, הינו הן אמת שיש לכם צרות ויסורים, חובות ועגמת נפש והשפלות ודחקות גדולה, אבל במה הילדים אשמים? ! ואם תפרידו בין שני הדברים, ותשתדלו לא להוציא את העצבים על הילדים, אדרבה תשתדלו בכל מיני אפנים שבעולם לתן להם "תְּשׁוּמַת לֵב", אז תראו איך שתצליחו עם הילדים, כי סך הכל מה שהילדים רוצים זה "תְּשׁוּמַת לֵב", ובפרט בעת שעדין הם בגיל הקטנות, ואפלו אלו הילדים שטבעם טבע רע לעצבן את ההורים, זהו גם-כן רק למשך את תְּשׁוּמַת-לבם אליהם, כי רואים שאין נותנים להם "תְּשׁוּמַת לֵב" בטוב, אזי הם ממררים את חייהם ברע, כדי שההכרח יהיה להורים לתן להם "תְּשׁוּמַת לֵב", וההורים במקום להבין דבר זה, הם מתעצבנים יותר על הילדים, ומתחילים להכות אותם על ימין ועל שמאל, ולקלל אותם ולגרשם ולרחקם ולסלקם מהבית, וכך הילדים מתהפכים להיות יותר רעים, ומציקים יותר

ויותר להורים, וכך חוזר חלילה, והכל מפני שאין להורים שכל ודעת להוריד את עצמם אל הילדים, ולתן להם "תְּשׁוּמַת לֵב", כי כל מה שהמדרגה יותר קטנה, היא צריכה יותר "תְּשׁוּמַת לֵב", ועל-כן ראוי להשתדל לתן "תְּשׁוּמַת לֵב" לילדים, ואז תראו איך יגדלו בריאים בשכלם ובדעתם, ויצליחו מאד בחייהם, ותרוו מהם רב נחת, ויהיה לכם במה להתגאות עמהם, והכל רק הודות לכך, שהורדתם את עצמכם לילדיכם, וכשֶׁהיו עוד קטני קטנים נתתם להם "תְּשׁוּמַת לֵב" אמתית, ותדעו שרק בזה תלוייה הצלחת הילדים, כי הם צריכים "תְּשׁוּמַת לֵב" יותר מכלם, כי אין להם אל מי לפנות רק אל הוריהם, וכשאין ההורים מתפנים אליהם, אז הם נשברים לגמרי, והתוצאות הן מאד חמורות בין בגשמי ובין ברוחני; ועל-כן, אהובי, בני היקר, ראה להחזיר דבר זה בך ובאשתך, שהילדים צריכים "תְּשׁוּמַת לֵב", ותשתדלו רק לתת להם אֶזֶן קשבת בשעה שהם מתלוננים, ותבטיחו להם שהכל יסתדר, ואז במלה אחת אתם יכולים לשנות אותם לגמרי, ותדעו שזהו כָּלֵל גדול בחנוך הילדים, ואל יקל דבר זה בעיניכם, ואז באמת תצליחו עמהם.

ה.

בְּנֵי הַיֶּקֶר! אִם אַתָּה עוֹסֵק בְּחֲנוּף, עֲלִיף לְדַעַת,
כִּי כָלֵל גְּדוֹל בְּחֲנוּף הַיְלָדִים הוּא לִתֵּן "תְּשׁוּמַת לֵב"
לְכֹל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד, וְאֵל יִהְיֶה נֶקֶל בְּעֵינֶיךָ דָּבָר זֶה,
כִּי עֲתִידִם וְהַצְּלַחְתֶּם שֶׁל הַתַּלְמִידִים הֵם בְּיַדְךָ, כִּי כָל
תַּלְמִיד וְתַלְמִיד שֶׁמִּקְבֵּל אֶת "תְּשׁוּמַת לֵב" רַבּוֹ וְאַהֲבָתוֹ
וְקִרְבָּתוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְצַלִּיחַ מְאֹד, הֵן בְּלַמּוּדוֹ
וְהֵן בְּמַדּוּתוֹ, לֹא-כֵן כְּשֶׁהַמְּחַנֵּף מִתְרַשֵּׁל, וְאִינוּ נוֹתֵן
"תְּשׁוּמַת לֵב" לְכֹל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד בִּיחִידוֹת, וּמְכַל שְׂכָן
כְּשֶׁמִּתְחִיל לְזַלְזֵל בְּאִיזָה תַּלְמִיד, וּמִשְׁפִּילוֹ בְּהַשְׁפָּלוֹת
בְּתוֹךְ הַכֶּתֶה בֵּין שְׂאֵר הַיְלָדִים, עֲלִיף לְדַעַת, כִּי מְחַנֵּף
כְּזֶה הוּא רוֹצֵחַ נַפְשׁוֹת מִמֶּשׁ, כִּי תַלְמִיד שֶׁלֹּא נוֹתֵן
לוֹ אֶת תְּשׁוּמַת-הַלֵּב הָאֲמִתִּית, וּמְכַל שְׂכָן כְּשֶׁמִּשְׁפִּילִים
אוֹתוֹ בְּצוּרָה קָשָׁה בֵּין שְׂאֵר הַתַּלְמִידִים, עַל-יְדֵי-זֶה
הוֹרְסִים אוֹתוֹ, וְנֹעֵשֶׂה נֹכַח בְּנַפְשׁוֹ לְכֹל הַחַיִּים, וְרוֹאִים
הַיּוֹם שֵׁשׁ מְחַנְּכִים כְּאֵלֶּה, אֲשֶׁר הָיָה רְאוּי לָהֶם יוֹתֵר
לְעַבֵּד בְּכַבִּישׁ אוֹ לְעַבֵּד בְּעִבּוּד נַקְיוֹן אוֹ בְּאַסְפַּת הַזָּבֵל
מִהֶרְחֹבוֹת, מֵאֲשֶׁר לֵהִיּוֹת מְחַנְּכִים, כִּי מִי שֶׁמְזַלְזֵל
וּמִשְׁפִּיל אֶת תַּלְמִידוֹ בְּרַבִּים, וְדוֹקְרֵם בְּדַקִּירוֹת, וּמְבַקֵּר
אֶת מַעֲשֵׂיהֶם, וְעוֹשֶׂה מֵהֶם צְחוּק בֵּין שְׂאֵר הַתַּלְמִידִים,
הוּא רוֹצֵחַ מִמֶּשׁ, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה הוּא הוֹרֵס אֶת הַיְלָד
אוֹ הַיְלָדָה, וְאוּי לוֹ וְאוּי לְנַפְשׁוֹ עַל הַרְצִיחוֹת וְעַל

הַחֲבָלוֹת שֶׁעוֹשֶׂה בַּיָּלָדִים, כִּי מִחֲנֹךְ אֲמַתִּי צָרִיךְ לְדַעַת, שְׂכָל יֶלֶד וַיִּלְדָּה הֵם אוֹצֵר נִפְלָא, וַיְכוּל לְצַמַּח לְאֵילָן יָפֵה וּלְהוֹצִיא פְּרוֹת נְחֻמְדִּים עֲרָבִים וּמְתָקִים לַחֵף, כִּי הַכֹּל תְּלוּי בַּיָּדֵי הַמְּחַנֵּךְ, אִם הוּא נוֹתֵן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְתַלְמִידִים, וְאֵף פַּעַם אֵינוֹ דוֹקֵר אוֹתָם בְּדַקִּירוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן שְׂאִינוֹ מִבְּקֵר אוֹתָם בְּבִקְרַת שֶׁל הַשְּׁפָלוֹת, וְאֵינוֹ מְבַזֵּה אוֹתָם בְּרַבִּים, עַל-יְדֵי-זֶה יִצְלִיחַ הַתְּלָמִיד מְאֹד מְאֹד בֵּין בְּמַדוּתוֹ וּבֵין בְּלַמּוּדוֹ, לֹא-כֵן מְחַנֵּךְ רַע, שֶׁמְחַרֵּף וּמְגַדֵּף וּמְשַׁפִּיל אֶת הַתְּלָמִיד בְּרַבִּים, וְהוּא תְּמִיד עוֹרֵךְ דְּבָרֵי בִקְרַת וְהַשְּׁפָלָה עַל כַּמָּה תְּלָמִידִים מִבֵּין כָּל הַשָּׂאָר, וְעוֹשֶׂה הַפְּרָשׁ בֵּין תְּלָמִיד לְתְּלָמִיד, עַל-יְדֵי מַעֲשָׂיו הָרָעִים הוּא גוֹרֵם פְּגַע נִפְשֵׁי לְתְּלָמִיד, וְזֶה יִשְׁאִיר בּוֹ מוּם לְכָל הַחַיִּים; וְעַל-כֵּן, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה עוֹסֵק בְּחֲנוּךְ, רְאֵה לְמַסֵּר אֶת עֲצֻמְךָ לְגַמְרֵי בְּחֲנוּךְ הַיָּלָדִים, וְתִשְׁתַּדֵּל לַתֵּן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְכָל תְּלָמִיד וְתְּלָמִיד, וְאַל תִּשְׁנֶה בֵּין תְּלָמִיד לְתְּלָמִיד, וְאַל תּוֹצִיא תְּלָמִיד אֶחָד מִבֵּין כָּל הַתְּלָמִידִים לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ אֵיזוֹ יִשׁוּת וּמַצִּיאוֹת, כִּי בְּזֶה אַתָּה הוֹרֵס אֶת שְׂאָר הַתְּלָמִידִים, אֲלֹא עָלֶיךָ לְדַעַת, כִּי כָּל תְּלָמִיד וְתְּלָמִיד צָרִיךְ לְהִיּוֹת יְחִיד אֲצִלְךָ, וְתַתֵּן לוֹ אֶת תְּשׁוּמַת-הַלֵּב הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁהוּא צָרִיךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה תִּצְלִיחַ עִם כָּל הַתְּלָמִידִים, וְכָלֵם יֵאָהֲבוּ אוֹתְךָ, וַיִּזְכְּרוּ אוֹתְךָ כָּל יְמֵי

חַיִּיהֶם, שְׁהִיָּה לָהֶם מוֹרָה וּמַחֲנֶנֶךָ מֵיַחַד בְּמִינוֹ, נִפְלֵא
 מִמֶּשׁ, לֹא-כֵן אִם תִּשְׁפִּילִם וְתִהְרָסִם בְּרַבִּים, לֹא יוּכְלוּ
 לְמַחֵל לָךְ כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶם, וּבְאַמַּת הַצֶּדֶק עִמָּהֶם, כִּי
 חַיֵּי הַיְלָדִים תִּלְוִיִּים בְּיַדֵּי הַמַּחֲנֶנֶךָ, וְעַל-כֵּן עַל מְנַהֵל
 בֵּית-הַסֵּפֶר אוֹ הַחֶדֶר לַעֲמֹד עַל הַמְשָׁמֵר בְּדָבָר זֶה
 מְאֹד מְאֹד, וְאִם רוֹאֵה שְׂמַחֲנֶנֶךָ כְּלִשְׁהוֹ אוֹ מוֹרָה פְּלוּנִי
 מִשְׁפִּיל אֶת תִּלְמִידָיו וּמְחַרְפֵּם וּמְבַזֵּם בְּרַבִּים, וְאִין לוֹ
 סְבָלְנוֹת אֲלֵיהֶם, וּמְכַל שֶׁכֵּן שְׂאִינוֹ נוֹתֵן שׁוּם "תְּשׁוּמַת
 לֵב" לְתִלְמִידִים, עֲלִיו לְסַלְקוֹ מִבֵּית הַסֵּפֶר אוֹ מִהַחֶדֶר,
 כִּי אִינוֹ רְאוּי לְהִיּוֹת מְלַמֵּד וּמַחֲנֶנֶךָ כָּלֵל, כִּי הוּא סֶתֶם
 רוֹצֵחַ נַפְשׁוֹת, וְדָבָר זֶה גְלוּי וְיָדוּעַ וּמְפָרָסִם לְכָל, כִּי כָּל
 אֱלוֹ הַיְלָדִים שְׁהִיוּ לָהֶם מְחַנְכִּים אֲמִתִּיִּים, וְנִתְּנוּ לָהֶם
 תְּשׁוּמַת לֵב, וּמְסָרוּ אֶת עֲצָמָם בְּעִבּוּר חֲנוּכָּם בְּמִסִּירוֹת
 אֲבָהִית, עַל-יְדֵי-זֶה גָּדְלוּ וְהִצְלִיחוּ מְאֹד מְאֹד בְּחַיֵּיהֶם,
 לֹא-כֵן אִם הָיוּ לָהֶם מְחַנְכִּים מְקַלְקְלִים, וְהָיוּ עֲצָבָנִיִּים
 וְכַעֲסָנִיִּים מְאֹד, וְלֹא הִיָּתָה לָהֶם סְבָלְנוֹת אֶל הַיְלָדִים,
 וּמְכַל שֶׁכֵּן שְׁלֹא נִתְּנוּ לָהֶם "תְּשׁוּמַת לֵב", וּמְכַל שֶׁכֵּן
 וְכָל שֶׁכֵּן שְׁהִשְׁפִּילוּ אוֹתָם בְּרַבִּים, וְעַל כָּל דָּבָר קִטְּן
 עָשׂוּ לָהֶם בְּקִרְתָּ וְדָקְרוּ אוֹתָם בְּדַקִּירוֹת שֶׁל מְלִים קָשׁוֹת,
 וּמָה גַם שְׁהִכּוּ אוֹתָם מִכּוֹת אַכְזָרִיּוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה גָּרְמוּ
 לְקַלְקוּל נַפְשִׁי, וְהִרְסוּ אוֹתָם לְכָל יְמֵי חַיֵּיהֶם; וְזָכַר כָּלֵל
 זֶה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה עוֹסֵק בְּחֲנוּךְ, כִּי זֶה

הַיְסוּד וְהַעֲקָר בְּחֲנוּף הַיְלָדִים, לְהוֹרִיד אֶת עֲצָמוֹ אֲלֵיהֶם
 בְּאַהֲבָה גְדוֹלָה מְאֹד, וְלִתֵּן "תְּשׁוּמַת לֵב" לְכָל תַּלְמִיד
 וְתַלְמִיד בְּלִי יוֹצֵא מִן הַכֶּלֶל, וַיְהִי יָקָר וְחָשׁוּב בְּעֵינָיו
 כָּל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד בְּנִפְרָד, כְּאִלוֹ אֵין לוֹ בְּכַתֵּה זֶה רַק
 הַתַּלְמִיד הַזֶּה, כִּי כִּף צָרִיף לְמָסוֹר אֶת עֲצָמוֹ עַל כָּל
 תַּלְמִיד וְתַלְמִיד, וְלִתֵּן לוֹ "תְּשׁוּמַת לֵב", וְאִז יִצְלִיחוּ
 הַתַּלְמִידִים מְאֹד בְּלַמוּדֵיהֶם וּבַמַּדוּתֵיהֶם, וְכֻלָּם יֵאָהָבוּ
 אֶת הַמְּחַנֵּף הַזֶּה; אֲשֶׁר־י הַמְּחַנֵּף שְׂמֵכָנִים אֶת דְּבוּרֵים
 אֵילוֹ בְּתוֹךְ לְבוֹ, וּמִתְנַהֵג בְּצוּרָה כְּזוֹ לְתַת "תְּשׁוּמַת לֵב"
 לְכָל תַּלְמִיד וְתַלְמִיד בְּנִפְרָד, וַיִּזְהַר וַיִּשְׁמַר מְאֹד מְאֹד
 לֹא לְהַעֲלִיב וְלֹא לְהַשְׁפִּיל אֶת הַתַּלְמִידִים בְּרַבִּים בֵּין
 שָׂאָר הַיְלָדִים, וְכָל שְׂפָן שְׂלֹא יִכֶּה אוֹתָם מְכוֹת אַכְזָרִיוֹת,
 וַיּוֹצִיא עֲלֵיהֶם אֶת הַעֲצָבִים שְׁלוֹ, כִּי אִז יִצְלִיחַ מְאֹד
 עִם תַּלְמִידָיו, וְשָׂמוּ וְזָכְרוּ הַטּוֹב יִשְׂאָר בֵּינֵיהֶם כָּל יְמֵי
 חַיֵּיהֶם.

.ו.

צָרִיף שְׂתַדַּע, אָהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי כָל מֶה שְׂאָדָם
 מְכַנֵּים בְּעֲצָמוֹ יוֹתֵר יְדִיעַת אֲמַתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרַךְ,
 וַיּוֹדַע אֲשֶׁר אֵין בְּלַעְדָּיו יִתְבָּרַךְ כָּלֵל, וּמִשְׁתַּדֵּל לְקַיֵּם אֶת
 מְצוּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ הַכְּתוּבוֹת בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה, עַל-יְדֵי-זֶה
 נִשְׁלַמַת דַּעְתּוֹ, וְהוּא מוֹכֵן לַעְזוֹר לְכָל אַחַד וְאַחַד, וְנוֹתֵן

לו "תְּשׁוּמַת לֵב", כִּי הָעֵקֶר תְּלוּי כְּפִי רֹחַב הַדַּעַת, כִּי מִי
 שֶׁשָּׁלַם בְּדַעְתּוֹ, הוּא תָּמִיד מְשַׁפֵּיעַ וְלֹא מְשַׁפָּע, לֹא-כֵן
 מִי שֶׁהוּא בְּחֶסְרוֹן הַדַּעַת, הוּא תָּמִיד מְחַפֵּשׁ "תְּשׁוּמַת
 לֵב" מִזְלָתוֹ, וְכִשְׂאִינוּ מִקְבֵּל אֶת תְּשׁוּמַת-הַלֵּב, אֲזִי
 נִשְׁבֵּר לְגַמְרִי, שָׁזֶה כָּלֵל הַצָּרוֹת וְהִיסוּרִים וְהַמְרִירוֹת
 וְהַבְּעִיּוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּזֶה הָעוֹלָם,
 מֵאַחַר שֶׁאִינוּ מְכַנִּיס בְּדַעְתּוֹ אֲמַתַּת מְצִיאֹתוֹ יְתִבְרָךְ,
 וְרַחוּק מִמֶּנּוּ יְתִבְרָךְ לְגַמְרִי, רַחֲמָנָא לְצַלָּן, וְלֹא מְקִיִּם
 אֶת הַמְצוּוֹת בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵב, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִקְטְנַת
 הַדַּעַת וְהַשִּׁכְּל, עַד שֶׁמְחַפֵּשׁ "תְּשׁוּמַת לֵב" מִזְלָתוֹ,
 וְתָמִיד רוֹצֵה לְדַעַת מֶה יֵשׁ לְחַבְרוֹ לֹמַר וּלְהַגִּיב לְגַבְיּוֹ,
 וְכִשְׂרֵק שׁוֹמֵעַ שֶׁזְּלָתוֹ מְזֻלָּזל בּוֹ, וּמְכַל שֶׁאִינוּ נוֹתֵן
 לוֹ "תְּשׁוּמַת לֵב", אֲזִי נִשְׁבֵּר וְנִהְרָס לְגַמְרִי וְנִעְשָׂה לוֹ
 מֵר מְאֹד בְּחַיִּים, וּמִשָּׁם מִתְחִילִים כָּל הַכְּשָׁלוֹנוֹת שֶׁלוֹ,
 כִּי עֵקֶר הַכְּשָׁלוֹן שֶׁל הָאָדָם הוּא רַק כְּשִׂצְרִיף לְזוּלָתוֹ,
 וּמְחַכֶּה לְתְּשׁוּמַת-הַלֵּב שֶׁלוֹ, וְכִשְׂאִינוּ מִקְבֵּלוֹ, אֲזִי נִשְׁבֵּר
 לְגַמְרִי, לֹא-כֵן מִי שֶׁזוֹכֶה לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּחַי הַחַיִּים,
 וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין בְּלִעְדָּיו יְתִבְרָךְ כָּלֵל, וְהַכֵּל לְכֹל אֱלֻקוֹת
 גָּמוּר הוּא, וְאֵין בְּעוֹלָם רַק הַקְּדוּשׁ-כְּרוּף-הוּא בְּעַצְמוֹ,
 וְעֵקֶר הַתְּכֵלִית הִיא רַק לְחֹזֵר בְּתְּשׁוּבָה אֲמַתִּית אֵלָיו
 יְתִבְרָךְ, וּלְקִיִּם אֶת מְצוּוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת, שֶׁצָּוָה אוֹתָנוּ
 בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה, עַל-יְדֵי-זֶה זוֹכֶה לְהִרְחֵב הַדַּעַת

וּלְגַדְלוֹת הַמַּחֲזִין, וְאֵינּוּ צָרִיךְ שׁוּם "תְּשׁוּמַת לֵב" מִשׁוּם
 בְּרִיָּה שְׁבַעֲעוֹלָם, אֲדַרְבָּה הוּא יְכוּל לְתַן לְכָל הָעוֹלָם
 כְּלוּ "תְּשׁוּמַת לֵב", כִּי נַעֲשֶׂה מִשְׁפִּיעַ וְלֹא מִשְׁפָּע;
 אֲשֶׁרִי מִי שְׁזוֹכָה לְהַכְנִיס בְּעֶצְמוֹ אֲמוּנָה פְּשׁוּטָה זוֹ,
 לִידַע שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְחַיֶּה וּמְהַיָּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל
 הַבְּרִיָּאָה כְּלָה, וְאֵנּוּ תְלוּיִים וְעוֹמְדִים רַק בְּיָדוֹ יִתְבַּרֵךְ, כִּי
 רַק הוּא יִתְבַּרֵךְ מַעֲשִׂיר וּמַעֲנִי, מִשְׁפִּיל וּמְרִים, וְעַל-כֵּן
 יוֹתֵר טוֹב לְבָרַח תָּמִיד אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, מֵאֲשֶׁר לְלַכֵּת
 וּלְבַקֵּשׁ "תְּשׁוּמַת לֵב" מִבְּנֵי-אָדָם; לְזֹאת רָאָה, אֱהוֹבִי,
 בְּנֵי הַיָּקָר, לְהַרְגִּיל אֶת עֶצְמָךְ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבַּרֵךְ כְּאֲשֶׁר
 יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוֹ וְהִבֵּן אֶל אָבִיו, וְכָל מֵה שֶׁאַתָּה
 צָרִיךְ בֵּין בְּגִשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחֲנִי תָבוֹא וְתִשְׁיַח וְתִסַּפֵּר
 רַק אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, וְתִשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשְׁךָ לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ, כִּי
 רַק הוּא יִתְבַּרֵךְ יְכוּל לְעֶזֶר לְךָ, וְאַתָּה תְלוּי רַק בְּיָדוֹ,
 וּכְשֶׁתִּתְבַּרְרְנָה לְךָ יְדִיעוֹת אֱלוֹ, אֲזוּ לֹא תִצְטָרֵךְ לְשׁוּם
 טוֹבוֹת מִבְּנֵי-אָדָם, וּמִכָּל שְׂכָן לֹא תִצְטָרֵךְ שׁוּם "תְּשׁוּמַת
 לֵב" שֶׁל אָף אֶחָד, מֵאַחַר שֶׁאַתָּה דְבוּק בְּחֵי הַחַיִּים בּוֹ
 יִתְבַּרֵךְ, וְדִיקָא עַל-יְדֵי-זֶה תִמְשִׁיךְ עַל עֶצְמְךָ עֲרֻבוֹת,
 יְדִידוֹת, נְעִימוֹת, זִיו, חַיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ וְעוֹלָמְךָ
 תִרְאֶה בְּחַיֶּיךָ, וְתִירַשׁ עוֹלָם הַבָּא בְּעוֹלָם הַזֶּה; אֲשֶׁרִי
 מִי שֶׁשָּׂם דְּבָרֵינוּ אֵלֶּה הַמוֹעֲטִים בְּכַמוֹת וּרְבִים בְּאִיכוֹת

קפא

תְּשׁוּמַת לֵב

אֵל לְבוֹ, וְאִז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים, כִּי יִזְכֶּה לְעֵבֶר אֶת זֶה
הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם וּבְאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה וּבְטוֹב לְקַבֵּל.

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

ענה ואמר: חזקו ואמצו כל המיחלים לה'. כל המיחלים דיקא, אפלו אם אינכם זוכים לשום קדושה ועבודה, חס ושלום, רק מיחלים לבד, אף-על-פי-כן חזקו ואמצו ואל תפלו משום דבר שבעולם יהיה איך שיהיה כמבאר מזה בדברינו כמה וכמה פעמים (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימן מח). ויותר מזה צריך כל אחד ואחד לחזק את חברו לבל יפל בדעתו משום דבר שבעולם. ואפלו אם הוא יודע בעצמו שהוא כמו שהוא, אף-על-פי-כן יחזק את חברו, כי את חברו בקל יותר לחזק מלחזק את עצמו, כי אין חבוש מתיר את עצמו וכו' (ברכות ה:), פי אין רעה גדולה מנפילה. וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה מב.) לענין מלחמה הגשמיות על פסוק: אל תיראו ואל תערצו וכו' (דברים כ, ג), אל תיראו משפעת הקלגסים ואל תערצו מקול הקרנות וכו', שכל הדברים האלה עוברים על מי שחפץ לכנס בעבודת ה', שפמה מיני מלחמות ופחדים ושפעת הקלגסים וקול הקרנות וכו' וכו' עוברים על כל אחד ואחד, וכמבאר בדברינו מזה (עין לקוטי-הלכות, גלות, הלכות: ג, ט), וצריך לעמוד על עמדו לבלי להניח את מקומו בשום אפן בעולם ולצפות לישועה תמיד, ולבלי להתרחק ולנוס ממנו יתברך, חס ושלום, וכמו שאמרו חכמינו ז"ל (סוטה מד:) לענין מלחמה, שתחלת מפלה ניסה, רחמנא לצלן, פי אנה מפניך אברח, אם אסק שמים שם אתה ואציעה שאול הגה וכו' (תהלים קלט, ח), כי השם יתברך בכל מקום, פי צריכין להיות עקשן גדול בעבודת ה', כמבאר בדברינו, עין שם (לקוטי-מוהר"ן, חלק ב', סימנים: מח, נא). וכשיזכה לבלי להפיל את חברו, אף-על-פי שידע בעצמו שהוא רחוק מעבודתו, אדרבה יחזקו בכל מיני התחזקות ויחיהו וישיבהו בכל מיני דבורים המשיבין את הנפש וכו', על-ידי-זה יכול להיות שאחר-כך יזכה גם הוא לחזר ולשוב לעבודת ה' על-ידי-זה.

(שיחות-הר"ן, סימן קכ)

קונטרס

תן תודה

יבאר מעלת האדם הזוכה להרגיל עצמו לתן תמיד תודה
להקדוש-ברוך-הוא על כל החסדים והרחמים הגמורים
שעשה עמו, ואפלו בתקף צרותיו ומצא הרחבות, ועל-
ידי-זה ישפע עליו שפע אור זיו שכונת עזו יתברך.

*

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון,
בוצינא קדישא עלאה, אדונינו, מורנו ורבונו,
רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו.

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אניס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו,

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, כתובים ומאמרי חכמינו
הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש.

*

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא "ש נ"י אָמַר, כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל צְרִיף
לְהַרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְתַן תּוֹדָה לְהַקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל מָה שֶׁהוּא נוֹתֵן לוֹ.
וְסֵפֶר רַבְּנֵי ז"ל, כְּשֶׁהָיָה יֶלֶד קָטָן, הֵיטָה
דָּרְכוֹ לְתַן תּוֹדָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל
כָּל פֶּרֶט וּפְרֵט, וְעַל כָּל מָה שֶׁנִּתֵּן לוֹ
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְאָכֹל, כְּגוֹן: לֶחֶם
וּיְרֻקוֹת וּבֶשֶׂר וְכוּ' וְכוּ', וּפְרֵט כָּל דְּבַר
לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ, וְנִתֵּן לוֹ תּוֹדָה מְלַבֵּד בְּרִפְת
הַמְּזוֹן שֶׁבָרַךְ. וְסִיִּים מוֹהֲרָא "ש נ"י, שֶׁזֶה
מְרָאָה טַהַר לֵב בַּר יִשְׂרָאֵל.

(אמרי מוהרא"ש, חלק ב', סימן תפו)

קונטרס

תַּן תּוֹדָה

.א

צָרִיךְ שְׁתַּדַּע, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם
עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִשְׁבָּרִים וְגַלִּים, עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת,
וְאֲשֵׁרִי מִי שְׁמַחֲזִיק מְעַמָּד, וְעַקֵּר הָעֵצָה לְהַחֲזִיק מְעַמָּד
בְּזֶה הָעוֹלָם הוּא — עַל-יְדֵי שְׂאָדָם מְרַגֵּיל אֶת עֲצָמוֹ
לְתַן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים
וְהַרְחָמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הֵן
אֲמַת שֶׁעֲכָשׁוּ עוֹבְרִים עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסּוּרִים גְּדוֹלִים
עַד מְאֹד, וּמְרִים וּמְרוּרִים לְךָ הַחַיִּים, עִם כָּל זֹאת
בְּזֶה שֶׁתְּרַגֵּיל אֶת עֲצָמְךָ לְתַן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהַרְחָמִים הַגְּמוּרִים שֶׁכָּבַר
עָשָׂה עִמָּךְ, כִּי אֵיךְ שֶׁהוּא אִם רַק תְּחַפֵּשׂ וּתְבַקֵּשׁ
בְּעֲצָמְךָ תִּמְצָא שֶׁכָּבַר עָשָׂה עִמָּךְ הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא

הרבה חסדים ורחמים גמורים, ואפלו עכשו שפכי
מרירות צרותיך ויסוריך הגדולים, נדמה לך כאלו אבד
מנוס ותקנה ממך, וכאלו אף פעם בחייה לא ראית טוב,
עם כל זאת אם רק תחפש ותבקש בעצמך, אז תמצא
שהקדוש-ברוך-הוא כבר עשה עמך הרבה חסדים
ורחמים גמורים, ויש בני-אדם הסובלים בזה העולם
צרות ויסורים פי כמה ממה שאתה סובל, ועל-כן אם
רק תתחיל לחפש בעצמך את הטוב שכבר עשה עמך
הקדוש-ברוך-הוא, ותרגיל את עצמך להודות ולהלל
לו יתברך, אז תראה איך שיתרחב לך לבך לקבל כל
הבא עליך בחסד וברחמים, ורבנו ז"ל אמר: כשאדם
הוא בצער גדול מאד, ועובר עליו מה שעובר, אם הוא
תמיד מקדים פני כל אדם בפנים שוחקות, וכששואלים
אותו מה אתך? הוא משיב: ברוך השם, הכל בחסד
גדול, אז אומרים בשמים: אדם שהוא מסבב כל-כף
בצרות וביסורים, ועוברת עליו כל-כף הרבה מרירות,
ועם כל זאת הוא אומר, שהכל בחסד גדול, עכשו
נראה לך, מהו באמת חסד, ומשפיעים עליו חסדים
ורחמים גמורים, לא-כן אם האדם מרגיל את עצמו
להתאנח תמיד על מצבו הקר, ותמיד הוא בוכה
ומתעצבן, וכששואלים אותו: מה מצבך? הוא משיב:
רע ומר מאד, אז אומרים בשמים: זה נקרא רע? אנחנו

נִרְאָה לָךְ מַה זֶה רַע, רַחֲמָנָא לְצַלָן, וּמִתְחִילִים לַעֲבוֹר
עָלָיו צְרוּת וְיִסּוּרִים וּמְרִירוֹת כְּאֵלוֹ, שְׁלֵא חָלַם עֲלֵיהֶם;
וְעַל-כֵּן רָאָה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיֶּקֶר, לְהַרְגִיל אֶת עֲצֻמָּךְ
מִכָּאן וּלְהַבִּיא לְתַן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
עַל כָּל הַחֲסָד חָנָם שְׁעָשָׂה עִמָּךְ, וְאַף שְׁנַדְמָה לָךְ כְּאֵלוֹ
אֲבָד מְנוּס וְתַקְנוּה מִמָּךְ, וּכְאֵלוֹ אֵף פְּעַם כְּבָר לֹא תִרְאָה
טוֹב, עִם כָּל זֹאת רָאָה לְהַרְגִיל אֶת עֲצֻמָּךְ לְתַן תּוֹדָה
וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִז תִּרְאָה אֵיךְ שְׁבַמְשֵׁךְ
הַזְמַן הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, כִּי בְּזֶה שְׁאָדָם מְרַגֵּיל אֶת
עֲצָמוֹ לְתַן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל
הַחֲסָד חָנָם וְהַרְחָמִים הַגְּמוּרִים שְׁכָבָר עָשָׂה עִמוֹ, בְּזֶה
בְּאֵמֶת יִתְרַחֵב לְבוֹ וְדַעְתּוֹ לְהַחֲזִיק מֵעַמֵּד, וּבּוֹדָאֵי אִם
תִּתְבוּנָן הֵיטֵב עַל דְּרָכָיו יִתְבַּרֵךְ, תִּרְאָה שְׁגַם בְּתַקְףָּךְ
צָרְתָךְ וּבְתַקְףָּ מְרִירוֹתָךְ, גַּם שָׁם טְמוּיָנִים וּגְנוּזִים רַחֲמִים
עֲצוּמִים מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, וְעָלֶיךָ לְדַעַת, שְׁאִין יוֹדְעִים כָּלֵל,
וְלֹא כָּל דְּבַר הָאָדָם מְסַגֵּל לְהַבִּין, וּבְשִׁבִיל זֶה יֵשׁ לוֹ
קְשִׁיּוֹת וּסְפָקוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ: הֵיִתְכֵן וְלָמָּה עָשָׂה לוֹ דְּבַר
זֶה? ! וּמַדּוּעַ הִכְנִיס אוֹתוֹ בַּפֶּח הַזֶּה? ! וּבְאֵמֶת כְּשִׁאָדָם
יוֹדֵעַ שְׁאִינוֹ יוֹדֵעַ כָּלֵל, רַק מְרַגֵּיל אֶת עֲצָמוֹ לְתַן תְּמִיד
תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עַל-יְדֵי-זֶה בְּעֲצָמוֹ
יִזְכֶּה שְׁיִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה וְיִתְרַחֲבוּ לוֹ לְבוֹ וְדַעְתּוֹ,
וְלֹא יִהְיוּ לוֹ שׁוּם קְשִׁיּוֹת וּסְפָקוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ, וְיִרְאָה

איך שכל מצבו הרע יתהפך לטובה, וכבר לא ידע
 משום רע כלל, ועל-כן ראה אהובי, בני היקר, להיות
 חזק בעבודה הקדושה הזו — לתן כל יום תודה
 והודאה להקדוש-ברוך-הוא על כל החסד חנם שעשה
 עמך עד היום, וזה ירחיב לך את לבך ודעתך, ותוכל
 לבקש על להבא, וכן תוכל לקבל את הכל לטובה;
 אשרי מי שמחזיר דבורים אלו בתוך לבו ודעתו
 היטב היטב, שאז יהיה כלי לקבל בו כל השפעותיו
 יתברך, כי אי אפשר לקבל השפעותיו יתברך, כי אם
 על-ידי הכלי הנקרא תודה והודאה, שמודה ומהלל
 להקדוש-ברוך-הוא על הכל, שאז רואים בשמים את
 טהר לבו, איך שהוא מאמין באמונה אמתית בו יתברך,
 ויודע ש"בכל צרתם לו צר" (ישעיה סג, ט), כי הוא
 יתברך נמצא אתו, עמו ואצלו, כי בכל תנועה ותנועה
 שם אלופו של עולם, וכדיעות אלו יתפרדו ממנו
 כל פועלי און, ויזכה להכלל בו יתברך, וימשכו עליו
 חסדים ורחמים גמורים; אשרי מי שהולך בדרך זו!

ב.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, שבכל יום ויום
 עוברים על כל אדם ואדם בזה העולם מרירות ויסורים,
 צרות והרפתקאות, ומנסים את כל אחד ואחד באופן

אחר לגמרי — זה בעניות, וזה בעשירות, זה בתאונת דרכים, וזה במחלה ובחולאת, זה אין לו ילדים, וזה יש לו ילדים חולים, זה יש לו צרות ויסורים מילדיו, שממררים את חיו והורסים אותו לגמרי, וזה אין לו שלום-בית, כי הוא תמיד במריבות בבית, זה אין לו אשה כלל, ומסתובב לבד עירי, וכדומה כל מיני מרירות וצרות ויסורים ונסיונות, שמנסים את האדם בזה העולם, עם כל זאת עליך לדעת, אהובי, בני היקר, כי הדרך הקלה והישרה ביותר לעבור את זה העולם בנקל היא, על-ידי שירגיל את עצמו לתן תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא, ובאיזו צרה שרק ימצא בה, ירגיל את עצמו לתן תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא על כל החסד שעשה עמו, כי הנה יכול להיות יותר גרוע, וחכמינו הקדושים אמרו (ברכות ס:): לעולם יהא אדם רגיל לומר: כל מה דעבד רחמנא לטב עבד; כי צריכים לידע, אשר אין אנו יודעים כלל את הנהגות הקדוש-ברוך-הוא, איך שהוא מנהיג את כל אחד בצורה ובאפן אחר לגמרי, כי את כל אחד ואחד הוא מנסה בנסיונות קשים ומרים אחרים, והעקר הוא להחזיק מעמד בזה העולם, ולא להתפעל מכל הצרות והיסורים והמרירות שעוברים עליו, רק לבוא בכל פעם אליו יתברך בתודה ובהודאה, ולידע שכל מה

שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה, בְּיָדָי גְנוּזָה בְּזֶה טוֹבָה
 גְּדוּלָה, וְאֵף שֶׁלְּפִי עֵינֵי שִׁכְלוּ עֲכָשׁוּ מְרַב צְרוּתִיו
 וְיִסּוּרָיו, הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהִבִּין אֶת הַטּוֹבוֹת שֶׁתְּצַמְחָנָה
 לוֹ מִזֶּה, כִּי הֵרִי סוּף כָּל סוּף הוּא סוּבֵל צְרוּת וְיִסּוּרִים
 מְרוּרִים מְאֹד מְאֹד, עִם כָּל זֹאת צָרִיךְ לְהִרְגִיל אֶת עַצְמוֹ
 לֵאמֹר עַל כָּל דָּבָר: כָּל מֵה דְעָבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עָבִיד —
 כָּל מֵה שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה הַכֹּל לְטוֹבָה, וּבְיָדָי
 גַּם בְּצָרָה זֹו גְנוּזָה וְנִעְלָמָת טוֹבָה גְּדוּלָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה
 יִזְכֶּה לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְזֶה יִפְתַּח
 לוֹ פֶּתַח, שֶׁבְּאֵמֶת הַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְטוֹבָה, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ
 חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (תַּעֲנִית כֵּא.) עַל נַחוּם אִישׁ גִּמְזוֹ, שֶׁכָּל
 דָּבָר שֶׁרַק קָרָה עִמּוֹ אָמַר: "גַּם זֹו לְטוֹבָה", וְעַל-כֵּן
 זָכָה שֶׁיַּעֲשׂוּ נְסִים עַל יָדוֹ, וּמִסְתַּם עָפָר נִתְהַפֵּךְ לְעִפְרוֹת
 זָהָב, וְהַכֹּל הוֹדוֹת הַתּוֹדָה וְהַהוֹדָאָה שְׁלוֹ, שֶׁתִּמְיֵד נִתֵּן
 תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּכֹל מִצְבַּ שֶׁהִיא
 שְׂרוּי בּוֹ, וְזֶה בְּאֵמֶת הַפֶּךְ לוֹ אֶת הָרַע שֶׁיְהִי נַעֲשֶׂה
 כִּסָּא לְטוֹב; וְעַל-כֵּן רָאָה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְקַחַת אֶת
 עַצְמָךְ בְּיַדֶּיךָ, וְאֵף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ, שֶׁמְרִים לְךָ הַחַיִּים עֲכָשׁוּ
 מְאֹד מְאֹד, וְעוֹבְרִים עָלֶיךָ כָּל-כֶּף הַרְבֵּה צְרוּת וְיִסּוּרִים,
 עַד שֶׁאֲתָה יוֹצֵא מִדַּעְתְּךָ מְרַב צְרוּת וְיִסּוּרִים מִמֶּה
 שֶׁקוֹרָה עִמָּךְ, עִם כָּל זֹאת רָאָה לְמַצֵּא יְשׁוּעוֹת וְהִרְחַבּוֹת
 בְּתוֹךְ צְרוּתֶיךָ, וְתִרְגִּיל אֶת עַצְמָךְ לִתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה

להקדוש-ברוך-הוא, כי הִיָּה יְכוּל לְהִיּוֹת הַרְבֵּה יוֹתֵר
 גְּרוּעַ, וְעַל-יְדֵי שִׁתְּצַדִּיק עַל עֲצֻמָּה אֶת הַדִּין, וְתַתֵּן תּוֹדָה
 וְהוֹדָאָה לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אֲזַ תִּרְאֶה אֵיךְ שִׁיְצַדִּיקוּ
 עֲלֶיךָ אֶת הַדִּין מִלְּמַעְלָה, וּכְמֵאֲמָרָם ז"ל (תַּעֲנִית ח):
 כָּל הַמְּצַדִּיק אֶת עֲצֻמוֹ מִלְּמַטָּה, מְצַדִּיקִים עָלָיו הַדִּין
 מִלְּמַעְלָה; וְעַל-כֵּן רְאֵה לְקַבֵּל כָּל הַבָּא עֲלֶיךָ בְּחֶסֶד
 וּבְרַחֲמִים, הִיָּנוּ שֶׁתִּמְצָא אֶת חֶסְדּוֹ וְאֶת רַחֲמָיו יִתְבַּרַךְ
 גַּם בְּתוֹךְ צְרוּתֶיךָ הַמְרֻבִּים, שְׁאַתָּה חוֹשֵׁב שְׁאַתָּה יוֹצֵא
 מִדַּעְתְּךָ מֵהֶם, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְמִצָּא גַם שֵׁם אֶת
 הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְתִרְגִּיל אֶת עֲצֻמָּה לְתֵן לוֹ יִתְבַּרַךְ
 תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, כִּי הִיָּה יְכוּל לְהִיּוֹת פִּי כַּמָּה וְכַמָּה יוֹתֵר
 גְּרוּעַ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְרַחֵב לְךָ מִצָּבֶךָ בְּאַמְתּוֹ, וְיִהְיֶה טוֹב
 לְךָ כָּל הַיָּמִים; נָא וְנָא, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, רְאֵה לְקַיֵּם
 אֶת כָּל זֹאת, וְתִהְיֶה חֶכֶם, כִּי כָּבֵד אָמַר הַחֶכֶם מְכַל
 אָדָם (מִשְׁלֵי ט, יב): "אִם חֲכַמְתָּ חֲכַמְתָּ לָּךְ, וְלִצְפָה לְבַדְּךָ
 תִּשָּׂא", הִיָּנוּ אִם תִּהְיֶה חֶכֶם, וְתִקַּבֵּל אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים,
 עַל אֵף שֶׁעוֹבְרַת עֲלֶיךָ מְרִירוֹת עֲצוּמָה, וּמְרֻב צְרוּתֶיךָ
 אַתָּה יְכוּל לְצַאת מִדַּעְתְּךָ, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְמִצָּא
 אֶת הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּתוֹךְ צְרוּתֶיךָ, וְתַתֵּן לוֹ תּוֹדָה
 וְהוֹדָאָה, וְאֲזוּ בְּאַמְתּוֹ חֲכַמְתָּ לְךָ — אַתָּה חֶכֶם אֲמַתִּי,
 כִּי זֶה עֵקֶר הַחֲכָמָה — לִידַע שְׁלֹא אֶת כָּל דָּבָר יְכוּלִים
 לְהַבִּין, וְאִם תִּתְלוּצֵץ מִדְּבוּרִים אֱלוֹהִים, תִּדַּע, אֱהוּבִי, בְּנֵי

שְׂאִינֶךָ מִתְלוֹצֵץ אֶלָּא מֵעֲצָמְךָ, כִּי כָּל הַמְקַבֵּל אֶת דְּבָרֵי
 אֱלֹהֵי יִצְלִיחַ בְּחַיָּיו, וְלִהְפֹּךְ מִי שְׂיִתְלוֹצֵץ מֵהֶם, אֲזִי הוּא
 מִתְלוֹצֵץ מֵעֲצָמוֹ, כִּי אִי אֶפְשֶׁר לַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם
 בְּשׁוּם פְּנִים וְאִפְּן, כִּי אִם עַל-יְדֵי דְרָךְ זֶה, שְׂמַרְגִּיל אֶת
 עֲצָמוֹ לַתֵּן תְּמִיד תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהַרְחָמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ,
 וּבִתְוֹךְ צְרוּתוֹ וּמְרִירוּתוֹ וְדַחְקוֹתוֹ, הוּא מוֹצֵא אֶת
 הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁבְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁ
 אֵלּוּפּוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְשֶׁם הוּא יִתְבָּרֵךְ גָּנוּז בְּתוֹךְ עֲנִיָּוִי,
 וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא נוֹתֵן לוֹ תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, וְנִתְהַפֵּךְ הַכֹּל
 לְטוֹבָה אֱמֵתִית; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁבָּא אֶל יְדִיעָה זֶה, וְאִז טוֹב
 לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ג.

צָרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי אִם אַתָּה
 רוֹצֵה לְצֵאת מִהַפֶּחַ וּמִהַצָּרוֹת שֶׁנִּפְלְתָ אֲלֵיהֶם, הַרְגֵּל
 אֶת עֲצָמְךָ לַתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל
 כָּל הַחֲסָדִים וְהַרְחָמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמָּךְ, וְאִךָ
 שְׂאֵנִי יוֹדֵעַ שֶׁמֶרֶב מְרִירוֹת, קִטְנוֹת וְחִלְשׁוֹת הַדַּעַת,
 צָרוֹת וְיִסּוּרִים שֶׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ, נִדְמָה לָּךְ כְּאִלוֹ תִּצָּא
 מִדַּעְתְּךָ מֶרֶב צָרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְכַאוּבִים, עִם כָּל זֹאת
 אִם אַתָּה רוֹצֵה לְצֵאת מִצָּרוֹתֶיךָ, רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל

מיני פעלות שבעולם לתן תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא, ותהיה רגיל להודות להקדוש-ברוך-הוא על כל החסד חנם אשר עשה עמך, ואף שמרב צרותיך ויסוריך, נדמה לך כאלו אף פעם לא ראית טוב בחיך, עם כל זאת אם תסתכל היטב על האמת, תראה ותבין ותשכיל, שהקדוש-ברוך-הוא כבר עשה עמך בחיים חיותך הרבה טובות והרבה ישועות אף מרב בלבולך ומרב צרותיך ויסוריך המרבים, נדמה לך כאלו אבד מנוס ותקנה ממך לגמרי, וכאלו אין לך כבר שום תקנה ומנוס, ועל-כן נדמה לך הכל שחור והכל מהפך ממש, וכאלו אף פעם לא תצא מהצרה, ואף פעם לא יעזרו לך, וכאלו כל מדת הדין שבעולם היא נגדך, ובאמת לא-כן הוא, כי אם תזכה לשוב הדעת אמתית, תראה ותשכיל את גדל החסדים והרחמים הגמורים שכבר עשה עמך הקדוש-ברוך-הוא, ומה גם שעוד תזכה לראות נסים נגלים, אם תרגיל את עצמך להודות להקדוש-ברוך-הוא, כי אצל הקדוש-ברוך-הוא מאד מאד חשובה התודה וההודאה, כשאדם בא ומודה לו על כל הרחמים והחסדים הגמורים שעשה עמו, ומאריך בענין זה, על-ידי-זה נתרחב לבו ודעתו ויכול לסבל הכל, ויכול לבקש גם על להבא, לא-כן כשהאדם אינו רוצה לראות את המציאות, וחושב כאלו אף פעם

לא עָשׂוּ לוֹ שׁוּם טוֹב בְּחַיָּו, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא מוֹסִיף
צָרָה עַל צְרוּתָיו וּמְרִירוֹת עַל מְרִירוֹתוֹ, וּמוֹסִיף דֵּינִים
עַל כָּל מֵה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו כָּבֵד; וְעַל-כֵּן רְאֵה, אֱהוּבִי, בְּנֵי
הַיָּקָר, אִף שְׂאֲנִי יוֹדֵעַ שְׁמָרִים לָךְ מְאֹד הַחַיִּים, וְנִדְמָה
לָךְ כְּאִלוֹ קָשָׁה מִנְשׂוֹא, וְאַתָּה אֵינְךָ יָכוֹל כָּבֵד לְסִבֵּל
צְרוֹת וְיִסוּרִים כְּאִלוֹ, עֲשֵׂה זֹאת, אֵיפּוֹא, בְּנֵי, וּבְרַח
לָךְ עֲכָשׂוּ אֶל מְקוֹם פְּנוּי שְׂאִין שָׁם בְּנֵי-אָדָם, וְתִתְחִיל
לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּלִשׁוֹן שְׂאֵתָה רְגִיל, וְתִתֵּן לוֹ תוֹדָה
וְהוֹדָאָה עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהַרְחָמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשִׂה
עִמָּךְ מִיּוֹם הַיּוֹתֵךְ עַל הָאֲדָמָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וְתִזְכֹּר
לְעֲצָמְךָ הַיֵּטֵב הַיֵּטֵב אֶת הַצַּד הַטוֹב שֶׁבָּךְ וְאֶת הַצַּד שֶׁל
הַחֲסֵד וְהַרְחָמִים שֶׁעָשִׂה עִמָּךְ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי
לֹא יִמְלֹט כְּשֶׁאָדָם יַחֲפֹשׂ וַיִּבְקֹשׁ, שֶׁלֹּא יִמָּצָא גַם טוֹבוֹת
רְבוֹת וְנִסִּים וְנִפְלְאוֹת שֶׁעָשִׂה עִמּוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
כִּי הִצִּילוֹ מִכָּל מִינֵי מַחְלוֹת וְחִלָּאִים רָעִים, כִּי שׁוֹמְעִים
הַיּוֹם מֵה שֶׁעוֹבֵר עַל בְּנֵי-אָדָם — כָּל מִינֵי מַחוּשִׁים
וּמְכֹאֹבִים וְכָל מִינֵי סוֹבְלֵי חִלָּאִים, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן,
מֵה שֶׁעוֹבֵר הַיּוֹם בְּבִתִּים, וְאֶפְלוֹ הֵם צְרִיכִים לְהִתְגַּבֵּר
וְלִמְצָא נִקְדוֹת טוֹבוֹת בְּעֲצָמָם, וְלִרְאוֹת אֶת צַד הָאוֹר
שֶׁבְּחַיִּים, אֶת צַד הַטוֹב שֶׁבְּחַיִּים, וַיִּרְגִּילוּ אֶת עֲצָמָם לְתֵן
תוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְרַחַב
לְבָם לְבוֹא וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ עַל לְהִבָּא; מָה אִמַּר

לך, אהובי, בני היקר, אין עוד תפלה שנתקבלת כל-כף
 אצלו יתברך כמו אדם שבא ונותן קדם תודה והודאה
 על כל החסדים והרחמים הגמורים שעשה עמו, שעל-
 ידי-זה הוא מכיר בו יתברך ומכיר בנפלאותיו יתברך,
 ועל-ידי-זה ממשיך על עצמו אמונה ברורה ומזככת,
 שמאמין בו יתברך, אשר הוא יתברך נמצא ובלעדיו אין
 שום נמצא, כי בזה שאדם מודה שהקדוש-ברוך-הוא
 כבר עשה עמו חסדים ורחמים גמורים, בזה הוא
 ממשיך את השגחתו הפרטי פרטית אליו, ותכף-ומיד
 כשנתגלה לאדם השגחתו הפרטי פרטית, איך שהוא
 יתברך נמצא אתו, עמו ואצלו, על-ידי-זה יתרחב לבו
 לבקש ולהתחנן ולהפציר על להבא כל מה שהוא
 צריך, ותפלה כזו מאד מקבלת ומרצה בשמים, ועל
 זה אמרו חכמינו הקדושים (ברכות נד.): נותן הודאה
 על העבר וצועק על העתיד, כי תכף-ומיד כשאדם
 נותן תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא, ומזכיר את
 החסדים והרחמים הגמורים שעשה עמו, על-ידי-זה
 יש לו כחות לצעק על העתיד, ועל דבר זה הזהירנו
 רבנו ז"ל מאד מאד, ועל-כן ראה, אהובי, בני היקר,
 לא להיות בטלן, אף שאני יודע שכואב לך מאד מאד
 עכשו, ועוברים עליך צרות ויסורים, קטנות ועניות,
 דחקות, מרירות וחובות כאלו, שנדמה לך שכמעט

תצא מדעתך מרב צרותיך, ברח לך למקום מיחד, למקום פנוי, שאין שם בני-אדם, ותרגיל את עצמך לתן תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא, ותתחיל לחפש את הטוב שבך ואת החסדים והרחמים הגמורים שעשה עמך הקדוש-ברוך-הוא, כי בודאי אם תחפש, תמצא את הנסים הנגלים שבכך קרו עמך בחייה, ועל-ידי-זה יתרחב לבך, ותוכל לבקש ולהתחנן מלפניו יתברך, שיעביר ממך את הגזרה הרעה הזאת, ותזכה באמת לישועה; אשרי מי שמתנהג כן!

ד.

צריך שתדע, אהובי, בני, אשר בזה העולם אי אפשר להתקיים בלי אמונה ברוחה ומזככת בו יתברך, כי עובר על כל אחד ואחד משברים וגלים, עד שפמעט יאבד עצמו לדעת מרב צרותיו ויסוריו המרבים מכל מה שעובר עליו בין בגשמי ובין ברוחני, ועל-בן צריך למסר את נפשו לזכות להגיע אל אמונה פשוטה בו יתברך, להאמין בו יתברך, אשר הוא מחיה ומנהיה ומקים את כל הבריאה כלה, ודומם, צומח, חי, מדבר, הם עצם עצמיות חיות אלקותו יתברך, וצריכים לחזור על זה פעמים אין מספר. ואיך זוכים לאמונה ברוחה ומזככת, לדעת שהקדוש-ברוך-הוא

אתו, עמו ואָצְלוּ? עַל-יְדֵי שְׂיִרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לַתֵּן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהַרְחָמִים הַגְּמוּרִים שְׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ, כִּי אַף שְׁעוֹבְרִים עָלָיו מִשְׁבָּרִים וְגַלִּים בְּכָל־לַיּוֹת וּבַפְּרָטִיּוֹת, עָלָיו לְהוֹדוֹת לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל הַחֲסָדִים וְהַרְחָמִים הַגְּמוּרִים שְׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסוּחִים קיח.): "הוֹדוּ לֵה' כִּי טוֹב" (תְּהִלִּים קלו, א), שְׁגוּבָה חוֹבָתוֹ שֶׁל אָדָם בְּטוֹבָתוֹ, עֲשִׂיר בְּשׁוּרוֹ וְאֶת הָעֲנִי בְּשִׂיּוֹ, יְתוֹם בְּבִיצָתוֹ, אֶלְמָנָה בְּתִרְנַגּוּלוֹתֶיהָ; הֵינּוּ שְׁאָדָם צָרִיךְ לְדַעַת, שְׁבִתוֹךְ צְרוּתִי וּמְכַאוֹכִי וְיִסוּרִי, גַּם שֶׁם נִמְצָא הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי בְּכָל צָרְתָם לוֹ צָר, וּבּוֹדֵאֵי יֵשׁ בְּזֶה כְּוִנָּה עֲמָקָה מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, לָמָּה צָרִיךְ לַעֲבֹר עָלָיו מִשְׁבָּרִים כְּאֵלוֹ, וְאִם הָאָדָם מְחִזֵּק אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי אִפְנִים שְׁבַעוֹלָם, וְאִינוֹ נוֹפֵל בְּכַעַס וּבַקְּפֻדוֹת, אֵלָּא יֵשׁ לוֹ סְבָלָנוֹת גְּדוֹלָה, זֶה עוֹזֵר לוֹ לַעֲבֹר עַל כָּל הַצָּרוֹת שְׁבַעוֹלָם, כִּי זֶה מַגְלֶה לוֹ אֶת הָאֱמוּנָה הָאֱמֵתִית בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, כִּי כְּשֶׁמְנַסִּים אֶת הָאָדָם מִלְּמַעְלָה בְּנִסְיוֹנוֹת קָשִׁים וּמְרִים, רוֹצִים לְרַאוֹת אֶל מִי יִפְנֶה בְּעַת צָרְתוֹ הַמְּרָה, וְאִם הָאָדָם מְחִזֵּק אֶת עֲצָמוֹ, וְנוֹתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהַרְחָמִים הַגְּמוּרִים שְׁעֹשֶׂה עִמּוֹ, בְּזֶה הוּא מִמְשִׁיךְ אֶת אוֹר הַשְּׁגָחָתוֹ אֵלָיו. וּבְאֵמֶת עָלֶיךָ לְדַעַת, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי עָקַר הַהוֹדָאָה

שְׁמוּדִים לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל יוֹם עָרֵב וּבִקְרַע עַל הַנְּסִים
וְהַנְּפִלָאוֹת שְׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת, הִיא עַל
יְשׁוּעַת הַנְּפֶשׁ, שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְסַבֵּב עִם כָּל אֶחָד
בְּרוּחָנִיּוֹת וּבְגִשְׁמִיּוֹת, שְׁסוּף כָּל סוּף יִהְיֶה לוֹ תְּקוּן
לְנִצָּח, כִּי בְּאֵמֶת מָה אָנוּ מְבִינִים מֵה שְׁקוֹרָה עִמָּנוּ, כִּי
יֵשׁ הַרְבֵּה דְבָרִים שְׂאִין הָאָדָם יְכוּל לְהַשִּׁיג, וְעַל-כֵּן
הוּא נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ וְנִשְׁבֵּר לְגַמְרִי, עַד שֶׁיֵּשׁ שְׂאֵבֵדוֹ
עַל-יְדֵי-זֶה אֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, רַחֲמָנָא לִישְׁזַבֵּן, וְהֵם
מְלֵאִים קְשִׁיּוֹת וּסְפִקוֹת עָלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיֵּשׁ שְׂכוּפְרִים
לְגַמְרִי, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, עַד שֶׁיִּצְאוּ לְגַמְרִי מֵהַדַּת, וְהֵם
יוֹתֵר גְּרוּעִים מִחַיּוֹת וּבְהֵמוֹת, כִּי גַם הַחַיּוֹת וּבְהֵמוֹת
מְכִירִים אֶת בּוֹרְאֵם, כְּמוֹ שְׂכַתּוּב (יִשְׁעִיָּה א, ג): "יֵדַע
שׁוֹר קִנְהוֹ וַחֲמוֹר אֲבוֹס בְּעַלְיוֹ, יִשְׂרָאֵל לֹא יֵדַע עִמִּי
לֹא הַתְּבוּנָן", וְעַל-כֵּן כְּשֶׁאָדָם מִתְּחִיל לְהַתִּישֵׁב בְּדַעְתּוֹ
לְהִיכֵן נָפֵל, וּמִתְּחִיל לְהוֹדוֹת וּלְהִלָּל לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
הוּא עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהַרְחָמִים הַגְּמוּרִים שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ,
עַל-יְדֵי-זֶה הוּא חוֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה עֶקֶר הַתּוֹדָה
וְהַהוֹדָאָה — שְׂאָדָם צָרִיךְ לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְתֵן תּוֹדָה
וְהוֹדָאָה לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עַל אֵף שְׂמָרִים לוֹ הַחַיִּים
מְאֹד מְאֹד, וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְמַשִּׁיךְ עַל עַצְמוֹ אֹר
הַהִשְׁגָּחָה, כִּי אֵי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַשְּׁגָחָתוֹ
הַפְּרָטִית שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה הַבְּרוּרָה וְהַמְזַכֶּכֶת, עַד שֶׁיִּשְׁיֵג

את הקדוש-ברוך-הוא, כי אם על-ידי תודה והודאה, וזה עקר תקונו לנצח — שידע שהקדוש-ברוך-הוא עושה עמו נסים ברוחניות ובגשמיות, כי באמת זה עקר הרחמנות והטובה האמתיים — לזכות להתקרב אליו יתברך, וחויץ מזה הכל הבל, ומה יתרון לו בכל עמלו, אם לא יזכה להתקרב אל הקדוש-ברוך-הוא! כי ימי שנותינו הכל וריק, הנה אנחנו פאן ועוד מעט נצא מזה העולם; ועל-כן עליך לדעת, אהובי, בני היקר, אם אתה רוצה לצאת מצרתך ומיסוריך הקשים והמרים, ראה להרגיל את עצמך להסתפל על כל הטובות והנסים והנפלאות שהשם יתברך עשה ועושה עמך, והכל מפני שהקדוש-ברוך-הוא אב הרחמן, ו"חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח" (שמואל-ב יד, יד) לעולם, באפן שיזכה האדם למה שיזכה אם ירצה, ולא יהיה נאבד, חס ושלום, ועליך לדעת כי כל אלו הסבובים והיסורים, הצרות והמרירות וההרפתקאות שעוברים עליך, הכל בחסד וברחמים גמורים, כי אם האדם יחזיק מעמד, אז יהפך לו את הירידה לעליה ואת העוונות לזכויות, וכל הצרות והיסורים שעוברים על האדם, הם רק כדי למרק ולזכך את עוונותיו המרבים; ועל-כן, אהובי, בני היקר, ראה לא לבעט בו יתברך, חס ושלום, אלא תודה לו על הכל, ותתן לו תודה

וְהוֹדָאָה עַל כָּל הַחֲסָדִים וְהַרְחָמִים גְּמוּרִים שֶׁכָּבַר עָשָׂה עִמָּךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְרַחֵב לְבָבְךָ, וְתִזְכֶּה לְמַצֵּא אֶת אַמְתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּכָל צְרוּתֶיךָ, וְתִזְכֶּה בְּאַמֶּת לְצֵאת מֵהַפֶּח יְקוּשׁ שֶׁנִּפְלְתָ לְשֵׁם, וְזָכֹר כָּלֵל זֶה, כִּי תִצְטָרֵךְ אֶת כָּל זֶה לְיָמִים הַבָּאִים, כִּי לֹא תִדַּע מֶה מְחַכֶּה לְךָ, וְעַל-כֵּן אֲשֶׁרִי וְאֲשֶׁרִי מִי שְׁזוּכָה לְהַרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׂאֵז בְּוֹדָאֵי יִזְכֶּה לְצֵאת מֵהַרַע שֶׁנִּלְכַּד בּוֹ, אֲשֶׁרִי מִי שֶׁמִּתְנַהֵג בְּדַרְךְ זֶה — לְתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׂאֵז יִזְכֶּה בְּאַמֶּת לְצֵאת מֵהַפֶּח יְקוּשׁ שֶׁנִּפְל אֵלָיו, וַיִּמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ הָאֲרֶת זֵיו שְׁכִינַת עֲזוֹ יִתְבָּרֵךְ וַיִּמְתְּקוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַדֵּינִים, וַיִּזְכֶּה לְהִשְׁתַּעֲשַׁע בְּשַׁעֲשׂוּעַ דְּמִלְכָּא; אֲשֶׁרִי לוֹ בְּזֶה וְאֲשֶׁרִי לוֹ בְּבֹא!

ה.

צְרִיךְ שֶׁתִּדַּע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיְקָר, שֶׁצְרִיכִים לְהִזְהַר מְאֹד מְאֹד לִילֵךְ בְּדַרְךְ הַנִּפְלְאָה וְהַנּוֹרָאָה הַזֹּאת לְתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל הַחֲסָד חֲנָם שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ. כִּי בְּאַמֶּת, אִם הָאָדָם יִרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַחֲסָדִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְעֵבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, כִּי בְּאַמֶּת צְרִיכִים לְהִזְהַר מְאֹד לִילֵךְ בְּדַרְךְ הַנִּפְלְאָה הַזֹּאת — לְהוֹדוֹת וּלְהִלָּל

תמיד להקדוש-ברוך-הוא על כל הנסים והנפלאות
שעשה עם אבותינו ועמנו מימות עולם עד הנה
בכלליות ובפרטיות ובפרטי פרטיות, וצריכים לזכור
היטב ולבלי לשכח אפלו רגע אחד את כל הטובות
הנוראות, שגומל עמנו הקדוש-ברוך-הוא בכל עת, כי
באמת זו הדרך — להרגיל את עצמו להודות ולהלל
להקדוש-ברוך-הוא, זו הדרך נפלאה מאד להתקרב על
ידה להשם יתברך מכל מקום שהוא, אפלו שנפל
כבר בתוך החשך והזהמה ונתלכלך במה שנתלכלך,
כי העולם הזה מלא צרות ויסורים ויגונות, ומלא
נסיונות קשים ומרים, בתאוות רעות — ערם שקוץ
ותעוב וכל מיני זהמה ולכלוך וכיו, מה שקורה עכשו
בזה העולם, שרחמנא לצלן, רחמנא לישזבן, הולכים
בפריצות גדולה ממש ערמים, ועל-ידי-זה נכשלים
במה שנכשלים, ובפרט בפגם הברית הוצאת זרע
לבטלה, וזה מכניס באדם מרירות, עד שנעלם ממנו
כל הטוב, ואין טוב בעולם כי אם התורה, כי אין
טובה אלא תורה, ומעצם הצרות והיסורים והמגיעות,
שעוברים על כל אחד ואחד בזה העולם, קשה וכבד
מאד לאדם להתקרב לעבודתו יתברך, ואפלו להתפלל
ולהתחנן ולפרש צערו לפני השם יתברך גם-כן קשה
מאד, מחמת רבוי המגיעות והיסורים, שאוטמים את

לבו, עד שאינו יכול לפתח את פיו ולא להתקרב לשום עבודה תמה, כאשר יודע כל אחד ואחד הכבדות שיש עליו בכל פעם בכל יום ויום, בשעה שרוצה לחזור בתשובה אליו יתברך, ובשעה שרוצה להתחיל ללמד את התורה הקדושה אשר זה עקר הטוב הנצחי, כי על-ידי שהאדם נפל למקום שנפל, ונתלכלך במה שנתלכלך, והגיע למקום שהגיע, רחמנא לישזבן, כאשר כל אחד יודע את מעמדו ומצבו ובאיזה מקום ומצב הוא נמצא, ועל-כן עצה גדולה לזה, שבכל פעם יזכיר לעצמו את כל הטובות האמתיות והנצחיות שעשה השם יתברך עם אבותינו ועמנו, עם כל אחד ואחד בפרטיות, והעקר מה שזכה להיות מזרע ישראל, בכלל מקבלי התורה, והבדילנו מן התועים — מדרכי החוקרים והפילוסופים הנהוגים עכשו, בעוונותינו הרבים, אשר העולם מלא מינים ואפיקורסים, וכל אחד חושב כאלו "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ח, יז), ושוכחים לגמרי ממנו יתברך, אשר על-ידי-זה נמשכות אליהם אלפים ורבבות רבבות נשמות ישראל, רחמנא לישזבן, ובזה בעצמו ראוי לו לשמח ולתן תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא, שעל-כל-פנים הוא לא נמשך אחריהם, ולו אין שיכות אליהם, אדרבה הוא

מֵאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּאַמוּנָה פְּשׁוּטָה, וּבְזֶה רְאוּי לְכָל בַּר
 יִשְׂרָאֵל הַמֵּאֲמִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ לְהַחֲיוֹת אֶת עֲצָמוֹ מְאֹד
 מְאֹד, כִּי בְּאַמֶּת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אִם יִסְתַּכֵּל הַיָּטִב עַל
 כָּל מֵה שֶׁעָבַר עָלָיו מֵעוֹדוֹ, יִרְאֶה וַיִּבִּין אֶת חֲסְדֵי הַשֵּׁם
 יִתְבָּרַךְ וְטוֹבוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו עָלָיו בְּלִי שְׁעוֹר, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ
 אוֹמְרִים שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם (בְּתַפְּלַת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה):
 "מוֹדִים אֲנִיחְנוּ לָךְ שְׂאֵתָה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ וְאֵלֵינוּ
 אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד, צוּרֵנוּ צוּר חַיֵּינוּ מִגֵּן יִשְׁעֵנוּ אַתָּה
 הוּא לְדוֹר וָדוֹר, נוֹדָה לָךְ וְנִסְפָּר תְּהִלָּתְךָ עַל חַיֵּינוּ
 הַמְּסוּרִים בְּיָדֶיךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ, וְעַל
 נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ, וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל
 עֵת עָרַב וּבִקְרָה וְצָהָרִים, הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ,
 וְהִמְרַחֵם כִּי לֹא תָמוּ חֲסְדֶיךָ, כִּי מֵעוֹלָם קָוִינוּ לָךְ";
 וּבְאַמֶּת רְאוּי לָנוּ לְשַׁמַּח מְאֹד מְאֹד עַל נַעַם חֻלְקָנוּ,
 עַל אֲשֶׁר אֲנִיחְנוּ מֵאֲמִינִים בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְאֶפְלוּ שֶׁאֲנִיחְנוּ
 כְּמוֹ שֶׁאֲנִיחְנוּ, עַל-כָּל-פָּנִים אֲנִיחְנוּ מִנִּיחִים בְּכָל יוֹם
 צִיצִית וְתַפְּלִין, וּמִיַּחְדִּים שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם
 וַיּוֹם עָרַב וּבִקְרָה, וְעַל זֶה בְּעֲצָמוֹ רְאוּי לַתֵּן תּוֹדָה
 וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי מֵה הָיִינוּ עוֹשִׂים עִם
 כָּל הַצָּרוֹת וְהִירִידוֹת שֶׁלָּנוּ, אִם, חָלִילָה וְחַס, הָיִינוּ
 נִמְשָׁכִים גַּם-כֵּן אַחַר דְּרָכֵי הַכּוֹפְרִים, וְלֹא הָיִינוּ מִנִּיחִים
 צִיצִית וְתַפְּלִין, וְלֹא הָיִינוּ שׁוֹמְרִים שִׁבְתָּ, חַס וְשָׁלוֹם

וכו' וכו', ומכל שכן שברוך השם, אנו מאמינים בו
 יתברך, ואנו מקימים את מצוותיו יתברך, ומיחדים
 שמו יתברך בכל יום ערב ובקר, בזה ראוי לנו לשמח
 מאד מאד, ולתן תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא,
 שאפלו שנתלכלכנו כמו שנתלכלכנו, ואפלו שאנחנו
 מנחים עכשו במקום שאנחנו מנחים, על-כל-פנים
 אנחנו נותנים תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא,
 שעדין אנחנו מאמינים בו יתברך, וזה בכלליות, ומכל
 שכן צריך האדם להתחיל לחפש בעצמו את כל
 הטובות הנפלאות שעשה הקדוש-ברוך-הוא עמו
 מעודו עד היום הזה בפרטי פרטיות, ועל-ידי-זה יהיה
 לו כח להרגיל את עצמו להודות ולהלל להשם יתברך
 על כל הטובות שעשה עמו, ועל-ידי-זה יהיה לבו
 נכון ובטוח, שגם עתה השם יתברך לא יסיר חסדו
 וטובו ממנו, ויחזק לבבו על-ידי-זה לצעק ולהתחנן
 אליו יתברך, שיצילהו גם עתה מכל הצרות והיסורים,
 וכמו שאמר דוד (תהלים ס, יא): "מי יובילני עיר מצור
 מי נחני עד אדום"; הינו שמי שעזר לי עד הנה ונחני
 עד אדום, הוא יובילני עיר מצור גם-כן, וזה "זבח
 לאלהים תודה" וגו' (שם נ, יד), "ויקראני ביום צרה"
 (שם נ, טו), הינו שגם קדם שיוצא מהצרה שהוא
 נמצא בה עכשו, צריך קדם להביא תודה על העבר,

וְעַל-יְדֵי-זֶה דִּיקָא "וּקְרָאֲנִי בְיוֹם צָרָה", כִּי הָאָדָם צָרִיךְ
 לְהִיטֵת מוֹדָה עַל הָעֶבֶר וּלְבַקֵּשׁ עַל הָעֵתִיד לָבוֹא,
 אֲבָל כְּשֶׁאֵין מוֹדִים עַל הָעֶבֶר, קָשָׁה מְאֹד לְקַרְא לּוֹ
 יְתַבְרַךְ, מִגִּדְל אֵטֶם הַלֵּב, שְׁנֵאָטֶם מְרַבּוּי הַצָּרוֹת וְאִרְךָ
 הַגָּלוּת וְעֵצֶם הַמַּחְלָקֶת וְהַקְטְרוּגִים וְהַקְנָאָה וְהַשְׁנָאָה,
 מְרַבּוּי הַמְּנִיעוֹת שֶׁמְשַׁתְּחוֹת בְּכָל פַּעַם עַל כָּל הַרוּצָה
 לְהִתְקַרֵּב לְעִבּוֹדַת הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ, עַד שֶׁמְעֵצֶם רַבּוּי
 הַמְּנִיעוֹת קָשָׁה מְאֹד אֲפִלּוּ לְפִתּוּחַ פֶּה לְפָרֵשׁ שִׁיחַתּוֹ
 לְפָנָיו יְתַבְרַךְ; עַל-כֵּן צָרִיךְ לְהִזְהַר בְּזֶה מְאֹד, שֶׁבְּכָל
 פַּעַם בְּבוֹאוֹ לְפָרֵשׁ שִׁיחַתּוֹ לְפָנָיו יְתַבְרַךְ אוֹ לְהִתְקַרֵּב
 לְאִיזָה דְּבַר שֶׁבְקֻדְשָׁהּ, יִזְכִּיר לְעֵצְמוֹ רַבּוּי הַחֲסָדִים
 וְהַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יְתַבְרַךְ עִמּוֹ מֵעוֹדוֹ עַד הַיּוֹם
 הַזֶּה, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְחַזַּק לְבָבוֹ לְבַטֵּחַ בְּהַשֵּׁם שִׁישְׁמַע
 תְּפִלָּתוֹ גַּם עַתָּה, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו
 יְתַבְרַךְ וּלְפָרֵשׁ שִׁיחַתּוֹ כְּרָאוּי, וְזֶה (תְּהִלִּים קטז, יז): "לֵךְ
 אֲזַבַּח זִבְחַת תּוֹדָה וּבִשְׁם ה' אֶקְרָא" — עַל-יְדֵי שֶׁאֲנִי
 נוֹתֵן תּוֹדָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עַל-יְדֵי-זֶה אֲנִי יְכוּל
 לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יְתַבְרַךְ עַל לְהִבָּא; וְזָכַר זֹאת, אֶהוּבִי,
 בְּנֵי הַיָּקָר, כִּי לֹא תִדַּע מַה יְכוּל לְעֶבֶר עָלֶיךָ בְּזֶה
 הָעוֹלָם, וְאֲפִלּוּ שֶׁכָּבַר אֶתְּהָ חוֹשֵׁב שֶׁאֶתְּהָ יוֹדֵעַ אֶת כָּל
 זֶה, עִם כָּל זֹאת עָלֶיךָ לְדַעַת, כִּי הַחַיִּים שֶׁל הָאָדָם
 מְלֵאִים נְסִיוֹנוֹת קָשִׁים וּמְרִים, וּמִי יוֹדֵעַ אִם תּוּכַל

לְהַחֲזִיק מֵעַמֵּד עַד הַסּוֹף, כִּי רוּאִים בְּחוּשׁ שֶׁהַכִּפּוּרֹת
 וְהָאֲפִיקוֹרְסוֹת וְהַנְּאוּף, שְׁקוּץ, תְּעוּב וְעֵרָם מִתְּפִשְׁטִים
 מְאֹד בְּעוֹלָם, וְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל סוֹבְלוֹת מֵה שֶׁסוֹבְלוֹת,
 עַד שָׂרְבִים נִעְתָּקִים מִיְּהוּדוּתָם, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן,
 וְהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי הַכּוֹפְרִים, וּמְחַלְלִים שַׁבָּת, וְאֵינָם
 מְנִיחִים צִיצִית וְתַפְלִין, וְאֵינָם אוֹכְלִים מֵאֲכָלִים כְּשָׂרִים,
 וּמְטַמְּאִים אֶת עֵצָמָם בְּכָל מִינֵי זֵהָמוֹת שֶׁל כָּל מִינֵי
 עֲרִיוֹת, וּמְפַטְמִים אֶת עֵצָמָם בְּכָל מִינֵי אֲכִילוֹת טְרֵפוֹת
 וְנִבְלוֹת, שְׁקָצִים וּרְמָשִׁים, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, וְכָל זֶה בָּא
 לָהֶם מִחַמַּת שְׁלֹא הִיְתָה לָהֶם הַהִתְחַזְקוֹת הָאֲמִתִּית,
 וְלֹא זָכוּ לְתַן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי
 תָמִיד הִסְתַּכְּלוּ רַק עַל הַמְרִירוֹת שֶׁלָּהֶם, וְעַל-כֵּן רָאָה,
 אֲהוּבֵי, בְּנֵי הַיָּקָר, מֵה לְפָנֶיךָ, וְתִרְגֵּיל אֶת עֵצָמְךָ לְבוֹא
 אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ בְּתוֹדָה וְהוֹדָאָה, וְתִמְצָא אֶת הַטּוֹב שֶׁבְּךָ,
 וְאֶפְלוּ שְׂאֵתָה מְלֹא רַע, עִם כָּל זֹאת בּוֹדָאֵי יֵשׁ בְּךָ
 גַּם-כֵּן טוֹב, וְעַל-יְדֵי-זֶה שֶׁתְּחַזֵּק אֶת עֵצָמְךָ לְתַן תּוֹדָה
 וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְתִסְתַּכֵּל רַק עַל הַטּוֹב
 שֶׁבְּךָ, אֲז תִּזְכֶּה בְּאֵמֶת לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה אֲמִתִּית אֵלָיו
 יִתְבָּרֵךְ, וְתִזְכֶּה לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן מִלְּפָנָיו יִתְבָּרֵךְ מִכָּאן
 וּלְהֵבֵא, וְאֲז תִּרְאֶה אֶת הַנְּסִים וְהַנִּפְלְאוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה עִמָּךְ
 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַחֲזִיק מֵעַמֵּד
 בְּזֶה הָעוֹלָם, וְיִרְגֵּיל אֶת עֵצָמוֹ לְתַן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה

להקדוש-ברוך-הוא, ויצעק על להבא, ויבקש ויתחנן
 לפניו יתברך, שיזכה להשאר קים באמונה פשוטה,
 וכן שיצאו ממנו דורות יהודים מאמינים בו יתברך
 ומקימים מצוות, שעל-ידי-זה בודאי יזכה לראות נחת
 מעצמו ומיוצאי חלציו, ויגלה ויפרסם את האמונה
 הקדושה מדור דור, ויוליד בנים ובנות חיים וקיימים,
 ותמשך על ידו הארת האמונה הקדושה כפי שקבלנו
 מאבותינו ומאבות אבותינו; אשרי מי שמתנהג בדרך
 הנוראה והנפלאה הזו, ואז טוב לו כל הימים.

תם ונשלם, שבח לאל בורא עולם!

מענין קצת אנשים שמתקרבים לעבודת
השם יתברך, ואחר-כך מתרחקין, ענה:
אף-על-פי-כן יקר אצל השם יתברך
ההתקרבות בעצמה אף לפי שעה. אף-
על-פי שאחר-כך נעשה מה שנעשה,
חס ושלום. ואמר: הלא על שעת
מתן תורה נאמר (שיר השירים ד,
ט): "לבבתני באחת מעיניך". ואיתא
במדרש (שיר השירים רבה א, נה): מהו
באחת מעיניך, אלא שבועין השנית כבר
היו מסתפלין על העגל. נמצא, שבשעת
מתן תורה כבר היה דעתם לפרש, חס
ושלום, ואף-על-פי-כן היה יקר בעיני
השם יתברך מאד ההתקרבות בעצמו,
כמו שכתוב: "לבבתני באחת מעיניך",
כי זה בעצמו יקר מאד בעיני השם
יתברך.

(שיחות-הר"ן, סימן קכג)

קוֹנְטֵרַס

לְמוֹד זְכוּת

יְבָאָר וַיִּגְלֶה אֶת מַעֲלַת הָאָדָם הַזּוֹכֶה לְדוֹן אֶת כָּל אֶחָד
וְאֶחָד לְכַף זְכוּת, וְאִיךָ שָׁזָה יַעֲזֹר לוֹ בְּכָל הָעֲנִינִים —
בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחַנִיּוֹת, וַיִּרְבֶּה שְׁלוֹם בְּעוֹלָם.

★

בְּנוֹי וּמֵיֶסֶד עַל־פִּי דְבָרֵי

רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹר הַגְּנוּז וְהַצָּפוֹן,

בוֹצִינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנָנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵי

רַבֵּי נַחֲמָן מְבַרְסֵלָב, זְכוּתוֹ יִגַן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דְבָרֵי תַלְמִידוֹ, מוֹרְנוּ

הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ, אֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רֵז לֹא אָנִים לִיה

רַבֵּי נִתָּן מְבַרְסֵלָב, זְכוּתוֹ יִגַן עָלֵינוּ,

וּמִשְׁלָב בְּפִסּוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמֵאֲמָרֵי חֲכָמֵינוּ

הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֶהר הַקְּדוֹשׁ

★

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְרֵסֵלָב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹכֵב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: מִי שְׂרוּצָה לְזָכוֹת
לְחַיֹּת חַיִּים מִיִּשְׁבִּים בְּזֶה הָעוֹלָם, רְאוּי
לוֹ לְהִרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְלַמֵּד זְכוֹת עַל
כָּל בֵּר יִשְׂרָאֵל, כִּי כָּל הַצָּרוֹת שְׁעוֹבְרוֹת
עַל הָאָדָם, הֵן רַק מִחֲמַת שְׁנִכְנָסִים לוֹ
דְּמִיוֹנוֹת בְּמַחוֹ, כְּאֵלוֹ כָּל אֶחָד וְאֶחָד
רוֹצֵה אֶת רַעְתּוֹ, וּכְאֵלוֹ כָּל אֶחָד וְאֶחָד
רוֹצֵה רַק לְהִזִּיק לוֹ וּלְהַרְעֵ לוֹ, וּמִזֵּה
הוּא סוֹבֵל כָּל מִיָּנִי צָרוֹת וְיִסוּרֵינָן, אֲבָל
אִם הָיָה מְרַגֵּיל אֶת עֲצָמוֹ לְלַמֵּד זְכוֹת
עַל כָּל בֵּר יִשְׂרָאֵל, הָיָה נֹצֵל מֵהַכֹּל,
כִּי הַלְמוּד זְכוֹת עַל זוּלָתוֹ מוֹצִיל הָאָדָם
מִכָּל צָרוֹתָיו.

(אמרי מוֹהֲרָא"ש, חֵלֶק ב', סִימָן תפז)

קוֹנְטֵרַס

לְמוֹד זְכוּת

א.

צָרִיךְ שְׁתַּדַּע, אֶהוּבִי, אַחֵי הַיְקָר, אֲשֶׁר הַמְּדָה
הַיְקָרָה שֶׁל לְמוֹד זְכוּת הִיא הַמְּדָה הַכִּי יָפָה וְהַכִּי יְקָרָה
בְּחַיֵּי הָאָדָם בְּכָל־לַיּוֹת וּבְכַפְרָטִיּוֹת וּבְכַפְרָטִי פְּרָטִיּוֹת,
וְכַמְעַט שְׂאִי אֶפְשֶׁר לְעֹבֵר אֶת הַחַיִּים בְּלִי הַמְּדָה הַיְקָרָה
הַזֹּאת שֶׁל לְמוֹד זְכוּת, כִּי עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד בְּחַיִּים
חַיּוֹתוֹ מֵה שְׁעוֹבֵר, וְכֵן תָּמִיד הוּא בְּיַחַד עִם אֲחֵרִים,
וְאִם לֹא יִרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְלַמֵּד תָּמִיד זְכוּת עָלָיו
וְעֲלֵיהֶם, אֲזִי יִשְׁתַּגַּע מְרַב צְרוּת עֵין אוֹ מְרַב קִנְאָה
וְשִׁנְאָה שְׂיִכְנָסוּ בּוֹ, וְעַל־יְדֵי הַמְּדָה הַיְקָרָה הַזֹּאת שֶׁל
לְמוֹד זְכוּת — לְלַמֵּד תָּמִיד זְכוּת הֵן עַל עֲצָמוֹ וְהֵן עַל
אֲחֵרִים, עַל־יְדֵי־זֶה יִתְרַחֵב לוֹ לְבוֹ וְדַעְתּוֹ, וְיַעֲבֹר אֶת

ימי חייו בטוב ובנעימים; אשרי מי שדן תמיד את עצמו ואת אחרים לכף זכות; ורבנו הקדוש הפליג במעלה היקרה הזו יותר מהכל, ואמר, שכלל היהדות תלוי במדה היקרה הזו של למוד זכות, (עין לקוטי מוהר"ן, חלק א', סימן רפ"ב) לדון את עצמו ואת אחרים תמיד לכף זכות.

ב.

צריך שתדע, אהובי, אחי היקר, כמו שדרך הקדוש ברוך הוא להביט רק על הטוב שבבן אדם, ואף שנמצא בו גם-כן מה שאינו טוב, אינו מסתכל על זה, כמו שכתוב (במדבר כ"ג): לא הביט און ביעקב, מכל שכן שהאדם אסור לו להביט על חברו לרעה, ולמצא דוקא מה שאינו טוב, ולחפש ולמצא פגמים בעבודת חברו, רק אדרבה מחיב להביט רק על הטוב (עין לקוטי מוהר"ן, חלק ב', סימן י"ז), וצריך להשתדל למצא ולחפש איזה למוד זכות בעבודת חברו, ועל-ידי-זה ימשיך על עצמו אור בהשגחתו יתברך, אף שהוא עדין מנח בעמקי עמקים בהשאל תחתית ומתחתיו, אבל בזכות שמלמד זכות על אחרים, על-

ידי-זה ימשך עליו אור נורא ונפלא מהארת האין סוף
ברוך הוא.

ג.

אהובי, אחי היקר! הרגל את עצמך לדון את כל
בר ישראל לכף זכות, ותדע שאין שום מציאות בלעדיו
יתברך כלל, והכל לכל אלקות גמור הוא, ועל-כן כל
מה שנארע מבעל בחירה, זה רק מרצונו יתברך, וזה
האדם הוא רק השליח להוציא מהכח אל הפעל
גזרותיו יתברך, ועל-כן מה ולמה לך לדון את חברך
לכף חוב, שגורם לך צרות ורעות רבות, יותר טוב לך
לדונו לכף זכות — אשר הוא רק שליח ממנו יתברך,
ועל-כן ראה לשוב עד המכה אותך ותבוא אליו יתברך
בלב נשבר ונדכא, במקום לצאת ולריב עם זלתיך, וזכר
כלל זה תמיד, ואז טוב לך לנצח.

ד.

אהובי, אחי היקר! הרגל את עצמך לדון את כל
בריה לכף זכות, ואז כל מהלך מחשבתך ישתנה

לטובה, כי עקר בלבול דעת האדם — שמתבלבל תמיד, הוא רק מחמת שדן את כל אחד לכף חוב, וזה הורס לו את כל החיים, והוא תמיד חושד בחברו פן ואולי רוצה רק את הרע שלו, ועל-ידי-זה נתבלבלת דעתו, ושורה תמיד במתחים חזקים ועצבון ודכאון פנימי, אבל כשתרגיל את עצמך לדון תמיד את חברך לכף זכות, אז לעולם לא תקנא את שום בריה שבעולם, ולא יהיו לך שום מתחים ועצבנות ודכאונות, ותהיה באריכות אפים ובישוב דעת נפלא; אשרי הזוכה לדון תמיד את אחרים לכף זכות, וירגיש טעם אחר בחייו, ויהיה תמיד בישוב הדעת אמתי.

ה.

צריך שתדע, אהובי, אחי היקר, כי בזה העולם עוברים על כל אחד צרות ויסורים אחרים, ואין לך אדם שאינו סובל מרירות והרפתקאות, ושום בריה אינה יודעת זאת, ועל-כן לפעמים תפגש איזה אדם עם פנים עצובות, או שאמה נותן לו שלום, והוא אינו מחזיר לך שלום, אל תתנפל עליו, ואל יהיה בלבך עליו שום דבר רע, רק ראה ללמד עליו זכות, כי מה

אתה יודע מה שהאדם הזה סובל, ואילו משברים וגלים עוברים עליו מבית ומבחוץ, ועל-כן אין לו עצבים אפלו לחשב ממך, ומכל שכן שאין לו חשק לדבר עמך, ועל-כן ראה ללמד עליו זכות, ותרחם עליו, ואם תוכל לעזור לו באיזו דרך שכרף יכפל בשמים, כי אצלו יתברך מאד יקר כשאדם עוזר לזלתו, ומכל שכן כשזוכה לשמחו ולקרבו אליו יתברך, זה מאד מאד חשוב בשמים, ומתפארים עמו שם מאד; אשרי מי שזוכה לשמח בני אדם תמיד, ואשרי מי שזוכה לדון את כל אחד לכף זכות; אשרי לו בזה ואשרי לו בבא!

ו.

אהובי, אחי היקר! עליך לדעת, כי כל המריבות והמחלוקות והקטטות בין איש לרעהו ברחוב, ובין איש לאשתו בבית, וכן בין השכנים וכו', הכל נמשך רק על-ידי עצבים שבאים בדרך כלל על שאינו רוצה לדון את חברו לכף זכות, ואינו רוצה להשתדל להבינו, ומזה יוצאות כל המריבות והקטטות, עד שנכנסים בכעס ורציחה כזו, שכבר אי אפשר לדבר

אָחד עִם הַשְּׁנַי. וְשׁוֹנְאִים אָחַד אֶת הַשְּׁנַי שְׁנֵאת מוֹת.
 רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, וְאִם הָיָה מְרַגֵּיל אֶת עֲצָמוֹ לְלַכֵּת בַּמִּדָּה
 הַיְקָרָה הַזֹּאת שֶׁל לְמוּד זְכוּת, אִז הָיָה תָּמִיד דָּן לְכַף זְכוּת
 אֶת כָּל אָחַד וְאָחַד, וְאֵף פַּעַם לֹא הָיָה יוֹצֵא לְחַלֵּק עִמוֹ,
 אֲדַרְבֵּה בְּכָל הָעוֹלוֹת שֶׁלוֹ הָיָה מוֹצֵא אִיזָה לְמוּד זְכוּת,
 וְעַל-יְדֵי-זֶה הָיָה נוֹפֵל הָרַע עַל רֵאשִׁים, וְהוּא הָיָה יוֹצֵא
 בֶּן חוֹרִין לְגַמְרִי; עַל-כֵּן רָאָה, אֶהוּבִי, אָחִי הַיְקָר,
 לְהַטוֹת תָּמִיד כָּלפִי חֶסֶד, וּתְלַמֵּד זְכוּת עַל כָּל־סָם, וְעַל-
 יְדֵי-זֶה לֹא יִהְיֶה לָךְ שׁוּם עֶסֶק עִם אַחֲרִים כָּלֵל, וְתִנְצֵל
 עַל-יְדֵי-זֶה מִכָּל רַע וּקְטָטָה וּמְרִיבָה, וַיִּשְׁרֶה הַשְּׁלוֹם
 אֲצִלְךָ תָּמִיד.

ז.

אֶהוּבִי, אָחִי הַיְקָר! רָאָה לְהִיּוֹת חֲזוֹק בַּמִּדָּה הַיְקָרָה
 שֶׁל לְמוּד זְכוּת, וּבְכַפְרִיּוֹת בְּבֵיתְךָ עִם אֲשֶׁתְךָ וַיְלִדְךָ,
 הַרְגֵל עֲצָמְךָ לְדוֹן אוֹתָם תָּמִיד לְכַף זְכוּת, וְאֵף שְׂאֵתָה
 רְצִיתָ שְׂתִנְהַגּוּ בְּאִפְן אַחֵר לֹא כְמוֹ שְׂמִתְנַהֲגִים עִכְשָׁו
 וְכוּ', וְהֵם עוֹשִׂים בְּדִיּוֹק הַהַפּוּךְ, וְקָשָׁה וְכָבֵד לָךְ כְּבָר
 הַמְרִיבוֹת וְהַצְעָקוֹת וְהַיְלָלוֹת בְּבֵיתְךָ וְכוּ', וְעַל-כֵּן אִם
 אֲתָה רוֹצֵה לְמַנְעַ אֶת עֲצָמְךָ מִכָּל זֶה, רָאָה לְהַרְגִיל אֶת

עצמך במדה היקרה של למוד זכות, אשר אין ערוך למדה היקרה הזו העולה על כל המדות הטובות, כי באפן הזה של למוד זכות, אתה יכול להפך את האדם הקשה והקשוח ביותר אליך, כי תכף ומיד כשאתה דן את משהו לכף זכות — הן בביתך והן בחוץ, תכף ומיד אתה שובר ממנו את הרע שלו, וכבר לא יכול להזיק לך, כי עקר הצער והמכאובים והמרירות והקטטות שיש — בין בבית ובין בחוץ, הם כשנתגבר הרע של האדם, ורוצה לנקם בחברו העושה לו רשעות וכו', וכן בבית — אחד רוצה לנקם בחברו, או הבעל באשתו, או להפוך — האשה בבעל, או הילדים — אחד נוקם באחיו וכו', או בזהורים פנהוג בכתים שמדת הרע והרשעות והנקמה בוערת בטבע בני אדם, ואם מחזירים להם כגמולם, אזי מתגברים הרשעות והקטטות והמריבות והצעקות והיללות יותר ויותר וכו', ונתהפך הבית לגיהנום ממש, מה שאין כן אם הולכים בדרך הנפלאה של למוד זכות, שתמיד מלמדים זכות ואומרים לעצמם — תעזב אותה וכו', תעזב אותם וכו', הכל מחמת עצבים וכו', ואינם מכוונים אל מה שצועקים וכו', ומשתדלים למצא כל מיני זכות, ורק מיטיבים עמם, על-ידי-זה נגמר כל

הספור של הרשעות והנקמה והמריבות, והכל נשבר ונתבטל, ועוברים על הכל בשלום, על אף כל הצרות והיסורים והמרירות, כי העצה הנפלאה הזו של למוד זכות, עולה על כל העצות, ועל ידה נשבר כל הרע, ונשאר רק הטוב.

ח.

אהובי, אחי היקר! ראה להכניס את אמתת מציאותו יתברך בתוך חייך, ועל-ידי-זה תהיה רגיל לדון את כל אחד לכף זכות, ותשתדל להבין את כל אחד, ותדע כי אין שום ברירה רוצה להזיק לך, רק אתה מדמה לעצמך המיונות, ויש לך עצבים, כי על-פי-רב כל אלו הדגים תמיד את כלם לכף חובה, הם ממרמרים עד מאד, וכועסים על כל ברירה שבעולם, ונדמה להם, כאלו כל אחד רוצה רק את רעתם, ועל-ידי-זה יוצאים בשצף קצף נגדם, ובאמת הכל הוא רק עצבים שמכניסים אחר-כך בהאדם מתחים גדולים, לא כן מי שזוכה לדון את כל ברירה לכף זכות, הוא תמיד רענן ומישב, ואין לו שום עצבים ומתחים, ואין לו שום טענות ומענות על אחרים; על-כן ראה, אהובי,

למוד זכות

ריט

אחי היקר, איך שעברו עליך כבר חייך עד עכשו, במרירות ועצבון ודכאון ועצבים ומתחים, מדוע לא תקח את עצמך בידיך, ותרגיל את עצמך במדה היקרה והנפלאה של למוד זכות, ותהיה רגיל ללמד זכות על כלם?! ועל-ידי זה לא יהיו לך שום מריבות וקטטות עם שום בריה שבעולם, ולא תפנס בעצבים, שיכניסו בך מתחים, רק תהיה תמיד מישב בישוב דעת נצחי; אשרי המצית! ואז טוב לו בזה ובבא.

ט.

ראה, אהובי, אחי היקר, לדון את כל בר ישראל לכף זכות, כי מה יהיה לך כבר כשתלך תמיד עם קנאה ו שנאה על זלתיך?! הלא תאכל את עצמך עם עגמת נפש ויסורים ומכאובים, ומאומה לא ישאר לך, אבל אם תרגיל את עצמך לילך תמיד בדרך הנפלאה הזו של למוד זכות, ותמיד תלמד זכות על זלתיך, אז כל חייך ישתנו לגמרי מהקצה אל הקצה, כי סוף כל סוף ימינו ולילותינו פורחים, כענן עובר וכצפור פורח, ומה יהיה לנו אם נלך בדרך של קנאה ו שנאה, ולדון את חברנו לכף חוב?! הלא אל מאומה לא נגיע, רק נפל

יותר ויותר בשאול תחתית ובפח יקוש, ונמרר את
 חיינו בחנם על לא דבר; על-כן ראה, אהובי, אחי
 היקר לדון את כל בריה לכף זכות, ואתה צריך לדעת,
 כי על כל בריה עוברים בזה העולם משברים וגלים,
 וכל אחד עסוק עם עצמו, ועל-כן ראה לדונו לכף זכות
 תמיד, ואז יהיה טוב לך תמיד.

י.

אהובי, אחי היקר! ראה להרגיל את עצמך לדון
 את כל אחד ואחד לכף זכות, כי עליך לדעת, כי על כל
 אחד ואחד בזה העולם עובר מה שעובר — ירידות
 ונפילות, קטנות והשלכות וחלישות הדעת וכו',
 טרדות ובלבולים וכו' — הן מעצמו, והן בביתו וכו'
 וכו', ועל-כן עליך לדונו לכף זכות, כי מה אתה יודע
 איך שהוא סובל ואיך שהוא שבור כחרס הנשבר, ובזה
 שתדונו לכף זכות, ידונו אותך לכף זכות מן השמים.

עליך לדעת, כי בדרך כלל כל אדם דן את חברו
 כפי ראות עיניו, ועל-כן אם אינו מחיך לו וכו', או אינו
 מדבר עמו וכו', או רואה אצלו איזו הקפדה, תכף ומיד

הוא קופץ עליו ומתקוטט עמו, ודן אותו לכף חוב, ובאמת היא טעות גמורה, כי מה אתה יודע מה שהלה סובל; ועל-כן ראה להרגיל את עצמך לדון את כל אחד ואחד לכף זכות, ותרחם על כל בריה ובריה בזה העולם, ותבין ותשכיל את אשר לפניך, ואז — אם תלך בדרך זו, כלם יאהבו אותך, כי מי שרגיל בלמוד זכות, ומלמד זכות על כל אחד ואחד, ומקבל את חברו בסבר פנים יפות, על-ידי-זה קונה לעצמו הרבה אוהבים, וכלם מחבבים אותו, מאחר שהוא מבין ומרגיש בצרותיהם ובעיותיהם וכו', מה שאין כן מי שהוא תמיד קפדן, ומלמד חוב על אחרים, ואינו מתחשב בצרות אחרים, ודן את כלם לכף חוב, שונאים אותו מאד, ואין רוצים להתחבר עמו.

על-כן ראה, אהובי, אחי היקר, להרגיל את עצמך לילך במדה היקרה הזו של — לדון את כל אחד לכף זכות, ותרחם על כל בריה, וכל המרחם על הבריות, מרחמים עליו מן השמים, והדן את אחרים לכף זכות, דנים אותו לכף זכות, ובזכות זה שתרחם על אחרים, ותדונום לכף זכות, ירחמו עליך מן השמים, וידונו אותך תמיד לכף זכות.

יא.

אהובי, אחי היקר! ראה לדון את אשתך ואת בני ביתך וילדיך תמיד לכף זכות, ותעזר להם בכל מה שאתה יכול, ואף שהרבה פעמים אינם עושים רצונך וכו', ועוד עושים ההפוך מרצונך וכו', עם כל זאת ראה לדונם לכף זכות, כי בזה שתלמד זכות על אשתך ועל ילדיך, בזה תחזיק בידם וכו', מה שאין כן אם תדונם לכף חוב, חס ושלום, אז לבסוף יברחו ממך, ויעבר עליהם מה שיעבר וכו'.

על-כן ראה, אהובי, אחי היקר, להרגיל את עצמך לדון תמיד את אשתך לכף זכות, וכן את ילדיך, ואף שאני יודע שעובר עליך מהם מה שעובר, שאתה סובל מהם צרות ויסורים, דינים ומכאובים, עם כל זאת עליך לדונם תמיד לכף זכות, כי אתה צריך להיות הגדול וכו', והמישב וכו', וצריך שתדע שהם בדעתם קטנים ממך וכו' וכו', וכדרך הגדול שצריך תמיד לשמר על הקטן ולחזקו ולאמצו ולהגביהו ולעזרו וכו' וכו', כמו-כן צריך הבעל והאבא תמיד לדון את אשתו ואת ילדיו לכף זכות, וישתדל לעזר להם בכל יכולתו, ובזה יגביה אותם תמיד ויצליחו, ואז יהיה טוב גם לו.

על-כֵּן ראה למחל לאשתך ולילדיך, ותדוּנָם לְכַף
 זכות תמיד ותשתדל בכל מיני אַפְנִים שְׁבִעוּלָם לְמִצָּא
 בָּהֶם אִיזוֹ נִקְדָּה טוֹבָה וְאִיזוֹ זְכוּת, וְעַל-יְדֵי-זֶה תִּזְכֶּה
 שְׂיִהְיֶה בֵּיתְךָ גֵּן-עֵדֶן מִמֶּשׁ, כִּי אִם, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, תַּעֲשֶׂה
 הַהַפּוּךְ — וְתָמִיד תִּדוּן אֶת אִשְׁתְּךָ וְאֶת יַלְדֵיךָ לְכַף
 חוֹב, וְתִשְׁתַּדֵּל לְהַשְׁפִּילָם וּלְשַׁבְּרָם, אֲזִי יִתְהַפֵּךְ בֵּיתְךָ
 לְגִיּהֲנוֹם מִמֶּשׁ, וְאֲזִי יִהְיֶה לְךָ רַע וְמָר מְאֹד מְאֹד.

על-כֵּן הרגל את עצמך במדה היקרה הזו של
 למוד זכות, ואז תראה רב נחת מהם, ויהיה ביתך בית
 חס, ותמיד תרצה לגור בתוך ביתך.

יב.

צריך שתדע, אהובי, אחי היקר, כמו שאסור לדון
 את חברו לכף חוב ולהשפילו ולגרשו ולרחקו וכו',
 כמו-כן אסור לדון את עצמו לכף חוב ולהשפיל
 ולגרש ולרחק את עצמו וכו', אדרבה האדם צריך
 להרגיל את עצמו למצא תמיד נקדות טובות בו, ולידע
 שהוא עדין עוד לא הכי גרוע וכו', וכי עדין הוא יכול
 גם-כן להצליח בחייו וכו', והוא גם-כן יכול להתקרב

להקדוש ברוך הוא וכו', ועדין יש לו תקנה גדולה, ועל-ידי שישתדל בעצמו ללמד זכות על עצמו, על-ידי-זה באמת יתעלה מכף חוב לכף זכות, ויזכה להצליח, כי רב בני אדם מה שאינם מצליחים בחייהם — הן בגשמיות והן ברוחניות, הוא רק מפני שדנין את עצמם תמיד לכף חוב, ושונאים את עצמם ומשפילים את עצמם, כאלו אבד מנוס ותקנה מהם, ותמיד רואים חוב לעצמם.

ועל-כן ראה להרגיל את עצמך במדה היקרה של למוד זכות — לדון את עצמך תמיד לכף זכות, ותכניס בעצמך ידיעה זו — שאתה פן יכול להצליח וכו', ואתה פן יכול להתעלות ברוחניות ובגשמיות, פי תהלה לאל יש בך הרבה טוב, ובזה שתלמד עליך זכות, בזה תזכה להתעלות תמיד.

יג.

צריך שתרגיל את עצמך, אהובי, אחי היקר, לילך בדרך הנוראה והנפלאה שקבלנו מרבנו, זכרוננו לברכה, של למוד זכות, הינו שתמיד תלמד על עצמך

למוד זכות

רכה

זכות, ותחזק את עצמך בכל מיני אפנים שבעולם, כי כל מי שנפל וירד וכו' וכו', ואבד את שני העולמות, רחמנא לצלן, הכל היה מפני שלא הלך בדרך הנוראה והנפלאה הזאת של למוד זכות, אלא תמיד דן את עצמו לכף חוב, ותמיד ראה לעצמו רק חובות וכו', ואיך שאין לו שום תקנה ותקנה כלל וכו', ועל-ידי-זה נפל במקום שנפל וכו', עד שבא לכלל יאוש, עד שנתקרה לגמרי מהאמונה הקדושה, ועד שבא, רחמנא לצלן, לכפירות ואפיקורסות גמורים, ועל-ידי-זה נעקר משני העולמות, וכל זה נמשך רק על-ידי שאינו רוצה ללכת בדרך הנוראה והנפלאה הזו של למוד זכות, כי תכף ומיד כשאדם מתחיל לדון את עצמו תמיד לכף זכות, ובכל פעם מוצא בעצמו רק נקדה טובה, אז הוא תמיד יצליח ויתעלה, כי איך שהוא עדין יש לי תקנה לתקן הכל, ועדין אני יכול להגיע ברוחניות ובגשמיות אל מה שאני צריך להגיע, ועדין יש לי גם-כן כחות עצומים להצליח בחיים.

על-כן ראה, אהובי, אחי היקר, שתלך בדרך הנפלאה והנוראה הזאת של למוד זכות, שאנו מקבלים מהצדיקים האמתיים שבכל דור ודור, שהם קבלו

מבחירי הצדיקים יחידי הדורות, היכולים לגלות את אמתת מציאותו יתברך לכלם, ולהראות ולגלות לכלם את נקדת חיות אלקות שיש בהם, שזה בעצמו הנקדה הטובה שיש אצל כל אחד ואחד, ועל-ידי שמוצאים אותו יתברך — הינו הנקדה הטובה, על-ידי-זה נכנסת בו התחזקות עצומה, וזוכה להתעלות ברוחניות ובגשמיות; אשרי מי שאינו מטעה את עצמו, רק הולך בדרך הנפלאה והנוראה הזו של למוד זכות, שאז בודאי יצליח בחיים.

יד.

אהובי, אחי היקר! ראה להרגיל את עצמך לילך במדה היקרה של למוד זכות, ותמיד תלמד זכות על כל בר ישראל, וזה ימשיך בך טהרת המוח וטהרת הלב, כי עקר בלבול המוח ועקממיות שבלב בא רק על-ידי שדנים את כל אחד לכף חוב, כי כשאדם דן את חברו לכף חוב, ורואה אצלו רק את הרע, על-ידי-זה נתבלבלת דעתו ונתעקם לבבו, עד שחשך ומר לו, ורואה את כל העולם בצורה ובדמות חשוכה, אז מר ורע לו מאד מאד, מה שאין כן כשאדם מרגיל את

עצמו לדון את כל אחד ואחד לכף זכות, אז זוכה לשוב הדעת ולהרחבת הלב, והכל מאיר לו, ורואה עולם מלא אור, וכל חייו משתנים לטובה, וחי חי נחת.

על-כן ראה, אהובי, אחי היקר, להרגיל את עצמך לילך במדה היקרה הזו של למוד זכות, ותמיד תדון את כלם לכף זכות, ואז תראה ערכות נעים זיו חיות אלקותו יתברך, המחיה ומחיה ומקים את כל הבריאה כלה.

כי באמת בזה שידון את כל אחד לכף זכות, בזה מגלה את טהר לבבו, איך שהוא פסא לאלקות, כי עקר הטוב הוא אלקותו יתברך, כמו שכתוב (תהלים קמ"ה): טוב השם לכל וגו', הינו כי רק הקדוש ברוך הוא טוב, ועל-כן כל נקדה טובה שיש בכל מקום הוא רק הקדוש ברוך הוא בעצמו, ובזה שאדם מרגיל את עצמו לחפש את הנקדה הטובה אצל כל אחד ואחד, שהוא הטוב הגנוז, בזה נתגלית לו אמתת מציאותו יתברך — בחינת הנקדה הפנימית, וכשמאירה בו הנקדה הזאת, אז זוכה לחזות בנעם השם ולבקר בהיכלו.

אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁאֵינוֹ מְטַעֵה אֶת עֵצְמוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם כָּלֵל
 רק תְּמִיד הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ הַנִּפְלְאוֹה וְהַנּוֹרָאוֹה הַזֶּה שֶׁל לְמוֹד
 זְכוּת, וּמְלַמֵּד זְכוּת עַל כָּל בְּרִיָּה וּבְרִיָּה, וּבְפִרְטִיּוֹת
 בְּבֵיתוֹ, וּמְשַׁתְּדֵל לְהַטוֹת תְּמִיד כָּלֵפִי חֶסֶד, שְׂאֹז
 יִתְאַחֲדוּ יַחַד הָאֱלֻקוֹת הַמְּחִיָּה אוֹתוֹ הַדְּבָר וְאוֹתוֹ חֶלֶק
 מֵהַבְּרִיָּאוֹה, וַיִּכְלֵל לְגַמְרֵי בְּאֵין סוֹף בְּרוּךְ הוּא, הַמְּלַבֵּשׁ
 בְּפִרְטֵי הַבְּרִיָּאוֹה; אֲשֶׁרֵי לוֹ!

טו.

צָרִיךְ שֶׁתִּדְעַ, אֶהוּבִי, אַחֵי הַיְקָר, שֶׁאֵין לָךְ עוֹד טוֹב
 בְּזֶה הָעוֹלָם בְּרוּחָנִיּוֹת וּבְגִשְׁמִיּוֹת לְעֵבֶר בְּנִקְל אֶת
 הַחַיִּים כְּמוֹ הַמְּדָה הַיְקָרָה שֶׁל לְמוֹד זְכוּת, אֲשֶׁר אֵין לָךְ
 עוֹד מְדָה טוֹבָה מְכֹל הַמְּדוֹת הַטוֹבוֹת כְּמוֹ מְדָה זוֹ —
 לְהִיּוֹת רְגִיל לְלַמֵּד זְכוּת עַל כָּל בֵּר יִשְׂרָאֵל, וּלְהַשְׁתַּדֵּל
 לְמַצוֹא בּוֹ אֶת הַטוֹב הַגָּנוּז שֶׁיֵּשׁ בּוֹ, שֶׁהוּא הַנִּקְדוֹת
 חִיּוֹת אֱלֻקוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּכָל בֵּר יִשְׂרָאֵל, כִּי בְּאַמַּת יִשְׂרָאֵל
 הֵם בְּאֵים מִמְּחֻשְׁבָּה דְקַדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְרוּם גְּבֵהֵי
 מְרוּמִים בְּמָקוֹם שֶׁאֵין יָד שְׁכָל הָאֲנוּשֵׁי יְכוּל לְמַשְׁמֵשׁ
 בּוֹ וְכוּ' וְכוּ'.

ועל-כן צריך לחפש ולבקש את הטוב בכל בר ישראל, ועל-ידי-זה יכולים להחזירו בתשובה אליו יתברך, וככל שמחפשים ומבקשים את הטוב בכל בר ישראל, על-ידי-זה מגלים את פנימיות אמתת מציאותו יתברך, אשר הוא גנוז ונסתר בתוך כל בר ישראל.

וכן צריך אדם להרגיל את עצמו לחפש ולבקש את הטוב הגנוז שיש בו, ואף שמרב עוונותיו וכו', ומכל מה שעובר עליו ברוחניות ובגשמיות הוא נשבר לגמרי, ונדמה לו כאלו אבד מנוס ותקנה, חס ושלום, וכו' וכו', עם כל זאת צריך להרגיל את עצמו למצא את הנקדה הטובה שיש בו, וירגיל את עצמו במדה היקרה הזו של למוד זכות, ועל-ידי-זה יזכה באמת לצאת מהרע שנלכד בו, כי בהתגלות פנימיות נקדתו הטובה, בזה יתגלה האור האלקי השופע בו, ויזכה לחזר באמת אליו יתברך תמיד; אשרי הדין את עצמו ואת אחרים תמיד לכף זכות, ואז ידונו אותו מלמעלה תמיד לכף זכות; אשרילו!

תם ונשלם, שבח לאל עולם!

שָׁמַעְתִּי מֵאִישׁ אֶחָד מֵאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ
שֶׁסָּפַר, שֶׁפַּעַם אַחַת אָמַר לוֹ רַבְנוּ ז"ל
עַל עֵצָם הַתְּגַבְרוּת הַיֵּצֵר הָרַע, רַחֲמָנָא
לְצַלָן, עָנָה וְאָמַר: אֲנִי יָדַעְתִּי הַיֵּצֵר הָרַע
שֶׁלָּכֶם, אֱלוֹ הָיוּ לוֹקְחִין מִכֶּם הַיֵּצֵר הָרַע,
הָיוּ הוֹלְכִין וּמְקַלְחִין צְנוּרוֹת מְלֵאִים דָּם,
וְכָל הָעוֹלָם הָיָה מְלֵא דָם. אֶפְלוּ כְּשֶׁתְּהִי
אֲנָשִׁים כְּשָׂרִים, צָרִיף לָכֶם זְכִיָּה גְדוֹלָה,
שֶׁתִּדְעוּ עֵצָם הַיֵּצֵר הָרַע שֶׁלָּכֶם שֶׁהִיא
לָכֶם, רַק אֲנִי יָדַעְתִּי אוֹתוֹ.

(חיי-מוהר"ן, דפוס תד"ש, סימן שא)

קונטרס

תן לחיות

יגלה לאדם עצות נפלאות איך לחיות חיים חדשים בכל פעם, ולשפח את כל העבר שלו מפל מה שעבר עליו עד עכשו, ולהתחיל לחיות בכל פעם חיים חדשים ערבים ומתקים.

*

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון,
בוצינא קדישא עלאה, אדונינו, מורנו ורבנו,
רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו.

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אניס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו,

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, כתובים ומאמרי חכמינו
הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש.

*

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: עֵקֶר הַחַיּוֹת
שֶׁנִּקְרָאת בְּאֵמַת חַיּוֹת הוּא רַק
כְּשֶׁמִּתְנַהֵג עַל־פִּי דַרְכֵי הַתּוֹרָה
הַקְּדוּשָׁה, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו
יִתְבָּרֵךְ בְּתַמִּימוֹת וּבְפִשְׁטוֹת, כִּי רַק
זֶה נִקְרָא חַיּוֹת, כִּי לְהַפּוֹךְ רְשָׁעִים
הַעוֹקְרִים אֶת עֲצָמָם מִדַּרְכֵי הַתּוֹרָה
הַקְּדוּשָׁה וּמְקַיֵּם מִצְוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ
נִקְרָאִים מֵתִים בְּחַיֵּיהֶם, כִּי בְּלִי תּוֹרָה
וּמִצְוֹת מְסֻתָּבְבִים כְּמוֹ מֵת בְּעוֹלָם
הַתְּהוֹ בְּלִי שׁוֹם תְּכַלִּית כָּלֵל.
(אֲמַרֵי מוֹהֲרָא"ש, חֵלֶק ב', סִימָן תַּפַּח)

קוּנְטֵרס

תָּן לַחַיּוֹת

.א

בְּנֵי הַיְקָר! רְאֵה לְחִזּוֹק אֶת עֲצָמְךָ מְאֹד מְכַל מַה שְּׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, וְהִרְגֵּל עֲצָמְךָ לְשִׁכְחַת אֶת כָּל מַה שְּׁעֹבֵר עָלֶיךָ, כִּי אֵין זֶה עֲצָה לְזִכּוֹר תָּמִיד אֶת הָעֹבֵר, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה בְּעֲצָמוֹ תִּפְּלֵ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בֵּין בְּרוּחָנֵי וּבֵין בְּגִשְׁמֵי וְתִכְנַס אֶל תּוֹךְ דְּכַאוּן וְעֲצָבוֹן פְּנִימֵי שְׁקִשָּׁה וְכָבֵד אַחֵר כֶּף לְצֵאת מִמֶּנּוּ, כִּי הִדְכָאוּן וְהִעֲצָבוּן הַפְּנִימֵי הוּא מַחֲלֵת עֲצָבִים, שְׁבָאָה עַל-פִּי-רַב עַל אָדָם כְּשִׁזּוֹכֵר תָּמִיד אֶת הַצָּרוֹת וְהַכְּשָׁלוֹנוֹת שֶׁלּוֹ בַּחַיִּים, וְזֶה שׁוֹבֵר אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַד שֶׁנִּכְנַס אֶל תּוֹךְ עֲצָמוֹ, וְאִזְ כָּבֵר קִשָּׁה לוֹ לְצֵאת מִזֶּה; וְעַל-כֵּן, אֶהוּבֵי, בְּנֵי, זִכּוֹר כָּלל זֶה מְאֹד, אִם אַתָּה רוֹצֵה לְהִתְחַיֵּל לַחַיּוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים, חַיִּים עֲרָבִים וּמְתַקִּים, עָלֶיךָ לְשִׁכְחַת לְגַמְרֵי אֶת כָּל הָעֹבֵר שְׁלָךְ, וְתַעֲלִים עֵין מְכַל מַה שְּׁעֹבֵר עָלֶיךָ, מְכַל

הַכְּשִׁלוֹנוֹת שֶׁלָּךְ, וּמְכַל הַהֶפְסָדִים וְהַעֲלָבוֹנוֹת, הַחֲרוּפִין וְהַגְּדוּפִים שֶׁסִּבַּלְתָּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה תּוּכַל לְהִתְחִיל לַחְיּוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים. וְאֵל יִהְיֶה נֶקֶל בְּעֵינֶיךָ עֲנֵן זֶה, כִּי כָּל אֵלוֹ שֶׁנִּפְּלוּ בְּעֵינֵיהֶם וְנִכְנְסוּ אֶל תּוֹךְ עֲצָמָם, עַל-יְדֵי דְּכָאוֹן וְעֲצָבוֹן פְּנִימִי, הַכֹּל הָיָה רַק מִסָּבָה זוֹ, שֶׁתָּמִיד הִסְתַּכְּלוּ אַחֲרֵינִית מֵהַ שֶׁנֶּאֱרַע עִמָּהֶם, וְאִיךָ שֶׁסִּדְּרוּ אוֹתָם, וְאִיךָ שֶׁנִּכְשְׁלוּ בְּעִסְקֵיהֶם וּבְעֵנִינֵיהֶם, וְדָבָר זֶה הֶעֱבִירָם עַל דַּעְתָּם, עַד שֶׁנִּשְׁתַּגְּעוּ לְגַמְרֵי וְנִכְנְסוּ אֶל מַחֲלַת עֲצָבִים (דִּיפְּרִסְיָה) חֲזָקָה; וְעַל-כֵּן רָאָה לְצִיַּת לִי, אֶהוּבִי, בְּנִי, וְשָׂכּוּחַ תִּשְׁכַּח אֶת כָּל הָעֶבֶר שֶׁלָּךְ, וְתִתְחִיל עֲכָשׁוּ הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה, וְתַעֲבִיר מִדַּעְתְּךָ אֶת כָּל הָעֶבֶר שֶׁלָּךְ לְגַמְרֵי, וְעַל-יְדֵי-זֶה תִּזְכֶּה בְּאַמַּת לְהִתְחִיל לַחְיּוֹת, וְתִחְיֶה חַיִּים חֲדָשִׁים וְנֹעִימִים, וְתִרְגִּישׁ עֲצָמְךָ אָדָם אַחֵר לְגַמְרֵי.

ב.

רָאָה לְהַחְיּוֹת אֶת עֲצָמְךָ בְּכֹל מִינֵי אֲפָנִים שֶׁבְּעוֹלָם, כִּי אֵין זוֹ עֲצָה לְהַמְשִׁיךְ אֶת עֲצָמוֹ בְּכֹל פַּעַם אֶל הַצֵּעַר, כִּי כָּל הַנִּמְשָׁךְ אַחֵר הַצֵּעַר, הַצֵּעַר נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו, וְהוּא יְכוּל לִפְּלֹ בְּדַעְתּוֹ כָּל-כָּף, עַד שֶׁיֵּאבֵד עֲצָמוֹ לְדַעַת לְגַמְרֵי, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, הֵינּוּ שֶׁתִּכְנַסְנָה בּוֹ מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הַתְּאֵבָדוֹת, כִּי מֵרַב צָרוֹת וִיסוּרִים וּמֵרַב מְרִירוֹת

וְעַקְמָמִיּוֹת וְחֹבוֹת שְׁעוֹבָרִים עַל הָאָדָם, נִתְעַקְמוּ מִחוּ
 וְדַעְתּוֹ, עַד שְׁנִכְנְסוּ בּוֹ כָּל מִיַּי דְּמִיּוֹנוֹת וּמַחְשָׁבוֹת
 שֶׁל הֶבֶל, וְנִדְמָה לוֹ שְׁמֵהֲצָרָה הַזֶּה שְׁנִכְנַס בָּהּ, כְּבָר
 אִף פַּעַם לֹא יֵצֵא, וְדָבָר זֶה מְבִיא אֶצְלוֹ מַחְשָׁבָה שֶׁל
 הַתְּאֵבֵדוֹת; וְעַל-כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהַחֲיוֹת אֶת עֲצָמוֹ
 בְּכָל מִיַּי אֲפָנִים שְׁבַעֲוֹלָם, וּמְכַל שְׁפָן שְׁצָרִיךְ לְבָרוּחַ
 מִמַּחְשָׁבוֹת שֶׁל הַתְּאֵבֵדוֹת, אֲשֶׁר אֵין זֶה עֲצָה כָּלֵל, כִּי
 מֵה יִהְיֶה כְּשִׁיתְאֵבֵד, הָאֵם יִהְיֶה לוֹ יוֹתֵר טוֹב? ! מִי יוֹדֵעַ
 כְּמָה עֲנָשִׁים קָשִׁים וּמְרִים מְחַכִּים לוֹ, וּבְכַמָּה גְּלָגוּלִים
 הוּא עוֹד צָרִיךְ לְהַתְגַּלְגַּל עַד שִׁיתְקַן אֶת מֵה שְׁפָגַם
 וְקָלְקַל... וְעַל-כֵּן עָקֵר הָעֲצָה לְמִי שְׁכָבַר נָפַל בְּדַעְתּוֹ
 כָּל-כֶּף וְנִכְנְסוּ בּוֹ מַחְשָׁבוֹת שֶׁל הַתְּאֵבֵדוֹת, שְׁיִלֵךְ אֶל
 חֲכָם וְצַדִּיק אֱמֵתִי, וַיִּסַּפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל לְבוֹ, וְכָל מֵה
 שְׁעוֹבֵר עָלָיו, וְהוּא בּוֹדֵאֵי יִנְהִיג אוֹתוֹ בְּדֶרֶךְ הַיִּשָּׁר, וַיִּתֵּן
 לוֹ עֲצוֹת אֱמֵתִיּוֹת אֵיךְ לְצִאת מְכַל צְרוּתָיו, כִּי כָּלֵל זֶה
 תִּנְקֹט בְּיָדָךְ, אֲשֶׁר אֵין לְךָ צָרָה בְּעוֹלָם, שְׁלֹא יְכוּלִים
 לְצִאת מִמֶּנָּה, וְאִף שְׁנִדְמָה לְךָ כְּאֵלוֹ צָרְתָךְ הִיא הַצָּרָה
 הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר, כִּי נִכְנְסֶתָּ בְּאִיזָה בּוֹץ כְּזֶה, שְׂאֵי אֶפְשָׁר
 כְּבָר לְצִאת מִמֶּנּוּ כִּי אִם עַל-יַדֵי הַתְּאֵבֵדוֹת, חֵס וְשְׁלוֹם,
 עֲלֶיךָ לְדַעַת, כִּי הַחֲכָם וְהַצַּדִּיק הָאֱמֵתִי הַדְּבוּק בּוֹ יִתְבָּרַךְ
 בְּדַבְּקוֹת אֱמֵת, הוּא יְכוּל לְהוֹצִיא גַם אוֹתָךְ מִהַמְּקוֹם
 שְׁנַפְּלֶתָ אֵלָיו, וּלְהַרִים וּלְהַגְבִּיֵה אוֹתָךְ וּלְהַבִּיאָךְ אֶל

למעלה מהמקום וכו', ותזכה להיות בן חורין לגמרי; על-כן ראה לברח אל חכם וצדיק אמתי, ותדבר עמו, ותספר לפניו את כל לבך וכל מה שעובר עליך בפרטי פרטיות, ואם ירצה לשמע אותך, תדע, כי זהו החכם והצדיק האמתי, ובודאי על ידו תזכה לצאת מהפח היקוש שנפלת בו, ועל ידו יהיה לך תקון נפלא; אשרי מי שאינו מיאש עצמו בשום פנים ואפן, ואפלו שכבר נפל במקום שנפל ונכשל במה שנכשל וכו', עם כל זאת בורח אל החכם והצדיק האמתי, ומספר לפניו את כל לבו, אז נכון לבו ובטוח בהשם יתברך, שיזכה לצאת מהצרה שלו, והכל יתהפך לטובה גדולה.

ג.

בני היקר! ראה לחזק את עצמך בכל מה שעובר עליך, ואף שאני יודע שאתה נמצא עכשו במצב הגרוע והמשפל ביותר, ומעיקות לך מאוד מאוד כל החובות והצרות שנסתבכת בהן, עם כל זאת עליך לדעת, כי אין זו עצה לפל בדעתך עד כדי כך, ולפל ביאוש ובדכאון עצום, ולחשב כאלו אין לך כבר עצה אחרת רק להתאבד, חס ושלום, כאשר מצוי בעתים הללו, שעובר על בני-אדם מה שעובר — יסורים, משברים וגלים, עד שכל-כך מתיאשים בחייהם, שנסכם בדעתם, שאי

אֶפְשֶׁר לָהֶם לְצֵאת מְצֻרוֹתֵיהֶם, כִּי אִם עַל-יַדֵּי הַתְּאֵבֳדוֹת,
 וּבִאֲמַת הַכֹּל הֶבֶל וְדַמְיוֹן גָּדוֹל, שֶׁבֶא מְקַטְנוֹת הַמַּחֲיִן,
 כִּי עָלֶיךָ לַדַּעַת, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲשֶׁר מִכָּל צָרָה
 שֶׁבָּעוֹלָם, וּמִכָּל סְבוּף שֶׁנִּסְתַּבְּכִים בּוֹ, עֲדִין יְכוּלִים
 לְצֵאת יִהְיֶה אִיךָ שְׂיֵהְיֶה וְיִהְיֶה מֵה שְׂיֵהְיֶה, הָעֵקֶר לֹא
 לְהִתְיָאֵשׁ מִהַחַיִּים וְלֹא לִפְלֵ בְדַכָּאוֹן וּבְעֵצְבוֹן, כִּי כָּל
 זְמַן שֶׁאָדָם חַי, עֲדִין יֵשׁ לוֹ תִקְנוּה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְלִהְפֹךְ
 מִהֶפֶךְ לְהֶפֶךְ, וְלְצֵאת מִהַבּוֹץ וְהַתְּסַבְּכַת שֶׁנִּסְתַּבְּבָה בָּהֶם,
 לֹא-כֵן כְּשֶׁאָדָם מְתַאֲבֵד, הוּא גוֹרֵם חֲרָפוֹת וּבּוֹשׁוֹת וְצַעַר
 וְיִסּוּרִים וְעִגְמוֹת נֶפֶשׁ לְכָל הַמְּשַׁפְּחָה לְדוֹרוֹת עוֹלָם, וּמֵה
 גַּם שֶׁחֲכָמֵינוּ הִקְדוּשִׁים אָמְרוּ: "הַמְּאֲבֵד עֲצָמוֹ לַדַּעַת,
 אֵין לוֹ חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא"; וְעַל-כֵּן רָאָה, אֶהוּבִי, בְּנֵי
 הַיָּקָר, לְקַחַת אֶת עֲצָמְךָ בְּיַדֶּיךָ, וְתַתְּחִיל לַחַיּוֹת חַיִּים
 חֲדָשִׁים, וְעַל אֵף שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁעֲבַרְתָּ עִכְשָׁו בְּחַיֶּיךָ
 מִשֶּׁבֶר גָּדוֹל, וְהַמְּצָפוֹן הוֹרֵס אוֹתְךָ מְאֹד מְאֹד, וּמֵה גַּם
 שֶׁאֲתָה נִמְצָא בְּדַכָּאוֹן וּבְעֵצְבוֹן גָּדוֹל, עִם כָּל זֹאת תִּדְעַ,
 כִּי הַקְּדוּשָׁ-בְרוּךְ-הוּא אָב הַרְחֵמֵן, וְהוּא מְחַיֶּה וּמְהַיֶּה
 וּמְקַיֵּים אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְכָל הָעוֹלָם הוּא שְׁלוֹ,
 וְהוּא מְנַהֵיג אֶת הָעוֹלָמוֹת בְּהַשְׁגָּחָה נוֹרָאָה וְנִפְלְאָה
 מְאֹד, וְאִם תִּשׁוּב עִכְשָׁו אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, עַל-יַדֵּי-זֶה אֲתָה
 יְכוּל לְהִפְךָ אֶת כָּל מְצָבְךָ מִחֲשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל, מִשֶּׁעֲבוּד
 לְגֵאָלָה, מִגְּלוּת לְחֵירוֹת, וְכָל זֶה תְּלוּי רַק בְּיַדֶּיךָ, אִם תִּקַּח

אֶת עֲצֻמָּךְ בְּיָדֶיךָ, וְתִתְיָשֵׁב — מִי וּמֵה וְאֵימַת וְלָמָּה לִי
 לַחַיּוֹת חַיִּים מְרוֹרִים כְּאֵלוֹ? ! וְלָמָּה לִי לַפְּחָד פְּחָדִים
 אֵלוֹ? ! יוֹתֵר טוֹב לִי לַחֲזוֹר אֵלָיו יִתְבַּרְךָ... עַל-יָדַי יֵשׁוּב
 הַדְּעַת הַזֶּה, תִּזְכֶּה לְצִאת בְּאֶמֶת מִכָּל מִינֵי צְרוֹת וְיִסּוּרִים
 וְסִבּוּכִים שְׁנֹסֶת־בְּכַתְּ בָּהֶם. וְאִיךָ זֹכִים לְהִגִּיעַ אֶל יֵשׁוּב
 הַדְּעַת הַזֶּה? עַל-יָדַי שְׁתַּלְּךָ עֲכָשׁוּ לְמָקוֹם פְּנוּי שְׂאִין
 שֵׁם בְּנֵי-אָדָם וְאִין שֵׁם שׁוֹם רַעַשׁ, בְּאִיזָה שָׂדֵה אוֹ בִיעַר
 אוֹ בְּחֹדֶר פְּנוּי אוֹ בְּמִרְתֶּךָ, וְתִתְחִיל לְדַבֵּר עִמוֹ יִתְבַּרְךָ,
 כְּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוֹ בְּתַמִּימוֹת וּבְכַפְשִׁיטוֹת גְּמוּרָה
 בְּשִׁפְתַּת הָאֵם שְׁלֶךָ, וְתִסְתַּכֵּל עַל הַשָּׁמַיִם, וְתִשְׁיַח וְתִסְפֹּר
 לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבְךָ בְּפָרְטֵי פָרְטִיּוֹת,
 בְּדִיוֹק כְּמוֹ שְׂאֵתָה מְדַבֵּר אֶל זוּלָתְךָ, וְתִרְבֶּה וְתִאָרֶיךָ
 בְּדַבּוּרִים אֵלוֹ, עַל אֵף שְׁבַתְחֻלָּה יְדֻמָּה לָךְ כְּאֵלוֹ אֵתָה
 מְדַבֵּר, חֵס וְשָׁלוֹם, אֶל הָאֲוִיר אוֹ אֶל הַקִּיר, כִּי מֵרֵב צַעֲרֶךָ
 הַקָּשָׁה וּמֵרֵב בְּלִבּוֹלֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ הַרְבִּים וּמֵרֵב הַהִשְׁפָּלוֹת
 שֶׁהִשְׁפִּילוּ וְהִכְנִיעוּ וְשָׁבְרוּ אוֹתְךָ, נִפְלֵת בְּדַעְתְּךָ כָּל-כָּף,
 עַד שְׁנַתִּיאֲשֶׁת מִכָּל חַיֶּיךָ, וְאִין לָךְ כְּבֹר שׁוֹם אָמוּנָה, חֵס
 וְשָׁלוֹם, עָלֶיךָ לְדַעַת, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שְׁכָל זֶה הוּא
 דְמִיּוֹן שְׁמִתְרַקֵּם בְּדַמְיוֹנְךָ וּבְדַעְתְּךָ הַשְּׁבוּרָה וְהַפְּגוּמָה
 מֵרֵב קְלָקוּל מַעֲשֵׂיךָ, כִּי בְּאֶמֶת אִין שׁוֹם מְצִיאוֹת בְּלַעֲדָיו
 יִתְבַּרְךָ כָּלֵל, וְהוּא יִתְבַּרְךָ מְחִיָּה, מְהוּוּה וּמְקִיִּים אֶת כָּל
 הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְדוּמָם, צוּמַח, חִי, מְדַבֵּר, הֵם עֲצָם

עֲצֻמִיּוֹת חַיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, כִּי אֵין בְּלֻעָדָיו יִתְבַּרֵךְ
 כָּלֵל, כִּי בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שֶׁם אֵלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם, וַיִּמָּה
 שְׂאִינֶךָ זוֹכֶה עֲדִין לְהַרְגִישׁ אֶת זֹאת, וְנִדְמָה לְךָ כְּאִלּוּ
 אַתָּה מְדַבֵּר אֶל הָרוּחַ וְאֶל הַקִּיר, כָּל זֶה מִחֲמַת בְּלִבּוֹל
 דַּעְתְּךָ וְנִפְלְתְךָ מֵהָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, אֲבָל אִם תִּהְיֶה
 עֲקֻשָׁן גָּדוֹל עַל דְּבַר זֶה — לְדַבֵּר עִמוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְלִסְפֹּר
 לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ כָּל מֵה שְׁעוֹבֵר עָלֶיךָ בְּפָרְטֵי פְּרֻטִיּוֹת,
 סוּף כָּל סוּף תִּזְכֶּה לְהַגִּיעַ אֶל הָאֲרֶה נוֹרָאָה וְנִפְלְאָה
 כְּזוֹ, שְׁלֹא תֵאָרֵף וְלֹא שְׁעֲרֵף מִיָּמֶיךָ, כִּי הוּא יִתְבַּרֵךְ אָב
 הַרְחָמָן, וּמְחַכֶּה שְׂיִשׁוּבוּ לְפָנָיו בְּנֵי־אָדָם בְּתִשׁוּבָה, וּבוֹ
 בְּרַגַע שֶׁהָאָדָם זוֹכֶה לְחִזּוֹר בְּתִשׁוּבָה, הַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא
 מְקַבְּלוֹ בְּאַהֲבָה וּבְחֶמְלָה רַבָּה; וְעַל־כֵּן רָאָה, אֱהוּבִי,
 בְּנֵי הַיֶּקֶר, לֹא לְהִיּוֹת בְּטָלָן, וְתִקַּח אֶת עֲצֻמְךָ בְּיַדֶּיךָ,
 וּבְמָקוֹם לְחֵשֶׁב מִחֲשָׁבוֹת שֶׁל הַתְּאֵבֵדוֹת אוֹ לְהִסְתַּוֵּבֵב
 שְׁבוּר וּמְדַכָּא בְּעֲצָבוֹן וּבְיִסּוּרֵי הַמְּצָפוֹן וְהַנֶּפֶשׁ, רָאָה
 לְבָרַח אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ וְלִסְפֹּר לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ, כָּל מֵה שֶׁמַּעֲיֵק
 לְךָ בְּפָרְטֵי פְּרֻטִיּוֹת, וְתִדַּע וְתִאֱמִין אֲשֶׁר כָּל דְּבוּר וְדְבוּר
 שְׂאֵתָה מְדַבֵּר וּמְשִׁיחַ לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ, נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל, וְאִם
 תִּהְיֶה עֲקֻשָׁן גָּדוֹל עַל דְּבַר זֶה, אֲזִי תִרְאֶה סוּף כָּל סוּף
 שְׁנוּי גָּדוֹל בְּמַצְבֶּךָ, וְתִזְכֶּה לְצֵאת מִמְּצַקוֹתֶיךָ, וַיִּמָּה גַם
 שְׂתִזְכֶּה לְיִשׁוּב הַדַּעַת לְהִתְיִשֵּׁב הַיֵּטֵב בְּדַעְתְּךָ, מֵה עָלֶיךָ
 לְעֲשׂוֹת מְכָאן וּלְהִבָּא, הָעֵקֶר רָאָה לְבָרַח מִמִּחֲשָׁבוֹת

רעות, מִחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל, שֶׁל הַתְּאֵבֹדוֹת וְשֶׁל יְאוֹשׁ,
וְאִם תִּצְיִית לִי, אֶהוּבִי, בְּנִי, בְּכָל זֶה, אֲזִי תִרְאֶה שְׁנוּי
גָדוֹל בְּחַיִּיךָ, וְתִזְכֶּה לְצִאת בְּאֵמֶת מִכָּל צְרוּתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ,
וְהַכֹּל יִתְהַפֵּךְ לְךָ לְטוֹבָה.

ד.

רְאֵה, אֶהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, לְהַפִּיךְ אֶת כָּל הַמְרִירוֹת
וְהַדְּכָאוֹנוֹת שְׁעוֹבְרִים עָלֶיךָ אֶל תְּכִלִּית הַשְּׂמִחָה, הֵינּוּ
עַל אֵף שְׁעוֹבָרֶת עָלֶיךָ מְרִירוֹת דְּמְרִירוֹת, וְאַתָּה מְדַכֵּא
בְּדַכְאוֹן עֲצוּם, וְנִדְמָה לְךָ כְּאִלּוּ אֶבֶד מְנוּס וְתִקְוָה מִמֶּךָ,
רְאֵה לַעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת שְׁבַעוּלָם לְהִיּוֹת בְּשְׂמִחָה,
כִּי הַשְּׂמִחָה הִיא הַגְּאֻלָּה, וּכְכֹל שְׂאֵדָם שֶׁשׁ וְשְׂמִיחָה,
עַל-יְדֵי-זֶה הוּא נִגְאָל מִכָּל צְרוּתָיו, וְרוּאִים בְּנֵי-אָדָם
שֶׁהֵם מְרַגְּלִים אֶת עֲצָמָם לְהִיּוֹת תְּמִיד שְׂמִיחִים וְעֲלִיזִים,
עַל אֵף שְׁעוֹבֵר עֲלֵיהֶם מְרִירוֹת דְּמְרִירוֹת, צְרוֹת וְיִסּוּרִים,
קִטְנוֹת וְהַשְּׁלָכוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת, עִם כָּל זֹאת עוֹשִׂים אֶת
עֲצָמָם כְּאִלּוּ הֵם שְׂמִיחִים, וּמְרִאִים פָּנִים שֶׁל שְׂמִחָה,
אֲזִי לְבַסּוֹף זוֹכִים לְשְׂמִחָה, וְהַשְּׂמִחָה מוֹצִיָּאָה אוֹתָם
מִכָּל הַמְשַׁבְּרִים וְהַגְּלִים שְׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם, לֹא-כֵן מִי
שְׂאִינוּ רוֹצֵה לְקַבֵּל דְּבוּרִים אֵלָיו, רַק נִמְשָׁךְ אַחַר הָעֲצָבוֹת
וְהָעֲצָלוֹת וְהַדְּכָאוֹן, הוּא נוֹפֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, עַד שְׂמִתִּיאֵשׁ
מִחַיָּיו, וְאִינוּ רוֹאֶה לְעֲצָמוֹ שׁוֹם דְּרֹךְ לְצִאת מִצְרוּתָיו,

אָלֵא עַל-יַדֵּי הַתְּאֵבֵדוֹת, רַחֲמָנָא לְצַלָן, כִּי הָעֲצָבוֹת
וְהַדְּכָאוֹן מִשְׁחִירִים וּמִכִּסִּים, מִסְתִּירִים וּמִבְּלָבָלִים אֶת
מַח הָאָדָם, עַד שְׁאִינוֹ יָכוֹל לַחֲשֹב יִשְׂרָאֵל, כִּי מֵרַב מְרִירוֹת
וְעַקְמִיּוֹת, נִדְמָה לוֹ כְּאִלּוֹ אֶבֶד מְנוּס וְתַקְוָה מִמֶּנּוּ,
וּכְאִלּוֹ כָּל הָעוֹלָם אַחֲרָיו, וּכְאִלּוֹ כָּלֵם שׁוֹנְאִים אוֹתוֹ,
וְלֹא יָכוֹלִים לְסַבֵּל אוֹתוֹ וְלֹא רוֹצִים לְהִתְעַסֵּק עִמּוֹ, וְזֶה
אֲשֶׁר הוֹרֵס לוֹ אֶת כָּל הַחַיִּים, אֶת כָּל הַתְּכַנְיּוֹת, וְאֶת כָּל
הָעֲתִיד שְׁלוֹ, וְכֹל זֶה בָּא מֵרַב עֲצָבוֹת וְעֲצָלוֹת וְדְכָאוֹן,
אֲשֶׁר מְצַמְצָמִים מְאֹד אֶת מַח הָאָדָם, עַד שְׁאִינוֹ זוֹכֵה
לַחֲשֹב יִשְׂרָאֵל, רַק הַכֹּל חָשׂוּף לוֹ, לֹא-כֵן מִי שְׁמַרְגִּיל
אֶת עֲצָמוֹ לְהִיּוֹת בְּשִׂמְחָה, וּמוֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ לְהִיּוֹת
בְּשִׂמְחָה, וְתָמִיד שֵׁשׁ וְשִׂמְחָה וְרוֹקֵד וְצוֹהֵל וְשׁוֹמֵעַ כְּלִי
נְגִינָה, עַל-יַדֵּי-זֶה אֵף שֶׁהוּא בְּטִבְעוֹ אִישׁ עֲצוּב וְשְׂרוּי
בְּדְכָאוֹן, הֵהָכֵרַח לוֹ לְצֵאת סוּף כָּל סוּף מִטִּבְעוֹ הָרַע,
כִּי טִבֵּעַ הַשְּׂמִחָה הוּא בְּדִיּוֹק כְּמוֹ טִבֵּעַ הָאֵשׁ, הַשׁוֹרְפֶת
כָּל מֵה שֶׁבָּא תַּחַת יָדָהּ — עֲצִים וְקֶשׁ וְתִבְּן וְכוּ',
כְּמוֹ-כֵן הָעֲצָבוֹת וְהָעֲצָלוֹת הֵם עֲצִים וְקֶשׁ וְתִבְּן, טִיט
וְאֲדָמָה וְכוּ', וְתִקֵּף הַשְּׂמִחָה — שְׂאָדָם שֵׁשׁ וְשִׂמְחָה
וְרוֹקֵד וְצוֹהֵל, זֶה שׁוֹרֵף אֶת כָּל הַדְּמִיוֹנוֹת וְהַמְּחַשְׁבוֹת
שֶׁל הָעֲצָבוֹת וְהָעֲצָלוֹת וְהַדְּכָאוֹנוֹת, וּמִתְחִיל הָאָדָם
לְחַיּוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים; עַל-כֵּן, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, רְאֵה
לְקַחַת אֶת עֲצָמְךָ בְּיַדְּךָ, עַל אֵף שְׁאִנִּי יוֹדֵעַ שְׁכַל-כָּךְ

מֵר וְצָר לָךְ מְרֹב יְסוּרִים שְׂאֵתָה סוּבֵל עֲכָשׁוּ וּמְרֹב
כְּשִׁלוֹנוֹת שְׂיֵשׁ לָךְ בְּחַיֶּיךָ, עַד שְׁעֵבֵר עָלֶיךָ מְשִׁבֵּר כְּזֶה
כְּמוֹ שְׁעֵבֵר, רְאֵה לוֹמֵר לְעֶצְמְךָ — יִהְיֶה מָה שְׂיִהְיֶה
וְיִהְיֶה אִיךָ שְׂיִהְיֶה אֲנִי אֶהְיֶה שְׂמַח, וְתִתְחִיל לְשִׁמְעַע כְּלִי
זִמְר וְתִרְקֹד מְרֹב שְׂמָחָה, וְתִקְבֵּל אֶת כָּל אָדָם בְּפָנָיִם
שׁוֹחֲקוֹת וּשְׂמָחוֹת וְעֲלִיזוֹת, וְתִקְדִּים שְׁלוֹם לְכָל אָדָם,
וְאִז תִּרְאֶה אִיךָ שֶׁהַכֹּל יִתְהַפֵּף לְטוֹבָה, וְכָל הִירִידוֹת
וְהַנְּפִילוֹת תִּתְהַפְּכֶנָּה לְעֲלִיּוֹת גְּדוּלוֹת, וְכָל כְּשִׁלוֹנוֹתֶיךָ
יִתְהַפְּכוּ לְהַצְלָחוֹת גְּדוּלוֹת, כִּי זִכֹּר כָּלֵל זֶה, אֶהוּבִי, בְּנֵי
הַיָּקָר, אֲשֶׁר עֵקֶר הַצְּלָחַת הָאָדָם בְּחַיָּו הוּא רַק עַל-יַדֵּי
מִדַּת הַשְּׂמָחָה וְהַתְקוּהָ וְקִבְּלַת פְּנֵי אָדָם בְּשְׂמָחָה וּבְפָנָיִם
שׁוֹחֲקוֹת, וְלִהְפֵּף — עֵקֶר הַכְּשָׁלוֹן שֶׁל הָאָדָם בְּחַיָּו
הוּא עַל-יַדֵּי מִדַּת הָעֲצָבוֹת וְהַיָּאוֹשׁ וְהַדְּכָאוֹן וְהַכְּעֵס
וְהַקְּפָדוֹת עַל זֻלְתוֹ, וְעַל-יַדֵּי שְׂמִסְתּוֹבֵב בְּפָנָיִם עֲצוּבוֹת
וּמְרוּרוֹת, אֲשֶׁר אִז אֵף אֶחָד אֵינּוּ יָכוֹל לְסַבֵּל אוֹתוֹ, כִּי
מִמִּילָא יֵשׁ לְכָל אֶחָד הַבְּעִיּוֹת וְהַצְּרוּת שְׁלוֹ, וְאֵינּוּ צָרִיךְ
גַּם אֶת שֶׁלְךָ וְכוּ'; עַל-כֵּן אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, עֲשֵׂה זֹאת,
וְהִתְחֵל לַחְיּוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים מְרַגְעֵי זֶה, וְתִמְשִׁיךְ אֶת
עֶצְמְךָ אֶל הַשְּׂמָחָה, וְתִשְׁיֵר לְעֶצְמְךָ נְגוּנִים שֶׁל שְׂמָחָה,
וְתִשְׂמַח אֶת עֶצְמְךָ בְּכָל מִינֵי אִפְנָיִם שְׁבַעֲוֹלָם, וְתִקְבֵּל
אֶת פְּנֵי זוּלְתֶךָ בְּפָנָיִם שׁוֹחֲקוֹת וְעֲלִיזוֹת, וְאִז תִּרְאֶה אִיךָ
שְׁכָל מַצְבְּךָ יִשְׁתַּנֶּה לְטוֹבָה וְתִהְיֶה אִישׁ מְצַלַח, וּמְמַשׁ

תתהפך מן ההפך אל ההפך, כי עקר הצלחת האדם תלוי רק במדת השמחה, וכל מי ששמח יותר, הוא מצליח יותר, ולהפך עקר הכשלונות של האדם הן רק על-ידי העצבות והמרירות, ודבר זה תמצא בכל העולם פלו, אם תעשה תחקיר, יודע לך שזוהי המציאות, אשר כל אלו שנכשלים בחייהם, הכל מחמת שטבעם להמשיך לעצבות ולעצלות ולדכאון, ומסתכלים על כל אחד ברע עין, והם ממרמרים על זלזלתם, לא-כן אלו שתמיד שמחים ועליזים ומסתכלים על כל אחד בטוב עין, ומקבלים את כל אחד בסבר פנים יפות, ויש להם מלה טובה לכל אחד, הם מצליחים בחייהם; ועל-כן ראה גם אתה, אהובי, בני היקר, להיות כאחד מהם, ועל אף שפר לך מאוד מאוד, מרב צרותיך ויסוריך ובלבוליך שעוברים עליך עכשו, עם כל זאת עשה את עצמך כאלו אתה שמח, ואז באמת תבוא אל שמחה אמיתית, ותחיה חיים אמתיים, חיים נצחיים, וכלם יאהבו אותך ויעזרו לך, ואתה תהיה איש מצלח, ובכל אשר תפנה תשכיל ותצליח.

ה.

בני היקר! ראה לחזק את עצמך מאוד, ואל תתיאש מחייה, ותאמין כי עדין יש לך תקנה גדולה לתקן הכל,

ואף שלפי קלקול מעשיך, ולפי הכשלונות שלך נדמה
 לך, כאלו אבד מנוס ותקוה, תדע כי אין זה נכון כלל,
 כי גדול אדונינו ורב להושיע והקדוש-ברוך-הוא מלא
 רחמים רבים, ותמיד חפץ בתשובת רשעים, ועל-כן
 ראה, אהובי, בני-היקר, לקחת את עצמך בידיך, וראה
 לשוב בתשובה אמיתית אליו יתברך, ואז תתחיל לחיות
 חיים חדשים, חיים נעימים שעוד לא חיית חיים כאלו
 מימך, כי באמת מי שמרגיל את עצמו לשוב בכל יום
 ובכל שעה בתשובה אליו יתברך, הוא חי חיים מתקים,
 חיים ערבים ונעימים, ועקר התשובה היא להרגיל את
 עצמו לדבר עמו יתברך כאשר ידבר איש אל רעהו והבן
 אל אביו, ולספר לפניו יתברך את כל לבו, ועל-ידי-זה
 הוא מוציא את כל הרעות והזהמה והלכלוך שנכנסו
 בנפשו, וזוכה להתהפך לטוב; על-כן ראה, אהובי, בני
 היקר, להיות חזק בעבודה הקדושה הזו — לדבר עמו
 יתברך בשפת האם שלך, והקדוש-ברוך-הוא השומע
 תפלות ישראל בודאי ישמע גם את תפלותיך, ותתחיל
 לחיות חיים חדשים, העקר אל תיאש את עצמך כלל,
 כי עדין יש לך תקוה גדולה לתקן את הכל, ומכל
 הירידות והנפילות שירדת ונשלת לך, עדין אתה
 יכול לצאת משם, אם תקח את עצמך בידיך, העקר
 הוא רק להיות תמיד בשמחה, ולגרש ממך את כל

מיני המחשבות של התאבדות, חס ושלום, רק ראה להתחיל לחיות חיים חדשים על-ידי שתחזור ותשוב אליו יתברך בתשובה שלמה, ואז תצליח וירכך.

.ו

אהובי, בני היקר! הן אמת שעוברים עליך משברים וגלים, ונדמה לך בכל פעם כאלו אתה נכשלת בחייה, וכאלו לך אין כבר שום תקנה בעולם, וכאלו אתה מיתר בעולם וכדומה כל מיני מחשבות כאלו, עד שנכנסות בך מחשבות של התאבדות, חס ושלום, עליך לדעת, כי כל אלו המחשבות באות מפני אי היציבות שלך, ובפרטיות שלא חנכו אותך בדרך התורה והיראה בדרך האמונה הפשוטה, כי אם היית מתחנך בתורה וביראה ובאמונה פשוטה, אז היית מרגיש אחרת לגמרי בחייה; על-כן ראה, אהובי, בני היקר, לשוב בתשובה אמתית, ותברח לך אל רב וחסם אמת, ותלמד אצלו את התורה הקדושה, והוא ישפיע עליך מאורו הגנוז אמונה פשוטה בו יתברך, ותחזיק רק ברב שילמד עמך אמונה בהקדוש-ברוך-הוא, כי מי שילמד עמך אמונה פשוטה בו יתברך, תדע שהוא הרב האמתי לפי שרש נשמתך, ובו תחזיק, ואל תחליפו באף אחד, ועל ידו תזכה באמת להתחיל לחיות חיים

חֲדָשִׁים, וְתַרְגִּישׁ נְעִימוֹת, עֲרֵבוֹת, זִיו, חַיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ
 יִתְבַּרְךָ, וְזֶה יִשְׁפִיעַ עַל חַיֶּיךָ.

ז.

בְּנֵי הַיָּקָר! עֲלֶיךָ לְדַעַת, כִּי אֲסוּר לְהִתְיַאֵשׁ בְּשׁוּם
 פְּנִים בְּעוֹלָם, וְעַל אֵף שְׁמָרִים לְךָ מְאֹד הַחַיִּים, וְאַתָּה
 מְרַגֵּישׁ אֶת עֲצָמְךָ כְּאִלוֹ אֵין מִי שְׁרוּצָה אוֹתְךָ, וּכְאִלוֹ
 אֵין מִי שְׁחַפֵּץ בְּךָ, תִּדַע שְׁכָל זֶה הוּא מֵהִדְמִיוֹנוֹת
 שְׁנִכְנְסוּ בְּךָ מִמַּעֲשֵׂיךָ הָרָעִים, וְאִם תִּקַּח אֶת עֲצָמְךָ
 בְּיָדְךָ, וְתִתְחִיל הַתְּחַלָּה חֲדָשָׁה עַל כָּל פְּנִים מַעֲכָשׁוּ,
 יִשְׁתַּנֶּה כָּל מִצְבְּךָ לְטוֹבָה; עַל-כֵּן אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר,
 רְאֵה לַעֲשׂוֹת עֲכָשׁוּ הַתְּחַלָּה חֲדָשָׁה, וְתָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה
 שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וְתִתְחִיל לְחַיּוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים, חַיִּים
 נִצְחִיִּים, כִּי הַמֶּאֱמִין הָאֲמִתִּי, אֲשֶׁר מֵאֲמִין בּוֹ יִתְבַּרְךָ,
 אֲשֶׁר הוּא יִתְבַּרְךָ מְחִיָּה וּמְהִיָּה וּמְקִיָּים אֶת כָּל הַבְּרִיאָה
 כְּלָה, וְדוּמָם, צוּמָח, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֲצָם עֲצָמֵי חַיּוֹת
 אֱלֻקוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, עַל-יְדֵי-זֶה מִשְׁתַּנֶּה כָּל הַלֵּךְ מִחֲשַׁבְתּוֹ
 לְטוֹבָה, וְעַל אֵף שְׁקָשָׁה לְךָ לְהִכְנִים בְּדַעְתְּךָ מִחֲשַׁבּוֹת
 אִלוֹ, כִּי כָּבֹר עֲבָרְתָּ בְּחַיֶּיךָ מְרִירוֹת דְּמִרִירוֹת, עִם כָּל
 זֹאת רְאֵה לְהַחֲזִיק מֵעַמֵּד, וְתָשׁוּב אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וְעַקֵּר
 הַתְּשׁוּבָה, שְׁתַּרְגִּיל אֶת עֲצָמְךָ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרְךָ בְּלִשׁוֹן
 שְׂאֵתָה רְגִיל בָּהּ, אֲשֶׁר כָּל דְּבוּר וְדְבוּר הוּא הַצְּלָחָה

נצחית, ואם תהיה רגיל בזה, אז תראה ישועה גדולה
ושנוי גדול בחייה.

ח.

ראה, אהובי, בני היקר לחזק את עצמך בכל מיני
אפנים שבעולם, ואף פעם אל תסתכל על אחרים, כי
עקר הכשלוך של האדם הוא כשסתכל על אחרים,
לא-כן מי שלא אכפת לו תגובת אחרים, אלא הוא
עצמאי, דיקא אדם כזה מצליח בחייו, ולהפך כל
הכשלוכות שאדם נכשל בכל התחומים, הם רק בשעה
שמסתכל ומתיחס למה שאחרים מגיבים עליו, ומה
אחרים אומרים עליו, ואיך אחרים מסתכלים עליו,
ואדם כזה אינו חי חיים שלו, כי הוא תמיד מתיחס
לדעת אחרים, ועל-ידי-זה אין לו דעת כלל, כי דעתו
היא אצל אחרים, כי הרי הוא צריך להסתכל ולהתענין
בתגובת אחרים, ובזה נתבהל ונתבלבל לגמרי, עד
שנעשה סגור בעצמו ונופל לדכאון פנימי, ובא לו
משבר של דפרסיה, ונדמה לו שכל הסביבה היא
כנגדו, ושאיך מתיחסים אליו, והוא מתחיל לשנא את
עצמו, עד שמרב יאוש ועקממיות ומרירות ועצבות
ששורים בו, נעשה לו כל-כף חשך בחיים, עד שרואה
שאיך לו שום עצה אחרת בחייו, כי אם להתאבד,

רחמנא לצלן, וכל זה התחיל מפני שלא חי את החיים
 שלו, הינו שתמיד הסתכל על זלתי, מה שזלתי יגיב
 עליו, ומה שזלתי ידבר עליו, ואיך זלתי יסתכל עליו,
 ועל-ידי-זה נעשית דעתו תלויה בדעת אחרים, והוא
 קץ לגמרי בחייו; לכן ראה, אהובי, בני היקר, מה
 לפניה, ותישב עצמך היטב היטב היכן אתה בעולם,
 וצריך שתדע — אם אתה רוצה באמת להצליח
 בחייה, תתחיל להיות עצמאי, ואל תסתכל ואל תתיחס
 למה שאחרים אומרים ומדברים עליך או מגיבים על
 פעולותיך, אתה ראה להיות חזק בדעתך, וכל דבר קטן
 שאתה עושה, תהיה גאה בו, כי סוף כל סוף זה עסקך,
 וזו הצלחתך, וזה מה שאתה עשית, וממש עם כל דבר
 קטן שרק פעלת ועשית מדעת עצמך, תשמח מאוד
 שזו עבודתך, ויהיה מאוד יקר בעיניך, ואפלו שכלם
 יערכו בקרת על מעשיך ועל עבודתך, אל תקח את
 דבריהם ואת בקרתם אל לבך, אלא תלעג להם בלבך,
 ותדע שהם מקנאים בך, כי אחרת לא היו מגיבים ולא
 היו עורכים בקרת עליך, כי מה להם ולך, אלא על
 כרחך, אם עושים עליך בקרת או משפילים אותך, זה
 סימן שאתה יותר מצלח מהם, וזה מה שמפוצץ אותם,
 וגורם להם שיעשו עליך בקרת; על-כן ראה, אהובי,
 בני היקר לקחת את עצמך בידיך, ואל תתיחס לשום

בְּרִיָּה שְׂבָעוּלָם, רַק הַדְּבֵק עֲצָמָךְ בּוֹ יִתְבַּרְךָ, וְתִדַּע, כִּי
 בְּזֶה הָעוֹלָם אֵין לְאָדָם רַק הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצָמוֹ,
 וְתִרְגֵּיל אֶת עֲצָמָךְ לְדַבֵּר רַק אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וְכֹל מֵה
 שְׁאַתָּה צָרִיךְ, תָּבוֹא וְתִבְקֶשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבַּרְךָ, וְזֶה יִכְנִיֵס
 בְּךָ אֶמֶץ לֵב, וְתִהְיֶה עֲצָמָאֵי וְלֹא תִצְטָרֵךְ שׁוֹם טוֹבָה
 מִזִּוְלָתְךָ, אֲדַרְבָּה אֶתְּהִי מִשְׁפִּיעַ טוֹבוֹת לְכֻלָּם, וְלֹא
 תִהְיֶה מִשְׁפָּע אֶלָּא מִשְׁפִּיעַ, וּבְזֶה תִצְלִיחַ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם !

פֶּעַם אַחַת דָּבַר עָמִי מֵעַנִּין שְׂאֵי אֶפְשֶׁר
לְהִיּוֹת אִישׁ כְּשֶׁר בְּאַמֶּת, כִּי אִם
כְּשִׁמְתִּקְרָבִים לְהִצְדִּיק הָאֵמֶת שְׁבִדוֹר.
עֲנֵה וְאָמַר: קִדְּם שְׁנַמְצָא הִצְדִּיק הָאֵמֶת
בְּעוֹלָם, יְכוּלִים לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ
בְּעֵצְמוֹ, אֲבָל אַחַר שְׁכָבַר נִמְצָא הִצְדִּיק
הָאֵמֶת בְּעוֹלָם, אִי אֶפְשֶׁר לְהִתְקַרֵּב
לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ בְּאַמֶּת בְּשׁוּם אֶפֶן, כִּי
אִם כְּשִׁזְכִּין לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו.

(חיי-מוהר"ן, דפוס חֲדָשׁ, סִימָן רצט)

קונטרס

יְסוּרֵי-הַמִּצְפּוֹן

יְבָאָר וַיִּגְלֶה, אֵיךְ שְׁאֲסוּר לֹו לְאָדָם לְבַלְבֵּל עֲצָמוֹ מִהָעֵבֶר,
וְאֵיךְ שֶׁלֹא יִנִּיחַ אֶת הַמִּצְפּוֹן, שְׂיִהָרֵס אֶת חַיָּו, וְאִם יִחְזֹר
בְּתִשׁוּבָה, וַיִּתְחִיל הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה, יִשְׁתַּנֶּה כָּל מַהֲלֹךְ חַיָּו,
וַיִּמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ הָאֶרֶת זֵיו שְׂכִינַת עֲזוֹ יִתְבָּרֵךְ.

★

בְּנוֵי וּמִיֶּסֶד עַל-פִּי דְבָרֵי

רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹרֵךְ הַגְּנוּז וְהַצְּפוֹן,
בוֹצִינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנָנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵנוּ

רַבֵּי נַחֲמָן מְבַרְסֵלָב, זְכוֹתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ.

וְעַל-פִּי דְבָרֵי תַלְמִידוֹ, מוֹרְנוּ

הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ, אֹרֵךְ נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רִז לֹא אָנִיס לִיה

רַבֵּי נֶתָן מְבַרְסֵלָב, זְכוֹתוֹ יִגַּן עֲלֵינוּ,

וּמִשְׁלָב בְּפִסְוִקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמֵאֲמָרֵי חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֶהר הַקְּדוֹשׁ

★

הוֹבָא לְדַפּוּס עַל-יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֵסֵלָב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹכֵב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: כָּל הַצָּרוֹת
שֶׁאָדָם סוֹבֵל הֵן רַק מִחַמַּת
שֶׁהַמַּצְפוֹן הוֹרֵס אוֹתוֹ, לָמָּה הָיָה
צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת דְּבַר כָּזֶה, וְלָמָּה הָיָה
צָרִיךְ לְדַבֵּר דְּבוּר זֶה, וְעַל-כֵּן מִי
שְׂרוּצָה לְהַנְצִיל מִיִּסּוּרֵי הַמַּצְפוֹן,
יִחְזֹר בְּתַשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ.
(אֲמַרֵי מוֹהֲרָא"ש, חֵלֶק ב', סִימָן תפ"ט)

קונטרס

יְסוּרֵי הַמִּצְפּוֹן

א.

צָרִיךְ שְׁתַּדַּע, אֲהוּבִי, אַחֵי הַיָּקָר, כִּי אֲסוּר לְהַחְזִיק
עֲצָמוֹ בְּאִשְׁמָה מְכֹל מֵה שֶׁעָשָׂה שְׁלֵא כְּהַגֵּן, וּמְכֹל שֶׁכֵּן
שֶׁאֲסוּר לְיִסֵּר עֲצָמוֹ בְּיִסּוּרֵי הַמִּצְפּוֹן, אֲפִלוּ שֶׁעָשָׂה אֶת
הָעֲבָרָה הַכִּי גְדוֹלָה, כִּי עַל הַכֹּל מוֹעִילָה תְּשׁוּבָה, וְאִם
תִּחְזֹר עֲכָשׁוּ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֲזִי — וְשָׁב וַיִּמְחַל לָךְ, וְכִכְּבֹר
אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרִכּוֹת י"ב:): כָּל הָעוֹשֶׂה דְבַר
עֲבָרָה, וּמִתְבַּיֵּשׁ בּוֹ, מוֹחֲלִין לוֹ עַל כָּל עֲוֹנוֹתָיו,
שֶׁנֶּאֱמַר (יִחְזַקְאֵל ט"ז): לְמַעַן תִּזְכְּרֵי וּבִשְׁתֵּי, וְלֹא יִהְיֶה לָךְ
עוֹד פֶּתַחֲוֹן פֶּה, מִפְּנֵי כָּל־מַתָּךְ, בְּכַפְרֵי לָךְ לְכָל אֲשֶׁר
עָשִׂיתָ נְאֻם הוֹי"ה אֱלֹהִים; הֵינּוּ לֹא רַק שִׁימְחַל לָךְ
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל עֲבָרָה זוֹ שֶׁעָשִׂיתָ, אֲלֵא יִמְחַל לָךְ

על כל מה שְעֵשִׂיתָ עַד עַכְשָׁו מִיּוֹם שִׁבְעַתָּ אֵל זֶה
 הָעוֹלָם; וְעַל-כֵּן רְאֵה לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבַּרְךָ; וְעַקֵּר
 הַתְּשׁוּבָה, שֶׁתִּרְגִּיל עֲצָמָךְ לְדַבֵּר עִמוֹ יִתְבַּרְךָ בְּלִשׁוֹן
 שְׂאֵתָה רְגִיל בָּהּ, וּתְסַפֵּר לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ אֶת כָּל לִבְךָ וְכָל
 מַה שֶּׁעָבַר עָלֶיךָ, וּמַה שֶּׁעֲשִׂיתָ, כִּי אֵין לְךָ לְפָנָיו מִי
 לְסַפֵּר זֹאת, רַק לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֲצָמוֹ, אֲשֶׁר הוּא
 אֵב הַרְחָמָן, וְרַק הוּא מִבֵּין אוֹתָךְ, וְאִף שֶׁקָּשָׁה לְךָ עַכְשָׁו
 הַדְּבֹר לְפָנָיו כִּי אַתָּה מִתְבַּיֵּשׁ לְהוֹצִיא מִפִּיךָ כָּל מַה
 שֶּׁעֲשִׂיתָ, עָלֶיךָ לְדַעַת, כִּי דִיְקָא בְּזֵה שְׂאֵתָה מִתְבַּיֵּשׁ
 בְּעֲצָמָךְ מִמָּנוּ יִתְבַּרְךָ, בְּזֵה יִמְחַל לְךָ עַל הַכֹּל; וְעַל-כֵּן
 אֵל תַּחֲזִיק בְּתוֹכָךְ כְּרַגַּע אֶת מַה שֶּׁעֲשִׂיתָ, כְּדִי שֶׁלֹּא
 יִהְיֶה אוֹתָךְ הַמְצַפּוֹן, רַק תִּגְלֶה זֹאת לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ
 בְּתַמִּימוֹת וּבְכַשִּׁיטוֹת גָּמוּר, וְאִף שֶׁנִּדְמָה לְךָ עַכְשָׁו,
 שְׂאֵין מִי שֶׁשׁוֹמֵעַ אוֹתָךְ, כָּל זֶה מִצַּד הַכִּפּוּרוֹת שֶׁנִּכְנָסָה
 בָּךְ, שְׂאֵינְךָ יָכוֹל לְתַאֵר וּלְשַׁעַר, אֲשֶׁר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
 עוֹמֵד עַל יָדְךָ, וְשׁוֹקֵד עַל שְׁפֹתוֹתֶיךָ, וּמַה שְׂאֵתָה מִדְּבַר
 וּמוֹצִיא מִשְׁפֹּתוֹתֶיךָ, תִּכְף-וּמִיד נִשְׁמָע וְנִתְקַבֵּל; עַל-כֵּן
 אֵל תִּהְיֶה בְּטָלָן, רַק רְאֵה לְטִיֵּל עַכְשָׁו בְּמָקוֹם פָּנוּי
 שְׂאֵין שָׁם בְּנֵי אָדָם, וּתְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרְךָ אֶת כָּל מַה
 שֶׁמַּעִיק לְךָ, וְאֵל תִּנִּיחַ לְיִסּוּרֵי הַמְצַפּוֹן שֶׁיִּהְרָסוּ אוֹתָךְ
 כְּרַגַּע, חֵס וְשָׁלוֹם, כִּי הוּא יִתְבַּרְךָ אֵב הַרְחָמָן, וְאֵם
 תְּשׁוּב אֵלָיו, מִיד יִקְבֵּל אוֹתָךְ.

ב.

אהובי, אחי היקר! אל תניח למצפון שיהרס אותך כלל, רק הרגל עצמך לשכח את כל מה שעבר עליך, ותחקק היטב בדעתך, שאין לך עבר כלל, רק תעשה עכשו מרגע זה התחלה חדשה, ועל־ידי־זה דיקא תצליח בחייך, הן אמת שעבר עליך עבר מר מאד מאד ברוחניות ובגשמיות, ועברת מה שעברת משברים וגלים, צרות ויסורים והרפתקאות וכו', עם כל זאת אי אפשר לחיות ככה עם יסורי המצפון שאינם מניחים אותך כרגע, והורסים גם את כל ההנה והעתיד שלך; ועל־כן ראה לשכח לגמרי את העבר שלך, ותעשה התחלה חדשה לגמרי, כאלו עכשו נולדת מחדש, ואל כל זה תזכה רק על־ידי שתכניס בעצמך אמתת מציאותו יתברך, לידע שהכל לכל אלקות גמור הוא.

ג.

אהובי, אחי היקר! ראה להרגיל את עצמך לשכח את כל העבר שלך, ואל תניח את העבר שיהרס אותך,

וּאֶפְלוּ שְׁיֵשׁ לָךְ עֶבֶר רַע מְאֹד, וְעֲשִׂיתָ בְּעֲצֻמָּךְ כָּל מִינֵי
 עוֹלוֹת וְשַׁחֲיוֹת, וְעֲכָשׂוּ אֶתְּךָ מִתְּחַרְט עַל הַכֹּל, עִם כָּל
 זֹאת עֲשֵׂה זֹאת, אִפּוֹא, בְּנִי, וְשָׂכֹחַ תִּשְׁכַּח אֶת כָּל
 הָעֶבֶר שֶׁלָּךְ, לְמַעַן לֹא יוֹכְלוּ יְסוּרֵי הַמְּצַפּוֹן לְהִרְס
 אוֹתְךָ; וְעֲלִיךָ לְדַעַת, כִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָב הַרְחֵמֵן,
 וּמִטָּה כָּל־פִּי חֶסֶד, וּבְיַדָּי מוֹחַל לָךְ עַל הַכֹּל, הָעֶקֶר
 רְאֵה לָשׁוּב אֵלָיו בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתִקְבַּל עַל עֲצֻמָּךְ לֹא
 לְחֹזֵר אֶל הָרַע שֶׁעֲשִׂיתָ עַד עֲכָשׂוּ, וְתִתְחִיל הַתְּחִלָּה
 חֲדָשָׁה, וְאִזּוֹ אֵינְךָ צָרִיךְ לְדַאֵג, כָּלֵל וּכְלָל לֹא, וְאִם
 תִּרְגֵּל עֲצֻמָּךְ לַחֲיוֹת בְּאִפְּן הַזֶּה, כָּל הַחַיִּים שֶׁלָּךְ יִשְׁתַּנּוּ
 לְטוֹבָה, וְלֹא יוֹכַל שׁוֹם דָּבָר לְהִרְס אֶת מְצַפּוֹנְךָ.

ד.

אֶהוּבִי, אָחִי הַיְקָר! רְאֵה לְחִזּוֹק אֶת עֲצֻמָּךְ בְּכֹל
 מִינֵי אִפְנִים שְׁבָעוּלִים, וְאֵל תִּנְיַח אֶת עֲצֻמָּךְ לִפְלֵ בְּדַעְתְּךָ
 בְּשׁוֹם פְּנִים שְׁבָעוּלִים, וְאִף שְׂכָבֵר חָטָאת בְּחִיּוֹת הַרְבֵּה
 מְאֹד, וְטַמְאָת אֶת עֲצֻמָּךְ מִבֵּית וּמִבְּחוּץ, וְאֶתְּךָ מְרַגֵּשׁ
 עֲצֻמָּךְ הַכִּי אִמְלֵל בְּעוֹלָם, עִם כָּל זֹאת עֲלִיךָ לְהִתְחַזֵּק
 וּלְהִתְאַמֵּץ לַעֲשׂוֹת הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה, כִּי אֶצְלוּ יִתְבָּרַךְ
 מְאֹד יְקָרָה הַתְּשׁוּבָה — כְּשֶׁאָדָם זוֹכֵה לְחֹזֵר בְּתִשׁוּבָה

אליו יתברך, כי ידו של הקדוש ברוך הוא פרושה תחת כנפי החיות, כדי לקבל בעלי תשובה (פסחים קי"ט); ועל-כן ראה להעביר ממך את כל מיני יסורי המצפון ולבל תניח את עצמך להשבר מהעבר שלך, כי תכף ומיד כשהאדם זוכה לחזר בתשובה, נעשה כקטן שנולד, ואין הקדוש ברוך הוא זוכר לו העבר שלו כלל; ועל-כן ראה להחזיק מעמד, ותתחיל התחלה חדשה, ואז תרגיש אדם אחר לגמרי.

ה.

אהובי, אחי היקר! ראה לחזק את עצמך בתקף דחקותך ויסוריך מכל מה שעובר עליך, ואל תמשיך את עצמך אל הצער, ואף שאני יודע שהמצפון הורס אותך בגלל מעשיך שעשית עד עכשו, וכן שאתה מרגיש את עצמך להכי גרוע בעולם, מרב קלקול מעשיך, עם כל זאת עליך לדעת, כי מעלת התשובה אצלו יתברך עולה למעלה למעלה, עד שאמרו חכמינו הקדושים (ברכות ל"ז): במקום שבעלי תשובה עומדים, שם צדיקים גמורים אינם יכולים לעמד, כי הם כבר נפלו בחשה, וטעמו טעם מר ומרור של

עֲבֹרֹת וּדְבָרִים מְגִנִּים, עִם כָּל זֹאת הִתְחַזְּקוּ וְחֲזְרוּ אֵלָיו
 יִתְבַּרֵךְ; וְעַל-כֵּן הֵם בְּמַעֲלָה עֲלִיוֹנָה יוֹתֵר מִצַּדִּיקִים
 גְּמוּרִים שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶם אֵף פַּעַם הַנִּסְיוֹן הַזֶּה; עַל-כֵּן
 רָאָה שֶׁלֹּא יִהְיוּ לָהּ שׁוֹם יִסּוּרֵי הַמִּצְפּוֹן, וְאֵל תְּחִזִּיק אֶת
 עֲצֻמָּהּ חָיֵב כָּלָל, כִּי בְּיָדָיו עַל-יְדֵי שְׂזֻכִית לְחֹזֵר אֵלָיו
 יִתְבַּרֵךְ, הוּא מְחַל לָהּ, כִּי אֵין שׁוֹם יְאוּשׁ בְּעוֹלָם כָּלָל,
 וְרַחֲמָנוּתוֹ הִיא עַד אֵין סוֹף, וְחֲכָמֵנוּ הַקְּדוּשִׁים אָמְרוּ
 (בְּרֻכּוֹת ז.): וְרַחֲמָתִי אֶת אֲשֶׁר אָרַחֵם, אֵף-עַל-פִּי שְׂאִינוּ
 כְּדָאֵי וְהַגּוֹן, עִם כָּל זֹאת הוּא יִתְבַּרֵךְ מְרַחֵם עַל הַכֹּל,
 וְכִמוֹ שֶׁפְּתוּב (תְּהִלִּים קמ"ה): וְרַחֲמֵי עַל כָּל מַעֲשָׂיו;
 וְעַל-כֵּן רָאָה, אֶהוּבִי, אַחֵי הַיֶּקֶר, לְחִזֵּק אֶת עֲצֻמָּהּ,
 וְהַשְׁלִיךְ מִמָּהּ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הֶבֶל וַיִּסּוּרֵי
 הַמִּצְפּוֹן, כְּאֵלוֹ כְּבָר אֵין רוֹצִים אוֹתָהּ בְּשָׁמַיִם, וְכֵאלוֹ
 הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַעַס וּבִקְפִידוֹת עֲלֶיהָ עַל רְבוּי
 מַעֲשֵׂיהָ הַמְּגִנִּים, אֲדִרְבָּה בְּזֵה שְׂאֵתָה שָׁב בְּתִשׁוּבָה
 אֲמַתִּית לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ, הוּא יִמְחַל וַיִּרְחַם עֲלֶיהָ, וַיִּמְשָׁכוּ
 עֲלֶיהָ רַק רַחֲמִים וְחֲסָדִים, וְאִם לֹא תִהְיֶה בְּטָלָן,
 וְתִמְשִׁיךְ עַל עֲצֻמָּהּ הִתְחַזְּקוֹת עֲצוּמָה בְּאַמְתָּ, תִּזְכָּה
 אַחֲר־כֵּן לְהֵאָרֶה נוֹרָאָה וְנִפְלְאָה, וַיֵּאִיר לָהּ כְּשֶׁמֶשׁ
 בְּצִהָרִים, וְהֵעֱקֵר הַשְׁלִיךְ מִמָּהּ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל
 חוֹבָה וּמִצְפּוֹן, וְאִז טוֹב לָהּ בְּזֵה וּבְכֹא לְנִצָּח.

ו.

אהובי, אחי היקר! מתקף החשף והמרירות שלך, ראה להמשיך עצמך אליו יתברך, ותדע שהוא אב הרחמן, ועדין אוהב אותך מאד, על אף שעשית מה שעשית, וקלקלת במה שקלקלת, כי רחמנותו יתברך גבוהה ונשגבה עד מאד, וכל העולם כלו נברא במדת הרחמים, והגאלה תהיה רק במדת הרחמים, כמו שאמרו חכמינו הקדושים (אותיות דרבי עקיבא): אמר הקדוש ברוך הוא, במדת הרחמים בראתי את העולם, ובמדת הרחמים אני מנהיגו, ועתיד אני לחדשו במדת הרחמים; העקר תוריד ממך את כל מיני יסורי המצפון והמחשבות של הבל, כאלו אתה החיב, ורק אתה הכי גרוע, וכאלו לך אין ככר שום תקנה טובה בחיך, מאחר שעשית מה שעשית וכו', ונכשלת במה שנכשלת וכו', לא! לא! אל תגיד זאת, כי רחמנותו יתברך גדולה כל-כף, עד שגם למרחקים ולמגשמים כמוך הוא מוחל וסולח, אם רק חוזרים אליו בתשובה אמתית, ושוטחים בפניהם אליו בתשובה, כי עקר התשובה הוא חרטה על העבר וקבלה לעתיד, ולהתודות בפה מלא לפניו יתברך מה שעשה, וידבר

אליו יתברך כַּאֲשֶׁר יִדְבַר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, וּבָזָה תְלוּיָהּ
 כָּל הַתְּשׁוּבָה, וְתַכְףּ וּמִיד כְּשִׁמְקִים זֹאת, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא שָׁב וּמוּחַל לוֹ; וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (תנא דבי
 אליהו זוטא, פֶּרֶק ו'): כִּיּוֹן שָׂרָאָה מִשָּׂה, שְׁמַדְתּוֹ שֶׁל
 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁל חֶסֶד וְשֶׁל רַחֲמָנוּת, מִיד נִתְעַטֵּף
 וְעָמַד בַּתְּפִלָּה; כִּי זֶה הָעֵקֶר בְּעוֹלָם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָשׁוּב
 אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, רַק עַל־יְדֵי הַדְּבֹר, שִׁיְהִיָּה רְגִיל לְדַבֵּר
 עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלִשׁוֹן עֲצָמוֹ וּבִשְׁפֹת הָאֵם שְׁלוֹ, וַיִּסְפָּר
 לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל לְבוֹ, וְזֶה יוֹרִיד מִמֶּנּוּ אֶת כָּל
 הַמְּתָחִים, וַיּוֹצִיא מִמֶּנּוּ כָּל מִינֵי יִסּוּרֵי הַמְּצַפּוֹן
 וְהָאֲשָׁמָה שְׁמַרְגִּישׁ, וְזֶה יַעֲזֹר לוֹ לַעֲבֹר עַל הַכֹּל, כִּי
 בְּלֹא זֶה הָאָדָם מְבַהֵל וּמְבַלְבֵּל, כִּי הָאֲשָׁמָה וְהַמְּצַפּוֹן
 יְכוּלִים לְהִרְס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי; וְעַל־כֵּן צְרִיכִים לְדַבֵּר
 הַרְבֵּה עִמּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְלְהֶאֱמִין בְּרַחֲמָנוּתוֹ, וְאִיךָ שֶׁהוּא
 טוֹב וְסוֹלַח לְכֹל, וְעַל־יְדֵי־זֶה בְּאֵמֶת יֵצֵא מֵהַמִּצָּר.

ז.

אֶהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! עֲלִיךָ לְדַעַת, כִּי רַב הַמְּשַׁגְעִים
 שֶׁנִּשְׁתַּגְּעוּ, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, וְכֵן אֵלּוֹ שֶׁקָּבְלוּ שְׁכָר עֲצָבִים
 אוֹ מִתְהַלְכִים בְּמִתְחִים וְנִכְנָסִים בְּדַכָּאוֹן פְּנִימִי, וְהֵם

שבוּרִים בְּעֶצְמָם כָּל־כָּף, עַד שֶׁהוֹלְכִים עִם מַחְשְׁבוֹת
 שֶׁל הַתְּאֵבָדוֹת, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, כָּל זֶה נִגְרָם לָהֶם רַק מִצַּד
 יְסוּרֵי הַמְּצַפּוֹן, שֶׁעָשׂוּ בְּחַיֵּיהֶם אֵיזָה דָּבָר נוֹרָא, וְאִף
 אַחַד אֵינּוּ יוֹדֵעַ מִזֶּה, וְהֵם נוֹשְׂאִים אֶת זֶה עַל לִבָּם, וְזֶה
 מַעֲיֵק לָהֶם מְאֹד מְאֹד, וְאֵינָם יְכוֹלִים לְמַחֵל לְעֶצְמָם —
 אֵיךְ עָשׂוּ דָּבָר כָּזֶה, וְאֵיךְ לֹא שָׁמְרוּ אֶת עֶצְמָם, וְכָל־כָּף
 נִכְנָסִים בְּתוֹךְ מַחְשְׁבוֹת שֶׁל מְצַפּוֹן, עַד שֶׁנִּהְרָסִים
 לְגַמְרֵי, וּבְאַמֶּת דֶּרֶךְ זֶה הִיא מְטַעִית מְאֹד מְאֹד, וְהִיא
 פְּרִישֵׁת מְצוּדָה מִצַּד הַשָּׁטָן, שְׂרוּצָה לְהִרְסֵם אוֹתוֹ לְגַמְרֵי,
 וּרְבֵנוּ, זְכוּרֵנוּ לְבִרְכָה, בָּא לְעַקֵּר מֵהָאָדָם אֶת יְסוּרֵי
 הַמְּצַפּוֹן וְהָאִשְׁמָה, וּמֵאִיר בּוֹ אֵיךְ שְׂאִין שׁוֹם יְאוּשׁ
 בְּעוֹלָם כָּלֵל, וְיִרְגִיל אֶת עֶצְמוֹ לְשַׁכַּח אֶת כָּל הָעֵבֶר,
 וְיִתְחִיל הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה, וְיִמְחַק מִדַּעְתּוֹ אֶת הָעֵבֶר
 לְגַמְרֵי מִמֶּשׁ, כְּאֵלוֹ נוֹלָד עֲכָשׁוּ מִחֲדָשׁ, וְאִם הָאָדָם
 יִרְגִיל אֶת עֶצְמוֹ לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ זֶה, אֲזִי אֶפְלוּ הַכִּי מִשְׁגָּע
 וְהַכִּי שְׂבוּר, וְכָל מִי שֵׁישׁ לוֹ מַחְלַת עֲצָבִים יְכוֹל
 לְהִתְרַפֵּא בְּרְפוּאָה שְׁלֵמָה, כִּי עָקֵר מַחְלַת בְּנֵי הָאָדָם
 הִיא רַק יְסוּרֵי הַמְּצַפּוֹן וְהָאִשְׁמָה, שֶׁהֵם מְרַגִּישִׁים עֶצְמָם
 אֲשֶׁמִּים בְּאֵיזָה דָּבָר שֶׁעָשׂוּ, וְאֵינָם יְכוֹלִים לְמַחֵל
 לְעֶצְמָם כָּלֵל, וְכִכָּה מְסִתּוּבָבִים בְּשִׁבְרוֹן לֵב וּבְדַכְאוֹן
 פְּנִימִי, עַד שֶׁנִּהְרָסִים לָהֶם הָעֲצָבִים; עַל־כֵּן רָאֵה

אהובי, אחי היקר, לצית את רבנו, זכרוננו לברכה, ושכוח תשפח את כל העבר שלך לגמרי, ותדע כי אין לך עבר כלל, והדבק עצמך בו יתברך, ותדע, כי הוא יתברך מלא כל הארץ כבודו, ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ותשוב בתשובה אמיתית אליו יתברך; והוא יקבלך; כמו שאמרו חכמינו הקדושים (שמות רבה, פרשה י"ט סימן ד'): אין הקדוש ברוך הוא פוסל לבריה, אלא לכל הוא מקבל השערים נפתחים בכל שעה, וכל מי שהוא מבקש להפגס — יפגס.

ח.

אהובי, אחי היקר! ראה שלא ישבר אותך המצפון מכל העבר שלך, כי רבים חללים הפיל המצפון, כי יש בני אדם, אשר עשו בחייהם שגעונות וטעויות גדולות, ועכשו הם מתחרטים, ומאחר שנדמה להם שאי אפשר כבר לתקן את העבר, על-כן המצפון הורס אותם לגמרי, רחמנא לצלן, עד שיש בני אדם שבאים לידי מחשבות של התאבדות, כי רואים שאין להם עצה אחרת מרב יסורי המצפון, ובאמת היא טעות גדולה, כי עליך לדעת תמיד, אשר העבר אין.

וכמֵאִמֶר הָעוֹלָם, שְׂאִין בּוֹכִים וְאִין מִתְאַנְחִים עַל חֶלֶב
 שְׁנִשְׁפָּךְ, כִּי מָה דְהוּהָ הָוָה, עַל־כֵּן לָמָּה לָךְ לְהַתִּיֶסֶר
 בְּיִסּוּרֵי הַמְצַפּוֹן, אֲשֶׁר אֵל מְאוּמָה לֹא יָבִיאוּ אוֹתְךָ, כִּי
 אִם אֵל מִחֲשָׁבוֹת שֶׁל הַתְּאַבְדוּת אוֹ בְּרִיחָה מִהַמְצִיאוֹת,
 יוֹתֵר טוֹב לָךְ לְהִרְגִיל עֲצֻמָּךְ לְשֹׁכַח תְּמִיד אֶת כָּל הָעֶבֶר
 שְׁלֶךְ, וְתִתְחִיל בְּכָל פַּעַם הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה, וְתִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ
 כְּבִרְיָה חֲדָשָׁה לְגַמְרִי, וְאִזּוּ דִיֶּקָּא יִפְלוּ מִמֶּךָ כָּל יִסּוּרֵי
 הַמְצַפּוֹן, וְתִתְחִיל לַחֲיוֹת חַיִּים חֲדָשִׁים בְּכָל פַּעַם
 מִחֲדָשׁ, וְיִהְיֶה בְּעֵינֶיךָ כְּאִלוֹ נוֹלָדָת עֲכָשׁוּ מִחֲדָשׁ מִמֶּשׁ,
 וְאִזּוּ דִיֶּקָּא תַחֲיָה חַיִּים חֲדָשִׁים בְּכָל פַּעַם, מָה שְׂאִין כֵּן,
 אִם תִּסְתַּכַּל תְּמִיד עַל הָעֶבֶר שְׁלֶךְ, אִזּוּ תִתִּיֶסֶר עֲצֻמָּךְ
 בְּיִסּוּרֵי הַמְצַפּוֹן עַל לֹא דְבָר, וְיִהְיוּ חַיִּיךָ מְרוֹרִים מְאֹד,
 וְתִהְיֶה שְׂרוּי תְּמִיד בְּפִחָדִים שֶׁל הֶבֶל; עַל־כֵּן רְאֵה
 לְצִיַּת אוֹתִי, אֶהוּבִי, אַחֵי הַיֶּקֶר, וְתִשְׁכַּח אֶת כָּל הָעֶבֶר
 שְׁלֶךְ, אִפְלוּ שְׁעֵשִׂית מָה שְׁעֵשִׂית וְכוּ', הַדְּבָר הַכִּי גְרוּעַ
 שְׂרָק יָכוֹל לִהְיוֹת בְּעוֹלָם וְכוּ', שְׂכוּחַ תִּשְׁכַּח אֶת זֶה,
 וְתַעֲבִירוּ מִדַּעְתְּךָ, וְאֵל תִּסְפֹּר אֶת זֶה לְשׁוֹם בְּרִיָּה, וְאֵל
 תַּנִּיחַ לְיִסּוּרֵי הַמְצַפּוֹן שְׂיִהְרְסוּ אוֹתְךָ כְּרָגַע כָּלֵל;
 אֲשֶׁרֶיךָ — אִם תַּצִּיַּת אוֹתִי בְּזֶה, וְאִזּוּ יִהְיֶה טוֹב לָךְ בְּזֶה
 וּבְכָא לְנֶצַח.

ט.

אֶהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר! רְאֵה לְהַשְׁלִיךְ מִמֶּךָ אֶת כָּל
 מִיְנֵי הַמַּחְשָׁבוֹת שֶׁל הַמְצָפוֹן, וְתַמִּיד תַּחַקֵּק בְּדַעְתְּךָ,
 שְׂאִינְךָ חַיֵּב לְשׁוֹם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם שׁוֹם דָּבָר, וְאִינְךָ
 צָרִיךְ לְתַת דִּין וְחֶשְׁבוֹן לְשׁוֹם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם, וְאַתָּה
 הֵנָּה עֲצָמָאֵי לְגַמְרִי וְלֹא תִלּוּי בְּאַחֲרִים כָּלֵל, וְתַכְּף וּמִיד
 כְּשֶׁרַק תַּכְנִיִּס בְּדַעְתְּךָ דָּבָר זֶה, אֲזִי לֹא יִהְיֶה לְךָ מְצָפוֹן
 לְשׁוֹם בְּרִיָּה, וְתִהְיֶה בֶּן חוֹרִין אֲמִתִּי, כִּי עַל־פִּי־רֹב
 מִתְחִילִים יְסוּרֵי הַמְצָפוֹן, כְּשֶׁנִּדְמָה לוֹ שֶׁהוּא חַיֵּב אֶת
 עֲצָמוֹ לְזַלְתּוֹ, וּכְאֵלוֹ הוּא צָרִיךְ לְהִיּוֹת הָעֶבֶד שֶׁלוֹ וְכוּ',
 וּכְשֶׁאִינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא מֵהַכַּח אֶל הַפְּעַל דְּמִיוֹנוֹ, אֲזִי
 אוֹכֵל אֶת עֲצָמוֹ מְרֹב צַעַר וְיְסוּרִים שֶׁל הַמְצָפוֹן, וְאִינוֹ
 מוֹצֵא אֶת מְקוֹמוֹ כָּלֵל, וְהוּא מְסַתּוֹכֵב בְּעוֹלָם הַתְּהוֹ
 מָמָשׁ; עַל־כֵּן רְאֵה לְהַרְגִּיל עֲצָמָךְ, אֶהוּבִי, אָחִי הַיָּקָר,
 לֹא לְהַנִּיחַ אֶת הַמְצָפוֹן שִׁיְהָרֵס אוֹתְךָ, וְתַחֲזֶיהָ חַיִּים שֶׁל
 עֲצָמָךְ, וְתַמִּיד תִּדְעַ, כִּי אִינְךָ חַיֵּב לְשׁוֹם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם
 שׁוֹם דָּבָר, וְאַתָּה הֵנָּה עֲצָמָאֵי לְגַמְרִי, וְאִין לְךָ רַק אֶת
 הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְרַק הוּא אָבִיךָ הַמְּחַיֶּה וְהַמְּהַוֶּה
 אוֹתְךָ, וְהוּא נוֹתֵן לְךָ כָּל צָרְכֶיךָ; וְעַל־כֵּן רַק לוֹ אַתָּה
 צָרִיךְ לְתַת דִּין וְחֶשְׁבוֹן וְלֹא לְשׁוֹם בְּרִיָּה כָּלֵל, וְלִכֵּן

הרגל עצמך לדבר עמו יתברך, כְּאִשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רעהוֹ וְהֵבֵן אֶל אָבִיו, וּתְפָרַשׂ אֶת כָּל מַה שְּׁמַעִיק לָךְ רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, וּבָזָה תוֹרִיד מִמֶּךָ אֶת כָּל הַמִּתְחִים וְכָל יְסוּרֵי הַמִּצְפּוֹן שֶׁנִּצְטָבְרוּ אֲצִלְךָ, וְדַעַת לְנִבּוֹן, שְׁגַם לְגִבֵּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֲסוּר לָךְ שִׁיְהִי אֲצִלְךָ אֵילוֹ יְסוּרֵי מִצְפּוֹן, רַק עָלֶיךָ לְדַעַת, כִּי הוּא יִתְבָּרַךְ אָב הַרְחָמָן, וְתַכֶּף וּמִיד כְּשֶׁאָדָם זוֹכֶה לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וּמִתּוֹדָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִפְּרֹשׂ אֶת כָּל לְבוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵינוֹ זֶז מִשֵּׁם, עַד שְׁמוּחַל לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעַל-כֵּן אֵינְךָ צָרִיךְ לְהִרְגִישׁ עֲצָמְךָ עִם אֵיזָה מִצְפּוֹן כָּלֵל; אֲשֶׁרִי הַזּוֹכֶה לְבִרוּחַ תָּמִיד רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְרָגִיל לְדַבֵּר רַק עִמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכָל מַה שְּׁמַעִיק וְכוֹאֵב לוֹ, הוּא בָּא רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמִדַּבֵּר עִמוֹ כְּאִשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רעהוֹ, וּבָזָה יוֹרִיד מִעֲצָמוֹ אֶת כָּל מִינֵי יְסוּרֵי הַמִּצְפּוֹן, כִּי יִרְגִישׁ אֶת עֲצָמוֹ בֵּן חוֹרִין מִמֶּשׁ, וַיִּדַע, אֲשֶׁר אֵין עָלָיו רַק הַשֵּׁם אֱלֹהִיו, וְהוּא אֵינוֹ חַיֵּב לְשׁוּם בְּרִיָּה אֶת נַפְשׁוֹ, רַק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּעֲצָמוֹ; אֲשֶׁרִי מִי שָׁבָא אֶל הַכֶּרֶה כְּזוֹ, שֶׁהוּא אֵינוֹ מְחַיֵּב לְסַפֵּר אֶת לְבוֹ וְאֵת עֲנִינּוֹ לְשׁוּם בְּרִיָּה שְׁכַעוּלָם, וְאֵז יִהְיֶה בֵּן חוֹרִין לְגַמְרֵי כְּלֵי שׁוּם יְסוּרֵי מִצְפּוֹן, וַיִּמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ עֲרֻבוֹת, נְעִימוֹת, זִיו וְאוֹר הַשְּׂכִינָה הַקְּדוֹשָׁה; אֲשֶׁרִי לוֹ!

י.

אהובי, אחי היקר! זכור תזכר, שאינך חייב לשום ברִיה שום דבר שבעולם, ואינך מחייב לתרץ את עצמך אף לאחד בעולם, כי רב יסורי המצפון באים רק כשמרגיש את עצמו מחייב בדבר, כאלו חייב למשהו משהו, וכשאינו יכול להשלים מה שנדמה לו שחייב וכו'; אז מרגיש את עצמו אשם מאד, ויסורי המצפון הורסים אותו לגמרי, ודבר זה סובב — בין לזלתו ובין לעצמו, בין לחבריו ובין להוריו וכו', ובאמת מי שרוצה לחיות חיים נעימים, צריך לעקר מעצמו את האשמה ואת יסורי המצפון, ולדעת שאינו חייב לשום ברִיה שום דבר, רק ירגיל את עצמו לדבר עמו יתברך, וכל מה שרק מעיק לו יספר לפניו יתברך, ובזה ירגיש טעם אחר בחייו, כי מי שמרגיל את עצמו לחיות עם האמונה הקדושה בו יתברך, ויודע בידיעה ברורה ומחלטת, אשר אין שום מציאות בלעדיו יתברך כלל, והכל לכל עצם עצמיות חיות אלקותו יתברך, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה, אלא אם מכריזין מלמעלה (חלין ז.) ואז בידיעות אלו לא תהיה חייב לשום ברִיה שום דבר, רק תמסר את עצמך תמיד בידו יתברך

בְּלִבְךָ, וְתִדַּע שְׂאִיךָ שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ מִתְנַהֵג עִמָּךְ, כִּי
צָרִיךְ לִהְיוֹת, וְתִמְסַר אֶת עֲצֻמְךָ לְגַמְרֵי אֱלֹהֵי יִתְבָּרֵךְ, וְאִז
יִפְלוּ כָּל מִינֵי רִגְשֵׁי הָאֲשָׁמָה מִמֶּךָ, וְיִתְבַטְּלוּ מֵעֲלִיךָ כָּל
מִינֵי יִסּוּרֵי הַמְּצָפוֹן; אֲשֶׁרֵי מִי שְׁזוֹכָה לְדַבֵּק עֲצָמוֹ
לְגַמְרֵי בְּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא יִתְבָּרֵךְ, וְנִכְלָל לְגַמְרֵי בּוֹ
יִתְבָּרֵךְ, אֲשֶׁר אִז יִרְגִישׁ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בְּעוֹלָם הַזֶּה
מִמֶּשׁ; אֲשֶׁרֵי לוֹ!

יא.

רְאֵה, אֶהוּבִי, אַחֵי הַיִּקָּר, לְהוֹצִיא מִמֶּךָ כָּל מִינֵי
רִגְשׁוֹת אֲשָׁמָה וְכָל מִינֵי יִסּוּרֵי מְצָפוֹן, וְתִדַּע שְׂאִין
בְּלַעֲדֵיו יִתְבָּרֵךְ כָּלֵל, וְהַכֵּל לְכָל עֵצָם עֲצָמִיּוֹת חַיּוֹת
אֱלֹקוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּבִידִיעוֹת אֱלֹהֵי תְּזוּכָה לְשִׂמְחַת תְּמִיד, אִף
שֶׁלֹּא תְּמִיד יֵלֶךְ לָךְ כְּמוֹ שֶׁאַתָּה רוֹצֶה, כִּי תִכְףּ וּמְיָד
כְּשֶׁאָדָם מִפְרִיד אֶת עֲצָמוֹ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, נִכְנָסִים בּוֹ
יִסּוּרֵי מְצָפוֹן וְרִגְשׁוֹת אֲשָׁמָה, וְנוֹפֵל בְּעֲצָבוֹן וְדַכְאוֹן,
וְקָשָׁה וְכִבְד לְהוֹצִיאֹ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי אָדָם שְׂנוֹסְכָם
בְּדַעְתָּם, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, לְאַבֵּד עֲצָמָם לְדַעַת מְרֹב יִסּוּרֵי
הַמְּצָפוֹן שְׂנוֹכְנְסוּ בָהֶם; לָכֵן רְאֵה, אֶהוּבִי, אַחֵי הַיִּקָּר,
לִהְיוֹת רְגִיל לְשִׂכַח אֶת כָּל הָעֶבֶר שְׁלָךְ, וְאֵל תְּחַיֶּה עִם

רגשות אשמה ועם יסורי מצפון, הדבק עצמך בו
 יתברך, ותדע, שאינך חיב התנצלות לשום ברִיה
 שבעולם, ואז דיקא תחיה חיים נעימים ומתקים, ויהיה
 לך טעם בחייה, כי אלו החיים עם יסורי מצפון
 ורגשות אשמה, חיייהם אינם חיים כלל, והם הולכים
 ממרמרים מאד ומר להם מאד.

יב.

צריך שתדע, אהובי, אחי היקר, כי העבר אין,
 והעתיד עדין, וההנה כהרף עין, ועל־כן מה ולמה לך
 להתבלבל על עולם שאינו שלך? ! הרגל עצמך לשכח
 בכל פעם את כל העבר שלך, ואפלו שיהיה אף
 שיהיה, ואפלו שעשית את המעשים הכי מגנים וכו',
 אסור לך לחיות עם רגשות אשמה, ואל תניח ליסורי
 המצפון שיהרסו אותך, כי אצלו יתברך מאד מאד
 חשוכה תשובה, ומי ששב בתשובה, הקדוש ברוך
 הוא מתנהג עמו ברחמים, ומוחל לו על הכל, ונעשה
 כברייה חדשה; ועל־כן ראה לעשות תשובה, ותתחרט
 על העבר שלך, ותתודה לפניו יתברך בלשון שאמה
 רגיל בה, ותספר לפניו את כל לבך, ותאמין באמונה

אמתית, שאינך זו משם, עד שמוחלים לך בשמים על הכל, כי אין הקדוש ברוך הוא פוסל לבריה, אלא לכל הוא מקבל, השערים נפתחים בכל שעה, וכל מי שהוא מבקש להכנס — יכנס (עין שמות רבה, פרשה י"ט, סימן ד'), וכן אפלו עשית איזו עולה לאיזה אדם, אתה ראה לפייס אותו, ותבקש ממנו מחילה, ויותר מזה — אל תדאג ואל תחשב כלל (שקורין איבער טראכטיין), מכל שכן שלא תרגיש אילו יסורי מצפון או רגשות אשמה, אשר הורסים את האדם לגמרי; אשרי מי ששב תמיד בתשובה, וחוזר אליו יתברך, וכן הוא חי בשלום ובאהבה עם כלל נשמות ישראל, שעל-ידי-זה לא יהיה לו אף פעם שום רגשות אשמה, וכן לא יהרסו אותו יסורי המצפון; אשרי לו!

יג.

צריך שתראה, אהובי, אחי היקר, לחזק עצמך בכל מיני אפנים שבעולם, ואל תסתכל על שום בריה שבעולם, ותראה לחקק בדעתך, אשר אתה עצמאי, ואינך צריך את שום בריה שבעולם, וכן אינך צריך לתן דין וחשבון לשום בריה שבעולם, ותעשה

ותתנהג תמיד כפי שמאיר לך, ואל תתבלבל משום דבר, ואז על-ידי-זה לעולם לא יהיו לך יסורי מצפון, ולא תהיה חייב תשובה לשום ברירה שבעולם, ואז דיקא תרגיש כל מיני נעים וערכות בחייה, כי תכף ומיד כשיש לאדם איזה רגש של אשמה או המצפון הורס אותו על איזה דבר, אז כבר נתבלבלים לו חייו, ומר לו מאד, ולכן עשה זאת, אהובי, אחי היקר, וראה להיות עצמאי, ולא תצטרך טובות משום ברירה שבעולם, ותדבק עצמך בחי החיים בהקדוש ברוך הוא בעצמו, אשר אין בלעדיו יתברך כלל, כי הכל לכל אלקות גמור הוא, וכזה תהיה בן חורין אמתי; אשרי מי שומצית לכל זה, ואז אין לו שום רגשות אשמה ויסורי המצפון כלל.

יד.

צריך שתדע, אהובי, אחי היקר, כי החיים של האדם מלאים נסיונות קשים ומרים, ועוברים על כל אחד ואחד בכל יום — קטנות וירידות וחלישות הדעת — הן מעצמו והן מאחרים, וצריכים לעשות כל מיני פעולות שבעולם להתגבר על כל הירידות והנפילות

והקטנות וְחִלְשׁוֹת הַדַּעַת, לְבַל יִשְׁכְּרוּ אוֹתוֹ וּלְבַל יִפְּלוּ אוֹתוֹ כָּלֵל, וְאֵל זֶה יְכוּלִים לְזָכוֹת דִּיקָא עַל־יְדֵי שְׂמוּצִיא מַעְצָמוּ כָּל מִינֵי רִגְשׁוֹת אֲשֶׁמָּה וַיִּסּוּרֵי הַמַּצְפוֹן, כִּי עַל־פִּי־רַב תִּרְאֶה שֶׁהָאָדָם נִשְׁכָּר וְנוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ רַק מִפְּנֵי שֶׁמְרַגֵּישׁ עֲצָמוֹ חַיֵּב לְזַלְתּוֹ, אֲשֶׁר דָּבָר זֶה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם לְגַמְרֵי, כִּי כִשְׂאָדָם הוּא בֶּן חוֹרִין, וַיּוֹדַע שְׂאִינוֹ חַיֵּב לְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם שׁוּם דָּבָר, אִז חֲיָיו הֵם חַיִּים אֲמֵתִיִּים וְנִעְיָמִים, וְלֹא חֶסֶר לוֹ שׁוּם דָּבָר, וְתַכְף־וּמָיד כֶּשֶׁמְקַבֵּל עַל עֲצָמוֹ אֵילוּ רִגְשׁוֹת אֲשֶׁמָּה וַיִּסּוּרֵי מַצְפוֹן. אִז חֲיָיו נִתְּהַפְּכִים לְמַרְיוֹת גְּדוּלָּה, וּמִתְעַקֵּם לְבוֹ וְנִחְלָשֶׁת דַּעְתּוֹ וְנִשְׁכָּר לְגַמְרֵי, כִּי תָמִיד מְרַגֵּישׁ אֶת עֲצָמוֹ מְחַיֵּב בְּדָבָר, כְּאֵלוֹ הוּא חַיֵּב לְמַשְׁהוֹ אֵיזָה דָּבָר וְכוּ'.

עַל־כֵּן רָאָה, אֶהוּבֵי, אַחֵי הַיְקָר, לְהוֹצִיא מִעֲצָמָךְ כָּל מִינֵי רִגְשׁוֹת אֲשֶׁמָּה וַיִּסּוּרֵי מַצְפוֹן, וְהַדְּבֵק אֶת עֲצָמָךְ בּוֹ יִתְבַרֵךְ, וְתִדַּע, אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאֹת בְּלַעְדֵּיּוֹ יִתְבַרֵךְ כָּלֵל, וְהוּא יִתְבַרֵךְ מְחִיָּה וּמְהוּיָה וּמְקַיָּים אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְאַתָּה לֹא חַיֵּב לְשׁוּם בְּרִיָּה שׁוּם דָּבָר שֶׁבְּעוֹלָם, וְאֵל תִּנְיַח בְּעֲצָמָךְ אֶת רִגְשׁוֹת הָאֲשֶׁמָּה וַיִּסּוּרֵי הַמַּצְפוֹן כְּרַגַּע, רַק תִּהְיֶה בֶּן חוֹרִין מִמֶּשׁ, וּבְזֶה דִּיקָא תִּנְצַל מִכָּל פְּגַעֵי הַזְּמַן וּמִקְרָיו, וְאִם הָיוּ בְּנֵי אָדָם

יודעים דָּבָר זֶה, אֲזִי הָיוּ נִתְּהַפְּכִים חַיֵּיהֶם לְגַן־עֵדֶן
מִמָּשׁ; אֲשֶׁר־י הַמְצִיית וּמְקִיִּים אֶת כָּל זֹאת, וְאִז טוֹב לוֹ
בָּזֶה וּבְכָא לְנִצַּח נְצָחִים.

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קוֹנְטֵרַס

לֹא לַפְחָד

יְגַלֶּה עֲצוֹת נִפְלְאוֹת לָאָדָם, אִיךָ שְׂיַחְזִיק מֵעַמֵּד בְּמַצָּבִים
הַקָּשִׁים בְּיוֹתֵר, וְלֹא יִפְחָד כָּלֵל, רַק יִדְבֵק עֲצֻמוֹ בּוֹ יִתְבַּרֵךְ,
וְעַל-יְדֵי-זֶה יִמְשִׁיף עַל עֲצֻמוֹ יְשׁוּעָה מִן הַשָּׁמַיִם, וְיִרְאֶה
נִסִּים וְנִפְלְאוֹת שְׂיַעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

*

בְּנוֹי וּמִיֶּסֶד עַל-פִּי דְבָרַי

רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹרֵךְ הַגְּנוּזִי וְהַצָּפוֹן,
בוֹצִינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ,
רַבֵּי נַחֲמָן מִבְּרֶסְלָב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ.

וְעַל-פִּי דְבָרַי תִּלְמִידוֹ, מוֹרְנוּ
הַקְּדוֹשׁ, אֹרֵךְ נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רֵז לֹא אָנִים לִיהִ

רַבֵּי נִתָּן מִבְּרֶסְלָב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ,

וּמִשְׁלָב בְּפֶסוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמֵאַמְרֵי חֻכְמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזוֹהַר הַקְּדוֹשׁ.

*

הוֹבָא לְדַפּוּס עַל-יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֶסְלָב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהֲרָא "ש" נ"י אָמַר: הַפֶּחַד שְׁאָדָם
מִתְפַּחַד מִזּוּלָתוֹ, זֶה הוֹרֵס אֶת הָאָדָם
לְגַמְרֵי, וְעַל-כֵּן מִי שְׁרוּצָה לְהַצְלִיחַ
בַּחַיִּים, עָלָיו לְהִרְגִיל אֶת עַצְמוֹ לֹא
לְהִתְפַּחַד מִשׁוֹם בְּרִיָּה שְׁפָעוּלָם, כִּי
בְּאֵמֶת אֵין מָה לְהִתְפַּחַד מִבְּשׂוֹר וְדָם
אֶלָּא מִמְּנוּ יִתְבָּרֵךְ.

(אמרי מוהר"א ש, חלק ב', סימן תצ).

קוֹנְטֵרַס

לא לפחד

.א

בְּנֵי הַיֶּקֶר! רֵאֵה לְחִזְקֵךְ אֶת עֲצֻמְךָ בְּאִמוּנָה פְּשׁוּטָה
בוֹ יִתְבַּרְךָ, וְתִדַּע אֲשֶׁר אֵין שׁוֹם מְצִיאֹת בְּלַעְדֵּיךְ יִתְבַּרְךָ
כָּלֵל, וְהוּא יִתְבַּרְךָ מַחֲיָה וּמְהִיָּה וּמְקִיָּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה
כְּלָה, וְדוּמָם, צוּמַח, חֵי, מְדַבֵּר, הֵם עֹצֵם עֲצֻמִּיּוֹת חַיּוֹת
אֶלְקוּתוֹ יִתְבַּרְךָ, וְאֵין שׁוֹם דָּבָר גָּדוֹל וְדָבָר קָטָן שְׁיִהְיֶה
נֶעֱשֶׂה בְּלַעְדֵּיךְ יִתְבַּרְךָ, וְעַל-כֵּן מָה וְלָמָּה לָךְ לִפְחָד
מִכָּל הַפְּחָדִים שְׁמִפְחִידִים אוֹתְךָ עֲכָשׁוּ בְּרַחוּב, כְּאֵלוֹ
מִי יוֹדֵעַ מָה יִקְרָה, וּכְאֵלוֹ לֹא יוּכְלוּ לְהַנְצִיל וּכְדוּמָה כָּל
מִינֵי פְחָדִים שְׁמִפְחִידִים אֶת הָאָדָם, עַד שְׁיִשׁ בְּנֵי-אָדָם
שְׁכָל-כֶּהָ עֲצוּבִים וְעֲצָבָנִיִּים, שְׁאֵין לָהֶם מְנוּחָה לֹא בַיּוֹם
וְלֹא בַלַּיְלָה, וְזֶה עֵקֶר גְּלוּתָם, שֶׁהֵם נִרְדָּפִים מֵעֲצָמָם,
עַד שְׁאֵין לָהֶם מְנוּחָה כָּלֵל, וּבְאִמַּת מִי שְׁמִדְבֵק אֶת

עֲצֹמוּ בַּאֲמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוּ יִתְבַּרְךָ, הוּא אֵינוֹ מִפֶּחַד
 כָּלֵל, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי זוֹכֵה לְהַגִּיעַ לְדַבְּקוֹת גְּדוּלָּה
 בּוּ יִתְבַּרְךָ, וְתַכְּף-וּמְיָד כְּשֶׁאָדָם חֲזָק בְּבִטְחוֹן, אִזּוֹ אֵין
 לוֹ פֶּחַד, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (יִשְׁעִיָּה יב, ב): "אֲבִטַח וְלֹא
 אֶפְחָד", עַל-יְדֵי בִטְחוֹן אֵין שׁוּם פֶּחַד, וְכֵן כָּתַב רַבֵּנוּ
 ז"ל (סֵפֶר הַמִּדּוֹת, אוֹת פֶּחַד, סִימָן ג'): עַל-יְדֵי בִטְחוֹן
 תִּנְצַל מִפֶּחַד; וְעַל-כֵּן הֶעֱקַר לְהִתְחַזֵּק בְּבִטְחוֹן חֲזָק בּוּ
 יִתְבַּרְךָ, וּבִרְגַע שֶׁאָדָם בּוֹטֵחַ רַק בּוּ יִתְבַּרְךָ, עַל-יְדֵי-זֶה
 הוּא נִכְלָל לְגַמְרֵי בְּאֵין סוּף, אֲפֹלוּ שֶׁהוּא עוֹד מְסֻתָּבֵב
 בְּזֶה הָעוֹלָם, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (מִנְחוֹת
 כט): כָּל הַתּוֹלֵה בִּטְחוֹנוֹ בְּהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, הָרִי לוֹ
 מִחֶסֶה בְּעוֹלָם הַזֶּה וְלְעוֹלָם הַבָּא; כִּי בִּרְגַע שֶׁהָאָדָם
 בּוֹטֵחַ רַק בּוּ יִתְבַּרְךָ, וְיוֹדֵעַ אֲשֶׁר אֵין שׁוּם מְצִיאוֹת
 בְּלַעֲדָיו יִתְבַּרְךָ כָּלֵל, וְרַק הוּא יְכוּל לַעְזוֹר לוֹ אוֹ, חֵס
 וְשְׁלוֹם, לְהַעֲנִישׁוֹ, אִזּוֹ הוּא תָּמִיד בּוֹרַח רַק אֵלָיו יִתְבַּרְךָ,
 וְאֵין לוֹ עֲסָקִים עִם אֵף אֶחָד רַק עִם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 בְּעֲצֹמוֹ, וְיוֹדֵעַ וְעַד אֲשֶׁר כָּל מֵה שֶׁרַק יֵאָרַע עִמוֹ,
 הוּא מִמִּילָא צָרִיף לְחַזֹּר אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וְעַל-כֵּן מֵה כָּל
 הָעֲנִיָּן שֶׁל פֶּחַד לְהִתְפַּחַד מִכָּל דְּבָר? ! וְהָאָדָם צָרִיף
 לְהִיּוֹת כָּל-כָּף חֲזָק בַּאֲמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוּ יִתְבַּרְךָ, עַד
 שֶׁהָאֲמוּנָה תִּבְיָאֵהוּ לְבִטְחוֹן חֲזָק, וְהַבִּטְחוֹן בּוּ יִתְבַּרְךָ
 יוֹרִיד מִמֶּנּוּ כָּל הַפְּחָדִים, וּבְאֲמַת אִם רַק נִתְבוּנֵן מֵה

שְׁקָרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁךָ כָּל הַדּוֹרוֹת, נִרְאָה עֵין בְּעֵין, כִּי אָנוּ בְּיַד יִתְבָּרֵךְ כַּחֲמֹר בְּיַד הַיּוֹצֵר, וְהוּא יַעֲשֶׂה עִמָּנוּ כְּמוֹ שֶׁהוּא רוֹצֶה, וְעַל-כֵּן עָלִינוּ לְהִיּוֹת מוֹכְנִים לְמִסֹּר אֶת נַפְשֵׁנוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּכָל יְת וְרָגַע וְלֹא לִירָא וְלֹא לִפְחַד מִשׁוֹם בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם, הָעֶקֶר לְהִתְחַזֵּק וְלִהְיוֹת תָּמִיד בְּשִׂמְחָה עֲצוּמָה, וְלִקְיָם אֶת מְצוּוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ בְּרִישׁ גְּלִי, וְלֹא לְהִתְבַּיֵּשׁ מִשׁוֹם בְּרִיָּה שְׁבַעוּלָם, וְלִהְתָּמִיד בְּיוֹתֵר בַּתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה וְלִהְתַּעַמֵּק בְּלַמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְלִבְרֹר לְעַצְמָנוּ אֶת הַהֲלָכָה בְּכָל דְּבַר, עַד שְׁנִזְכֶּה לִקְיָם בְּשִׁלְמוֹת אֶת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ, שְׂאֵלוֹ הֵן הַלְכוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וּמִי שֶׁמְכַנְּסִים אֶת עַצְמוֹ בַּתּוֹרָה הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְזוֹכֶה לְחַדֵּשׁ בָּהּ חֲדוּשִׁים דְּאוּרִיתָא, חֲדוּשֵׁין כְּאֵלוֹ הַמְּבִיאִים אוֹתוֹ לְיַד קִיּוֹם הַתּוֹרָה, הוּא טוֹעֵם טַעַם עוֹלָם הַבָּא בְּעוֹלָם הַזֶּה מִמֶּשׁ; אֲשֶׁרִי מִי שֶׁיְכַנְּסִים אֶת עַצְמוֹ בְּאַמוּנָה הַקְּדוּשָׁה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְיִתְחַזֵּק בְּבִטְחוֹן חֲזָק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְיִשְׂמַח בְּקִיּוֹם מְצוּוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ, וְיִתַּעַמֵּק בְּלַמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, שְׂאֵז יִתְבַּטְּלוּ מִמֶּנּוּ כָּל הַפְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל שֶׁמְפַחֲדִים אוֹתוֹ בְּרָחוּב, כִּי אֲצִלוֹ לֹא יִתְפַּסּוּ שׁוֹם מְקוֹם כָּל אֵלוֹ הַפְּחָדִים שֶׁהֵמוֹן הָעַם מְפַחֲדִים, כִּי מִי שֶׁחֲזָק בְּאַמוּנָה וּבְבִטְחוֹן בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּמִתְמַיֵּד בְּלַמּוּד הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, וְשִׂמַּח בְּקִיּוֹם מְצוּוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ, הוּא כָּל-כֶּף דְּבוּק בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, עַד שֶׁלֹּא

מעלה ולא מוריד אצלו כלל מה שיקרה בעולם, כי הרי נשמתו דבוקה בחי החיים; אשרי מי שזוכה להגיע לדבקות כזו, אז ירגיש נעם ערבות עולם הפא בעולם הזה; אשרי לו ואשרי חלקו.

ב.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, כי בזה העולם עובר על כל אדם ואדם כל מיני משברים וגלים בכל יום ויום, עניות וירידות, נפילות והשלקות, קטנות וחלישות הדעת, ויש בני-אדם שסובלים יסורים מעצמם, שאין להם שום טעם בחייהם מלבד מרירות שעוברת עליהם, והם סובלים חלאים ומכאובים רעים, וכן יש בני-אדם שסובלים הרבה מחסרון הפרנסה שהם תקועים בחובות עצומים, ואין להם שום מראה מקום איך לשלם את החובות, והם שקועים בעל החובות ונטבעים בעל הדאגות, אשר זה הורס להם את הבריאות לגמרי, וכן יש בני-אדם שסובלים הרבה מנשותיהם, שאין להם שלום-בית בביתם, ותמיד חיים במריבות ובצעקות, בקללות ובהפאות, רחמנא לישזבן, עד שבורחים מהבית, וכן יש הסובלים מילדיהם צרות ויסורים ומכאובים, והילדים ממררים להם את חייהם ועושים להם את המות, וכל-כך מר להם,

עד שאומרים מי יתן מותנו מרב המרירות שעוברת עליהם, ויש בני-אדם שסובלים מאחרים שרודפים אותם בכל מיני רדיפות, ומשפילים ומבזים אותם בכל מיני חרופים וגדופים, הן בעבודתם שעובדים והן בחברה שמסתובבים בה, וכן יש בני-אדם הסובלים משכנים, באשר תמיד יש מריבות וצעקות וקללות ביניהם, עד שהחיים מתהפכים לגיהנום, שכל זה הוא בכלל פחדים יתרים שאדם נופל בהם, כי מי שזוכה להיות דבוק בו יתברך, ומכניס בעצמו אמתת מציאותו יתברך, ויודע אשר אין בלעדיו יתברך כלל, אצלו לא יעשה שום רשם כל אלו הצרות והמכאובים והיסורים והדינים הקשים והמרים שעוברים עליו, מאחר שהוא מדביק את נשמתו באין סוף ברוך הוא, ויודע ועד אשר בכל תנועה ותנועה שם אלופו של עולם, וממילא לא תופס מקום אצלו כל העולם כלו, כי מכל דבר הוא בא ומדבק את עצמו בו יתברך; ועל-כן ראה, אהובי, בני היקר, מה לפניה, הן אמת אני יודע, שמרים לך מאד החיים, ואתה עובר עכשו משברים וגלים בנסיונות קשים ומרים, עם כל זאת אם אתה רוצה להנצל מכל זה, עליך להרגיל את עצמך לברח למקום פנוי שאין שם בני-אדם, ותפרש את כל שיחתך וכל מה שעובר עליך רק אליו יתברך, ותגלה

לו יתברך כל מה שמעיק לך ומצער ומשפיל אותך, כי התפלה והדבור שאדם מדבר אליו יתברך נשמע ונתקבל אצלו יתברך, וחכמינו הקדושים אמרו (ילקוט ואתחנן, רמז תתכה): "בכל קראינו אליו" (דברים ד, ז) — בכל לשון שישאל קוראים להקדוש-ברוך-הוא הוא עונה אותם, ועל-כן בזה שתדבר עכשו אליו יתברך, ותספר לו יתברך בפרטי פרטיות את כל מה שעובר עליך מבית ומבחוץ, על-ידי-זה תדבק נשמתך בו יתברך, כי התפלה היא הדבקות בו יתברך, כי מי שמרגיל את עצמו לדבר אליו יתברך, על-ידי-זה לאט לאט מוריד מנשמתו כל מיני כתמים וחלדה שנדבקו בה על-ידי עוונותיו הרבים, שזהו מה שגורם לאדם לפחד ולהצטער מכל דבר, כי מי שהוא מאמין בו יתברך באמונה שלמה, אשר אין בלעדיו יתברך כלל, והכל בהשגחה פרטי פרטית מחי החיים, דבר גדול ודבר קטן לא נעשה מעצמו אלא ברשות המאציל העליון, בידיעות אלו אף פעם לא יצטער משום דבר, ואינו נופל בדעתו כלל, ומכל שכן שאינו מתפחד משום פחד שבעולם, כי מי שדבוק בו יתברך, הוא גר בעולם החרות וצוחק מכל העולם כלו, כי יש לו בטחון חזק בו יתברך, כי בזה שאדם בא ומספר לו יתברך את כל אשר עם לבבו, זה מורה ומגלה את

פְּנִימִיּוֹת לְבָבוֹ, שֶׁהוּא מְאֲמִין בְּאַמֶּת בּוֹ יִתְבַּרְךָ, אֲלֵא
מִחֲמַת רַבּוּי עֲוֹנוֹתָיו נַעֲלַמְתָּ וְנִסְתַּרְתָּ וְנִתְפַּסִּית מִמֶּנּוּ
הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָסִים בּוֹ פְּחָדִים יְתִירִים
שֶׁמִּפְּחָד מְכַל דְּבָר, אֲבָל בּוֹ בְּרָגַע שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּק אֶת
עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבַּרְךָ, וּבָא וּמִתְנַפֵּל לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ בְּתַפְלָה
וּבִקְשָׁה, בְּרַחֲמִים וּבְתַחֲנוּנִים, וְשׁוֹפֵךְ אֶת כָּל לְבוֹ וְכָל
מֵה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ, עַל־יְדֵי־זֶה לֵאט לֵאט
מִזְדַּכְכֶּת וּמִטְהַרֶת נִשְׁמָתוֹ, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְהִגִּיעַ לְדִבְקוֹת
כְּזוֹ בּוֹ יִתְבַּרְךָ, עַד שֶׁהוּא מִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי לְאִין סוּף
בְּרוּךְ הוּא, וְאֵז אִין לוֹ שׁוּם פְּחָד וְיִרְאָה מִשׁוּם בְּרִיָּה
שֶׁבְּעוֹלָם; אֲשֶׁרִי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְהִגִּיעַ אֶל דִּבְקוֹת כְּזוֹ בּוֹ
יִתְבַּרְךָ, עַד שֶׁאֵינּוּ מִפְּחָד וּמִתִּירָא מִשׁוּם דְּבָר וּמִשׁוּם
בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם, שֶׁאֵז יַעֲבֹר אֶת זֶה הָעוֹלָם בְּשָׁלוֹם, וְאֵל
כָּל זֶה יְכוּלִים לְזַכּוֹת דִּיקָא עַל־יְדֵי רַבּוּי תַּפְלָה וּבִקְשָׁה,
לְבוֹא וּלְהִתְחַנֵּן אֵלָיו יִתְבַּרְךָ בְּכָל יוֹם, וּלְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ
יִתְבַּרְךָ כָּל מֵה שֶׁצָּרִיךְ, כִּי תַּפְלָה וּבִקְשָׁה מְאֹד חֲשׁוּבוֹת
אֲצִלוֹ יִתְבַּרְךָ, וּבְכֹפֶרֶט בְּשַׁעַה שֶׁשׁוֹפֵךְ אֶת לְבָבוֹ אֵלָיו
יִתְבַּרְךָ, זֶה יִקָּר אֲצִלוֹ יִתְבַּרְךָ יוֹתֵר מֵהַכֹּל, כְּמֵאמָרָם,
זְכוּרֵנָם לְבִרְכָה (מִדְּרַשׁ תַּנְחוּמָא פְּרַשְׁת וַיֵּרָא א): אִמֵּר לְהֵן
הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לְיִשְׂרָאֵל, הוּוּ זִהִירִין בְּתַפְלָה, שֶׁאִין
מְדָה אַחֲרֵת יָפָה הֵימְנָה, וְהִיא גְדוּלָה מְכַל הַקְּרִבְנוֹת,
וְאִפְלוּ אִין אָדָם כְּדָאֵי לַעֲנוֹת בְּתַפְלָתוֹ וְלַעֲשׂוֹת חֶסֶד

עמו, כִּיּוֹן שְׁמֵת־פֶּלֶל וּמְרֻבָּה בְּתַחֲנוּנִים אֲנִי עוֹשֶׂה חֶסֶד
 עִמּוֹ; עֲמַד וּרְאֵה וְהִתְבּוֹנֵן, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיֶּקֶר, אִיךָ
 חֲשׂוּבָה אֶצְלוֹ יִתְבַּרְךָ תְּפִלָּה וּבִקְשָׁה שְׁאֵדָם מִבְּקֵשׁ
 וּמִתַּחֲנוּן וּבּוֹכָה אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וְעַל-כֵּן אִם עוֹבֵר עָלֶיךָ
 אֵיזָה צֶעַר אוֹ מְכֹאֹב מִכָּל מָה שֶׁהִזְכַּרְתִּי לָךְ, הֵן מֵעֲצָמְךָ
 וְהֵן מִבֵּיתְךָ, הֵן מִלְּדִידְךָ וְהֵן מִשְׁכַּנְיָךְ, רְאֵה לְהִיּוֹת רְגִיל
 לְבוֹא רַק אֵלָיו יִתְבַּרְךָ בְּתִפְלָה וּבִבְקֻשָּׁה, וְעַל-יְדֵי-זֶה
 תִּפְגַּס בְּךָ מִדַּת הַבְּטָחוֹן שֶׁתִּבְטַח רַק בּוֹ יִתְבַּרְךָ, וְאִז לֹא
 תִּפְחַד מִשׁוֹם דְּבָר וּמִשׁוֹם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם; אֲשֶׁרִי מִי
 שֶׁמְכַנִּים דְּבוּרִים אֵלָיו בְּתוֹךְ לְבוֹ וְאִז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים!

ג.

אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיֶּקֶר! רְאֵה לְעֲשׂוֹת כָּל מִינֵי מֵאֲמָצִים
 שֶׁבְּעוֹלָם לְשִׁמַּח אֶת עֲצָמְךָ, כִּי הַשְׂמִיחָה מְכַנֶּסֶת בְּטָחוֹן
 עֲצָמֵי בְּאָדָם, כִּי רוֹאִים אֲשֶׁר כָּל הַפְּחָדִים שֶׁהָאָדָם מִפְּחַד
 מִזּוּלָתוֹ אוֹ מִכָּל דְּבָר וּמִקְרָה שֶׁרַק יִקְרָה, זֶה בָּא לוֹ
 מִרְבוּי הָעֲצָבוֹת וְהַמְרָה הַשְּׁחוּרָה שֶׁמְסַבְּבִים אוֹתוֹ, עַד
 שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי-אָדָם שֶׁכָּל-כֶּף עֲצוּבִים וּמְמַרְמְרִים, שֶׁכָּל דְּבָר
 קָטָן מִפְּחִיד אוֹתָם, עַד שֶׁתִּמְצָא שָׂרֵב אֵלָיו הַבְּעִיִּיתִים, זֶה
 מִחֲמַת שֶׁכָּל-כֶּף נִכְנָסוּ בְּתוֹךְ עֲצָמָם, וְהֵם סְגוּרִים בְּמִסְגֵּר
 עַל גְּבֵי מִסְגֵּר, עַד שֶׁמִּפְּחָדִים מִכָּל בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם, אֲשֶׁר
 זוּהִי מִחֲלַת הַשְּׁגָעוֹן מִמֶּשׁ, רַחֲמָנָא לְצַלֵּן, כִּי כֹּאֲשֶׁר

אדם כל-כף עצוב וממרמר ושקוע בתוך עצמו, זה מביא אותו לפחדים יתרים, שהוא מפחד לצאת לחוץ, ומפחד לדבר עם בני-אדם, פן ההוא יסתכל עליו או שפא פלוני יעשה לו דבר כלשהו, כל-כף נכנסו בתוך עצמם, וזו מחלה חמורה מאד, אשר יכולים לצאת ממנה רק על-ידי רבוי השמחה, שאדם יהיה תמיד שש ושמח וישמע כלי זמר, וזה יכניס בו בטחון עצמי, שהוא מאמין בעצמו, ויודע שגם לו יש תקוה, ועל-ידי-זה באמת יש לו הצלחה, ורבנו ז"ל אמר (ספר המדות, אות פחד, סימן יא): מי שיש לו פחדים יזמר זמר של שמחה, ועל-כן אם יש לך פחדים, אהובי, בני, ראה רק להרגיל את עצמך במדת השמחה והחדוה, ותמסור את נפשך להיות רק שמח, ותשמע כלי זמר, וזה יוציא אותך מעצמך, והעולה על הכל, שתרגיל את עצמך לדבר עמו יתברך, כי בזה שתדבר עמו יתברך, על-ידי-זה תזכה לצאת מעצמך, כי עקר כל הפחדים שהאדם מפחד מזולתו, הוא מחמת שהוא סגור בתוך עצמו, עד שנדמה לו, כי כל העולם רוךף אותו, וכאלו כל העולם יכול לעשות לו איזה רע, עד שהוא מפחד מהצל של עצמו, אבל כשאדם מרגיל את עצמו לדבר עמו יתברך, ויודע אשר אין בזה העולם רק הקדוש-ברוך-הוא בעצמו, ומה יעשה לו אדם בלעדיו

יתברך, זה בעצמו מכניס בו שמחה עצומה, ומתרחב
 מחו ודעתו עד שאינו מתפחד משום בריה שבעולם,
 ואז הוא גר בעולם החרות, כי אין לך עוד בן חורין
 כמו מי שדבוק תמיד בו יתברך, ויודע אשר הוא
 יתברך מחיה ומתהוה ומקים את כל הבריאה כלה, ומה
 יעשה לו אדם, ועל-כן מה ולמה לו להתפחד מאיזו
 בריה, והוא תמיד שש ושמת, ורץ בתוך תקף קשרי
 המלחמה, והוא תמיד בחזית הראשונה, מאחר שיש
 בו בטחון עצמי, ויש לו אמונה שלמה רק בו יתברך,
 אזי הוא אינו מתפחד משום בן אדם שבעולם, ועושה
 גבורות נוראות ונפלאות, והוא יוצא מתוך עצמו, והוא
 תמיד שש ושמת, והאדם הזה כבר לא צריך שום רופא,
 כי הוא בעצמו כבר מתרפא מכל המחלות והחלאים
 של המרה שחורה והמרירות שנדבקו בו; אשרי מי
 שמכניס דבורים אלו בתוך לבו, שאז יזכה להכליל
 לגמרי בו יתברך, ולא יירא ולא יפחד משום בריה
 שבעולם, רק ממנו יתברך בעצמו, אשרי לו בזה ואשרי
 לו בבא!

.ד.

בני היקר! ראה לחזק את עצמך בבטחון חזק בו
 יתברך, ואל תירא ואל תפחד משום דבר שבעולם,

וְאֶפְלוּ שְׁנַפְלֹת וְנִשְׁלַכְתָּ עֲכָשׁוּ בְעַמְקֵי עַמְקִים בְּשֵׂאוֹל
 תַּחֲתִיּוֹת וּמִתַּחֲתֵי, וְנִתְלַכְלַכְתָּ בְּכָל מִינֵי עֲוֹנוֹת
 וְחַטָּאִים, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, וְאַתָּה מְרַגֵּישׁ אֶת עֲצָמְךָ
 עֲכָשׁוּ הָאֲמָלָל בְּיוֹתֵר, וַיֵּשׁ לָךְ נְקִיפוֹת מִצָּפוֹן עַל כָּל
 מָה שֶׁעָשִׂיתָ, עִם כָּל זֹאת רְאֵה לְחִזֵּק אֶת עֲצָמְךָ מְאֹד
 מְאֹד לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵל תִּירָא
 וְאֵל תִּפְחַד מִשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבְעוֹלָם, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ
 הַקְּדוּשִׁים (בְּרִכּוֹת ל.ד.): בְּמָקוֹם שֶׁבְעֵלֵי תִשׁוּבָה עוֹמְדִים
 שָׁם צְדִיקִים גְּמוּרִים אֵינָם יְכוּלִים לַעֲמֹד, וְאָמְרוּ
 (פְּסָחִים קי.ט.): יָדוּ שֶׁל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פְּרוּסָה תַּחַת
 כַּנְּפֵי הַחַיּוֹת כְּדֵי לְקַבֵּל בְּעֵלֵי תִשׁוּבָה, וְאָמְרוּ (יוֹמָא
 פ.ו.): גְּדוּלָה תִשׁוּבָה שֶׁבְשֶׁבִיל יַחֲדָה שֶׁעָשָׂה תִשׁוּבָה
 מוֹחֲלִין לְכָל הָעוֹלָם כָּלוּ; וְעַל-כֵּן אֵל יַפְחִידוּ אוֹתָךְ
 בְּנֵי-אָדָם כְּאֵלֹה אַבְד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּךָ, כְּאֵלֹה אַתָּה
 אַבְדָתָ כָּבֵד לְגַמְרֵי, חֵס וְשָׁלוֹם, אֵל תִּאֲבָה וְאֵל תִּשְׁמַע
 דְּבוּרֵי כְּאֵלֹה, אֲלֵא רְאֵה לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו
 יִתְבָּרַךְ, וְהוּא יִתְבָּרַךְ בְּיָדָי יִקְבַּל אוֹתָךְ, כִּי (שְׁמוֹת רַבָּה
 יט, ד.): אֵין הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא פּוֹסֵל לְבְרִיָּה אֲלֵא לְכָל
 הוּא מְקַבֵּל, הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים בְּכָל שְׁעָה, וְכָל מִי
 שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ לְכַנֵּס יְכַנֵּס; וְעַל-כֵּן מָה וְלָמָּה לָךְ לְהִיּוֹת
 כָּל-כָּף שָׁבוּר וְלִפְחַד מִכָּל דְּבָר, רְאֵה לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה
 שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְאֵז לֹא תִזְוֶז מִשָּׁם עַד שֶׁיִּמְחַל לָךְ

הקדוש-ברוך-הוא, וְכֹל זְמַן שְׂאָדָם חַי, יֵשׁ לוֹ תִקְוָה
לְתַקֵּן אֶת הַכֹּל, וְעַל-כֵּן אֵל יִפְחִידוּ אוֹתָךְ בְּנֵי-אָדָם,
כְּאִלוּ עַל הִירִידוֹת וְעַל הַנְּפִילוֹת שֶׁלָּךְ אֵין כָּבֵר תִּקְנָה,
תִּלְעַג וְתִצְחַק מֵהֶם, רַק תִּדַע שְׁגַם אֶצְלָךְ בְּמָקוֹם
שֶׁאֲתָה נִמְצָא, גַם מִשֵּׁם יְכוּלִים לְחֹזֵר אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וְגַם
לָךְ יֵשׁ עֲדִין תִּקְנָה וְתִקְוָה טוֹבָה לְתַקֵּן הַכֹּל, וְזֶה בְּאִמַּת
יֹרִיד מִמָּךְ אֶת כָּל הַפְּחָדִים שֶׁבְּעוֹלָם, וְכֹל מֵה שֶׁתִּכְנִיס
יְדִיעוֹת אֵלוּ בְּתוֹךְ לְבָבְךָ, כְּמוֹ-כֵן יִרְדוּ וְיִתְבַּטְּלוּ מִמָּךְ
כָּל הַפְּחָדִים שֶׁל הֶבֶל, וְלֹא תִירָא וְלֹא תִפְחַד רַק
מִמֶּנּוּ יִתְבַּרְךָ; וְעַל-כֵּן רְאֵה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְשׁוּב
עֲכָשׁוּ בְּתִשׁוּבָה שְׁלִמָה עַל כָּל מֵה שֶׁעָשִׂיתָ, וְאַל תִּירָא
וְאַל תִּפְחַד מִשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם, הֲרִגְלֵךְ אֶת עֲצָמְךָ
לְדַבֵּר עִמוֹ יִתְבַּרְךָ, כִּי הַדְּבֹר שְׂאָדָם מְדַבֵּר וּמְתוֹדֶה
אֵלָיו יִתְבַּרְךָ וְאוֹמֵר: "חֲטָאתִי", זֶה עָקֵר הַתִּשׁוּבָה,
וְאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בַּמְדָּבָר רַבָּה כ, יג): בְּלָעָם
הָיָה רָשָׁע עָרֹם, וְיָדַע שְׂאֵין עוֹמֵד בְּפָנָי הַפְּרָעָנוּת
אֶלָּא תִשׁוּבָה, שֶׁכָּל מִי שֶׁחוֹטֵא וְאוֹמֵר "חֲטָאתִי", אֵין
רְשׁוּת לְמַלְאָךְ לִיגַע בּוֹ; וְעַל-כֵּן אָדָם שֶׁחוֹטֵא, רַחֲמָנָא
לִישְׁזַכֵּן, וְנוֹפֵל בְּמָקוֹם שְׁנוּפֵל, וְעוֹשֶׂה מַעֲשִׂים מְגַנְיִים,
עָקֵר הַקְּלָפָה הַדִּקְּהָה הִיא קְלַפַּת בְּלָעָם, שֶׁמִּפְחִידָה אוֹתוֹ
כְּאִלוּ אֲבָד מְנוּס וְתִקְוָה מִמֶּנּוּ, וְכִאִלוּ עַל עֲבָרָה זֹו וְעַל
מַעֲשֶׂה מְגַנָּה כְּזֶה שֶׁעָשָׂה, כְּבָר אֵין לוֹ שׁוּם תִּקְוָה,

ומפחידו שאבד מנוס ממנו לגמרי, ואבד את עולמו, אבל באמת הצדיקים שבכל דור ודור לוחמים נגד קלפת בלעם שהיא קלפת תאות נאוף, והם מגלים ומפרסמים לכלם, אשר עקר התשובה הוא רק על-ידי תפלה ובקשה, שיבוא האדם להתפלל ולהתודות אליו יתברך, ויאמר לו יתברך חטאו, לא יזוז משם עד שימחל לו הקדוש-ברוך-הוא, כי בזה שהאדם מתודה לפניו יתברך, ושופך את לבו בפנים אליו יתברך, אינו זז משם עד שמוחל לו הקדוש-ברוך-הוא; ואמרו חכמינו הקדושים (מדרש שוחר טוב, תהלים קיט): "וישאבו מים" (שמואל-א ז, ו) — ואילו מים היו שואבים ושופכים? אלא שעשו תשובה, ושפכו לבם בפנים לפני הקדוש-ברוך-הוא בתשובה שלמה, כי זה עקר התשובה — שהאדם ישפך לבו בפנים אליו יתברך, ויפרש את כל שיחתו וכל מה שעובר עליו אליו יתברך, וזה יכניס בו בטחון עצמי, ולא יירא ולא יפחד משום ברִיה שבעולם, שום דבר לא יוכל לשבר אותו, רק ישוב אליו יתברך, ואסור להתיאש בשום פנים ואפן יהיה מה שיהיה ויהיה איך שיהיה, כי (תנא דבי אליהו רבה, פרק ד'): אם אדם עובר עברה לפני, אם חוזר ועושה תשובה, הרי אני עמו ברחמים, ואני מקבל תשובתו, ואין אני זוכר לו אפלו מקצת

עוֹנוֹתָיו; וְעַל-כֵּן רָאָה, אֶהוֹבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לַחֲזוֹר
 בַּתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנָיו יִתְבַּרֵךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה לֹא תִירָא
 וְלֹא תִפְחַד מִשׁוֹם בְּרִיָּה שְׁבַעֲוֹלָם, כִּי עֵקֶר הַפֶּחַד
 שֶׁנִּכְנַס בְּאָדָם הוּא רַק מִחֲמַת חַטָּאִים שֶׁאָדָם חוֹטֵא,
 כְּמֵאֲמָרָם, זְכוֹרוֹנָם לְבִרְכָה (בְּרִכּוֹת ס.): בְּהֵוָה תִּלְמִידָא
 דְּהוּא קְאָזִיל בַּתְּרִיָּה דְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בְּרַבִּי יוֹסִי בְּשׁוּקָא
 דְּצִיּוֹן חֲזִיָּיה דְקָא מְפַחֵד, אָמַר לִיה: "חַטָּאָה אַתָּ",
 שְׁנֵאֲמַר (יִשְׁעִיָּה לֵג, יד): "פִּחְדוֹ בְּצִיּוֹן חַטָּאִים";
 (הַתְּלִמִּיד שֶׁהָיָה מְהֵלֵךְ אַחֲרֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן רַבִּי
 יוֹסִי בְּשׁוּקֵי יְרוּשָׁלַיִם, רָאָה שֶׁהוּא מְפַחֵד, אָמַר לוֹ:
 חוֹטֵא אַתָּה, שְׁנֵאֲמַר וְגו'), רוֹאִים מְזֵה שְׁעֵקֶר הַפֶּחַד
 שֶׁנִּכְנַס בְּלֵב הָאָדָם הוּא רַק מִחֲמַת חַטָּאִים וְעוֹנוֹת,
 כִּי הַחַטָּאִים וְהָעוֹנוֹת שֶׁל הָאָדָם מְכַנְּסִים בּוֹ פֶּחַד,
 כְּמֵאֲמָרָם, זְכוֹרוֹנָם לְבִרְכָה (שִׁיר הַשִּׁירִים רַבָּה ג, יד): עַד
 שְׁלֹא יַחַטֵּא אָדָם נוֹתְנִים לוֹ אֵימָה וְיִרְאָה וְהִבְרִיּוֹת
 מִתְּפַחְדִים מִמֶּנּוּ, כִּיּוֹן שֶׁהוּא חוֹטֵא נוֹתְנִים עָלָיו אֵימָה
 וְיִרְאָה וּמִתְּפַחֵד הוּא מְאַחֲרִים, וְכֵן הוּא בְּזֹהֵר הַקְּדוֹשׁ
 (בְּרֵאשִׁית קצח): אֵית מֵאן דְּדַחִיל וְלֹא יָדַע מִמָּה,
 אִיהוּ בְּגִין אֵינוֹן חַטָּאִי דְלֹא יָדַע דְּאֵינוֹן חַטָּאָן וְלֹא
 אֲשַׁנַּח בְּהוּ, (יֵשׁ בְּנֵי-אָדָם שֶׁמְפַחְדִים וְאֵינָם יוֹדְעִים
 מִמָּה מְפַחְדִים, וְהוּא מֵהַחַטָּאִים, שֶׁאֵינָם יוֹדְעִים שֶׁהֵם
 חַטָּאִים, וְעַל-כֵּן הֵם מִתְּפַחְדִים), כִּי מִי שֵׁישׁ בְּיָדוֹ

חטאים ועוונות, הוא מתפחד תמיד, ואינו יודע מי מפחידו, ועל-כן כשאדם זוכה לעשות תשובה שלמה, אז אינו מתפחד כלל משום דבר ומשום בריה שבעולם, ובפרט עכשו ששורה פחד גדול בחוץ, ברחובות, בבתים ובכל העולם כלו, שמפחידים את האדם כאלו תהיינה מלחמות, הריגות ורציחות, חס ושלום, ואין אדם יודע מה יקרה עמו, והפחדים האלו מעצבנים מאד את האדם, עד שיש בני-אדם שמפחדים לצאת בחוץ פן ידקרו אותם או יתנכלו להמיתם או יארע להם משהו, וכל זה בא מחמת חטאים ועוונות, כי מי שזוכה לשוב בתשובה שלמה אליו יתברך, והוא דבוק בו יתברך בדבקות אמת, אז מוריד מעצמו את כל הפחדים והיראות החיצוניות, ואינו מתירא ומתפחד משום בריה שבעולם רק ממנו יתברך בעצמו; ועל-כן, אהובי, בני היקר, ראה לשוב בתשובה שלמה, ואפלו שכבר עשית את המעשים הגרועים ביותר שבעולם, עדין הקדוש-ברוך-הוא נמצא אתך, עמך ואצלך, ואם רק תשוב בתשובה שלמה מיד יקבלך, ואמרו חכמינו הקדושים (פסיקתא דרב פהנא כה): "שובה ישראל" (הושע יד, ב) — אפלו כפרת בעקר, אדם עומד ומחרף ומגדף בשוק, והקדוש-ברוך-הוא אומר: עשה תשובה ביני לבינך

וְאֲנִי מִקְבֵּלָךְ; רְאֵה, אֶהוּבִי, בְּנִי, אֶת רַחֲמָנוּתוֹ יִתְבַּרְךָ, שְׂאֵפְלוֹ אָדָם הַגִּיעַ לִירִידָה וּנְפִילָה כְּזוֹ, שֶׁמִּחְרָף וּמִגְדָּף כָּל־פִּי מֵעֵלָה, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, עִם כָּל זֹאת אִם זוֹכֵה לַחֲזוֹר בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, לֹא יִזוּז מִשָּׁם, עַד שְׂיִמְחַל לוֹ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; וְעַל-כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֶהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר! וְרְאֵה לְשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וְהוּא יִתְבַּרְךָ יִקְבֵּלְךָ בְּאַהֲבָה, וְעַל-יַד־יְהוָה יֵרְדוּ מִמֶּךָ כָּל הַיִּרְאוֹת וְהַפְּחָדִים הַיִּתְרִים, שְׁלֹא תִירָא וְלֹא תִפְחָד מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַע־עוֹלָם, כִּי אֲצִלוֹ יִתְבַּרְךָ הָעֶקֶר שֶׁהָאָדָם יִכְנִיעַ אֶת עֲצָמוֹ לְפָנָיו יִתְבַּרְךָ, וְאִז נִמְשַׁכֵּת עָלָיו רַחֲמָנוּת מְלֻמְעָלָה, שֶׁהוּא יִתְבַּרְךָ מְרַחֵם עָלָיו, וְכִמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַכְמֵינוּ, זְכָרוֹנָם לְבִרְכָה (תּוֹרַת פְּהַנִּים, פְּרֻשַׁת בְּחֻקוֹתֵי כו): "אִז יִכְנַע לְבָבָם הָעֶרְל" (וַיִּקְרָא כו, מא) — לְצַד הַתִּשׁוּבָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁמִּיד שֶׁהֵם מִכְנִיעִים לְבָם לַתִּשׁוּבָה, מִיד אֲנִי חוֹזֵר וּמְרַחֵם עֲלֵיהֶם, וְלִכֵּן אֵל תִּהְיֶה בְּטֹלָן, אֶהוּבִי, בְּנִי הַיָּקָר, רַק רְאֵה לְשׁוֹב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל כָּל מַעֲשֵׂיךָ הָרָעִים שֶׁעָשִׂיתָ עַד עַכְשָׁיו, וְתִהְיֶה רְגִיל לְהַתְּוֹדוֹת תָּמִיד אֵלָיו יִתְבַּרְךָ, וְאִז כָּבֵר תַּעֲמֹד עַל יַד כֶּסֶף הַכְּבוֹד וְתִהְיֶה שָׁמוֹר מִכָּל רַע, וְאֵל יִהְיֶה נִקְל בְּעֵינֶיךָ דְּבָרִים אֵלָיו, כִּי אָמְרוּ חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (פְּסִיקְתָא רַבְתֵּי מַה, ט): גְּדוֹל כְּחָה שֶׁל תִּשׁוּבָה, שֶׁפִּיוֹן שֶׁאָדָם מְהַרְהֵר בְּלִבּוֹ לַעֲשׂוֹת תִּשׁוּבָה,

מִיד היא עולה לא עד עֲשָׂה מִילִין ולא עד עֲשׂוּרִים
 ולא עד מֵאָה, אֶלָּא עד מֵהֶלֶךְ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שָׁנִים,
 ולא עד רִקִיעַ רֵאשׁוֹן וְשָׁנִי אֶלָּא שֶׁהיא עוֹמֶדֶת לִפְנֵי
 כֹּסֵא הַכְּבוֹד; עֹמֵד וְרֵאָה וְהִתְבוּנָן מְעַלֵּת הַזִּזְכָּה לַחֲזוֹר
 בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה הוּא כָּבֵר
 עוֹמֵד אֶצֶל כֹּסֵא הַכְּבוֹד, וּבְרִגְעַ שְׁהָאָדָם עוֹמֵד אֶצֶל
 כֹּסֵא הַכְּבוֹד, אִזּוּ הוּא נִתְעַלָּה מִתַּחַת הַמָּקוֹם אֶל לְמַעְלָה
 מִהַמָּקוֹם, מִתַּחַת הַזְּמַן אֶל לְמַעְלָה מִהַזְּמַן, וּכְבֹּר אֵינוֹ
 צָרִיךְ לִירֵא וְלִפְחֹד מִשׁוּם דְּבָר וּמִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעֲוֹלָם;
 אֲשֶׁרִי מִי שְׁזוֹכָה לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה שָׂאז יִתְבַּטְּלוּ
 מִמֶּנּוּ כָּל הִירָאוֹת וְהַפְּחָדִים, וְתִהְיֶה לוֹ יִרְאָה רַק מִמֶּנּוּ
 יִתְבַּרֵךְ בְּעֶצְמוֹ.

ה.

בְּנִי! רֵאָה לְחִזֵּק אֶת עֶצְמְךָ בְּבִטְחוֹן חֲזָק בּוֹ
 יִתְבַּרֵךְ, שְׁלֵא יִקְרָה לְךָ שׁוּם דְּבָר, כִּי הַבִּטְחוֹן מוֹרִיד
 מִהָאָדָם אֶת כָּל הַפְּחָדִים, כִּי כָּל מִי שֵׁישׁ לוֹ יִרְאוֹת
 וּפְחָדִים חִיצוֹנִיִּים וּמִתִּירָא וּמִתְפַּחֵד מְכָל דְּבָר, זֶה בָּא
 לוֹ רַק מִרְחוּק הָאָמוּנָה וְהַבִּטְחוֹן, כִּי הַמַּאֲמִין הָאֲמִתִּי בּוֹ
 יִתְבַּרֵךְ, שְׁמַאֲמִין אֲשֶׁר אֵין בְּלַעֲדָיו יִתְבַּרֵךְ כָּלָל, וְהוּא
 יִתְבַּרֵךְ מְחִיָּה וּמְהוּוָה וּמְקִיִּים אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, אִזּוּ
 אֵף פַּעַם לֹא יִתְפַּחֵד מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעֲוֹלָם, כִּי הָאָמוּנָה

והבטחון מכניסים באדם אמץ לב וכח אדיר, ויש לו חושים ועצבים חזקים, כי האמונה והבטחון הם רפואה שלמה לכל החושים של האדם, ושום דבר שבְּעוֹלָם לא יכול לשבור אותו, כי מי שמכניס את עצמו בתוך האמונה הקדושה בו יתברך, ומתחבא תמיד באין סוף ברוך הוא, ומצויר בדעתו איך שכל העולם כלו הוא אור האין סוף ברוך הוא, והוא מתחבא בתוך האור, האדם הזה אף פעם לא יירא ולא יפחד משום בריה שבעולם, כי מה יכולים לעשות לו, מאחר שהוא מתחבא בצלו יתברך, והוא נסתר בסתר צל כנפיו יתברך, אז מה יכולים לעשות לו, אם יהרגו אותו, חס ושלום, הרי הוא מתחבא בצלו יתברך, ואז אין הפרש אצלו בין חיים למיתה כלל, כי מי שזוכה להיות דבוק תמיד בחי החיים, חי חיים נצחיים, שהוא תמיד מרגיש את אמתת מציאותו יתברך, לו אין שום הפרש בין עולם הזה לעולם הבא, בין אם הוא נמצא בגופו או בין אם הוא כבר יצא מגופו, כי מי שזוכה להגיע אל דבקות כזו, אז הוא אינו מתירא ואינו מתפחד משום בריה שבעולם, כי הוא תמיד ממשיך את עצמו אל השגחתו הפרטי פרטית, ואז נופלת ממנו יראה ופחד על בני-אדם, ובמקום שהוא יירא ויפחד מאחרים מתחילים לפחד ולירא ממנו, ועל-כּן אמרו חכמינו הקדושים (דברים

רָבָה ה, ט): כָּל מִי שֶׁבוֹטַח בְּהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא זוֹכֶה לְהִיּוֹת פְּיוּצָא בּוֹ, אֲבָל כָּל מִי שֶׁיִּבְטַח בְּעִבּוּדָה זָרָה יִתְחַיֵּב לְהִיּוֹת פְּיוּצָא בָּהּ; וְדָבָר זֶה רוֹאִים בְּחֹשׁ, כִּי הַעֲבֹדָה זָרָה הִיא דָּבָר שֶׁאֵין בּוֹ שׁוּם מַמָּשׁ כָּלֵל, וְהַכֵּל הֶבֶל וְרִיק מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם, וְלָכֵן מִי שֶׁעוֹקֵר אֶת עֲצָמוֹ, חָס וְשָׁלוֹם, חָס וְחֲלִילָה, מִמֶּנּוּ יִתְבַּרְךָ, וְשֵׁם מִבְּטָחוֹ בְּכַח יְדָיו וְעֲשִׂירוֹתוֹ, וּמִדְּבַק אֶת עֲצָמוֹ, רַחֲמָנָא לִישְׁזַבְּן, בְּעִבּוּדָה זָרָה, זוֹהֵי מִפְּלֹתוֹ וְזוֹהֵי חֲרָפְתּוֹ, וְאִזּוֹ הוּא יוֹרֵד וְנוֹפֵל יְרִידָה וְנִפְּיָה כְּזוֹ, שֶׁאֵין לוֹ מִמָּנָה שׁוּם תְּקוּמָה, וְהוּא תָּמִיד מִתְּיָרָא וּמִתְּפַחַד מִכָּל בְּרִיָּה פֶּן וְאוּלַי הֵהוּא יוֹתֵר חֲזַק מִמֶּנּוּ, אֲבָל בְּרַגַע שֶׁהָאָדָם מְדַבֵּק אֶת עֲצָמוֹ בּוֹ יִתְבַּרְךָ, וְשֵׁם רַק בְּהִוְיָ"ה מִבְּטָחוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה נַעֲשֵׂה פְּיוּצָא בּוֹ, הֵינּוּ שֶׁנִּכְלָל לְגַמְרֵי בָּאֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְאִזּוֹ מִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הִירָאוֹת וְהַפְּחָדִים הַיְתָרִים, וְזוֹכֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ עֲרֵבוּת, נְעִימוּת, יְדִידוּת, זִיו, חֵינּוֹת אֱלֹקוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, וּמִתְעַנֵּג בְּנֵעָם הָאוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא וְשׁוּם בְּרִיָּה שֶׁפְּעוּלָם לֹא תוּכַל לַעֲשׂוֹת לוֹ שׁוּם רַע, כִּי מִי שֶׁדְּבוּק בּוֹ יִתְבַּרְךָ, וּבוֹטַח רַק בּוֹ יִתְבַּרְךָ, הֲרִי זֶה נַעֲשֵׂה פְּיוּצָא בּוֹ; אֲשֶׁרִי מִי שֶׁמְכַנֵּס אֶת עֲצָמוֹ בְּאַמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבַּרְךָ, וְיוֹדֵעַ שֶׁהוּא יִתְבַּרְךָ מְחִיָּה וּמְהִיָּה וּמְקִיָּים אֶת כָּל הַבְּרִיָּאָה כְּלָה, וְדוֹמֵם צוּמַח, חֵי, מְדַבֵּר, הֵם עֲצָם עֲצָמֵינּוּ חֵינּוֹת אֱלֹקוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ, שֶׁהוּא

יִתְּבַרְךָ הַלְּבִישׁ אֶת עֲצָמוֹ בְּלִבוֹשֵׁי הָאֱלֹהִים, אֲבָל בְּאַמַּת
 בְּכָל תְּנוּעָה וּתְנוּעָה שָׁם אֲלוֹפּוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְדָבָר גָּדוֹל
 וְדָבָר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה מֵעֲצָמוֹ רַק מִמְּנוֹ יִתְּבַרְךָ לְבַד, אֲזַ
 עַל-יְדֵי אֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת כְּזוֹ נִתְּבַטְּלִים מִמְּנוֹ כָּל
 הַפְּחָדִים וְהִירָאוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת, וְזוֹכָה לִירֵא וּלְפָחַד רַק
 מִמְּנוֹ יִתְּבַרְךָ וְחֵי חַיִּים טוֹבִים וְנִעִימִים, וְעוֹד בְּחַיִּים
 חִיּוֹתוֹ הוּא מְרַגֵּשׁ אֶת עֲצָמוֹ כְּאִלּוּ הוּא כְּבָר בְּעוֹלָם
 הַבָּא; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁיִּכְנִיס בְּתוֹךְ לְבוֹ לַמּוֹדִים אֱלֹהִים, וְאֲזַ
 לֹא יִירֵא וְלֹא יִפְחַד מִשׁוֹם דְּבָר וּמִשׁוֹם בְּרִיָּה שֶׁבְּעוֹלָם,
 וְיַחֲיֶה חַיִּים טוֹבִים, עֲרֵבִים וּמְתַקִּים, כָּל יְמֵי חַיָּיו; אֲשֶׁרֵי
 לוֹ בְּזֶה וְאֲשֶׁרֵי לוֹ בְּבֹא!

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

קונטרס

מִסְפִּיק צָרוֹת

יִחֲזַק וַיֵּאמֶץ אֶת כָּל בֵּר יִשְׂרָאֵל, שְׁעוֹבְרִים עָלָיו צָרוֹת
וַיִּסּוּרִים וּמְרִירוֹת, וַיִּנַּחֵם אוֹתוֹ, וַיּוֹרֶה לוֹ דֶּרֶךְ אֵיךְ לְצֵאת
מִכָּל צָרוֹתָיו וּמְרִירוֹתָיו, וַיִּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ עֲרֻבוֹת, נְעִימוֹת,
זִיו, חֵיוֹת אֱלֹקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ.

*

בְּנוֹי וּמִיֶּסֶד עַל־פִּי דְבָרֵי
רַבְּנֵי הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹר הַגְּנוּז וְהַצָּפוֹן,
בוֹצִינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵנוּ,
רַבֵּי נַחֲמָן מְבַרְסֶלֶב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ.

וְעַל־פִּי דְבָרֵי תַלְמִידוֹ, מוֹרְנוּ
הַקְּדוֹשׁ, אֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רַז לֹא אָנִים לִיה
רַבֵּי נִתָּן מְבַרְסֶלֶב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ,

וּמְשַׁלֵּב בְּפִסּוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמֵאַמְרֵי חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֶהר הַקְּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי
חֲסִידֵי בְרֶסֶלֶב
עֵיה "ק ירושלים תובכ"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: רַב פְּנֵי-אָדָם
מִמְּשִׁיכִים עַל עֲצָמָם צָרוֹת וְיִסּוּרִין
עַל לֹא דְבָר, כִּי מְחַפְּשִׁים מִתַּחַת
הָאָדָמָה אַחֵר צָרוֹת, וְעַל-כֵּן כִּשְׁאָדָם
מִרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ לֹמַר: "מִסְפִּיק
צָרוֹת", וְהוּא בּוֹרַח רַק אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ,
עַל-יְדֵי-זֶה יִנָּצַל מִכָּל הַצָּרוֹת הַבָּאוֹת
עָלָיו מֵעֲצָמוֹ, הֵינוּ שֶׁהוּא הַמְּשִׁיךְ
עַל עֲצָמוֹ.

(אֲמַרֵי מוֹהֲרָא"ש, חֵלֶק ב', סִימָן תצא)

קוֹנְטֵרַס

מִסְפִּיק צָרוֹת

.א.

צָרִיךְ שֶׁתִּדַע, אֱהוּבִי, בְּנִי, אֲשֶׁר אֵין לְךָ אָדָם
בְּזֶה הָעוֹלָם שֶׁלֹּא תִעָבֵר עָלָיו אִיזוֹ צָרָה אוֹ אִיזָה
מִשֶּׁבֶר בַּחַיִּים, כָּל אֶחָד כְּפִי שֶׁרָשׁ נִשְׁמָתוֹ, וְצָרִיכִים
רַחֲמִים רַבִּים, רַחֲמִים גְּדוֹלִים, שֶׁלֹּא יַעֲקֻמוּ הַצָּרוֹת
וְהַיְסוּרִים וְהַמְרִירוֹת אֶת לְבָבוֹ, כִּי בְּדַרְךְ כָּלֵל, מִי
שֶׁסּוֹבֵל צָרוֹת וַיְסוּרִים וּמְרִירוֹת, אֲזִי נִתְעַקֵּם לְבָבוֹ מִמֶּנּוּ
יִתְבַּרֵךְ, וְנִכְנָסוֹת בּוֹ קִשְׁיוֹת רַבּוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ, עַד
שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי-אָדָם שֶׁמֵּרַב צָרוֹתֵיהֶם וַיְסוּרֵיהֶם שֶׁעוֹבְרִים
עֲלֵיהֶם, הֵם מְדַבְּרִים כָּלִפִּי מַעֲלָה, חַס וְשָׁלוֹם, וַיֵּשׁ
כְּאִלוֹ שְׁנוּפְלִים לְכַפִּירוֹת וְאַפִּיקוֹרְסוֹת, רַחֲמָנָא לִישׁוֹבֵן.
וּבְאַמַּת הֵם צָרִיכִים לְדַעַת, כִּי כָל זֶה לֹא דִי שֶׁלֹּא יוֹעִיל
לָהֶם, אֲלֹא עוֹד יִזִּיק לָהֶם יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי בְּאַמַּת כָּל

הצרות באות על האדם כדי לקרב את לבבו אליו
יתברך, כי כל הצרות באות על האדם, כדי לעוררו
להתחיל לפשפש במעשיו, ולשוב בתשובה אמתית
ועל-כן בשעה שעוברת על האדם איזו צרה ואילו
יסורים ואיזו מרירות, והוא שב בתשובה שלמה אליו
יתברך, ובא ומכיר את מקומו, שחטא והחטיא את
הרבים, ועבר רחמנא לישזבן, על כל התורה כלה,
וחוזר באמת אליו יתברך, על-ידי-זה ימתיק ממנו את
כל הצרות והיסורים, כי הם לא באו אלא כדי שיזכה
לפשפש במעשיו, ויזכה לחזר בתשובה אמתית, כי רק
בשביל זה שלחם הקדוש-ברוך-הוא אליו, כדי לעוררו
ולחזקו ולאמצו לשוב בתשובה שלמה, אבל אם
האדם מעגם את לבבו בקשיות ובספקות עליו יתברך,
על-ידי הצרות והיסורים שלו, עד שנופל בכפירות
ואפיקורסות, רחמנא לישזבן, על-ידי-זה הוא מוסיף
צרות על צרותיו. וכאשר רואים בחוש, שכל אלו שנפלו
בכפירות ואפיקורסות, עד שהתפקרו לגמרי, הם כל-כך
מסבבים בצרות וביסורים, בחובות ובמרירות, עד שאין
להם שום דרך ועצה איך לצאת מזה, כי הם מסתבכים
בכל פעם בצרות וביסורים חדשים, לא-כן אלו היהודים
שומרי התורה והמצוות, המאמינים בו יתברך באמת,
בשעה שבאים עליהם צרות ויסורים ומרירות, הם

חוזרים בתשובה אמתית אליו יתברך, ומיטיבים את מעשיהם, ועל-ידי-זה הקדוש-ברוך-הוא ממתיק מהם את כל המרירות, וזוכים להרחבות גדולות; ועל-כן אהובי, בני היקר! בשעה שעוברים עליך יסורים מרורים, ראה לבוא רק אליו יתברך, ותבקש ותתחנן רק מלפניו יתברך, כי רק הוא יתברך יכול לעזור לך, ואל תסתכל על שום ברֵיה שפֵעוּלָם, ומִכָּל שָׁכַן שְׁלֵא יִהְיֶה לְךָ שׁוֹם הִרְהוּר רַע כְּכִיכּוֹל עָלָיו יתברך, אֲלֵא בּוֹא תְּבוֹא בְּלֵב נִשְׁכָּר אֵלָיו יתברך, ותבקש רחמים ותחנונים לפניו יתברך, שִׁיחֹס וִירַחֵם עָלֶיךָ וְיִוְצִיאֲךָ מִהַצָּרָה הַמָּרָה שֶׁנִּפְלְתָ אֵלֶיךָ, וְאִז תִּרְאֶה נֹסִים נִגְלִים שִׁיעֲשֶׂה עִמָּךְ הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְחַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים אָמְרוּ (ירושלמי, ברכות ט, א): אִם בָּאָה עַל הָאָדָם צָרָה, לֹא יֵצוּח לֹא לְמִיכָאֵל וְלֹא לְגַבְרִיאֵל, אֲלֵא לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּעֲצָמוֹ; כִּי רַק הוּא יתברך יכול לעזור לך בַּעַת צָרָתְךָ; וְעַל-כֵּן עֲשֵׂה זֹאת, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר! בְּשֶׁעָה שְׁעוּבֵרִים עָלֶיךָ צָרוֹת וְיִסוּרִים, רֵאֵה לָשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְתִיטִיב אֶת מַעֲשֶׂיךָ, וְתִתְחִיל לְשָׁמֵר שֶׁבֶת-קֹדֶשׁ, וְתִנְיַח בְּכָל יוֹם תְּפִלִּין, וְתִכְנֵס לְבֵית-הַכְּנֶסֶת לְהִתְפַּלֵּל בְּצַבּוֹר עָרֵב וְבִקָּר, וְתֹאכַל רַק מֵאֲכָלִים כְּשָׂרִים, וְתִדְקֶדֶק מְאֹד מְאֹד עַל כְּשָׁרוֹת הַמֵּאֲכָלִים, וְתִהְיֶה זֶהִיר בְּמַצּוֹת מְאֹד, וְאִז תִּרְאֶה אִיךָ שִׁיתְּבַטְלוּ מִמֶּךָ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסוּרִים,

וְתִהְיֶה מִמֶּשׁ בֶּן חוּרִין. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (מְדַרְשׁ תַּנְחוּמָא, פְּרִשְׁת בְּהַר): בֶּן-אָדָם, כִּי־יִזְנוּן שְׂמִינִיעָה לוֹ צָרָה וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְצִילוֹ, וְאִם לֹא — הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְבִיא עָלָיו עוֹד צָרָה; וְעַל-כֵּן רְאֵה, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיְקָר! מַה לְּפָנֶיךָ, אִף שְׂאֵתָה מְסַבֵּב עֲכָשׁוּ בְּצָרוֹת וְיִסּוּרִים מְרוּרִים, וְקָשָׁה וְכָבֵד לָךְ לְהַחֲזִיק מֵעַמֵּד, רְאֵה לְשׁוּב בְּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְעַל-כָּל-פָּנִים אֵל תִּקְרָא תִּגְר נִגְדוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּמְכַל שְׂכָן שְׁלֵא תִכְנַסְנָה בְּךָ אֵילוֹ מִחֲשָׁבוֹת שֶׁל כְּפִירוֹת וְאִפִּיקוֹרְסוֹת, שֶׁהֵן אֲבִי אֲבוֹת הַטְּמָאָה, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, וְאִז אִם תִּחֲזֹק אֶת עַצְמְךָ בְּאִמוּנָה פְּשׁוּטָה, לִידַע אֲשֶׁר אֵין בְּלַעֲדִיו יִתְבָּרֵךְ כָּלֵל, וּבְתוֹךְ צְרוּתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ וּמְרִירוֹתֶיךָ, גַּם שֵׁם הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא, וְתְשׁוּב בְּתְשׁוּבָה אֲמִתִּית, אִז תִּרְאֶה אִיךָ שְׂיִמְתְּקוּ מִמֶּךָ כָּל הַדִּינִים, וְיִתְבַּטְּלוּ מִמֶּךָ כָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוֹת, וְתִזְכֶּה לְהִרְחָבוֹת וְיִשׁוּעוֹת גְּדוּלוֹת.

ב.

צָרִיךְ שְׂתַדַּע, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיְקָר! כִּי הָאָדָם נִמְצָא בְּזֶה הָעוֹלָם בְּסַכָּנָה גְּדוּלָה בְּשַׁעָה שְׂעוּבָרִים עָלָיו צָרוֹת וְיִסּוּרִים, כִּי בְּנִקְל לוֹ לֵאבֹד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, הַיְנוּ הַיּוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא גַּם יַחַד, כִּי בְּשַׁעָה שְׂעוּבָרִים

על האדם צרות ויסורים ומתעקם לבבו מאד, אזי מתחיל לפער פיו כלפי מעלה, חס ושלום, ונופל ומתרחק לגמרי מיהדותו, רחמנא לצלן, ועל-ידי-זה אין לו — לא עולם הזה ולא עולם הבא, כי מי שנעתק לגמרי ממנו יתברך, ופורק על לגמרי, לו אין עולם הזה כלל, כי מה שוה לו כל העולם הזה כשהוא מנתק ממנו יתברך, ומכל שכן שאין לו עולם הבא, כי עם מח פגום ולב מעקם ובלבולים רבים, אי אפשר להשיג שום השגה רוחנית, אדרבה תכלית ההפוך, ואז מרים לו מאד החיים, כי אינו שרוי — לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, עד שיש בני-אדם שהגיעו למצב כזה, שמאבדים את עצמם לדעת לגמרי מרב צרות. ולכן אדם שנמצא בצרה, הוא בסכנה גדולה שלא יאבד את שני העולמות, ולכן צריכים להשתדל למצא הרחבות בתוך צרותיו, באשר גלה לנו רבנו ז"ל (לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן קצה) על פסוק (תהלים ד, ב): "בצר הרחבת לי", הינו שאפלו בצרה בעצמה השם יתברך מרחיב לנו, כי אם יסתכל האדם על חסדי השם יתברך, יראה שאפלו בעת שמצר לאדם, גם בצרה בעצמה השם יתברך מרחיב לו ומגדיל חסדו עמו, וזה "בצר הרחבת לי", הינו אפלו בתוך הצרה בעצמה נתת לי הרחבה בתוכה, ומלבד מה שאנו מצפים שהשם

יִתְבַּרְךָ יוֹשִׁיעֵנוּ בְּקִרְוֹב מְכַל הַצָּרוֹת וַיִּיטִיב עִמָּנוּ מְאֹד, אֶךְ אֲפֹלוּ גַם בַּצָּרָה בְּעֶצְמָה מֵרַחֵיב לָנוּ. וְצָרֶיךָ לְהִזְהַר מְאֹד מְאֹד לִילֶךְ בְּדַרְךָ זוֹ, שְׁבִשְׁעָה שְׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם צָרוֹת וְיִסּוּרִים מְרוּרִים, יִשְׁתַּדֵּל לְמִצַּא הֶרְחָבוֹת בְּתוֹךְ צָרוֹתָיו, כִּי אַחֲרֵת הוּא מְסַכֵּן מְאֹד, שְׁלֹא יֵאבֵד אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת גַּם יַחַד — הָעוֹלָם הַזֶּה וְהָעוֹלָם הַבָּא. וְזוֹ הִיְתָה דִּרְכוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שְׁחִזַק אֶת עֲצֻמוֹ בְּתוֹךְ תַּקְּףָ צָרוֹתָיו, וְכֵן אָמַר דָּוִד לְפָנַי הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: כָּל צָרָה שֶׁהֵייתִי נֹכְנֵס אֵלֶיָּהּ, אַתָּה הֵייתָ מֵרַחֵיבָהּ לִי, נֹכְנֵסְתִי לְצָרְתָהּ שֶׁל בַּת שֶׁבַע, נִתְּתָה לִי אֶת שְׁלֹמֹה, נֹכְנֵסְתִי לְצָרְתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנִתְּתָה לִי אֶת בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ (ירוּשָׁלַיִם תַּעֲנִית ב, ד).

וְלָכֵן רָאָה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לֹא לְהִתְיַאֵשׁ בְּעֵת צָרוֹתֶיךָ הַמְּרֻבּוֹת שְׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ, אֲלֹא תַעֲשֶׂה כָּל מִינֵי פְעֻלוֹת שְׁבָעוֹלָם לְמִצַּא הֶרְחָבוֹת גְּדוּלוֹת, וְאִזּוֹ נִכּוֹן יִהְיֶה לְבָבְךָ וּבִטּוֹחַ שֶׁתִּזְכֶּה לְהַפְטֹר לְגַמְרֵי מְכַל הַצָּרוֹת שְׁעוֹבְרוֹת עָלֶיךָ. וְאֵל יִהְיֶה נִקְלָ בְּעֵינֶיךָ דָּבָר זֶה, כִּי הִרְבֵּה אֲבָדוֹ אֶת שְׁנֵי הָעוֹלָמוֹת, מִחֲמַת שְׁלֹא רָצוּ לְלַכֵּת בְּדַרְךָ הַנִּפְלְאָה וְהַנּוֹרָאָה הַזֹּאת, כִּי כָּל הַכּוֹפְרִים וְהָאֲפִיקוֹרְסִים לֹא בָאוּ אֶל כְּפִירוֹתָם אֲלֹא מִפְּנֵי שְׁלֹא יָכְלוּ לְהַחֲזִיק מֵעַמָּד, וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְחַזֵּק אֶת עֲצָמָם בְּעֵת צָרְתָם,

כי על כל הכופרים והאפיקורסים והמשמדים עבר מה שעבר, ומחמת שלא היתה להם ההתחזקות האמתית, על-ידי-זה יצאו לגמרי מדת היהדות, רחמנא לישזבן; ועל-כן אהובי, בני היקר, ראה מה לפניך, ותעשה כל מיני פעולות שבעולם לחזק את עצמך, ולמצא הרחבות בתוך הצרות, ואז תפטר לגמרי מכל צרותיך, ותזכה לעבר את זה העולם בשלום, ותזכה להתחזק בכל מיני אפנים שבעולם; אשרי מי שמכניס את דבורים אלו בתוך לבו, ומסלק את דעתו וחקמתו לגמרי, ומתנהג על-פי העצה הנוראה והנפלאה הזו, כי רבים אשר אבדו את שני עולמות, מחמת שלא הלכו בדרך ובעצה נפלאה זו — למצא הרחבות בתוך הצרות.

ג.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, שאדם נמצא בזה העולם בסכנה גדולה, כי עובר על כל אחד ואחד בזה העולם צרות ומרירות ויסורים גדולים, ואי אפשר לעבר את זה העולם, כי אם על-ידי שיחפש ויבקש עד שימצא את ההרחבות בתוך צרותיו, וירגיל את עצמו לתן תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא על כל הנסים והנפלאות שעשה הקדוש-ברוך-הוא עם אבותינו ועמנו מימות עולם עד הנה — בכלליות ובפרטיות, ולזכר היטב

לְבָלִי לְשֹׁכַח כָּל הַטּוֹבוֹת הַנוֹרְאוֹת שְׁגוּמֵל עִמָּנוּ בְּכָל
 עֵת וָעֵת, כְּמוֹ שִׁפְתוֹב (תְּהִלִּים קג, ב): "וְאֵל תִּשְׁכַּחֵי כָּל
 גְּמוּלָיו", כִּי בְּאֵמַת דְּרָךְ זֶה שֶׁל תּוֹדָה וְהוֹדָאָה, הִיא דְרָךְ
 נִפְלְאָה מְאֹד, לְהִתְקַרֵּב עַל יְדֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ מִכָּל מְקוֹם
 שֶׁהוּא, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מְלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְיִגּוֹנוֹת, כְּמוֹ
 שִׁפְתוֹב (קֹהֶלֶת ב, כג): "כִּי כָּל יָמָיו מִכְּאֲבִים וְכַעַס",
 וְכִתְיָב (אִיּוֹב יד, א): "אָדָם יֵלֹד אִשָּׁה קָצַר יָמִים וְשִׁבַּע
 רִגְזוֹ", וְאִין טוֹב בְּעוֹלָם כִּי אִם תּוֹרָה, כִּי אִין טוֹב אֲלֵא
 תּוֹרָה (אָבוֹת ו), וּמַעֲצָם הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּנִיעוֹת שִׁישׁ
 בְּזֵה הָעוֹלָם, קָשָׁה וְכִבֵּד עַל הָאָדָם לְהִתְקַרֵּב לְעִבּוּדָתוֹ
 יִתְבַּרְךָ, וְאֲפִלוֹ לְהִתְפַּלֵּל וּלְהִתְחַנֵּן וּלְפָרֵשׁ צָעֲרוֹ לְפָנֵי
 הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, גַּם־כֵּן קָשָׁה מְאֹד מַחְמַת רַבּוּי הַמְּנִיעוֹת
 וְהַיִּסּוּרִים שְׂאוּטְמִין אֶת לְבוֹ, עַד שֶׁאִינוּ יְכוּלִּים לְפָתַח
 אֶת פִּי, וְלֹא לְהִתְקַרֵּב לְשׁוֹם עֲבוּדָה תְּמָה, כְּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ
 כָּל אֶחָד הַכְּבֹדוֹת שִׁישׁ עָלָיו בְּכָל פַּעַם בְּפַעַם בְּכָל יוֹם
 וְיוֹם וְכוּ', וְעַל־כֵּן עֲצָה גְּדוֹלָה לָזֶה, שֶׁבְּכָל פַּעַם יִזְכִּיר
 לְעַצְמוֹ אֶת כָּל הַטּוֹבוֹת הָאֲמִתִּיּוֹת וְהַנֶּצְחִיּוֹת שֶׁעָשָׂה
 הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ עִם אָבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד
 בְּפִרְטִיּוֹת, וְהֶעֱקָר — שִׁזְכָּה לְהִיּוֹת מְזַרַע יִשְׂרָאֵל בְּכָל־ל
 מְקַבְּלֵי הַתּוֹרָה, וְהַבְּדִילוֹ מִן הַתּוֹעִים בְּדַרְכֵי הַחוֹקְרִים
 וְהַפִּילוֹסוֹפִים, הַמֵּינִים וְהַאֲפִיקוֹרְסִים לְמִינֵיהֶם וְכוּ',
 הַנְּהוּגִים עֲכָשׁוּ בְּעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבִּים; כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד

מִיִּשְׂרָאֵל, אִם יִסְתַּכַּל הַיָּטֵב עַל כָּל מֵה שֶׁעָבַר עָלָיו מֵעוֹדוֹ, יִרְאֶה וַיִּבִּין חֶסֶד הַשֵּׁם וְטוֹבוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו עָלָיו בְּלִי שְׁעוֹר, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם בְּתַפְלַת שְׁמוֹנֶה עָשָׂרָה: "נִוְדָה לָךְ וְנִסְפָּר תְּהִלָּתְךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדֶיךָ וְעַל נְשֻׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ, וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל יַעַת עָרַב וְבִקְרָה וְצָהָרִים" וְכוּ', וְכֵמוֹ שֶׁאוֹמְרִים בְּתַפְלַת נְשֻׁמַּת: "אֱלוֹ פִינוּ מְלֵא שִׁירָה בָּיָם וְלִשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כְּהַמּוֹן גְּלִיו, וְשִׁפְתוֹתֵינוּ שֹׁבַח כְּמַרְחֲבֵי רִקִיעַ, וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כְּשֶׁמֶשׁ וְכִכְרֵחַ, וְיָדֵינוּ פְּרוֹשׁוֹת כְּנִשְׂרֵי שָׁמַיִם, וְרַגְלֵינוּ קְלוֹת כְּאַיְלוֹת, אֵין אָנוּ מִסְפִּיקִין לְהוֹדוֹת לָךְ הַשֵּׁם וְכוּ', עַל אַחַת מְאֶלְף אֶלְף אֶלְפֵי אֶלְפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת, נִסִּים וְנִפְלְאוֹת שֶׁעָשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ".

הַכֹּלֵל, שֶׁכְּשֶׁאָדָם רוֹאֶה גְדֹל צְרוּתוֹ בְּגוֹף, בְּנַפְשׁוֹ וּבְמַמּוֹן, שֶׁהוּא רְחוֹק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מְאֹד כְּמוֹ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּעֵצְמוֹ, וּבְפִרְנֶסָה וּבְגוֹף יֵשׁ לוֹ גַּם-כֵּן יִסוּרִים, כְּמוֹ שֶׁשְׂכִיחַ בְּרַב הָעוֹלָם, וְעַל-כֵּן כְּשֶׁבָּאָה עָלָיו אִיזוֹ צָרָה מִמֶּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא צָרִיךְ לְבַל יִתְבַּלְבַּל לְגַמְרֵי מַחֲמַת הַצָּרוֹת וְהַיִּסוּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, רַק בְּכָל יַעַת וְעַת בְּפִרְט בְּעַת צָרָה, חַס וְשָׁלוֹם, יִתֵּן עֵינָיו לְבוֹ וְדַעַתוֹ לְהִסְתַּכַּל וְלְהִתְבּוֹנֵן הַיָּטֵב עַל חֶסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וְטוֹבוֹתָיו שֶׁעָשָׂה

עֲמוּ עַד הַנְּהָ, כִּי כָל אָדָם כְּמוֹ שֶׁהוּא, מֵאַחַר שֶׁהוּא
 בְּכֻלָּל יִשְׂרָאֵל, וּמִנִּיחַ טְלִית וּתְפִלִּין בְּכָל יוֹם, וּמִיַּחַד
 שָׁמוּ יִתְבָּרֵךְ פְּעַמִּים בְּכָל יוֹם וַיּוֹם, רָאוּי לוֹ לִתֵּן תּוֹדָה
 וְהוֹדָאָה לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ בְּכָל יוֹם וַיּוֹם עַל עֲצָם חֲסֵדוֹ
 וְטוֹבוֹ יִתְבָּרֵךְ עָלָיו, שְׂזָכָה לְהִיּוֹת בְּכֻלָּל יִשְׂרָאֵל מְקַבְּלֵי
 הַתּוֹרָה, מְכַל שֶׁכֵּן כָּל אֶחָד יוֹדֵעַ בְּנִפְשׁוֹ כִּמְהָ טוֹבוֹת
 נִפְלְאוֹת בְּפִרְטוּיּוֹת שֶׁגָּמַל הֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ עִמּוֹ מֵעוֹדוֹ עַד
 אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְצָרִיךְ לְהִרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְהוֹדוֹת וּלְהִלָּל
 לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ עַל כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, וְעַל-יְדֵי-זֶה
 יִהְיֶה לְבוֹ נְכוֹן וּבְטוֹחַ, שְׂגָם עֵתָה הֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ לֹא
 יִסִּיר חֲסֵדוֹ וְטוֹבוֹ מֵאַתּוֹ, וַיַּחֲזֵק אֶת לְבוֹ לְצַעֵק וּלְהִתְחַנֵּן
 לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ שִׁיִּצְיִלְהוּ גַם עֵתָה מְכַל הַצָּרוֹת וְהַיְסוּרִים,
 כְּמוֹ שֶׁאָמַר דָּוִד (תְּהִלִּים ס, יא): "מִי יוֹבִלְנִי עִיר מְצוּר מִי
 נַחֲנִי עַד אֲדוֹם", הִינּוּ שְׁמַי שְׁעוֹר לִי עַד הַנְּה וְנַחֲנִי עַד
 אֲדוֹם, הוּא יוֹבִלְנִי עִיר מְצוּר גַּם-כֵּן, וְזֶה "מְהִלָּל אֶקְרָא
 ה'" — שֶׁטָּרַם שְׂאֲנִי קוֹרָא אֱלֹיו יִתְבָּרֵךְ עַל צָרוֹתַי,
 אֲנִי מְהִלָּלוֹ וּמְשַׁבְּחוֹ עַל הַטּוֹבוֹת וְהַחֲסָדִים שֶׁעָשָׂה עִמִּי
 עַד הַנְּה, כִּי דִיְקָא עַל-יְדֵי-זֶה אֲנִי יְכוֹל לְקָרוֹתוֹ, וְזֶה
 "זָבַח לְאַלְקִים תּוֹדָה" וְכוּ' "וְקָרָאֲנִי בַיּוֹם צָרָה", הִינּוּ
 שְׂגָם קֹדֶם שִׁיּוֹצְאִין מִהַצָּרָה שֶׁל עֲכָשׁוּ וְצָרִיכִין לְקָרוֹתוֹ
 יִתְבָּרֵךְ, צָרִיכִין מִקֹּדֶם לְהַבִּיא תּוֹדָה עַל הָעֵבֶר, וְאִז
 דִּיְקָא "וְקָרָאֲנִי בַיּוֹם צָרָה", כִּי צָרִיכִין לְהִיּוֹת מוֹדָה עַל

הַעֲבֹר וּלְבַקֵּשׁ עַל לְהִבָּא, כִּי כְּשֵׁאִין מוֹדִים עַל הָעֲבֹר, קָשָׁה מְאֹד לְקָרוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ מִגְדֹּל אִטָּם הֵלֵב שְׁנֵתֵאִטָּם מֵרְבוּי הַצָּרוֹת, וּבִפְרָט עֲתָה בְּאֶרֶץ הַגְּלוּת, שְׁכַמְעֵט אֵין יוֹם שֵׁאִין צָרְתוֹ מְרַבָּה מִחֲבֵרוֹ, חֵס וְשְׁלוֹם, וְהַפְּרָנְסָה דְּחֻוָּקָה מְאֹד, וְהַבְּעַל-דְּבָר מִתְפַּשֵּׁט עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְאֶרֶץ וְלָרֶחֶב, וְהַמְחַלְקֵת וְהַקְּטָגוֹרְיָה וְהַקְּנָאָה וְהַשְּׁנָאָה מִתְרַבִּים בְּכָל פַּעַם בֵּין הַיְרָאִים וְהַחֲרָדִים לְדָבָר הַשֵּׁם, בֵּין שׁוֹמְרֵי תוֹרָה וּמִצְוֹת, וּבְכָל פַּעַם שְׁרוּצִים לְהִתְחִיל לְצֵאת מִמָּה שֶׁצָּרִיכִין לְצֵאת וּלְהִתְקַרֵּב לְאִיזוֹ עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, אֵין מְנִיחִין אוֹתוֹ וּמִתְגַּרֵּין בּוֹ יוֹתֵר, חֵס וְשְׁלוֹם, וּמַעֲצָם רְבוּי הַמְּנִיעוֹת, אֵין יְכוּלִין לְפָתַח פֶּה לְפָרֵשׁ שִׁיחְתּוֹ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ; עַל-כֵּן צָרִיכִים לִילֹךְ בְּדַרְךְ זוֹ מְאֹד, שֶׁבְכָל פַּעַם בְּבוֹאוֹ לְפָרֵשׁ שִׁיחְתּוֹ לְפָנָי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אוֹ לְהִתְקַרֵּב לְאִיזָה דְּבָר שֶׁבִקְדוּשָׁה, יִזְכִּיר לְעַצְמוֹ רְבוּי הַטּוֹבוֹת וְהַחֲסָדִים שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִמּוֹ מֵעוֹדוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְחַזַּק לְכַבּוֹ לְבַטַח בְּהַשֵּׁם שֶׁיִּשְׁמַע תְּפִלָּתוֹ גַּם עֲתָה, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ וּלְפָרֵשׁ שִׁיחְתּוֹ כְּרָאוּי. וְזֶה פְּרוּשׁ (תְּהִלִּים ג, א): "מִזְמוֹר לְדָוִד בְּבָרְחוֹ מִפָּנָי אֲבִשְׁלוֹם בְּנוֹ ה' מָה רַבּוֹ צָרָי" וְכוּ', וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרִכּוֹת ז:): "מִזְמוֹר לְדָוִד", קִינָה לְדָוִד מִבְּעֵי לִיָּהּ? אֵלֹא בִּיּוֹן שְׁרָאָה שֶׁבְּנוֹ הוּא — שְׁמַח, דְּבָר אַחֵר: שְׁרָאָה

תכסיסו קיימת, ואכפתי קשה על דוד בעצמו, מה ראה על ככה, בעת צרה גדולה כזאת, בעת שברח מאבשלום, לבקש למצא בצרה איזו הרחבה, ולזמר על זה להשם יתברך, וגם לכאורה התחלת המזמור אינה מדברת מלשון זמר, רק מלשון צעקה גדולה, כמו שכתוב שם: "ה' מה רבו צרי רבים קמים עלי רבים אומרים לנפשי אין ישועתה" וגו' ? אך כל זה הוא הענין הנ"ל, שדוד המלך ראה את עצמו אז בצרה גדולה ומרה מאד מאד, שההכרח לברח מפני אבשלום בנו, על-ידי מעשה רע כזה שנעשה מאמנון ותמר ואבשלום בנו, ומעצם מרירות צרתו שגדלה מאד, בפרט שהבעל-דבר רצה להפילו בעיני עצמו ולהחליש דעתו מאד מאד, כי אמר לו בלבבו: הנך רואה שכל זה בא עליך, על מעשה דבת שבע, ושוב אין לך תקווה, חס ושלום, וכמבאר בזה המזמור בעצמו, כמו שכתוב שם: "רבים אומרים לנפשי אין ישועתה לו באלקים סלה", ופרש רש"י: בשביל אותו העון, ומעצם צרתו נתבלבלה דעתו הקדושה עד הנפש, עד שלא היה יכול אפלו לפרש שיחתו ולצעק להשם יתברך כדרךכו; כי הצרות, רחמנא לצלן, יכולות לעקם את הלב מאד מהשם יתברך, רחמנא לצלן, עד שאמרו חכמינו הקדושים (סנהדרין קז:), שאז בברחו מאבשלום, בקש לעבד

עבודה זרה, כמו שדרשו על פסוק (שמואל-ב טו, לב):
 "וַיְהִי דָּוִד בָּא עַד הָרֹאשׁ אֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲוֶה שָׁם" וכו', כי
 כְּשֶׁאָדָם בְּצָרָה, חס ושלום, הוא בסכנה גדולה גם בענין
 כְּשֶׁרוּתוֹ וַיְהִידוּתוֹ, כי לפעמים נתעקם הלב מאד על-ידי
 הצרות והיסורין, עד שמהרהר אחר השם יתברך,
 בבחינת (משלי יט, ג): "אִוֶּלֶת אָדָם תִּסְלַף דַּרְכּוֹ וְעַל
 ה' יִזְעַף לְבוֹ", כי בזה העולם יש לאדם בחירה תמיד,
 וכל מה ששולח השם יתברך — בין טוב ובין להפך
 הוא במשקל, וכמו שיש אדם, שפאשר השם יתברך
 שולח לו טובות — בנים ועשירות וכל טוב, הוא מפיר
 חסדי השם יתברך וטובו עליו, ומתעורר על-ידי-זה
 להתקרב אליו בצדקה ובמעשים טובים וכו', כמו-כן
 יש אדם, שאצלו להפך, חס ושלום, בבחינת (דברים לב,
 טו): "וַיִּשְׁמַן יִשׁוּרוּן וַיִּבְעֹט" וגו', וכן להפך, כשהשם
 יתברך מנסה ומיסר את האדם ביסורים ובצרות, חס
 ושלום, בעניות ובדחקות ובדיפות וכו', רחמנא לצלן,
 הוא גם-כן בנסיון גדול, כי השם יתברך שלח עליו
 את כל היסורים והצרות והמרירות, וכונתו יתברך
 הכל לטובה, כדי שיזכה על-ידי-זה לשוב אליו, אבל
 מחמת גדל כח הבחירה, יש לפעמים שאדרבה על-ידי
 הצרות, חס ושלום, נתעקם לבו יותר מהשם יתברך,
 כמו שאמרו חכמינו הקדושים (ערובין מא:): לְעַנְיָן

העניות, שמעבירה את האדם על דעת קונו, וכן מבאר בדברי רבנו ז"ל, שבעת צרה, חס ושלום, צריכין להתחזק מאד כנגד היצר הרע, מחמת ששרשו נמשך מדינים (עין לקוטי-מוהר"ן, חלק א', סימן עב).

ועל-כן נאמר ברשעים (משלי כט, ט): "ורגז ושחק ואין נחת", אבל בצדיקים נאמר (תהלים נו, יא): "בה' אהלל דבר באלקים אהלל דבר", כמו שפרש רש"י שם: בין שבא עמי במדת הדין בין במדת הרחמים וכו'. אבל על-כל-פנים האדם יש לו בחירה תמיד ובכל דבר ובכל ענין והנהגה שהשם יתברך מתנהג עמו ומסבב עמו בכל עת, יש בו בחינת "צדקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם" (הושע יד, י), חס ושלום, ועל-כן דוד כשהיה בעת צרה גדולה כזאת שגרש מירושלים וכו', עד שנפל למחין דקטנות כזה, עד שיש סברה בדברי חכמינו הקדושים, שעלה על דעתו לעבד עבודה זרה, מכל שכן שלא היה יכול לפתח פיו לסדר תפלתו כראוי, אבל בעצם צדקתו האיר השם עיניו, ושלח בלבו העצה הזאת שהתחיל להסתפל על הטובות שהשם יתברך גמר עמו מעודו, עד שחפש ומצא שגם בעצם הצרה הגדולה הזאת, נמצאות בה גם-כן כמה הרחבות, כי הפך הדבר בדעתו לטובה, שבנו

רוֹדֵף אַחֲרָיו, אֲשֶׁר לְכַאוֹרָה זוֹהִי צָרָה כְּפוּלָה וּמְכַפֶּלֶת,
 שֶׁהַרוֹדֵף הוּא בְּנוֹ, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, אִךְ הוּא הַפֶּן הַדָּבָר
 לְטוֹבָה, וְאָמַר: סֵתֶם בְּרָא מְרַחֵם עַל אָבָא, וְגַם מְצָא
 הֶרְחֵבָה בְּתוֹךְ צָרְתוֹ, שֶׁרָאָה תַכְסִּיסוֹ קִימַת, שֶׁהַסְנֵהֲדָרִין
 וְכוּ' אוֹחֲזִים עִמוֹ וְכוּ', וְעַל-כֵּן אֵלוֹ הַטּוֹבוֹת שֶׁחַפֵּשׁ
 וּמְצָא, מֵה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ גּוֹמֵל עִמוֹ אֲפִלוּ בְּתוֹךְ הַצָּרָה,
 כְּמוֹ שֶׁאָמַר רַבְּנוּ ז"ל עַל הַפְּסוּק: "בִּצְר הֶרְחַבְתָּ לִּי"
 וְכוּ', מְלַבֵּד מֵה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ גָּמַל עִמוֹ טוֹבוֹת מְעוֹדוֹ,
 עַל כָּל אֵלֶּה הַתְּחִיל לֹאמַר "מְזִמּוֹר לְדוֹד", וְרָצָה לִזְמַר
 וְלַהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל כָּל הַטּוֹבוֹת הָאֵלֶּה, וְתַכְף
 שֶׁהַתְּחִיל לִזְמַר וְלַהוֹדוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל הַטּוֹבוֹת,
 תַּכְף נִתְרַחֵב לְבוֹ וְדַעְתּוֹ, וְאִזּוֹ דִּיקָא נִפְתָּח פִּיו, וְהַתְּחִיל
 לְהַתְּפַלֵּל וְלַצַּעֵק כְּרָאוּי: "ה' מָה רַבּוּ צָרֵי רַבִּים קָמִים
 עָלַי" וְכוּ', וְגַם כָּל הַמְּזִמּוֹר הוֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ, אִף-עַל-פִּי
 שֶׁרַבּוּ צָרֵי וְרַבִּים קָמִים עָלַי, עַד שֶׁרַבִּים אוֹמְרִים וְכוּ',
 שֶׁאֵין לוֹ תַקְוָה, חֵס וְשְׁלוֹם, מַחֲמַת עוֹן דְּבַת שְׁבַע,
 אֲבָל אִף עַל-פִּי-כֵן "וְאַתָּה ה' מְגַן בְּעַדֵּי" וְכוּ'. וְכֵן
 בְּדֶרֶךְ זוֹ הוֹלְכִים רַב הַמְּזִמּוֹרִים שֶׁבְּתַהֲלִים, שֶׁמוֹדָה
 לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל הָעֵבֶר וְצוֹעֵק עַל לְהַבָּא, וּבְתוֹךְ דְּבָרֵי
 צַעֲקָתוֹ וְתַחֲנָתוֹ חוֹזֵר וּמוֹדָה וְצוֹעֵק, פּוֹק עֵין וְתַשְׁכַּח
 בְּכַמָּה מְזִמּוֹרִים, שֶׁהוֹלְכִים עַל דֶּרֶךְ זוֹ. וְעַל-כֵּן נִקְרָא
 סִפְרוֹ בְּשֵׁם: "תְּהִלִּים", שֶׁהוּא לְשׁוֹן תְּהִלָּה וְהוֹדָאָה,

אף-על-פי שרוב דבריו הם צעקות גדולות ותחנונות
 ובקשות, אף כל צעקותיו ותחנוותיו היו דיקא בדרך
 מזמור והודאה ותהלה ושיר ונגון, וכך בכל העשר
 לשונות של זמרה, הינו שבכל הצרות נתן לבו להודות
 על העבר, ואז היה יכול לצעק להבא, בבחינת: "מודה
 על העבר וצועק לעתיד לבא".

ולכן אהובי, בני היקר, אם עוברות עליך צרות
 ויסורים מרורים, ראה להרגיל עצמך לילך בדרך התם
 והפשוט הזה — להרגיל עצמך לחפש ולבקש עד
 שתזכה למצא את הטוב שבך, ותמצא את ההרחבות
 והנסים שגמל עמך השם בתברך, אף-על-פי שלעת עתה
 מרים לך החיים מאד מאד, עם כל זאת בודאי היו
 לך כבר הרבה ישועות ונסים וחסדים ורחמים גמורים,
 ועל-ידי שתזכה למצא בעצמך ההרחבות שבכך עשה
 עמך השם בתברך, על-ידי-זה תוכל לצאת מהצרות
 והמרירות שלך, והכל יתהפך לטובה.

.ד

צריך שתדע, אהובי, בני היקר! אשר מכל מה
 שעובר על האדם בזה העולם, עליו להבין ומזים
 לעצמו, להחיות ולהשיב נפשו בכל עת בכל מה

שְׁעוּבָר עָלְיוּ כָּל יְמֵי חַיָּיו, כִּי עַל כָּל אָדָם בְּהִכְרַח
שִׁיעֲבֵרוּ עָלָיו כַּמָּה וְכַמָּה מִיְּנֵי הַרְפַּתְקָאוֹת, תְּלָאוֹת
וְצָרוֹת, יְסוּרִים וּמְרִירוֹת, עֲגָמַת נַפֶּשׁ וַחֲלִישׁוֹת הַדַּעַת,
קִטְנוֹת וְהַשְּׁלָכוֹת וְכוּ', כִּי אָדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד, וְכִמוֹ
שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (סְנֵהֲדָרִין צ"ט): כּוֹלְהוּ גּוֹפֵי
דְּרוּפְתָקֵי נִינְהוּ וְכוּ' (הֵינּוּ כָּל הַגּוֹפִין לְעֵמֶל נִבְרָאוּ),
בְּפָרֵט בְּגִלוֹת הַזֶּה אֲשֶׁר תִּכְפּוּ עֲלֵינוּ צָרוֹת וְאֵין לָנוּ
חַיּוֹת, כִּי אִם עַל-יְדֵי הַהֲרַחְבוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ מֵרַחֵיב
לָנוּ בֵּין צָרָה לְצָרָה, וְגַם בְּתוֹךְ הַצָּרָה בְּעֲצָמָה יֵשׁ
הַרְחָבוֹת גְּדוּלוֹת, בְּבַחֲיִנַת "בַּצָּר הֲרַחֲבֵת לִי". וְזֶה
יְדוּעַ שֶׁכָּל מָה שֶׁעוּבָר עַל הָאָדָם בְּיָדָי פּוֹנֵת הַשֵּׁם
יִתְבַּרֵךְ לְטוֹבָה, כְּדִי לְהַזְכִּירוֹ לְשׁוּב וּלְהִתְקָרֵב עַל-יְדֵי-זֶה
וּלְמַרְק הַפֶּשַׁע וּלְהַתֵּם חַטָּאוֹתָיו, וְכִמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ
הַקְדוּשִׁים (בְּרָכוֹת ס:), שֶׁחֵיֵב אָדָם לֹאמַר בְּכָל עֵת:
"כָּל מָה דְּעֵבִיד רַחֲמָנָא לְטַב עֵבִיד", עַל-כֵּן עָקַר
הַעֲצָה הַיָּא הַדְּרָךְ הַנִּ"ל — לְהַרְגִיל אֶת עֲצֻמוֹ בְּתוֹדָה
וְהוֹדָאָה לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת שֶׁעֲשׂוּעַ עוֹלָם
הַבָּא, לְהוֹדוֹת וּלְהִלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵךְ עַל כָּל הַחֲסָדִים
וְהַנְּפִלָאוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ עַד הַנְּהָ, וְהוֹצִיאֵנוּ וּמִלֵּט נַפְשׁוֹ
מִכַּמָּה צָרוֹת וּתְלָאוֹת בְּגוֹף וּנְפֶשׁ וּמְמוֹן, כְּמוֹ שֶׁאֹמְרִים
בְּשִׁבְתָּ וּבְיֹום טוֹב בְּתַפְלַת נִשְׁמַת: "אֵלוּ פִינוּ מְלֵא
שִׁירָה כַּיּוֹם וְלִשְׁוֹנָנוּ רְנָה כְּהַמּוֹן גְּלִיו, וְשִׁפְתוֹתֵינוּ שִׁבַּח

כְּמִרְחֵבֵי רִקִיעַ וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כְּשֶׁמֶשׁ וְכִיָּרֵחַ וְרִגְלֵינוּ
 קְלוֹת כְּאַיִלוֹת, אֵין אָנוּ מִסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לָךְ וְכוּ', עַל
 אַחַת מֵאַלְף אֲלָפֵי אֲלָפִים וְרַבֵּי רַבָּבוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת
 וְכוּ' שְׁעֵשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעַמָּנוּ, וְכֵן אוֹמְרִים בְּכָל
 יוֹם שְׁלֹשׁ פְּעָמִים: "נוֹדָה לָךְ וְנִסְפָּר תְּהִלָּתְךָ עַל חַיֵּינוּ
 הַמְּסוּרִים בְּיַדֶּיךָ וְעַל נְשִׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ, וְעַל נְסִיךְ
 שְׁבָכְל יוֹם עַמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שְׁבָכְל עֵת
 עָרֵב וּבִקְרֹ וְצֹהֲרִים, הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ", כִּי עַל כָּל
 אָדָם בְּעוֹלָם בְּוַדַּאי כָּבֵר עָבְרוּ כַּמָּה צָרוֹת וְנִצַּל מֵהֶם,
 אוֹ שֶׁנִּצַּל מִכַּמָּה צָרוֹת שְׁרָאָה שְׁבָאוֹ עַל אַחֲרִים, וְהוּא
 נִצַּל מֵהֶן, מֵאַחַר שֶׁלֹּא בָאוּ עָלָיו, וְכִמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ
 הַקְּדוֹשִׁים (נִדָּה לֵא). עַל הַפְּסוּק (תְּהִלִּים עב, יח-ט):
 "עֲשֵׂה נִפְלְאוֹת לְבִדּוֹ", וְ"כִרְוֹךְ שֵׁם כְּבוֹדוֹ לְעוֹלָם",
 אֵין בְּעַל הַנֶּסֶם מִפִּיר בְּנֶסוֹ, שְׁעַל זֶה תִּקְנֶנוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ
 הַקְּדוֹשִׁים לוֹמַר בְּכָל יוֹם: "עַל נְסִיךְ שְׁבָכְל יוֹם עַמָּנוּ",
 וְעַל-כֵּן צְרִיכִין לְהוֹדוֹת וּלְהִלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּלֵב שָׁלֵם
 עַל כָּל זֶה.

וְהַעֲקָר הוּא לְהוֹדוֹת וּלְהִלֵּל אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ עַל עֲקָר
 הַחֲסָד וְהַטּוֹבָה הַנִּצְחִית, אֲשֶׁר הַפְּלִיא חֲסָדוֹ הַגָּדוֹל
 עַמָּנוּ וְהַבְּדִילָנוּ מִן הַתּוֹעִים, וּבָחַר בָּנוּ מִכָּל הָעַמִּים
 וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ, וְאַפְלוּ כְּשִׁיּוֹדֵעַ פְּחִיתוֹתוֹ וְגִרְעוֹתוֹ,

אף-על-פי-כן הוא חסד נפלא שלא עשני גוי, וגם בכל
אחד מישראל, יש נקודות טובות הרבה, ובכל זה
צריך להחיות את עצמו ולתן שבח והודיה בכל יום
להשם יתברך בשמחה על זה, ובפרט בעת שעוברת
עליו, חס ושלוש, איזו צרה או יסורים, רחמנא לצלן,
שאז דיקא יזכר את כל החסדים והטובות שעשה
השם יתברך עמו עד הנה, וגם בתוך הצרה בעצמה,
בודאי יש כמה הרחבות, אם יסתכל עליה בעין האמת,
ועל-כן יתן תודה והודאה והלל להשם יתברך, ועל-
ידי-זה יזכה להנצל מהצרה, כי תכף שיודה ויהלל
להשם יתברך, וימשיך בחינת תודה הלכה, יאיר האמת
וישלים הדבור, ויוכל לעסק בתורה ותפלה, שהם קני
האמת, ולדבר דבורי צדקה ותשובה וכו', ועל-ידי-
זה יהיה נשלם הדבור, ואזי תהיה נמשכת קדשת
שבת, ויתגלה שכל הפעלות משתנות נמשכות מאחד
הפשוט יתברך, שעל-ידי-זה מתבטלות הצרות הבאות
מהשנויים הרבים, וכל מה שמתבטלים השנויים שמהם
הצרות, יגדיל ההודאה יותר, ויחדש הלכות יותר,
בחינת הליכות עולם, שיזכה למצא על-ידי ההלכות
דרך והלון להתקרב להשם יתברך מכל מה שעובר
עליו, וכל מה שהדעת גדלה, ויזכה לחדש הלכות
חדשות אף להתחזק ולהתחדש בעבודת השם יתברך,

כִּךְ מִתְבַּטְּלִים הַשְּׁנוּיִים שֶׁל הַפְּעֻלוֹת הַמְּשֻׁתָּנוּת, וְנִכְלָלִין
 בְּאַחַדוֹת הַפְּשׁוּט יוֹתֵר, שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּטוּל הַצָּרָה, וְכֵן
 חוֹזֵר חֲלִילָה, עַד שֵׁיִצֵּא מִהַצָּרָה לְגַמְרִי, וְגַם כִּי עַל-יְדֵי
 שְׂמוּצָא הֶרְחָבָה בְּתוֹךְ הַצָּרָה בְּעֲצָמָה, וְעוֹסֵק לְהוֹדוֹת
 וְלִהְלֵל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל כָּל הַחֲסָדִים שֶׁכָּבַר עָשָׂה
 הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עִמּוֹ מֵעוֹדוֹ, וְעַל-כֵּן הֵהֲרַחְבוֹת שְׂמֵרְחִיב
 לוֹ גַם עֵתָהּ, עַל-יְדֵי-זֶה דִּיקָא יוֹכֵל לְהִתְפַּלֵּל וְלִהְתַּחַנֵּן
 לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ וְלִשְׁפֹּךְ שִׁיחוֹ לְפָנָיו, וְלִפְרֹשׁ כָּל שִׁיחָתוֹ
 לְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ וְלִהְתַּחַנֵּן מִלְּפָנָיו: "הֲלֹא כָּבַר חֲסִדְךָ גְּדוֹל
 עָלַי שֶׁהִצַּלְתָּ נַפְשִׁי מִשְׂאוּל תַּחְתִּיָּה לְהִיּוֹת בְּכֻלָּל זֶרַע
 יִשְׂרָאֵל עֲבָדֶיךָ, חוּס וְחַמֵּל עָלַי גַּם עֵתָהּ הוֹצִיאֲנִי מִהַצָּרָה
 וְהִיִּסוּרִים וְהַדְּחָקוֹת", וְכִמּוֹ שְׂאֵמֵר דָּוִד (תְּהִלִּים כז, ט):
 "עֲזַרְתִּי הָיִיתָ אֵל תִּטְּשֵׁנִי וְאֵל תַּעֲזֹבֵנִי אֱלֹקֵי יִשְׁעֵי",
 שְׁזֶה עֵקֶר טַעֲנַתוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי אִם חַס וְשְׁלוֹם,
 אֵין לִי שׁוּם זְכוּת הֲלֹא כָּבַר הִגִּדְלָתָּ חֲסִדְךָ עִמִּי וְעֲזַרְתִּי
 הָיִיתָ גַּם עֵתָהּ אֵל תִּטְּשֵׁנִי וְאֵל תַּעֲזֹבֵנִי אֱלֹקֵי יִשְׁעֵי, וְזֶהוּ
 (תְּהִלִּים מב, ח): "תְּהוֹם אֵל תְּהוֹם קוֹרָא לְקוֹל צְנוּרִיךָ כָּל
 מִשְׁבְּרִיךָ וְגִלְיָךְ עָלַי עֲבָרוּ", שְׂדוּד הַמְּלָךְ צוֹעֵק שֶׁהַצָּרוֹת
 שֶׁהֵן רַחְבוֹת וְעִמְקוֹת מְאֹד כְּתִהוּמוֹת מִמֶּשׁ מִתְגַּבְּרוֹת
 מְאֹד, וְכִמּוֹ שְׂפִרְשׁ רַש"י שֵׁם: צָרָה קוֹרְאֵת לְחִבְרָתָהּ
 וְכו', וְכֵן מִשְׁבְּרִיךָ וְגִלְיָךְ שֶׁהֵם רַבּוּי הַתְּלָאוֹת וְכו' עָלַי
 עֲבָרוּ, עַד שֶׁכִּמְעַט אֶפְסָה תִקְוָה, חַס וְשְׁלוֹם, אַךְ בְּזֶה

אָנִי מַחִיָּה עֲצָמִי וּמְצַפֶּה עֲדִין לִישׁוּעָה, כִּי "יּוֹמָם יִצְוֶה ה' חֲסֵדוֹ", כִּי אֶף-עַל-פִּי שָׂרְבוּ הַצָּרוֹת בַּפֶּרֶט צָרוֹת הַנֶּפֶשׁ, שָׂאֲנוּ כְּנִזּוּפִים לְפָנַי אָבִינוּ שְׁבַשְׁמִים מֵרַבּוּי קְלָקוּלָנוּ אֶף-עַל-פִּי-כֵן "יּוֹמָם יִצְוֶה ה' חֲסֵדוֹ", וְיּוֹמָם פִּרוּשׁוֹ בְּכָל יוֹם וְיוֹם, כָּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ רַש"י (יְחֻזְקָא ל יב), הֵינּוּ שְׂבָכָל יוֹם וְיוֹם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצַוֶּה עָלֵינוּ חֲסֵדוֹ, כִּי הוּא עוֹשֶׂה עִמָּנוּ נִסִּים וְנִפְלְאוֹת בְּכָל יוֹם וְיוֹם וְהֵן הֵן גְּבוּרוֹתָיו, הֵן הֵן גּוֹרָאוֹתָיו, שָׂאֲנוּ מִתְקִימִים בְּגְלוֹת מָרָה כְּזוֹ בְּגוּף וּבְנֶפֶשׁ, בְּמָמוֹן וּבְפִרְנָסָה וּבְכָל מִינֵי טְרָדוֹת וְצָרוֹת מְשֻׁנוֹת וְכוּ', וְעַל-יְדֵי-זֶה "וּבְלִילָה שִׁירָה עִמִּי", שְׁעַל-יְדֵי הַחֲסָדִים וְהַנְּפִלְאוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִמָּנוּ בְּכָל יוֹם וְיוֹם, עַל-יְדֵי-זֶה גַם בְּלִילָה שִׁירָה עִמִּי, הֵינּוּ גַם בְּעַת הַצָּרָה וְהַחֲשֵׁךְ בְּעֲצָמוֹ שֶׁהִיא בְּחִינַת לִילָה, גַם אֲז אָנִי אוֹמֵר שִׁירָה וְהוֹדָאָה וְהִלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל הַחֲסָדִים שֶׁכָּבַר עָשָׂה עִמָּנוּ, וְאַשֶּׁר גַם עֲתָה מֵרַחֵיב לָנוּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה דִּיקָא "תְּפִלָּה לְאֵל חַיִּי", שָׂאֲנִי יְכוּל לְהַתְּפַלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּבְחִינַת "מוֹדָה עַל הָעֵבֶר וּמִבְקֵשׁ עַל לְהַבָּא", שְׁדִיקָא עַל-יְדֵי שְׁמוֹדִים עַל הָעֵבֶר יְכוּלִים לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא.

וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (עֲבוּדָה וְרָה ד.) : מֵאֵי דְכָתִיב (אִיּוֹב ל, כד) : "אֶף לֹא בְעֵי יִשְׁלַח

יד אם בפידו להן שוע", אמר להן הקדוש-ברוך-הוא
 לישראל, כשאני דן את ישראל, איני דן אותם כעובדי
 כוכבים, שכתוב בהם (יחזקאל כא, לב): "עוה עוה
 עוה אשימנה", אבל ישראל אני פורע מהם מעט מעט
 כפיד של תרנגלת. דבר אחר: אפלו אין ישראל עושין
 מצוה לפני, כי אם מעט כפיד של תרנגולין שמנקרין
 באשפה, אני מצרפן לחשבון גדול, שנאמר: "אם
 בפידו להן שוע". דבר אחר: בשכר שמשועין לפני,
 אני מושיע אותם, והינו דאמר רבי אבא: מאי דכתיב
 (הושע ז, יג): "ואנכי אפדם והמה דברו עלי כזבים",
 אני אמרתי אפדם בממונם בעולם הזה, כדי שיזכו
 לעולם הבא, והמה דברו עלי כזבים, הינו דאמר
 רב פפי משמיה דרבא: מאי דכתיב (שם ז, טו):
 "ואני יסרתי חזקתי זרועותם ואלי יחשבו רע", אמר
 הקדוש-ברוך-הוא אני אמרתי איסרם ביסורין בעולם
 הזה, כדי שיתחזקו זרועותם לעולם הבא, ואלי יחשבו
 רע, עד כאן לשון הגמרא; והנה העתקתי לפניך כל
 המאמר הזה, ובוא תראה ותבין באר היטב כל דברינו
 הנ"ל, שחכמינו הקדושים מעוררים ומזרזים אותנו
 לילך בדרך הנ"ל שבארנו לבל יהיה אדם נדחה חס
 ושלום, מפני הצרות והתלאות והיסורים העוברים
 עליו ועל בני ביתו, הן יסורים הגוף והן יסורי

הַפְּרָנָסָה, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, רַק יִבִּיט בְּכֹל עֵת עַל הַהֲרַחֲבוֹת
שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵב עִמּוֹ בְּכֹל עֵת, אֲפֹלוּ בְּתוֹךְ
הַצָּרָה בְּעֶצְמָהּ, וְכֹל הַיְּסוּרִים, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, בָּאִים בְּחֹסֶד
גָּדוֹל מְעַט מְעַט כְּדֵי שְׂיִוְכַל לְסַבְּלָם, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה
לְעוֹלָם הַבָּא, אִם לֹא יִהְיֶה שׁוֹטֵה וְכוּ', וְלֹא יִטְעֶה אֶת
עֲצֻמוֹ לומר שְׂאִינוֹ יְכוֹל לְעַבֵּד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִחַמַּת
הַצָּרוֹת וְהַיְּסוּרִים, כִּי אֲדַרְבֶּה כָּל הַצָּרוֹת וְהַיְּסוּרִין
בְּגוֹף וּבְמָמוֹן כֻּלָּם בָּאוּ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, כְּדֵי שְׂדַיְקָא
עַל-יְדֵי-זֶה יִזְכֶּה לְעוֹלָם הַבָּא, כְּמִבְּאֵר הַיֵּטֵב בְּדַבְּרֵי
חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים הָאֵלּוּ שֶׁבְּאֵרוֹ וְגָלוּ לָנוּ שְׂאִין
הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שׁוֹלַח עַל יִשְׂרָאֵל יְסוּרִים וּמְנִיעוֹת
שֶׁלֹּא יוֹכְלוּ לְסַבְּלָם לְרַחֲקָם לְגַמְרֵי, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, כִּי כָּל
הַיְּסוּרִים הֵם כְּתַרְנַגּוּלִים הַמְּנַקְרִים בְּאַשְׁפָּה, כִּי הוּא
פוֹרֵעַ מֵהֶם מְעַט מְעַט, וְאִינוֹ דֵּן אוֹתָם כְּעַכּוּ"ם, חֶסֶד
וְשָׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם עֲוֹה עֲוֹה עֲוֹה אֲשִׁימְנָה וְכוּ',
וְעַתָּה תִּרְאֶה אֵיךְ דַּבְּרֵי חַכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְקַשְּׂרִים
וּמְהַדְּקִים הַיֵּטֵב בְּחַבּוּר נִפְלָא, וְהֵם דְּרִיךְ וְעֵצָה טוֹבָה
וְהַתְּחַזְּקוֹת נִפְלָאָה שֶׁיִּתְקַרֵּב הָאָדָם תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
מִכָּל מָה שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו בְּגוֹף, בְּמָמוֹן וּבְכַנְפֵּשׁ, כִּי יֵשׁ מִי
שֶׁמְטַעֵה אֶת עֲצֻמוֹ שְׂאִינוֹ יְכוֹל לְהִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ
מִרְבוּי הַיְּסוּרִים וְהַתְּלָאוֹת וְדַחְקוֹת הַפְּרָנָסָה שֶׁעוֹבְרֵת
עָלָיו וְעַל בְּנֵי בֵּיתוֹ, עַל זֶה מְבָאָר בְּדַבְּרֵיהֶם הַנִּלְל,

שְׁהִיסוּרִים הֵם בְּחֶסֶד גָּדוֹל לְקָרֵב עַל יָדָם דִּיקָא לְהַשֵּׁם
 יִתְבַּרֵּךְ וְלֹא לְרַחֵק עַל-יַדֵּי-זֶה, כִּי הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ אֵינוֹ
 נִפְרָע מִיִּשְׂרָאֵל בְּאִפְּן שְׂיַחְרִיבֵם לְגַמְרִי, רַק הוּא נִפְרָע
 מֵהֵם מְעַט מְעַט כְּפִיד שֶׁל תְּרַנְגוּלִין, בְּאִפְּן שְׁדִיקָא
 עַל-יַדֵּי-זֶה יִזְכְּרוּ וְיָשׁוּבוּ וְיִתְקַרְבוּ לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ וְיִזְכוּ
 לְעוֹלָם הַבָּא, וְכִמוֹ שְׁמִבְּאָר בְּעֶצְמוֹ בְּסוּף דְּבַרְיָהֶם,
 וְהֵינוּ דְּאָמַר רַבִּי אֲבָא מֵאֵי דְכָתִיב: "וְאֲנֹכִי אֶפְדֶּם
 וְהֵמָּה דִּבְרוּ עָלַי כְּזָבִים", אֲנִי אֶמְרָתִי אֶפְדֶּם בְּמִמוֹנָם
 בְּעוֹלָם הַזֶּה, כְּדֵי שְׂיִזְכְּרוּ לְעוֹלָם הַבָּא, "וְהֵמָּה דִּבְרוּ
 עָלַי כְּזָבִים", הֵינוּ שְׁהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ מְסַבֵּב עִם הָאָדָם
 שְׂיֵשׁ לוֹ דְּחֻקוֹת בְּמִמוֹנֵו וּפְרִנְסָתוֹ וְהוּא רַק לְטוֹבָה,
 כְּדֵי לְפַדּוֹתוֹ עַל-יַדֵּי-זֶה מֵהַגִּיהֵנוּם וּמֵהַשְּׂאוּל תַּחְתִּיּוֹת
 שְׁהֵיָה מְגִיעַ לוֹ לְפִי מַעֲשָׂיו כְּמוֹ שְׂיִוְדַע בְּנִפְשׁוֹ, וְלֹא דֵי
 בְּזָה אֶלָּא גַם יִזְכֶּה עַל-יַדֵּי-זֶה לְעוֹלָם הַבָּא, כִּי עָקַר
 כּוֹנֵן הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ רַק לְטוֹבָה, כְּדֵי שְׁדִיקָא עַל-יַדֵּי-זֶה
 יִתְקַרֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ, "וְהֵמָּה דִּבְרוּ עָלַי כְּזָבִים" —
 שְׂאוּמְרִים כְּזָבִים עַל הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ, כְּאֵלוֹ הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ
 מְרַחֵק אוֹתָם וְאוּמְרִים: הֲלֹא אֵי אֶפְשָׁר לָנוּ לְהִתְקַרֵּב
 לְהַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ, מִחֻמַּת דְּחֻקוֹת הַפְּרִנְסָה, אֲשֶׁר בְּאֶמֶת
 הוּא לְהַפְּךָ, וְכֵן מְבָאָר שֵׁם אַחֲר־כֵּן, וְהֵינוּ דְּאָמַר רַבִּי
 פְּפִי מִשְׁמִיָּה דְּרַבָּא מֵאֵי דְכָתִיב: "וְאֲנִי יִסְרַתִּי חֻזְקָתִי
 זְרוּעוֹתָם", שְׁהִיסוּרִים בְּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי שְׂיִתְחַזְּקוּ

זרועותם לעולם הבא, "ואלי יחשבו רע", שאומרים להפוך כאלו השם יתברך שולח להם היסורים לרעתם, חס ושלום, לרחקם, חס ושלום. ואם יאמר האדם: האמת היא כן שהיסורים ודחקות הפרנסה באים בחסד, וכונתו יתברך לטובה, כדי להתקרב על-ידי-זה דיקא להשם יתברך, אבל אף-על-פי-כן קשה לי להתקרב, כי כבר נתעיתי מאד, ואני רחוק מהתורה והמצוות מאד, ובמה אזכה את ארחי לשוב להשם יתברך? על זה משיב ואומר שם אחר-כך דבר אחר: אפלו אין ישראל עושין מצוה לפני, אלא מעט כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה, אני מצרפן לחשבון גדול. הרי מבארת לנו תשובה הגונה על כל הנ"ל, לומר, כי אף-על-פי-כן אם אתה הוא כמו שהוא, גם אתה תוכל לשוב ממקומך שנלכדת בו, ולחטף טוב בכל יום, ולזכות לחיי העולם הבא, כי אפלו אם אין ישראל עושין מצוות אלא מעט כפיד של תרנגולין שמנקרין באשפה, הוא גם-כן מצרפן לחשבון גדול. ושים לבך היטב לדברי חכמינו הקדושים, עד היכן הם מחזקין את כל אחד ואחד, אפלו אם הוא כמו שהוא, עדין הוא יכול לחטף תורה ומצוות ולזכות בחלק טוב לעולם הבא, אפלו כשאין עושין מצוות, כי אם כתרנגול המנקר באשפה,

וְהֵבֵן הַמָּשָׁל הַיֵּיטֵב לְהֵבֵין מִמֶּנּוּ הַנְּמָשָׁל. כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב
 (מְשָׁלִי א, ו): "לְהֵבֵין מָשָׁל וּמְלִיצָה", שֶׁהַמְשִׁילוֹ הָעֲנִין
 לְתִרְנַגּוּל הָעוֹמֵד בְּאַשְׁפָּה וּבִזְבֵּל, וּמִנְקָר מִשָּׁם מְעַט
 דְּמַעַט מֵאֲכָלוֹ, שֶׁהוּא חֵלֶק מֵאֶלֶף מִגְרָעִין חֲטָה אוֹ
 קְטָנִית אַחַת, וְאַפְלוֹ אִם יִשְׂרָאֵל אֵין עוֹשִׂין מְצוֹת
 לְפָנָיו, רַק כְּמוֹ זֶה הַתִּרְנַגּוּל הַמִּנְקָר הָאַשְׁפָּה, גַּם זֶה
 הוּא יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמָיו מְצַרֵּף לְחֶשְׁבוֹן גָּדוֹל, וְהָרִי הוֹדִיעַ
 לָךְ הַתְּנָא עַד הֵיכָן רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ מִגִּיעִין; וְעַל-כֵּן גַּם
 אַתָּה יָכוֹל לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ אֶף-עַל-פִּי שְׁנֵדֻמָּה
 לָךְ שְׂאֵתָה עוֹמֵד בְּאַשְׁפָּה וּבִזְבֵּל, אֶף-עַל-פִּי-כֵן גַּם
 מִשָּׁם אַתָּה יָכוֹל לִנְקָר בְּאַשְׁפָּה, וְלַחֲטֹף מְעַט מְעַט
 טוֹב, כִּי גַם זֶה יָקָר בְּעֵינָיו יִתְבָּרַךְ. וְכֹל זֶה מִבְּאֵר
 הַיֵּיטֵב עַל-פִּי דְבָרֵי רַבֵּנוּ ז"ל (לְקוּטֵי-מוֹהַר"ן, חֵלֶק א',
 סִימָן רפב), שֶׁמִּבְּאֵר שָׁם, שְׂאֵפְלוֹ אִם גַּם מְעַט הַטוֹב
 מְעַרֵב בְּפִסְלֹת, אֶף-עַל-פִּי-כֵן עַל-כָּל-פָּנִים יֵשׁ בּוֹ
 נִקְדָּה טוֹבָה וְכוּ'. וְאִם תִּטְעֶה עוֹד וְתֹאמַר: הָאֵמֶת
 הִיא כֵּן, שֶׁהַשָּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלַח הַיִּסּוּרִים בְּרַחֲמִים מְעַט
 מְעַט, וְגַם מִבְּקֶשׁ מֵאַתְּנוֹ שְׁעַל-כָּל-פָּנִים נִחֲטָף מְצוֹת
 וּמְעֻשִׂים טוֹבִים מְעַט מְעַט כְּתִרְנַגּוּל הַמִּנְקָר בְּאַשְׁפָּה,
 אָבֵל מַה אֶעֱשֶׂה, כִּי נִתְרַחֲקָתִי כָּל-כָּף עַד שְׂאֵינִי יָכוֹל
 לְקַבֵּל גַּם אֵלוֹ הַיִּסּוּרִים וְדַחְקוֹת הַפְּרִנְסָה, וְהֵם מוֹנְעִים
 אוֹתִי הַרְבֵּה? עַל זֶה הִשִּׁיבוּ שָׁם בְּדַבְרֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים,

שָׁאֲמָרוּ שָׁם סָמוּךְ לָזֶה דָּבָר אַחֵר: בְּשֹׁכֵר שֶׁמְשׁוֹעֵין
 לְפָנָי, אָנִי מוֹשִׁיעַ אוֹתָם, הֵינּוּ כְּאוֹמֵר הַרְיֵנִי נוֹתֵן לְךָ
 עֲצָה טוֹבָה גַם עַל זֶה, שֶׁתִּצְעַק וּתְשׁוּעַ לַהֲשֵׁם יִתְבַּרְךָ
 עַל זֶה, וּבְיַדַי יוֹשִׁיעַ אוֹתְךָ וַיּוֹצִיאֲךָ גַם מֵאֱלוֹ הַיִּסּוּרִים
 וּדְחָקוֹת הַפְּרָנְסָה. הִנֵּךְ רוֹאֵה שֶׁבְּמֵאֲמָר זֶה כְּלוּלִים כָּל
 דְּבָרֵינוּ, שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהֶאֱמִין בְּרַחֲמֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ,
 שֶׁבְּיַדַי הַיִּסּוּרִים לְטוֹבָה, וּלְהַשְׁתַּדֵּל לְמִצָּא בָהֶם
 הֶרְחָבוֹת הַרְבֵּה, כִּי בְּאֵמַת הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ אֵינוֹ נִפְרַע
 רַק מְעַט מְעַט, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְחַטֵּף עַל-כָּל-פָּנִים
 מְעַט מְעַט תּוֹרָה וּמְצוּוֹת כְּתוּרֵי הַמִּנְקָר בְּאַשְׁפָּה,
 וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְצַעֵק לְצַעֵק וּלְזַעֵק לַהֲשֵׁם יִתְבַּרְךָ,
 עַד שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ יוֹשִׁיעַ אוֹתוֹ גַם מְזֵה, וַיִּזְכֶּה לְצֵאת
 מִהַצָּרוֹת לְגַמְרֵי, וּלְהִתְקַרֵּב לַהֲשֵׁם יִתְבַּרְךָ בְּשִׁלְמוֹת, כִּי
 בְּיַדַי כְּוִנַּת הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בְּכָל מָה שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם הַכֹּל
 לְטוֹבָה גְּדוּלָה, כְּמוֹ שְׁסִיִּים שָׁם אַחֲרֵי-כֵן, וְהֵינּוּ דְאָמַר
 מֵאֵי דְכָתִיב: "וְאָנֹכִי אֶפְדֶם"; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁמְכַנִּים אֶת
 הַלְמוּדִים הַנּוֹרְאִים הָאֵלוֹ לְתוֹךְ לְבוֹ, וְהוֹלֵךְ עִמָּהֶם כָּל
 יְמֵי חַיָּו, שָׂאֵז יִזְכֶּה לְעַבֵּר אֶת הַחַיִּים בְּטוֹב וּבְנֻעִימִים,
 וַיִּזְכֶּה לְחַזוֹת בְּנֻעֵם הַנּוֹי"ה וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ, וַיְהִיָּה עִיל
 וְנִפְיָק, וַיַּעֲלֵה מֵעֵלָה מֵעֵלָה בְּהַשְׁגַּת אֱלֹקוֹתוֹ יִתְבַּרְךָ.

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!

שָׁמַעְתִּי בְּשִׁמוֹ שְׁאָמַר: יֵשׁ אֶצְלִי אֲנָשִׁים,
שֶׁלְּפַעֲמִים הֵם מְתַלְהָבִים לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ
וּסְמוּכִים לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ בְּאַמֶּת, וְהֵם אֵז
בְּמַדְרָגָה טוֹבָה שְׁאֶפְלוּ צְדִיקִים גְּמוּרִים
אֵינָם אוֹחֲזִים בָּזֶה, אֲבָל לְפַעֲמִים נוֹפְלִים
מִזֶּה וְכו', מִי יִתֵּן וְהָיָה לְבַבְכֶם זֶה, בְּעֵת
שֶׁהֵם אוֹחֲזִים בְּעִבּוּדַת הַשֵּׁם, מִי יִתֵּן
וְהָיוּ אוֹחֲזִים בְּמַדְרָגָה זוֹ לְאַרְךָ יָמִים
וְשָׁנִים הַרְבֵּה.

(חיי-מוהר"ן, דפוס חדש, סימן תקיח)

קונטרס

תּוֹדָה וְהוֹדָאָה

בו יבאר גדל הענין של תודה והודאה, להרגיל עצמו לתן תמיד תודה והודאה להקדוש-ברוך-הוא על כל החסד חנם שעושה עמו, ולא להתרעם עליו, חס ושלום, וזה מראה טהר לבבו.

*

בנוי ומיסד על-פי דברי

רבנו הקדוש והנורא, אור הגנוז והצפון,
בוצינא קדישא עלאה, אדונינו, מורנו ורבנו,
רבי נחמן מברסלב, זכותו יגן עלינו.

ועל-פי דברי תלמידו, מורנו

הקדוש, אור נפלא, אשר כל רז לא אניס ליה

רבי נתן מברסלב, זכותו יגן עלינו,

ומשלב בפסוקי תורה, נביאים, כתובים ומאמרי חכמינו
הקדושים מגמרא ומדרשים וזהר הקדוש.

*

הובא לדפוס על-ידי

חסידי ברסלב

עיה"ק ירושלים תובב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: כָּל בַּר יִשְׂרָאֵל
יִרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְתַן תּוֹדָה וְהוֹדָא
לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל הַחֲסִידִים
וְהַרְחָמִים הַגְּמוּרִים שְׁעוֹשֵׂה עִמּוֹ בְּכָל
יוֹם וָיוֹם, כִּי כָל יוֹם וָיוֹם עוֹשֵׂה הַקְּדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא נְסִים וְנִפְלְאוֹת עִם הָאָדָם,
עַד כְּדֵי כָף שְׂאִין בַּעַל הַנֶּס מְכִיר
בְּנֶסוֹ, וְנִדְמָה לוֹ כְּאִלּוּ בָּאִים עִמּוֹ בְּמִדַּת
הַדִּין, וְכִשְׁמֵרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְתַן תּוֹדָה
וְהוֹדָא לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עַל-יְדֵי-
זֶה מִתְרַחֵב לְבוֹ וְדַעְתּוֹ, וְיוֹצֵא מִכָּל
מִינֵי עֲקוּמוּמִיּוֹת, וְזוֹכֵה לְאַמוּנָה בְּרוּרָה
וּמְזַכֶּכֶת.

(אמרי מוהרא"ש, חלק ב', סימן תצב)

קוּנְטָרַס

תּוֹדָה וְהוֹדָאָה

.א

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! עֲלֵיכֶם לְהַרְגִיל עֲצֻמְכֶם
לְתַן תָּמִיד "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִף
שְׁעוֹבֵר עֲלֵיכֶם מֵה שְׁעוֹבֵר — צְרוֹת וְיִסוּרִים, מְרִירוֹת,
קִטְנוֹת וְחִלְשׁוֹת הַדַּעַת, בְּלִבּוֹלִים וְדְכָאוֹנוֹת בְּכָל יוֹם
וְיוֹם, הֵן מֵעֲצֻמְכֶם וְהֵן מֵאַחֲרִים, עִם כָּל זֹאת הַרְגִילוּ
אֶת עֲצֻמְכֶם לְתַן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
עַל כָּל הַחֶסֶד חֲנָם שְׁעָשָׂה וְעוֹשֶׂה עִמָּכֶם. כִּי בְּאַמַּת אֵין
בְּעַל הַנֶּסֶם מִכִּיר בְּנִסּוֹ (עֵין נִדָּה לֹא), וְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
עוֹשֶׂה נִסִּים וְנִפְלְאוֹת עִם כָּל בְּרִיָּה שְׁבַע עוֹלָם בְּכָל
יוֹם וְיוֹם, בְּכָל שְׁעָה וְשְׁעָה וּבְכָל רִגַע וְרִגַע, וְהוּא
אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִזֶּה; וְעַל-כֵּן עֲלֵיכֶם לְהַרְגִיל אֶת עֲצֻמְכֶם
לְתַן תָּמִיד "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל

הַחֲסָדִים וְהַרְחָמִים הַגְּמוּרִים שְׁעוֹשֶׂה עִמָּכֶם, וְזֶה
יִרְחִיב לָכֶם אֶת לְבַבְכֶם, כִּי בְּאַמַּת כָּל הַצְּרוֹת
וְהַיְסוּרִים, הַמְרִירוֹת וְהַבְּעִיּוֹת שְׁעוֹבְרִים עַל הָאָדָם, הֵם
רַק מִחֲמַת שְׁמַתְעֵקֶם הַלֵּב וְהַמֶּחַ לְגַמְרֵי מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵּךְ,
וְנִכְנָסִים בְּאָדָם קְשִׁיּוֹת וְסִפְקוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וְכֹאֵלוּ
הוּא יִתְבַּרֵּךְ חַיֵּב לוֹ מִשְׁהוּ, וּמִזֶּה בָּא שְׁנִכְנָסַת בְּאָדָם
כְּפִירוֹת וְאַפִּיקוֹרְסוֹת, וְהוּא בְּכַעַס, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן,
עָלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וּמִטִּיחַ דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, רַחֲמָנָא לְצִלָּן,
וְזֶה מְסַבֵּךְ אוֹתוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי כָּל מֵה שְׁמַקְשָׁה לְבוֹ
בְּרָעָה, וְשׂוֹאֵל קְשִׁיּוֹת וְסִפְקוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵּךְ, כְּמוֹ-כֵן
נוֹפֵל בְּצָרוֹת יוֹתֵר גְּדוּלוֹת, עַד שֵׁישׁ בְּנֵי-אָדָם שֶׁהֵם
כָּל-כֶּף מְסַבְּכִים בְּקְשִׁיּוֹת וּבְסִפְקוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וַיֵּשׁ
לָהֶם טַעֲנוֹת וּמַעֲנוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵּךְ, עַד שְׁנוֹפְלִים
עַל-יְדֵי-זֶה בְּכִפּוּרֵי וְאַפִּיקוֹרְסוֹת, וּמְפִלִיטִים מִפִּיהֶם
דְּבָרִים כְּלַפֵּי מַעְלָה, וְזֶה הוֹרֵס אוֹתָם אַחֲרֵי-כֵן לְגַמְרֵי,
רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן. וּבְאַמַּת מִי שֶׁרַק מִתְבּוֹנֵן מֵה שְׁקוּרָה
בְּעוֹלָם, שֵׁישׁ הַרְבֵּה סוֹבְלֵי חֲלָאִים וְצָרוֹת וַיְסוּרִים, וְעַם
כָּל זֹאת הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְרַחֵם עָלָיו וְעַל אִשְׁתּוֹ
וְעַל יְלָדָיו, כְּדָאֵי וְרָאוּי לְתַן תְּמִיד "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה"
לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְעַל-יְדֵי-זֶה בְּעֶצְמוֹ יִתְרַחֵב לְבוֹ
לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבָּא, כִּי בְּזֶה שְׁאָדָם נוֹתֵן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה"
לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עַל-יְדֵי-זֶה יִתְרַחֵב לוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר,

וְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עוֹזֵר לוֹ. וְלִכֵּן הִרְגִּילוּ עֲצַמְכֶם, בְּנֵי
 וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, בְּעִבּוּדֵי הַקְדוּשָׁה הַזֹּאת — לַתּוֹדָה "תּוֹדָה
 וְהוֹדָאָה" לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִפְלוּ שְׁעוֹבְרִים עֲלֵיכֶם
 כָּל מִיַּי צָרוֹת וְיִסּוּרִים וְהִרְפַּתְקָאוֹת וְדִינִים, עִם כָּל
 זֹאת תִּשְׁתַּדְּלוּ לְמַצֵּא אֶת הַחֶסֶד וְהַטּוֹב שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם
 הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּתוֹךְ צָרוֹתֵיכֶם וּמְרִירוֹתֵיכֶם, כִּי
 הוּא יִתְבָּרֵךְ אָב הַרְחֵמֵן. וְעֲלֵיכֶם לְדַעַת, אֲשֶׁר דָּבָר
 זֶה, דִּהְיֵנוּ לְעֶסֶק תָּמִיד לְהוֹדוֹת וּלְהִלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ
 עַל כָּל הַנְּסִים וְהַנְּפִלְאוֹת שֶׁעָשָׂה עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ
 מִימּוֹת עוֹלָם עַד הַנֵּה בְּכָל־לַיּוֹת וּבְכַרְטִיּוֹת, וְלִזְכֹּר
 הַיֵּטֵב לְבָלִי לְשִׁכַּח כָּל הַטּוֹבוֹת הַנּוֹרְאוֹת שֶׁגּוֹמֵל עִמָּנוּ
 בְּכָל עֵת וְעַתָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קג, ב): "וְאֵל
 תִּשְׁכַּחֵי כָּל גְּמוּלָיו", דִּרְךְ זֶה שֶׁל "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה",
 הֵיא דִּרְךְ נְפִלְאָה מְאֹד לְהִתְקַרֵּב עַל יְדֵי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ
 מִכָּל מְקוֹם שֶׁהוּא, כִּי הָעוֹלָם הַזֶּה מְלֵא צָרוֹת וְיִסּוּרִים
 וְיִגּוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (קִהְלֵת ב, כג): "כָּל יָמָיו
 מִכְּאוּבִים וְכַעַס", וְכָתִיב (אִיּוֹב יד, א): "אָדָם יֵלֹד
 אֲשֶׁה קֶצֶר יָמָיו וְשׁוֹבֵעַ רִגְזוֹ", וְאֵין טוֹב בְּעוֹלָם כִּי אִם
 הַתּוֹרָה, כִּי אֵין טוֹב אֶלָּא תּוֹרָה (אֲבוֹת ו, ג), וּמַעֲצָם
 הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְּנִיעוֹת שֶׁבָּזָה הָעוֹלָם, קָשָׁה וְכָבֵד
 עַל הָאָדָם לְהִתְקַרֵּב לְעִבּוּדוֹתוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאִפְלוּ לְהִתְפַּלֵּל
 וּלְהִתְחַנֵּן וּלְפָרֵשׁ צָעֲרוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ גַּם-כֵּן קָשָׁה

מֵאֵד, מִחֲמַת רַבּוּי הַמְּנִיעוֹת וְהַיְסוּרִים שְׁאוּטְמִים אֶת לְבוֹ, עַד שְׁאִינוּ יְכוּל לִפְתַּח אֶת פִּינוּ, וְלֹא לְהִתְקַרֵּב לְשׁוֹם עֲבוּדָה תְּמָה, כַּאֲשֶׁר יוֹדַע כָּל אֶחָד וְאֶחָד הַכְּבֹדוֹת שֵׁישׁ עָלָיו בְּכָל פַּעַם בְּפַעַם בְּכָל יוֹם וְיוֹם וְכוּ'; וְעַל-כֵּן עֲצָה גְּדוּלָה לָזֶה, שֶׁבְּכָל פַּעַם יִזְכִּיר לְעֲצָמוֹ אֶת כָּל הַטּוֹבוֹת הָאֲמֵתוֹת וְהַנֶּחֱצוּת שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפִרְטוּת. וְהַעֲקָר — שְׂזָכָה לְהִיּוֹת מְזַרַע יִשְׂרָאֵל, בְּכָל מְקַבְּלֵי הַתּוֹרָה, וְהַבְּדִילוֹ מִן הַתּוֹעִים בְּדַרְכֵי הַמַּחְקָרִים וְהַפִּילוֹסוֹפִים, הַמֵּינִים וְהַכּוֹפְרִים הַזְּדִים הָאֲרוּרִים, עָרַב רַב שֶׁנִּתְעַרַב בֵּינֵינוּ וְכוּ', הַנְּהוּגִים עֲכָשׁוּ, בְּעוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, כִּי כָל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל אִם יִסְתַּכֵּל הֵיטֵב עַל כָּל מָה שֶׁעָבַר מֵעוֹדוֹ, יִרְאֶה וַיִּבִּין חֲסָדֵי הַשֵּׁם וְטוֹבוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו עָלָיו בְּלִי שְׁעוֹר. כְּמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם בְּתַפְּלוּת שְׁמוֹנֶה-עֶשְׂרֵה: "נִוְדָה לָךְ וְנִסְפַּר תְּהִלָּתְךָ עַל חַיֵּינוּ הַמְּסוּרִים בְּיָדְךָ וְעַל נִשְׁמוֹתֵינוּ הַפְּקוּדוֹת לָךְ וְעַל נְסִיךְ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ, וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת עָרַב וּבָקַר וְצִהְרִים, הַטּוֹב כִּי לֹא כָלוּ רַחֲמֶיךָ וְהַמְּרַחֵם כִּי לֹא תָמוּ חֲסָדֶיךָ, כִּי מֵעוֹלָם קוּיֵנוּ לָךְ", וְכְמוֹ שְׁאוֹמְרִים בְּנִשְׁמַת: "אֵלוּ פִּינוּ מְלֹא שִׁירָה כִּים וְלִשׁוֹנֵנוּ רִנָּה כְּהַמוֹן גְּלִיו, וְשִׁפְתוֹתֵינוּ שִׁבַּח כְּמִרְחָבֵי רְקִיעַ

וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת כְּשֶׁמֶשׁ וְכִיָּרֵחַ, וְיָדֵינוּ פְּרוֹשׁוֹת כְּנֹשְׂרֵי שָׁמַיִם, וְרַגְלֵינוּ קְלוֹת כְּאַיְלוֹת, אֵין אָנוּ מִסְפִּיקִים לְהוֹדוֹת לָךְ ה' וְכוּ' עַל אַחַת מֵאַלְף אֶלְף אֶלְפִי אֶלְפִים וְרַבֵּי רַבּוֹת פְּעָמִים הַטּוֹבוֹת נְסִים וְנִפְלְאוֹת שֶׁעָשִׂיתָ עִם אֲבוֹתֵינוּ וְעִמָּנוּ". הַכֹּל — שֶׁכִּשְׁהָאָדָם רוֹאֶה גָדֹל צְרוּתוֹ בְּגוֹף וְנֶפֶשׁ וּמָמוֹן, שֶׁהוּא רְחוֹק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁהוּא יוֹדֵעַ בְּעֶצְמוֹ, וְגַם בְּפִרְנֶסָה וּבְגוֹף יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים, כְּמוֹ שֶׁשְׂכִיחַ בְּרַב הָעוֹלָם, וְאֶפְלוּ כְּשֶׁבָאָה עָלָיו אֵיזוֹ צָרָה מִמֶּשׁ, חֵס וְשָׁלוֹם, הוּא צָרִיךְ לְבַל יִתְבַּלְּבַל לְגַמְרֵי מַחֲמַת הַצְּרוּת וְהַיִּסּוּרִים, חֵס וְשָׁלוֹם, רַק בְּכָל יַעַת וְעַת בְּפִרְט בְּעַת צָרָה, חֵס וְשָׁלוֹם, יִתֵּן עֵינָיו לְבוֹ וְדַעַתוֹ לְהִסְתַּכֵּל וּלְהִתְבּוֹנֵן הֵיטֵב עַל חֲסָדֵי ה' וְטוֹבוֹתָיו, שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ עַד הַנָּה, כִּי כָל אָדָם כְּמוֹ שֶׁהוּא, מֵאַחַר שֶׁהוּא בְּכֹלל יִשְׂרָאֵל, וּמִנִּיחַ טְלִית וּתְפִלִּין בְּכָל יוֹם, וּמֵיחַד שָׁמוּ יִתְבָּרֵךְ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם וַיּוֹם, רָאוּי לוֹ לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּכָל יוֹם וַיּוֹם עַל עֲצָם חֲסֵדוֹ וְטוֹבוֹ יִתְבָּרֵךְ עָלָיו, שְׂזָכָה לְהֵיּוֹת בְּכֹלל יִשְׂרָאֵל מְקַבְּלֵי הַתּוֹרָה, מְכַל שְׂכָן שֶׁכָּל אֶחָד יוֹדֵעַ בְּנִפְשׁוֹ כִּמָּה טוֹבוֹת נִפְלְאוֹת בְּפִרְטֵיּוֹת, שֶׁגָּמַל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עִמּוֹ מֵעוֹדוֹ עַד אוֹתוֹ הַיּוֹם, וְצָרִיךְ לְהִרְגִיל אֶת עֲצָמוֹ לְהוֹדוֹת וּלְהִלָּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִהְיֶה לְבוֹ נְכוּן

ובטוח שגם עתה השם יתברך לא יסיר חסדו וטובו מאתו, ויחזק את לבו לצעק ולהתחנן להשם יתברך, שיצילהו גם עתה מכל הצרות והיסורים, כמו שכתוב (תהלים ס, יא): "מי יובילני עיר מצור מי נחני עד אדום", הינו מי שעזר לי עד הנה, ונחני עד אדום, הוא יובילני עיר מצור גם-כן, וזה: "מהלל אקרא ה'" (שם יח, ד), שטרם שאני קורא אליו יתברך על צרותי, אני מהללו ומשבחו על הטוב והחסדים שעשה עמי עד הנה, כי דיקא על-ידי-זה אני יכול לקרותו, וזה "זבח לאלקים תודה" (שם נ, יד) וכו', וקראני ביום צרה", הינו שגם קדם שיוצאים מהצרה של עכשו, וצריכין לקרותו יתברך, צריכין מקדם להביא תודה על העבר, ואז דיקא "וקראני ביום צרה". וכמו שאמרו חכמינו הקדושים, שצריכין להיות מודה על העבר ומבקש על להבא, כי כשאין מודים על העבר, קשה מאד לקרותו יתברך מגדל אטם הלב שנתאטם מרבוי הצרות, בפרט עתה בארץ הגלות, שכמעט אין יום שאין צרתו מרבה מחברו, חס ושלום (עין סוטה מח.), והפרנסה דחוקה מאד, והבעל-דבר מתפשט על כל אחד ואחד לארץ ולרחב, והמחלקת והקטגוריה והקנאה והשנאה מתרבים בכל פעם, וכך מה שרוצים להתחיל לצאת ממה שצריכים

לְצֵאת, וּלְהִתְקַרֵּב לְאִיזוֹ עֲבוֹדַת הַשֵּׁם, אֵין מְנִיחִין לוֹ, וּמִתְגַּרִּין בּוֹ יוֹתֵר, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, וּמַעֲצָם רַבּוּי הַמְּנִיעוֹת אֵין יְכוּלִין לִפְתַּח פֶּה לְפָרֵשׁ שִׁיחְתּוֹ לְפָנָיו יִתְבַּרֵּךְ; עַל-כֵּן צָרִיכִין לִילֵךְ בְּדֶרֶךְ זוֹ תָּמִיד, שֶׁבְּכָל פַּעַם בְּבוֹאוֹ לְפָרֵשׁ שִׁיחְתּוֹ לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ אוֹ לְהִתְקַרֵּב לְאִיזָה דָּבָר שֶׁבִקְדוּשָׁה, יִזְכִּיר לְעֲצָמוֹ רַבּוּי הַטּוֹבוֹת וְהַחֲסָדִים שֶׁעָשָׂה הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ עִמּוֹ מֵעוֹדוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְחַזַּק לְבָבוֹ לְבִטָּח בֵּה', שֶׁיִּשְׁמַע לְתַפְּלוֹתָו גַּם עִתָּהּ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יוּכַל לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וּלְפָרֵשׁ לְפָנָיו שִׁיחְתּוֹ כְּרֹאוּי. כִּי בְּאֵמֶת עֲנִין זֶה — לְדַבֵּר וּלְפָרֵשׁ אֶת שִׁיחְתּוֹ אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ בְּלִשׁוֹן שְׂרָגִיל בֵּה, זוֹהִי הַמְּדַרְגָּה הַכִּי עֲלִיוֹנָה, שֶׁאָדָם צָרִיךְ לְזָכוֹת אֵלֶיהָ, הֵינּוּ לְדַבֵּר עִמּוֹ יִתְבַּרֵּךְ וּלְסַפֵּר לְפָנָיו אֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ בְּשִׁפְתַי הָאֵם שָׁלוֹ, וְעַל-יְדֵי-זֶה תִּתְיַשֵּׁר עֲקוּמוֹמִיּוֹת לְבָבוֹ, וְיִזְכֶּה לְהִמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. כִּי אֵין לָךְ בֵּר יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה עִמּוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה, וּכְשֶׁאָדָם מְרַגִּיל אֶת עֲצָמוֹ לְהִסְתַּכֵּל עַל הַטּוֹבוֹת וְהַחֲסָדִים הַגְּדוּלִים שֶׁעוֹשֶׂה עִמּוֹ הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְרַחֵב לְבוֹ וְדַעְתּוֹ, וְזוֹכֶה לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְתַכְּף-וּמִיד כְּשֶׁזּוֹכֶה לִתֵּן

"תודה והודאה" להקדוש-ברוך-הוא, נִתְרַחֵב לוֹ לְבוֹ
וְדַעְתּוֹ לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבֵּא.

וְעַל-כֵּן, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! הַחֲדִירוּ בְּעַצְמְכֶם
אֶת הַלְמוּד הַנוֹרָא וְהַנְּפִלָא הַזֶּה שֶׁגָּלָה לָנוּ רַבְּנוּ ז"ל,
וְעַל-יְדֵי-זֶה תִּצְלִיחוּ כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם, כִּי בְּזֶה תְּלוּי עֲקָר
הַגְּאֻלָּה, לְגֹאֵל אֶת נַפְשׁוֹ מִכָּל מִינֵי צָרוֹת וְיִסּוּרִים גְּאֻלָּה
פְּרָטִית, בְּסוּד (תְּהִלִּים סט, יט): "קִרְבָּה אֶל נַפְשִׁי גְּאֻלָּה,
לְמַעַן אוֹיְבֵי פְּדִנִי". וְעַל-כֵּן חֲזַקוּ וְאַמְצוּ, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי
הַיְקָרִים, בְּעִבּוּדֵה הַקְּדוּשָׁה הַזֹּה, לַתֵּן תְּמִיד "תּוֹדָה
וְהוֹדָאָה" לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל הַחֲסָד חָנָם שֶׁעָשָׂה
עִמָּכֶם, וְאֵל יִהְיוּ לָכֶם שׁוֹם קְשִׁיוֹת וְסִפְקוֹת עָלָיו יִתְבַּרֵךְ,
וּבִדְרוֹךְ זֶה יִתְרַחֵב לָכֶם תְּמִיד, וְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא יִמְשִׁיךְ
עָלֵיכֶם רַחֲמִים וְחֲסָדִים מְרַבִּים; אֲשֶׁרֵי מִי שֶׁהוֹלֵךְ בְּדְרוֹךְ
הַתָּם וְהַפְּשׁוּט הַזֶּה.

ב.

בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים! הַרְגִּילוּ אֶת עַצְמְכֶם לַתֵּן
"תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל הַחֲסָד חָנָם
שֶׁעָשָׂה עִמָּכֶם, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְרַחֵב לְבַבְכֶם לְצֵאת מִכָּל
הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִים
עָלֵיכֶם, כִּי בְּאַמַּת אֵין לָךְ אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא

יַעֲבֹרוּ עָלָיו צָרוֹת וַיִּסּוּרִים וּמְכַאוּבִים רַבִּים, וְאֵי אֶפְשָׁר
 לְהַנְצִיל מִזֶּה, כִּי אִם עַל-יַדֵּי שְׁנוֹתָנִים תָּמִיד "תּוֹדָה
 וְהוֹדָאָה" לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. כִּי טִבְעוֹ שֶׁל הָאָדָם,
 שְׂיֵהִי לוֹ טְעָנוֹת וְקִשְׁיוֹת וּסְפִקוֹת עָלָיו יִתְבָּרֵךְ, כִּי
 מֵרַב הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוֹת שְׁעוֹבְרִים עָלָיו בְּחַיֵּי
 יוֹם יוֹם, וַיֵּשׁ לוֹ אֲכַזְבוֹת גְּדוּלוֹת מִבְּנֵי-אָדָם וּמַעֲצָמוֹ,
 מִכָּל זֶה נִבְנוֹת לוֹ קִשְׁיוֹת וּסְפִקוֹת עָלָיו יִתְבָּרֵךְ, וּבִפְרָט
 מִי שֶׁחָטָא יָמִים וְשָׁנִים וְנִכְשָׁל בְּעוֹנוֹת חַמּוּרִים מְאֹד
 מְאֹד, שְׁעַל-יַדֵּי-זֶה נִתְבַּלְבַּל מִחוּ וּדְעָתוֹ וְנִתְפָּרַק לְבוֹ
 מִזִּיק שֶׁל רוּחַנִיּוֹת, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי-אָדָם שֶׁחָטְאוּ כָּל-כָּף
 הַרְבֵּה, שֶׁלָּבָם נִתְעַקְּם בְּעַקְמוּמִיּוֹת כְּזוֹ עַד שֶׁהֵם מְלֵאִים
 קִשְׁיוֹת וּסְפִקוֹת עָלָיו יִתְבָּרֵךְ, שֶׁזֶה עוֹקֵר אוֹתָם לְגַמְרֵי
 מִדְּעָתָם וּמִדְּעַת קוֹנָם, עַד שֶׁנוֹפְלִים לְמָקוֹם שְׁנוֹפְלִים,
 וְקִשָּׁה וְכַבֵּד לָהֶם לְהִתְמוֹדֵד עִם חַיֵּי יוֹם יוֹם מֵרַב
 צָעַר וַיִּסּוּרִים וּמְכַאוּבִים שְׁעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם. וְעַל-כֵּן עָקַר
 הַעֲצָה לְצֵאת מִכָּל הַצָּרוֹת וְהַיִּסּוּרִים — לְהַרְגִיל אֶת
 עֲצֻמוֹ לְתֵן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל
 הַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה וְעוֹשֶׂה עִמּוֹ, וְאֵף שֶׁבִּתְחִלָּה קִשָּׂה עֲבוּדָה
 זוֹ מְאֹד מְאֹד, כִּי סוּף כָּל סוּף מֵרַב עוֹנוֹת וְחַטָּאִים
 וּפְשָׁעִים, יֵשׁ לְאָדָם טְעָנוֹת וּמְעָנוֹת וְקִשְׁיוֹת עָלָיו יִתְבָּרֵךְ,
 כְּאִלוֹ אֵין הַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מִתְנַהֵג עִמּוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא
 רָצָה לְלַכֵּת, כִּפִּי הַקִּשְׁיוֹת וְהַסְפִּיקוֹת וְהַדְמִיוֹנוֹת שֶׁלוֹ,

אֲשֶׁר דָּבַר זֶה בְּעֶצְמוֹ מְעַכֵּב אֶת לְבָבוֹ לְתֵן "תּוֹדָה
וְהוֹדָאָה" לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, עִם כָּל זֹאת מִי שְׁזוֹכָה
לְיִשׁוּב הַדַּעַת, מֵיֵשֵׁב אֶת עֶצְמוֹ הֵיכֵן הוּא נִמְצָא בְּעוֹלָם,
וּמִסְתַּכֵּל הֵיטֵב הֵיטֵב מֵה שְׁקוּרָה הַיּוֹם בְּעוֹלָם סוּבְלִי
חֲלָאִים, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, שְׁסוּבְלִים כָּל-כָּף כָּל מִינֵי
מַחֲלוֹת וּמְכַאוּבִים, רַחֲמָנָא לִישׁוּבָן, וְהוּא, בְּרוּךְ הַשֵּׁם,
בְּרִיא וַיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי רַגְלִים, שְׁתֵּי יָדַים, שְׁתֵּי עֵינַיִם
וּשְׂאֵר חוּשִׁים וְאִיבָרִים בְּרִיאִים, וּבְזֶה בְּעֶצְמוֹ רָאוּי
לוֹ לְתֵן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא. וְצָרִיךְ
לְדַעַת, כִּי כָּפִי רַבּוּי הַחֲטָאִים וְהַעֲוֹנוֹת וְהַפְּשָׁעִים
שֶׁחֲטָאתִי, עָוִיתִי וּפָשַׁעְתִּי נִגְדוּ יִתְבָּרַךְ, לֹא רָאוּי לוֹ
שְׁיִהְיֶה לִי אִיבָרִים בְּרִיאִים, וְעִם כָּל זֹאת הַקְדוּשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא עוֹשֶׂה עִמִּי חֶסֶד וְנֶתֵן לִי בְּרִיאוֹת, וְלֹא
זֹאת אֶלָּא גַם עֲזָר לִי לְהִתְחַתֵּן, וּמִכָּל שֶׁכֵּן כְּשׁוֹכָה
כָּבֵד גַּם לִילָדִים בְּרִיאִים וּשְׁלֵמִים, עָלָיו לְהַרְגִיל אֶת
עֶצְמוֹ לְתֵן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, כִּי
אֲסוּר לְהִיּוֹת כְּפּוּי טוֹבָה, אֲדַרְבָּה צָרִיךְ לְהַרְגִיל אֶת
עֶצְמוֹ לְתֵן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל
כָּל הַחֶסֶד שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ עַד עַכְשָׁיו, וְעַל-יְדֵי-זֶה יִתְרַחֵב
לְבוֹ לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן וּלְהַפְצִיר עַל לְהַבָּא, שֶׁיַּעֲזֹר לוֹ
הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שְׁיִזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ בְּכָל מֵה שֶׁהִתְחִיל.

וְעַל-כֵּן, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, רְאוּ לְחַזֵּק אֶת עֲצַמְכֶם
 בְּכָל מִינֵי אָפְנִים שְׁבַעוּלָם, וְתַמְשִׁיכוּ עַל עֲצַמְכֶם מִדַּת
 הַטּוֹב וְהַהוֹדָאָה אֱלֹיו יִתְבָּרַךְ, וְתִסְפְּרוּ לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת
 כָּל אֲשֶׁר עִם לְבַבְכֶם, וְתִרְגְּלוּ אֶת עֲצַמְכֶם לְתַן תָּמִיד
 "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְזֶה יִרְחִיב לָכֶם
 אֶת הַדַּעַת, שֶׁתּוֹכְלוּ לְבַקֵּשׁ עַל לְהַבֵּא, וְדִיקָא עַל-יַדֵּי-זֶה
 תִּזְכּוּ לְהִתְקַרֵּב יוֹתֵר וְיוֹתֵר אֱלֹיו יִתְבָּרַךְ. כִּי בְּזֶה שְׂאָדָם
 מִכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִודַע אֲשֶׁר אֵין בְּלַעֲדָיו יִתְבָּרַךְ
 כָּלֵל, וְהַכֵּל לְכָל אֱלֻקוֹת גָּמוּר הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה
 נִסִּים וְנִפְלְאוֹת בְּכָל יוֹם וְיוֹם, בְּזֶה בְּעֲצָמוֹ מִתְקַרְבִּים
 אֱלֹיו. וְכָל מֵה שְׂמִכְנִים אֶת עֲצָמוֹ בִּידְיַעוֹת אֱלוֹ, כְּמוֹ-כֵן
 זוֹכֶה לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל וּלְשַׁבַּח וּלְפָאֵר אֶת הַבוֹרֵא יִתְבָּרַךְ
 שְׁמוֹ, כִּי עֵקֶר הַהִתְקַרְבוֹת אֱלֹיו יִתְבָּרַךְ הִיא רַק עַל-יַדֵּי
 שְׁזוֹכֶה לְהַכִּיר אֶת חֲסֵדָיו הַמְרַבִּים, וּלְתַן לוֹ "תּוֹדָה
 וְהוֹדָאָה", וּבְזֶה שְׂאָדָם מוֹנֵעַ אֶת עֲצָמוֹ מִלְתַּן "תּוֹדָה
 וְהוֹדָאָה", וְלֹא עוֹד אֶלָּא יֵשׁ לוֹ קִשְׁיוֹת וְסִפְקוֹת עָלָיו
 יִתְבָּרַךְ, זֶה בְּעֲצָמוֹ עוֹקֵר אֶת הָאָדָם מִחֵי הַחַיִּים, וּמִפִּילוֹ
 בְּשֵׂאוֹל תַּחֲתִיּוֹת וּמִתַּחֲתָיו, וּמְעַקֵּם אֶת לְבָבוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר,
 וּמִתִּיֶסֶר בְּכָל מִינֵי יִסּוּרִים מֵה שְׁעוֹבֵר בְּזֶה הָעוֹלָם.

וְעַל-כֵּן, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, אִם אַתֶּם רוֹצִים לְחַזֵּר
 בְּאַמַּת בְּתִשׁוּבָה אֲמִתִּית, עֲלִיכֶם לְקַחַת אֶת עֲצַמְכֶם כְּבָר

בִּידֵיכֶם, וְתֹאמְרוּ לְמִלְאָךְ הַמְשָׁחִית: "הֲרִף, וְעֹזב אוֹתִי
 מִהַקְשִׁיּוֹת וְהַסְפָּקוֹת וְהַעֲקֹמוּמִיּוֹת שְׁאַתָּה מְכַנֵּס בְּלֵב,
 וּמֵהַיּוֹם וְהַלָּאָה עָלַי לְהַרְגִיל אֶת עֲצָמַי לְתֵן לְהַקְדוּשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" עַל כָּל פְּרֹט וּפְרֹט בְּחַיִּי,
 וּבְזֶה שְׁאַנִּי אֶתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 בְּזֶה בְּעֲצָמוֹ אֶזְכֶּה לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו יְתִבְרַךְ", כִּי אִי אֶפְשֶׁר
 לְתֵן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֶלֶּא כְּשִׁזְכֶּה
 לְאֱמוּנָה בְּרוּרָה וּמְזַכֶּכֶת, וּכְכֹל שְׁאָדָם זֹכֶה לְאֱמוּנָה
 גְּלוּיָה יוֹתֵר, לְאֱמוּנָה מְזַכֶּכֶת יוֹתֵר, לְאֱמוּנָה פְּתוּחָה
 יוֹתֵר, כְּמוֹ-כֵן זֹכֶה לְתֵן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" לְהַקְדוּשׁ-
 בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חֲנָם שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, וְתִכְף-וּמִיד
 כְּשִׁאָדָם נוֹתֵן תּוֹדָה וְהוֹדָאָה לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל
 כָּל הַחֶסֶד חֲנָם שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה נִתְרַחֵב לְבוֹ,
 שְׂיִכּוֹל לְבַקֵּשׁ וּלְהִתְחַנֵּן וּלְהַפְצִיר עַל לְהַבֵּא, וְתִכְף-וּמִיד
 כְּשִׁאָדָם מְבַקֵּשׁ וּמִתְחַנֵּן וּמְפַצֵּיר מִמֶּנּוּ יְתִבְרַךְ, וְשׂוֹאֵל
 וּמְבַקֵּשׁ מִתְּנַת חֲנָם מִמֶּנּוּ יְתִבְרַךְ, אֲזִי הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא
 לֹא יַעֲזֹב אוֹתוֹ, וַיִּתֵּן לוֹ כָּל מֵה שֶׁצָּרִיק. כִּי בְּאֵמֶת
 אִם הֵייתֶם יוֹדְעִים מַעֲלַת הַתּוֹדָה וְהַהוֹדָאָה שְׁאָדָם
 נוֹתֵן לְהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל כָּל הַחֶסֶד חֲנָם שֶׁעָשָׂה
 עִמּוֹ עַד עַכְשָׁו, וְאַחַר-כֵּן מְבַקֵּשׁ וּמִתְפַּלֵּל וּמִתְחַנֵּן
 וּמְפַצֵּיר בְּתַפְּלָה עַל לְהַבֵּא, שְׂיַעֲזֹר לוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא, וּמְפַרֵּשׁ אֶת כָּל שִׁיחָתוֹ אֵלָיו יְתִבְרַךְ, אֲזִי הֵייתֶם

עוֹסְקִים בְּזֶה כָּל יְמֵי חַיֵּיכֶם. וּבְאֵמֶת רַק זֶה מֵה שֶׁנִּשְׁאָר
 לָנוּ, כִּי מִי שֶׁזּוֹכֶה לְקִצֵּת יָשׁוּב הַדַּעַת, וְרוֹאֶה מֵה שֶׁקּוֹרָה
 בְּזֶה הָעוֹלָם הָעוֹבֵר, שֶׁהוּא כַּיִּם סוֹעֵר, וְעוֹבֵר עַל הָאָדָם
 מֵה שֶׁעוֹבֵר — יְסוּרִים וּמְרִירוֹת וּמְכַאֲבִים, צָרוֹת
 וְחֻבוֹת וְהִרְפָּתָקָאוֹת, מְרִירוֹת דְּמְרִירוֹת, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי־
 אָדָם, שֶׁכָּל־כָּף סוֹבְלִים — הֵן מַעֲצָמָם וְהֵן מֵאַחֲרִים,
 מִשְׁכָּנִים, מְקַרְוִבִים וּמִרְחוּקִים, וְכָל־כָּף נִסְתַּבְּכוּ מִחֶמֶת
 שֶׁנֶּעֱתְקוּ מֵהָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה בּוֹ יִתְבָּרֵךְ. כִּי כָּל מֵה
 שֶׁאָדָם מְכַנֵּס אֶת עֲצָמוֹ יוֹתֵר וְיוֹתֵר בְּאֱמוּנָה פְּשׁוּטָה
 בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְנוֹתֵן לוֹ יִתְבָּרֵךְ "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" עַל כָּל
 הַחֶסֶד חָנָם שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ, וּמְרַגֵּיל אֶת עֲצָמוֹ לְבִקֵּשׁ
 וּלְהִתְחַנֵּן עַל לְהַבָּא, בְּזֶה הוּא זוֹכֶה לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו,
 וְנַעֲשֶׂה כְּלִי לְהַמְשִׁכַת הַשִּׁפְעַע, כִּי אֵין לָהּ עוֹד דְּדָבָר
 שֶׁמִּמֶּשֶׁיף שִׁפְעַע בְּעוֹלָם, כְּמוֹ נְתִינַת "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה"
 לְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, וּלְבִקֵּשׁ עַל לְהַבָּא, כִּי צְרִיכִים
 תָּמִיד לְהַרְגִּיל אֶת עֲצָמוֹ לִתֵּן תּוֹדָה עַל הָעֵבֶר, וּתְחַנְּנָה
 וּבִקֵּשׁה עַל לְהַבָּא, וּכְשֶׁאָדָם חִזַּק בְּעִבּוּדָה הַקְדוּשָׁה הַזֹּה,
 לִתֵּן "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה" עַל כָּל הַחֶסֶד חָנָם שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ עַד
 עַכְשָׁו, וּמִכִּיר בְּנִסֵּי הַמְּקוֹם בְּרוּךְ הוּא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, אֲשֶׁר
 בּוֹדָאֵי עוֹשֶׂה עִם כָּל אָדָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם נְסִים וְנִפְלְאוֹת,
 עַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵב לוֹ לְבוֹ עַל לְהַבָּא, לְהִתְחַנֵּן, לְהַפְצִיר
 וּלְבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁיַּחֲוִס וְיִרְחַם עָלָיו וְיִוְלָכֶהוּ בְּדַרְךְ

הַאֲמַת, לִידַע אֵיךְ לְהַתְנַהֵג בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מִחַיּוֹ; וְעַל-
כֵּן רְאוּ, בְּנֵי וּבְנוֹתֵי הַיְקָרִים, לְחַזֵּק אֶת עֲצָמְכֶם בְּעִבּוּדָה
הַקְדוּשָׁה הַזֹּאת שֶׁל תְּפִלָּה וּבִקְשָׁה, וְלִהְיוֹת רְגִילִים לְבוֹא
אֵלָיו יְתִבְרַךְ, וְלִשְׁפֹּךְ אֶת שִׁיחַ שְׁפֹתוֹתֵיכֶם לְפָנָיו יְתִבְרַךְ,
וּלְסַפֵּר לוֹ יְתִבְרַךְ בְּתַמִּימוֹת וּבְפְשִׁיטוֹת כָּל מָה שֶׁעוֹבֵר
עֲלֵיכֶם, וְתִתְּדוּ עַל כָּל הָעֵבֶר שֶׁלְכֶם, וְתִקְבְּלוּ עַל עֲצָמְכֶם
הַזֶּה וְעַתִּיד חֲדָשִׁים, וְעַל-יְדֵי-זֶה בְּאֲמַת תִּזְכּוּ לְשׁוֹב
בְּתִשׁוּבָה. וְתִכְףּ-וּמִיד כְּשֶׁתִּשׁוּבוּ בְּתִשׁוּבָה, הַקְדוּשָׁה-
בְּרוּךְ-הוּא יִקְבֹּל אֶתְכֶם, וַיִּמְשִׁיךְ עֲלֵיכֶם שְׁפַע בְּרָכָה
וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם. וְאַף שֶׁאֲנִי יוֹדַע שֶׁבְּהַתְחַלָּה
תִּהְיֶה לְכֶם מְאֹד מְאֹד קִשָּׁה הָעִבּוּדָה הַקְדוּשָׁה הַזֹּאת
שֶׁל "תּוֹדָה וְהוֹדָאָה", מְרַב קִשְׁיוֹת וּסְפִיקוֹת וּבְלִבּוּלִים
שֶׁנִּכְנָסוּ בְּלִבְבְּכֶם, אֲךָ אַתֶּם צְרִיכִים לְדַעַת, כִּי עַל-יְדֵי
שְׁחֻטָּאִים לְפָנָיו יְתִבְרַךְ יָמִים וְשָׁנִים, וְעוֹבְרִים עֲבֻרוֹת
חֲמוּרוֹת, עַל-יְדֵי-זֶה מִמִּילָא נִתְּבַלְּבַלְתַּת הַדַּעַת וּמִתְעַקֵּם
הַמַּח וְהַמְּחֻשְׁבָּה וְהַלֵּב, וּמִתְמַלֵּא בְּקִשְׁיוֹת וּבְסְפִיקוֹת
עֲלָיו יְתִבְרַךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַכְנִס בְּשׁוּם פָּנִים וְאֶפֶן אֶל
שַׁעַר הַקְדוּשָׁה אֲלָא כְּשִׁזְזוּכָה לְעַקֵּר מִלְּבוֹ וּדְעַתוֹ אֶת
כָּל הַקִּשְׁיוֹת וְהַסְפִיקוֹת שֶׁנִּכְנָסוּ בּוֹ, וּמִפִּיל אֶת עֲצָמוֹ
בְּתוֹךְ אֲמוּנָה פְּשׁוּטָה, לִידַע שֶׁאֵין בְּלַעֲדָיו יְתִבְרַךְ כָּלֵל,
וְהוּא יְתִבְרַךְ מְחִיָּה וּמְהִיָּה וּמְקַיֵּם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה
כְּלָה, וְדוּמָם, צוּמָח, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֲצָם עֲצָמֵי חַיּוֹת

הספר הקדוש הזה נדפס
לעילוי נשמת

רות בת משה ע"ה

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים
שזכות רבנו ז"ל תגן בעדה
ותהיה בעבודה מליצת יושר
תזכה לחזות בנועם ה'
ולקץ הימין תעמוד

ת.נ.צ.ב.ה.

סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם
זה שמו נאָה לו

תְּקוּן הַכֶּלֶלִי

*

תְּקוּן נוֹרָא וְנִפְלָא מְאֹד מְאֹד לְכֻלְיֵי הַחֻטָּאִים
וְהוּא פָּגַם הַבְּרִית, רַחֲמָנָא לְצַלָן

*

וּמְסַגְל מְאֹד גַּם לְפִרְנָסָה וּלְהַצְלָחָה
בְּכָל הָעֲנִינִים בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְרוּחֵי חַיִּים
אֲשֶׁרֵי מִי שְׂיֵאמְרֵם בְּכָל יוֹם

*

יְסֹדוּ, תְּקַנּוּ, גְלוּ וְצוּהוּ לְפִרְסְמוּ לְכָל יִשְׂרָאֵל.
רְבִנּוּ הַקְדוּשׁ וְהַנּוֹרָא אֹר הַגְּנוּז וְהַצְּפוּן
בוֹצִינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֲדוּנְנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְנוּ

רְבִי נַחֲמָן מְבָרְסָלֵב, זְכוּתוֹ יִגַן עָלֵינוּ

*

הוֹבָא לְדְפוּס עַל-יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרִסְלֵב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹכֵב"א
שְׁנַת תּשנ"ג לְפֶרֶט קָטָן

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

הריני מקשר עצמי באמירת העשרה מזמורים אלו לכל הצדיקים
האמתיים שבדורנו, ולכל הצדיקים האמתיים שוכני עפר, קדושים
אשר בארץ המה, ובפרט לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל נובע
מקור חכמה, רבנו נחמן בן פיגא, זכותו יגן עלינו, שגלה תקוץ
זה.

לכו נרננה ליהוה נריעה לצור ישענו: נקדמה פניו בתודה בזמירות
נריע לו: פי אל גדול יהוה ומלך גדול על כל אלהים:

קודם שיתחיל תהלים יאמר זה:

הריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם
יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה בדחילו ורחימו עלי ידי ההוא טמיר
ונעלם בשם כל ישראל:

טז.

מכתם לדוד שמרני אל פי-חסייתי בך: אמרת ליהוה
אדני אתה, טובתי בל-עליך: לקדושים אשר בארץ
המה, ואדירי כל-חפצי-כם: ירבו עצבותם אחר מהרו,
בל-אסוף נסכיהם מדם, ובל-אשא את-שמותם על-
שפתי: יהוה מנת חלקי וכוסי, אתה תומיך גורלי:

חבלים נפלו-לי בנעימים, אף-נחלת שפּרה עלי: אברך
את-יהוה אשר יעצני, אף לילות יסרוני כליותי: שויתי
יהוה לנגדי תמיד, כי מימיני בל-אמוט: לכן שמח לבי
ויגל כבודי, אף-בשרי ישכן לבטח: כי לא-תעזב נפשי
לשאול, לא-תתן חסידך לראות שחת: תודיעני ארח
חיים שבע שמחות את-פניך נעמות בימינך נצח:

לב.

לדוד משכיל, אשרי נשוי פשע כסוי חטאה: אשרי-
אדם, לא יחשב יהוה לו עון, ואין ברוחו רמיה: כי
החרשתי בלו עצמי, בשאגתי כל-היום: כי יומם ולילה
תכבד עלי ידך, נהפך לשדי בחרבני קיץ סלה: חטאתי
אודיעך, ועוני לא-כסיתי, אמרתי אודה עלי פשעי
ליהוה, ואתה נשאת עון חטאתי סלה: על זאת יתפלל
כל-חסיד אליך לעת מצא, רק לשטף מים רבים אליו
לא יגיעו: אתה סתר לי* מצר תצרני רני פלט תסובבני
סלה: אשריך ואורך בדרךך זו תלך איעצה עליך עיני:
אל תהיו כסוס כפרד אין הבין במתג-ורסן עדיו לבלום
בל קרב אליך: רבים מכאובים לרשע, והבוטח ביהוה
חסד יסובבנו: שמחו ביהוה וגילו צדיקים והרנינו
כל-ישרי-לב:

(* אחר אתה סתר לי — צריך להפסיק מעט (עי' בלקו"מ ח"א סי' רי"ג).

מ.א.

לְמַנְצַח מְזֻמּוֹר לְדוֹד: אֲשֶׁרִי מִשְׁפִּיל אֶל-דָּל בְּיוֹם רָעָה
 יִמְלִטְהוּ יְהוָה: יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וַיַּחֲיֵהוּ וַאֲשֶׁר בְּאָרֶץ, וְאֵל
 תַּתְּנֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אֵיבָיו: יְהוָה יִסְעֲדֵנוּ עַל עַרְשׁ דְּוִי. כָּל
 מִשְׁכָּבוֹ הִפְכָּת בְּחִלּוֹ: אֲנִי-אֶמְרָתִי יְהוָה חֲנֻנִי, רְפָאָה
 נִפְשִׁי כִּי חָטָאתִי לָךְ: אוֹיְבֵי יֹאמְרוּ רַע לִי מְתֵי יָמוֹת
 וְאָבֵד שְׁמוֹ: וְאִם-בָּא לְרֹאוֹת, שָׁוֵא יְדַבֵּר, לְבוֹ יִקְבֹּץ-אֹזֶן
 לוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יְדַבֵּר: יַחַד עָלַי יִתְלַחֲשׁוּ כָּל-שֹׁנְאָי,
 עָלַי יִחְשְׁבוּ רָעָה לִי: דְּבַר-בְּלִיעַל יִצּוֹק בּוֹ, וְאֲשֶׁר
 שָׁכַב לֹא-יִוָּסֵף לְקוֹם: גַּם-אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר-בְּטַחְתִּי
 בּוֹ, אוֹכֵל לַחֲמִי, הִגְדִּיל עָלַי עָקֵב: וְאַתָּה יְהוָה חֲנֻנִי
 וְהַקִּימֵנִי, וְאֲשַׁלְּמָה לָּהֶם: בְּזֹאת יִדְעֵתִי כִּי-חָפְצָת בִּי,
 כִּי לֹא-יָרִיעַ אֵיבֵי עָלַי: וְאֲנִי, בְּתַמִּי, תִּמְכַּת בִּי, וּתְצִיבֵנִי
 לְפָנֶיךָ לְעוֹלָם: בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִהָעוֹלָם וְעַד
 הָעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן:

מ.ב.

לְמַנְצַח מִשְׁפִּיל לְבָנֵי קִרְח: כָּאֵיל תִּעְרַג עַל-אֲפִיקַי-מַיִם,
 כֵּן נִפְשִׁי תִעְרַג אֵלֶיךָ אֱלֹהִים: צְמָאָה נִפְשִׁי לְאֱלֹהִים
 לְאֵל חַי, מְתֵי אָבוֹא וְאֶרְאֶה פָּנֵי אֱלֹהִים: הִיתָה לִי

דַּמַּעְתִּי לַחֵם יוֹמָם וְלַיְלָה בְּאָמַר אֵלַי כָּל הַיּוֹם, אֵיִה
 אֱלֹהֶיךָ: אֵלֶּה אֶזְכְּרָה וְאֶשְׁפָּכָה עָלַי נַפְשִׁי, כִּי אֶעְבֹּר
 בַּסֶּף, אֲדַדִּים עַד-בַּיִת אֱלֹהִים בְּקוֹל-רִנָּה וְתוֹדָה, הַמּוֹן
 חוּגֵג: מֵהַתְּשׁוּחָחַי נַפְשִׁי וַתִּהְיֶה עָלַי הוֹחֲלִי לְאֱלֹהִים
 כִּי עוֹד אוֹדְנֹו יִשׁוּעוֹת פָּנָיו: אֱלֹהֵי, עָלַי נַפְשִׁי תְּשׁוּחָח
 עַל-כֵּן אֶזְכְּרֶךָ מֵאֶרֶץ יְרֵדָן, וְחַרְמוֹנִים, מִהַר מִצְעָר:
 תְּהוֹם-אֶל-תְּהוֹם קוֹרָא לְקוֹל צְנוּרִיךָ, כָּל מִשְׁבְּרִיךָ וְגִלְיָךָ
 עָלַי עֲבְרוּ: יוֹמָם יִצְוֶה יִהְיֶה חֲסִדוֹ וּבְלִילָה שִׁירָה עִמִּי,
 תְּפִלָּה לְאֵל חַיִּי: אִמְרָה לְאֵל סְלַעִי לָמָּה שְׂכַחְתָּנִי,
 לָמָּה-קִדַּר אֱלֹהֶיךָ, בְּלַחֲץ אוֹיֵב: בְּרִצַּח בְּעֲצוֹמוֹתַי חֲרַפּוֹנִי
 צוֹרְרִי, בְּאֶמְרָם אֵלַי כָּל הַיּוֹם אֵיִה אֱלֹהֶיךָ: מֵהַתְּשׁוּחָחַי
 נַפְשִׁי וּמֵהַתְּהַמִּי עָלַי הוֹחֲלִי לְאֱלֹהִים כִּי-עוֹד אוֹדְנֹו,
 יִשׁוּעַת פָּנָי וְאֱלֹהֵי:

נט.

לְמַנְצַח אֵל תְּשַׁחַת לְדוֹד מִכְתָּם, בְּשִׁלַּח שְׂאוּל וַיִּשְׁמְרוּ
 אֶת-הַבַּיִת לְהַמִּיתוֹ: הִצִּילֵנִי מֵאִיְבֵי אֱלֹהֵי, מִמֵּתְקוֹמֵמִי
 תְּשַׁגְּבֵנִי: הִצִּילֵנִי מִפְּעַלֵי אֶוֶן וּמֵאֲנָשֵׁי דָמִים הוֹשִׁיעֵנִי:
 כִּי הִנֵּה אָרְבוּ לְנַפְשִׁי יְגוּרוּ עָלַי עֲזִים, לֹא-פִשְׁעִי וְלֹא-
 חַטָּאתִי יִהְיֶה: בְּלִי-עוֹן יִרְצוֹן וַיְכוּנְנוּ, עוֹרָה לְקִרְאתִי
 וַרְאָה: וְאִתָּה יִהְיֶה אֱלֹהִים צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, הַקִּיְצָה
 לְפָקֹד כָּל-הַגּוֹיִם אֶל-תִּחַן כָּל-בְּגָדֵי אֶוֶן סְלָה: יִשׁוּבוּ
 לְעָרֵב יִהְיוּ כְּכֹלֵב, וַיִּסּוּבּוּ עִיר: הִנֵּה יִבְיעוֹן בְּפִיהֶם,

חַרְבוֹת בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם, כִּי־מִי שִׁמְעַע: וְאַתָּה יְהוָה תִּשְׁחַק־
 לָמוּ, תִּלְעַג לְכָל־גּוֹיִם: עֲזוּ, אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁמְרָה, כִּי אֱלֹהִים
 מִשְׁגָּבִי: אֱלֹהֵי חֲסָדֵי יִקְדְּמֵנִי אֱלֹהִים יִרְאֵנִי בְּשַׁרְרֵי:
 אֶל־תִּהְרַגְם פֶּן־יִשְׁכַּחוּ עַמִּי, הִנֵּיעֵמוּ בְּחִילֶךָ וְהוֹרִידֵמוּ,
 מִגִּנְנוּ אֲדָנָי: חֲטֹאת־פִּימוּ דְבַר־שִׁפְתֵימוּ וַיִּלְכְּדוּ בְּגֹאוֹנָם,
 וּמֵאֲלֵה וּמִכַּחַשׁ יִסְפְּרוּ: כִּלְהַב בְּחִמָּה, כִּלְהַב וַאֲיַנְמוּ וַיִּדְעוּ
 כִּי־אֱלֹהִים מִשַׁל בִּיעַקֵּב, לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סָלָה: וַיֵּשְׁבוּ
 לְעָרֵב יִהְמוּ כַּכֶּלֶב, וַיִּסּוּבְבוּ עִיר: הִמָּה יִנִּיעוֹן לְאַכֹּל,
 אִם־לֹא יִשְׁבְּעוּ וַיִּלְיֵנוּ: וְאֲנִי אֲשִׁיר עֲזֶךָ, וְאַרְנֵן לְבַקֵּר
 חֲסָדֶךָ, כִּי־הָיִיתָ מִשְׁגָּב לִי, וּמְנוּסָה בְּיוֹם צָר־לִי: עֲזֵי
 אֱלֹהֵיךָ אֲזַמְרָה, כִּי־אֱלֹהִים מִשְׁגָּבִי אֱלֹהֵי חֲסָדֵי:

עז.

לְמַנְצַח עַל־יְדוֹתוֹן לְאַסָּף מְזֻמּוֹר: קוֹלִי* אֶל־אֱלֹהִים
 וְאַצְעָקָה, קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהֶאֱזִין אֵלָי: בְּיוֹם צָרָתִי אֲדָנָי
 דָּרַשְׁתִּי, יָדִי לִילָה נִגְרָה וְלֹא תִפּוּג מֵאַנָּה הַנַּחֵם נַפְשִׁי:
 אֲזַכָּרָה אֱלֹהִים וְאַהֲמִיָּה, אֲשִׁיחָה, וְתִתְעַטֵּף רוּחִי סָלָה:
 אַחֲזֵת שְׁמֵרוֹת עֵינָי, נִפְעַמְתִּי וְלֹא אֲדַבֵּר: חֲשַׁבְתִּי יָמִים
 מִקֶּדֶם, שָׁנוֹת עוֹלָמִים: אֲזַכָּרָה נְגִינָתִי בְּלִילָה, עִם־לִבִּי
 אֲשִׁיחָה, וַיִּחַפֵּשׁ רוּחִי: הֲלַעֲוֹלָמִים יִזְנַח אֲדָנָי וְלֹא־יִסִּיף
 לְרַצוֹת עוֹד: הָאֶפֶס לְנִצַּח חֲסָדוֹ, גָּמַר אֲמַר לְדוֹר וָדוֹר:
 הִשְׁכַּח חַנּוּת אֵל, אִם־קִפְץ בְּאֵף רַחֲמָיו סָלָה: וְאִמַּר

(* באמרך אל אלהים תכווין המילוי כזה אל"ף למ"ד אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם.

חלותי היא, שָׁנוֹת יָמַי עֲלִיּוֹן: אֲזָכֹר מַעֲלֵי יְהוָה, כִּי
 אֲזָכְרָה מִקֶּדֶם פְּלֹאֵךְ: וְהִגִּיתִי בְּכָל־פְּעֻלָּךְ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
 אֲשִׁיחָה: אֱלֹהִים בְּקֹדֶשׁ דְּרָכֶךָ, מִי־אֵל גָּדוֹל כְּאֱלֹהִים:
 אַתָּה הָאֵל עֲשֵׂה פְלֵא הוֹדַעְתָּ בְּעַמִּים עֲזָךְ: גָּאֲלֵתָ בְּזָרוּעַ
 עַמֶּךָ, בְּנֵי יַעֲקֹב וַיֹּסֶף סֵלָה: רְאוּךָ מִיָּם אֱלֹהִים, רְאוּךָ
 מִיָּם יַחֲלִיּוּ אֵף יִרְגְּזוּ תְהוֹמוֹת: זָרְמוּ מִיָּם עֲבוֹת קוֹל
 נִתְּנוּ שְׁחָקִים, אֶף־חֲצָצְרֶיךָ יִתְהַלְכוּ: קוֹל רַעְמָךָ בַּגְּלָגַל,
 הָאִירוּ בְּרָקִים תִּבְלַל, רָגְזָה וַתִּרְעַשׂ הָאָרֶץ: בְּיָם דְּרָכֶךָ
 וּשְׁבִילֶךָ בְּמִים רַבִּים, וְעַקְבוֹתֶיךָ לֹא נוֹדְעוּ: נַחֲיֵת כְּצֹאן
 עַמֶּךָ, בְּיַד מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

.צ.

תִּפְלָה לְמֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲדַנִּי מֵעוֹן אַתָּה הָיִיתָ
 לָנוּ בְּדֹר וָדֹר: בְּטָרִם הָרִים יִלְדוּ וַתַּחֲוִלֵּל אָרֶץ וַתִּבְלַל,
 וּמַעוֹלָם עַד־עוֹלָם אַתָּה אֵל: תָּשָׁב אָנוּשׁ עַד־דָּכָא,
 וַתֹּאמֶר שׁוּבוּ בְנֵי־אָדָם: כִּי אֶלֶף שָׁנִים בְּעֵינֶיךָ כְּיוֹם
 אֶתְמוֹל כִּי יַעֲבֹר, וְאַשְׁמוּרָה בְּלִילָה: זָרַמְתָּם, שָׁנָה יִהְיוּ,
 בַּבֶּקֶר כְּחֲצִיר יַחֲלֶף: בַּבֶּקֶר יִצִּיץ וַחֲלֶף, לְעָרֵב יִמּוֹלֵל
 וַיִּבֶשׁ: כִּי כָלִינוּ בְּאַפֶּךָ, וּבַחֲמַתְךָ נִבְהַלְנוּ: שָׁתָה עֲוֹנוֹתֵינוּ
 לְנִגְדֶךָ עֲלַמְנוּ לְמֵאוֹר פְּנֶיךָ: כִּי כָל־יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעַבְרַתְךָ
 כְּלִינוּ שָׁנֵינוּ כְּמוֹ־הֶגְהָה: יָמֵי שָׁנוֹתֵנוּ בָּהֶם שְׁבַעִים שָׁנָה,
 וְאֵם בְּגִבּוֹרוֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרַהֲבָם עָמַל וְאָוֶן, כִּי
 גַז חֵישׁ וְנִעְפָּה: מִי יוֹדֵעַ עַז אַפֶּךָ, וּכִירָאתְךָ עֲבַרְתְּךָ:

לְמִנּוֹת יְמִינוּ כֵּן הוֹדַע, וְנָבֵא לְבַב חֲכָמָה: שׁוּבָה יְהוָה
 עַד-מָתִי וְהִנַּחֵם עַל עֲבֹדֶיךָ: שִׁבְעֵנוּ בַּבֶּקֶר חֲסֵדְךָ, וְנִרְנְנָה
 וְנִשְׁמָחָה בְּכָל-יְמֵינוּ, שִׁמְחָנוּ כִּימוֹת עֲנִיתָנוּ, שָׁנוֹת רָאִינוּ
 רָעָה: יִרְאֶה אֶל-עֲבֹדֶיךָ פֶּעֶלְךָ וְהִדְרֶךְ עַל בְּנֵיהֶם: וַיְהִי
 נֵעַם אֲדָנָי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ,
 וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנְנָהוּ:

קה.

הוֹדוּ לַיהוָה קְרָאוּ בְשֵׁמוֹ הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתֵינוּ: שִׁירוּ
 לוֹ זְמֵרוֹ-לוֹ שִׁיחוּ בְּכָל נִפְלְאוֹתֵינוּ: הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קִדְשׁוֹ
 יִשְׂמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה: דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעִזּוּ בְקִשׁוֹ פָּנָיו
 תִּמְיֵד: זְכְרוּ נִפְלְאוֹתֵינוּ אֲשֶׁר עָשָׂה, מִפְּתִיּוֹ וּמִשְׁפָּטֵי-פִיו:
 זֶרַע אַבְרָהָם עֲבָדוּ בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו: הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 בְּכָל-הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צְוֶה לְאֶלְפֵי
 דוֹר: אֲשֶׁר כָּרַת אֶת אַבְרָהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִשְׁחָק: וַיַּעֲמִידָהּ
 לְיַעֲקֹב לְחֶק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: לֵאמֹר לְךָ אֶתֵּן אֶת
 אֶרֶץ כְּנָעַן חֻבֵּל נַחֲלַתְכֶם: בְּהִיוֹתְם מְתֵי מִסְפָּר כְּמַעַט
 וְגָרִים בָּהּ: וַיִּתְהַלְכוּ מִגּוֹי אֶל גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל-עַם
 אַחֵר: לֹא הִנִּיחַ אָדָם לְעַשְׂקָם וַיּוֹכַח עֲלֵיהֶם מְלָכִים: אֵל
 תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחֵי וּלְנַבִּיאֵי אֵל תִּרְעוּ: וַיִּקְרָא רָעַב עַל-הָאָרֶץ
 כָּל מִטְהַלְחָם שָׁבַר: שָׁלַח לְפָנֵיהֶם אִישׁ לְעַבְדֵי נַמְכָר
 יוֹסֵף: עָנוּ בְּכַפָּל רִגְלוֹ בְּרוֹזַל בָּאָה נִפְשׁוֹ: עַד יַעַת בֵּא
 דְּבָרוֹ אִמְרַת יְהוָה צִרְפָּתָהּ: שָׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתִּירָהּ מִשָּׁל

עַמִּים וַיִּפְתַּח־הוּ: שָׁמוּ אָדוֹן לְבֵיתוֹ וּמוֹשֵׁל בְּכָל־קַנְיָנוּ:
 לְאָסוּר שָׁרֵיו בְּנִפְשׁוֹ וּזְקַנְיוֹ יַחֲכֶם: וַיָּבֵא יִשְׂרָאֵל מְצָרִים
 וַיַּעֲקֹב גֵּר בְּאֶרֶץ־חָם: וַיִּפֹּר אֶת־עַמּוֹ מֵאֵד וַיַּעֲצֵמָהוּ
 מִצָּרָיו: הִפְּדוּ לָכֶם לְשָׂנֵא עַמּוֹ לְהִתְנַבֵּל בְּעַבְדָּיו: שְׁלַח
 מִשָּׁה עֲבָדוֹ אֶהֱרֵן אֲשֶׁר בָּחַר בּוֹ: שָׁמוּ־כֶם דְּבָרֵי אֲתוֹתָיו,
 וּמוֹפְתֵים בְּאֶרֶץ חָם: שְׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחֲשִׁיךְ וְלֹא מָרוּ אֶת
 דְּבָרוֹ: הִפְּדוּ אֶת מִימֵיהֶם לְדָם וַיָּמַת אֶת דְּגָתָם: שְׁרַץ
 אֲרָצָם צִפְרָדַעִים בְּחַדְרֵי מְלִכֵיהֶם: אָמַר וַיָּבֵא עֹרֹב כְּנִים
 בְּכָל גְּבוּלָם: נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרֶד, אִשׁ לְהַבּוֹת בְּאֲרָצָם:
 וַיֵּךְ גִּפְנִם וּתְאֲנָתָם, וַיִּשְׁבֵּר עֵץ גְּבוּלָם: אָמַר וַיָּבֵא אַרְבֶּה,
 וַיִּלֶּק וַאֲיִן מִסֶּפֶר: וַיֹּאכַל כָּל־עֵשֶׂב בְּאֲרָצָם, וַיֹּאכַל פְּרִי
 אֲדָמָתָם: וַיֵּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאֲרָצָם, רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
 וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וְזָהָב וַאֲיִן בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל: שָׁמַח מְצָרִים
 בְּצֵאתָם, כִּי־נָפַל פַּחַדָם עֲלֵיהֶם: פָּרַשׁ עֲנָן לְמִסְךָ, וְאִשׁ
 לְהָאִיר לַיְלָה: שָׁאַל וַיָּבֵא שָׁלְיוֹ וְלָחֶם שָׁמַיִם יִשְׁבִּיעֵם:
 פִּתַח צוּר וַיִּזְוֹבוּ מַיִם, הִלְכוּ בְּצִיּוֹת נָהָר: כִּי זָכַר אֶת־דְּבַר
 קִדְשׁוֹ, אֶת־אַבְרָהָם עַבְדּוֹ: וַיּוֹצִיא עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן, בְּרִנָּה
 אֶת בַּחֲרֵיו: וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֻמִּים
 יִירָשׁוּ: בְּעַבּוֹר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצְרוּ, הִלְלוּ־יָהּ:

קלז.

עַל נִהְרוֹת בְּכָל שָׁם יִשְׁבְּנוּ, גַּם־בְּכִינוּ בְּזַכְרֵנוּ אֶת־
 צִיּוֹן, עַל עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ תְּלִינוּ כְּנִירוֹתֵינוּ: כִּי שָׁם

שְׂאֵלוֹנוּ שׁוֹבֵינוּ דְּבָרֵי-שִׁיר, וְתוֹלְלֵינוּ שְׂמֹחָה, שִׁירוּ
 לָנוּ מִשִּׁיר צִיּוֹן: אֵיךְ נָשִׁיר אֶת-שִׁיר יְהוָה, עַל אֲדָמַת
 גִּזְרֵי: אִם-אֶשְׁכַּחךָ יְרוּשָׁלַיִם תִּשְׁכַּח יְמִינִי: תִּדְבַּק לְשׁוֹנֵי
 לְחִפֵּי, אִם לֹא אֶזְכְּרֶכִי, אִם-לֹא אֶעֱלֶה אֶת יְרוּשָׁלַיִם
 עַל רֹאשׁ שְׂמֹחָתִי: זָכֹר יְהוָה לְבִנְיָ אָדוֹם אֶת יוֹם
 יְרוּשָׁלַיִם, הָאֲמָרִים עָרוּ עָרוּ עַד הַיְסוּד בָּהּ: בַּת-בְּבֹל
 הַשְּׂדוּדָה, אֲשֶׁרִי שִׁישְׁלֶם-לָךְ אֶת-גְּמוּלָךְ שְׂגַמְלַת לָנוּ:
 אֲשֶׁרִי, שִׁיאֲחִזוּ וְנִפְץ אֶת-עַלְלֶיךָ אֶל הַסֵּלַע:

קנ.

הַלְלוּיָהּ, הַלְלוּ-אֶל בְּקֹדֶשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרִקִיעַ עֶזֶו: הַלְלוּהוּ
 בְּגִבּוֹרֹתָיו, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גְּדֻלוֹ: הַלְלוּהוּ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר
 הַלְלוּהוּ בְּנִבְל וְכִנּוֹר: הַלְלוּהוּ בְּתֶף וּמְחוּל, הַלְלוּהוּ
 בְּמִנִּים וְעֶגְב: הַלְלוּהוּ בְּצִלְצִלֵי-שִׁמְעַ, הַלְלוּהוּ בְּצִלְצִלֵי
 תְרוּעָה: כֹּל הַנְּשָׂמָה תְהִלֵּל יָהּ, הַלְלוּיָהּ:

אחר שסיים תהלים, יאמר שלשה פסוקים אלו:

מִי יִתֵּן מִצִּיּוֹן יִשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוֹב יְהוָה שְׁבוֹת עֲמוֹ יִגַּל יַעֲקֹב
 יִשְׂמַח יִשְׂרָאֵל: וְתִשׁוּעַת צְדִיקִים מִיְהוָה מְעֶזֶם בְּעַת צָרָה:
 וַיַּעֲזְרֵם יְהוָה וַיִּפְלְטֵם, וַיִּפְלְטֵם מִרְשָׁעִים וַיּוֹשִׁיעֵם כִּי חָסוּ בוֹ: